

Govt. launches "e-SANTA"

Electronic market for aqua farmers

Raksha Raghuwansh

eSanta: મરીન ઉત્પાદનો માટેનું પ્લેટફોર્મ

my Gov
મેરી સરકાર

TIKA UTSAV

11TH-14TH APRIL 2021

Vaccinate as Many Eligible Citizens as Possible
Target Zero Vaccine Wastage

ટીકા ઉત્સવની શરૂઆત દેશભરમાં થઈ

જલિયાંવાલા બાગ હત્યાકાંડની 102 મી વર્ષગાંઠ

click to join whatsapp
joinicerajkot.com

follow us on instagram
icerajkot

follow us on youtube
icerajkot

join telegram
t.me/icerajkotofficial

1. બંધારણ અને રાજ્યવ્યવસ્થા...1

- ભારતમાં બાળ મજૂરી અને બંધાયેલ મજૂરી.....01
- પ્રશ્નોત્તરી.....02

2. અર્થતંત્ર.....03

- પોસ્ટ ઓફિસોમાં મૂળભૂત બચત ખાતું ખોલી શકાય છે: નાણાં મંત્રાલય.....03
- નાણાકીય વર્ષ 21 માટે કરવેરા સંગ્રહનો ડેટા પ્રકાશિત થયો.....03
- કરન્સી ચેસ્ટ.....04
- રૂપિયાનું અવમૂલ્યન.....04
- રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાએ રેગ્યુલેશન્સ રિવ્યુ ઓથોરિટી 2.0 ની રચના કરી.....05
- વૈશ્વિક ન્યૂનતમ કોર્પોરેટ ટેક્સ.....05
- પ્રશ્નોત્તરી.....08

3. આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓ.....09

- બાંગ્લાદેશમાં સંસ્કૃત અધ્યયન એપ્લિકેશન 'લિટલ ગુરુ' શરૂ થઈ.....09
- યુએઈએ પ્રથમ સ્ત્રી અવકાશયાત્રીનું નામ બાહેર કર્યું.....09
- મધ્ય એશિયા: ઉઝબેકિસ્તાન-કઝાકિસ્તાન કોસ બોર્ડર વેપાર કેન્દ્ર.....09
- પીએમ મોદી રાયસીના સંવાદની છઠ્ઠી આવૃત્તિનું ઉદ્ઘાટન કરશે.....10
- જાપાન કુકુશીમા પરમાણું પ્લાન્ટનું 1 મિલિયન 8G કિરણોત્સર્ગી પાણી દરિયામાં ફેંકી દેશે.....10
- NCDC એ Deutsche Bank પાસેથી 600 કરોડ રૂપિયાની લોન મેળવી.....11
- એશિયાના વિકાસ પર IMFનું પૂર્વાનુમાન11

- યુએસ આર્મી અફઘાનિસ્તાનથી પીછેહઠ કરશે12
- આતંકવાદીઓ દ્વારા ઇન્ટરનેટના દુરુપયોગ અંગે બ્રિક્સ સેમિનારનું આયોજનું.....12
- IMF ઓગસ્ટ સુધીમાં સભ્ય દેશોમાં SDR નું વિતરણ કરશે.....13
- યુએસ ટ્રેઝરી રિપોર્ટ: ચલણ વોયડોગ સૂચિમાં ભારતનો સમાવેશ.....13
- E-9 દેશોના શિક્ષણ મંત્રીઓની બેઠક.....13
- ભારતના EEZ ક્ષેત્રમાં યુએસનું પેટ્રોલિંગ.....14
- પ્રશ્નોત્તરી.....15

4. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી...18

- ભારત સરકાર કૃત્રિમ બુદ્ધિ પર રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ શરૂ કરશે.....18
- ઇફ્યુઅલ (eFuel).....18
- રાષ્ટ્રીય સુપરકોમ્પ્યુટિંગ મિશન.....19
- ગગનયાન: ઇસરોએ ફાંસ સાથે કરાર કર્યા.....19
- લિથિયમ આયન બેટરી પ્રભાવ પર સંશોધન.....20
- ભારતનું રાષ્ટ્રીય ઇન્ટરનેટ એક્સચેન્જ.....21
- નાસા સ્પેસ એક્સ કૂ-2 લોન્ચ કરશે.....22
- S -400 ટ્રાયમ્ફ SA-21 ગ્રોલર.....23
- B.1.617: ભારતીય ડબલ મ્યુટન્ટ સ્ટ્રેન.....23
- ફોર્મ્યુલા-1 માટે 100% સતત બળતણ.....24
- પ્રશ્નોત્તરી.....26

5. યોજના/પોર્ટલ/રિપોર્ટ.....28

- નાણાકીય વર્ષમાં ભારતના પેટ્રોલિયમ વપરાશમાં 9.1% ઘટાડો થયો. 28
- નીતિ આયોગે ઈન્ડિયા એનર્જી ડેશબોર્ડ્સ લોય ક્યુ (સંસ્કરણ 2.0).....28
- 2021 ગ્લોબલ ફૂડ પોલિસી રિપોર્ટ બહાર પડાયો.....29
- eSanta: મરીન ઉત્પાદનો માટેનું પ્લેટફોર્મ..29
- NCSCનું ઓનલાઇન ફરિયાદ મેનેજમેન્ટ પોર્ટલ શરૂ થયું.....30
- MANAS એપ્લિકેશન લોન્ચ કરાઈ.....30
- ડેન્યૂબસ્ટર્જન.....31
- વિશ્વ વસ્તી અહેવાલ - 2021: UNFPA.....31
- દીન દયાળ ઉપાધ્યાય ગ્રામીણ કુશળતા યોજનાં.....33
- આહાર ક્રાંતિ મિશન.....34
- રાષ્ટ્રીય કક્ષાનો આબોહવા નબળાઈ અહેવાલ બહાર પાડવામાં આવશે.....34
- ગ્રામીણ આરોગ્ય આંકડાકીય અહેવાલ બહાર પડાયો.....35
- શફરી: જળચરઉછેર માટે પ્રમાણન યોજનો...36
- પ્રશ્નોત્તરી.....37

6. પર્યાવરણ અને ભૌગોલિક ઘટનાઓ.....39

- ગ્રીનહાઉસ ગેસના ઉત્સર્જનમાં વધારો અનેક સ્થાનિક જાતિઓ લુપ્ત થઈ શકે છે: જૈવિક સંરક્ષણ39
- ચિલ્કા સરોવરમાં જોખમી ઘરાવતી ડોલ્ફિનની સંખ્યામાં વધારો.....39
- 'ભારતીય ગેંડો વિઝન' 2020.....40

- 2021 માં ભારતમાં યોમાસુ સામાન્ય રહેશે:IMD40
- પ્રશ્નોત્તરી.....41

7. ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ.....42

- પરંપરાગત નવા વર્ષનો તહેવાર.....42
- જલિયાંવાલા બાગ હત્યાકાંડ.....42
- બી.આર. આંબેડકર: 130 મી જન્મ જયંતિ.....43
- જ્યોતિરાવ ફૂલે.....44
- પ્રશ્નોત્તરી.....45

8. અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો.....47

- ભારત કોરોના રસીથી 100 મિલિયન લોકોને રસી આપનાર સૌથી ઝડપી દેશ બન્યો.....47
- ટીકા ઉત્સવની શરૂઆત દેશભરમાં થઈ.....47
- સેમ્યુઅલ હેનીમેન.....47
- એપ્રિલ 12: માનવ અવકાશની ફ્લાઇટનો આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ.....48
- શિક્ષણ મંત્રીએ વિજેતાઓને મહિલા સશક્તિકરણ પર AICTE લીલાવતી એવોર્ડ 2020 એનાયત કર્યો.....48
- ઈન્ડિયન નેશનલ યંગ એકેડેમી ઓફ સાયન્સિસ દ્વારા COVID-19 રસીકરણ જર્ગતિ અભિયાન શરૂ કરાયું.....49
- વીજળી (ગ્રાહકોના હક) (સુધારા) નિયમો, 2021 મુસદ્દો.....49
- DGFT Trade Facilitation App લોન્ચ કરાઈ.....49
- નીતિઆયોગેઆરોગ્યઅનેપોષણવિષયક ડિજિટલ રિપોર્ટરી 'પોષણ જ્ઞાન' શરૂ કર્યું.....50
- પૂર્વ હોકી ખેલાડી બલબીરસિંહ જુનિયરનું અવસાન.....50

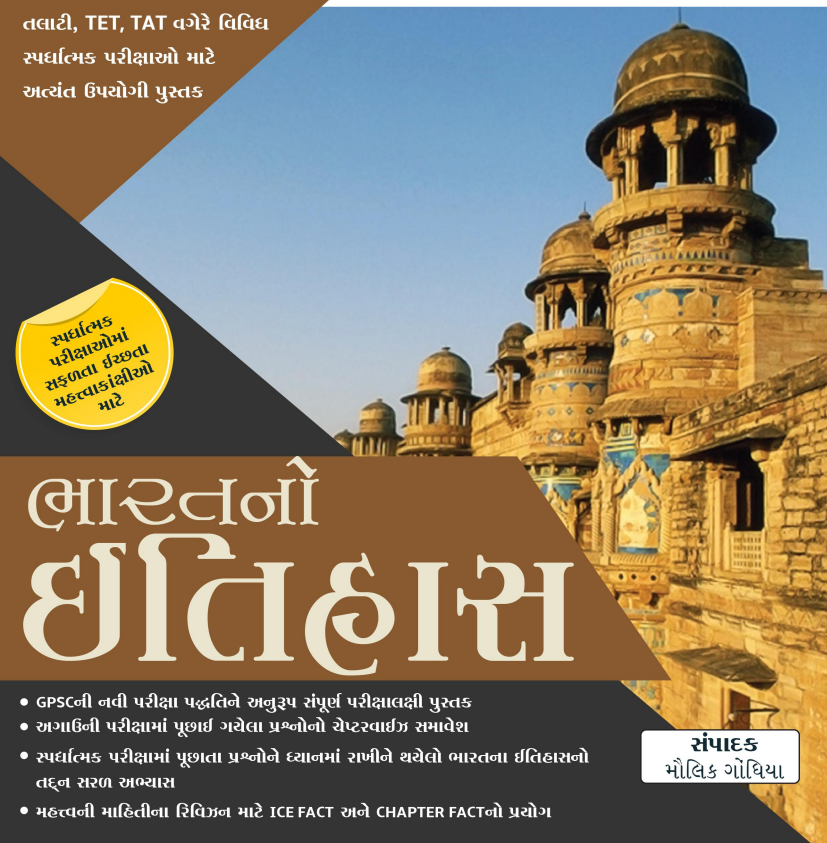

- महाराष्ट्र सरकारे नजना वर्ग माटे 5476 करोडना नाणाडीय पेकेजनी जाहेरात करी हती.....51
- आसाममां जोहाग जिहु पक्षीनी वस्ती गणतरी 2021 थी शरु थरु.....51
- सुशीलचंद्र भारतना 24मा मुष्य यूंठणी कमिशनर बन्यो.....51
- 15 अप्रिल: हिमाचल दिवस.....52
- 1 जूनथी सोनानुं होलमार्किंग इरजियात करवामां आवशे.....52
- कृषि मंत्रालये जेदूत कल्याण माटे माधुकोसोडूत साथे समजूती पत्र पर हस्ताक्षर कर्या.....52
- जोराकना उत्पादनमां जूनोसिसनुं जोषम घटाडुं.....53
- झिलपकार्ट झिलयारट्रिपनुं अधिग्रहण.....54
- भारतमां इंसजुकनो पहेलो नवीनीकरणीय प्रोजेक्ट.....54
- पीओमकेसईंड:100नवी होस्पिटलोमां ओडिसजन प्लान्ट स्थापवामां आवशे.....55
- इंसजुक समावेशी घन्टरनेट सूयकांक प्रकाशित कर्यो.....55
- 2021 मां उप-सहारा आफ्रिकामां विश्वनो सौथी धीमो विकास दर नोंधवामां आवशे: IMF.....55
- स्पुटनिक - रसी56
- 'घट-स्मार्ट सिटीज येलेन्ज' अने 'ट्रान्सपोर्ट 4 ओल येलेन्ज'56
- विश्व हिमोडीलिया दिवस: 17 अप्रिल58
- संयुक्त राष्ट्रनी कूड सिस्टम समित 2021 पर राष्ट्रीय संवाद58
- धामरा नदी पर रोपेक्स जेटी प्रोजेक्टने मंजूरी मली58
- ओशियन रेसलिंग येम्पियनशिप: विनेश झोगटे गोल्ड मेडल जृत्यो.....59
- COVID-19 दरमियान महासागरीय ओकोरिडक.....59
- प्रश्नोत्तरी.....60

प्रथम आवृत्ति

GPSC 1/2, PI, PSI/ASI/CONSTABLE, Dy.SO, नायन मामलतदार, क्लार्क, तलाठी, TET, TAT वगैरे विविध स्पर्धात्मक परीक्षाओ माटे अत्यंत उपयोगी पुस्तक

**भारतनो
इतिहास**

- GPSCनी नवी परीक्षा पद्धतिने अनुसूच संपूर्ण परीक्षावक्षी पुस्तक
- अगाडिनी परीक्षामां पूछाई गयेला प्रश्नोने येटरवाइज समावेश
- स्पर्धात्मक परीक्षामां पूछाता प्रश्नोने ध्यानमां राणीने थयेलो भारतना इतिहासनो तद्वल सरण अभ्यास
- महत्त्वनी माहितीना रिविजन माटे ICE FACT अने CHAPTER FACTनो प्रयोग

संपादक
मौविक गोविंधा

ભારતમાં બાળ મજૂરી અને બંધાયેલ મજૂરી

- તાજેતરના એક અભ્યાસમાં ભારતમાં બાળ મજૂરી અને બંધાયેલા મજૂરની વ્યાખ્યાઓનો વિશેષ અસ્પષ્ટતાનો મુદ્દો ઉભો થયો છે, ખાસ કરીને શેરડી ઉત્પાદક રાજ્યો (બિહાર, કર્ણાટક, મહારાષ્ટ્ર, પંજાબ અને ઉત્તરપ્રદેશ)માં.
- યુનાઈટેડ નેશન્સ ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ (UNDP) અને કોકા-કોલા કંપની દ્વારા આ અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

Back to Basics : અભ્યાસ પરિણામો

- આ અધ્યયનમાં બાળ મજૂરીની શ્રેણી દ્વારા માતા પિતાને મદદ કરતા બાળકો બાકાત રાખવામાં આવ્યા છે.
- એ જ રીતે સ્થળાંતર કરેલા કામદારોની અગાઉથી ચુકવણી અને બંધાયેલા મજૂરોને લગતા જોખમો અંગે પણ મૂંઝવણ હતી.
- શેરડી ક્ષેત્રે મોટાભાગે હસ્તક્ષેપ સરકારી અધિકારીઓ દ્વારા અથવા કંપનીઓના કોર્પોરેટ સોશયલ રિસ્પોન્સિબિલિટી (CSR) દ્વારા કરવામાં આવતું હતું. કૃષિ તકનીકમાં સુધારો ફક્ત શેરડીની ઉત્પાદકતામાં વધારો થાય તેની ખાતરી કરવા પર કેન્દ્રિત હતો.

બાળ મજૂર અને બંધાયેલ મજૂર

- આંતરરાષ્ટ્રીય લેબર ઓર્ગેનાઈઝેશન (ILO) દ્વારા બાળ મજૂરની વ્યાખ્યા એક અધિનિયમ તરીકે કરવામાં આવી છે જે બાળકોને તેમના બાળપણ, તેમની ક્ષમતા અને ગૌરવથી વંચિત રાખે છે અને જે તેમના શારીરિક અને માનસિક વિકાસને અવરોધે છે.
- બંધાયેલા મજૂરને 'બંધા કામ અથવા સેવા' તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, જે વ્યક્તિ રૂણદાતાને નાણાં ચુકવવાના બદલામાં સેવાઓ આપે છે અથવા સેવાઓ પૂરી પાડે છે તે બંધાયેલ મજૂર કહેવાય છે. 'તેને બંધન અથવા દેવાની ગુલામી, કરાર મજૂર' અથવા મોર્ટગેજ મજૂર પણ કહેવામાં આવે છે.
- બંધાયેલ મજૂર એ એક પ્રથા છે જેમાં નોકરીદાતાઓ કામદારોને ઉચ્ચ વ્યાજની લોન આપે છે અને જેઓ તેમને ઓછા વેતન પર કામે રાખે છે અને પોતાની લોનની ચુકવણી મેળવે છે.

બાળ મજૂર (નિષેધ અને નિયમન) સુધારો કાયદો, 2016

ની મુખ્ય જોગવાઈઓ

- આ કાયદા મુજબ, 14 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના બાળકો માટે કુટુંબ સંબંધિત ધંધા સિવાય વિવિધ ક્ષેત્રોમાં કામ કરવાની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

- આ મુજબ 14 વર્ષથી ઓછી વયના કોઈ પણ બાળકને કોઈ પણ ફેક્ટરી અથવા ખાણમાં કામ કરવા માટે નિમણૂક કરવામાં આવશે નહીં કે અન્ય કોઈ જોખમી કામમાં રોજગારી આપવામાં આવશે નહીં.
- એક્ટ મુજબ, બાળકો ફક્ત સ્કૂલથી આવ્યા પછી અથવા શાળાની રજાઓ દરમિયાન જ કામ કરી શકે છે અને બાળકોને કુટુંબ-સલામત વિસ્તારોમાં કામ કરવાની છૂટ છે.
- ટીકા:**
- ટીકા કરવામાં આવે છે કે આ કાયદો 'કુટુંબ અથવા કુટુંબના સાહસો'માં બાળ મજૂરીની મંજૂરી આપે છે અથવા બાળકને ઓડિઓ વિઝ્યુઅલ મનોરંજન ઉદ્યોગમાં કલાકાર તરીકે કામ કરવાની મંજૂરી આપે છે.
- તેમાં અસંગઠિત ક્ષેત્રોમાં કાર્યરત બાળકોનો એક ભાગ શામેલ નથી, જે કૃષિ તેમજ ઘરેલું કાર્યો કરે છે.
- આ અધિનિયમ કામના કલાકોની વ્યાખ્યા આપતો નથી અને જણાવે છે કે બાળકો શાળાએ આવ્યા પછી અથવા રજાઓ દરમિયાન કામ કરી શકે છે.

ભારતમાં બંધાયેલા મજૂરો

- ભારતની સુપ્રીમ કોર્ટના મતે, બંધાયેલા મજૂર પ્રવર્તમાન બજાર વેતન અને કાનૂની લઘુત્તમ વેતન કરતા ઓછા છે.
- ભારતના બંધારણમાં કલમ 23 (મૂળભૂત અધિકાર) હેઠળ બંધાયેલ મજૂરી પર પ્રતિબંધ છે.
- કલમ 23:**
- માનવીય હેરફેર અને ફરજ પાડતા (બળજબરી) મજૂર પર પ્રતિબંધ મૂક્યો છે.
- સમાજમાં નબળી આર્થિક અને સામાજિક સ્થિતિને લીધે, ગામડાઓની અનુસૂચિત જાતિઓ અને આદિવાસીઓ નજીવા પગાર માટે અથવા કોઈપણ પગાર વગર ગામના જમીનદારો અથવા પૈસાદારને કામ કરવા દબાણ કરે છે.
- હકીકતમાં, બંધાયેલ મજૂર વ્યાપકપણે માત્ર ગ્રામીણ કૃષિ ક્ષેત્રમાં જ નહીં પરંતુ ગ્રામીણ અને શહેરી બંને ક્ષેત્રમાં પણ ખાણકામ, બાકસ ફેક્ટરીઓ અને ઈટ ભટ્ટીઓ વગેરેમાં વ્યાપકપણે પ્રચલિત છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, બંધાયેલ મજૂર મુખ્યત્વે કૃષિ ક્ષેત્ર અને અનૌપચારિક ક્ષેત્રમાં છે, જેમ કે સુતરાઉ કાપડ. હેન્ડલૂમ, ઈટના ભટ્ટા, ઉત્પાદન, પથ્થરની ખાણ, રેશમની સાડીઓનું ઉત્પાદન, ચાંદીના ઝવેરાત, કૃત્રિમ રત્ન વગેરેમાં લોકપ્રિય છે.

ભારતમાં શેરડીની ખેતી

- તે ઉષ્ણ અને ઉત્તપોષ્ણ કટિબંધીય પાક છે. આ માટે, તાપમાન 21 ° સે થી 27 ° સે અને 75 સે.મી. થી 100 સે.મી. વાર્ષિક વરસાદની વચ્ચે ગરમ અને ભેજવાળા વાતાવરણને અનુકૂળ માનવામાં આવે છે.

- > ભારતમાં શેરડીની ખેતી મુખ્યત્વે બિહાર, કર્ણાટક, મહારાષ્ટ્ર, પંજાબ અને ઉત્તર પ્રદેશમાં થાય છે.
- > આમાંથી ઉત્તર પ્રદેશ સૌથી વધુ શેરડી ઉત્પાદક રાજ્ય છે અને દેશમાં ઉગાડવામાં આવતા રોકડ પાકમાં આશરે 40% યોગદાન આપે છે, ત્યારબાદ મહારાષ્ટ્ર અને કર્ણાટક આવે છે, જે કુલ ઘરેલુ ઉત્પાદનમાં અનુક્રમે 21% અને 11% છે.

ભારતમાં અન્ય બાળ મજૂર કાયદા / કાર્યક્રમો

- **બંધારણનો અનુચ્છેદ 24:**
 - > 14 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના કોઈ પણ બાળકને ફેક્ટરી અથવા ખાણમાં કામ કરવા અથવા અન્ય કોઈ ખતરનાક કાર્યમાં કામ કરવા માટે નોકરી પર રાખવામાં આવશે નહીં.
- **બાળ મજૂરી પર રાષ્ટ્રીય નીતિ (1987):**
 - > 1987 માં, બાળ મજૂરી માટે વિશેષ નીતિ ઘડવામાં આવી, જેમાં જોખમી વ્યવસાયો અને પ્રક્રિયાઓમાં સામેલ બાળકોના પુનર્વસન પર ધ્યાન આપવાની જરૂરિયાત પર ભાર મૂક્યો.
- **કિશોર ન્યાય (બાળકોની સંભાળ અને સંરક્ષણ) અધિનિયમ 2015:**
 - > તેમાં વય અથવા વ્યવસાયની મર્યાદા વિના, સંભાળ અને સુરક્ષાની જરૂરિયાતવાળા બાળકોના વર્ગમાં કાર્યરત બાળકોનો સમાવેશ થાય છે.
- **રાષ્ટ્રીય બાળ મજૂર પ્રોજેક્ટ (NCLP) 2007:**
 - > આ યોજના અંતર્ગત, 9 થી 14 વર્ષની વયના બાળકોને કામ કરતા અટકાવવામાં આવે છે અને NCLP વિશેષ તાલીમ કેન્દ્રોમાં દાખલ કરવામાં આવે છે, જ્યાં તેમને પ્રારંભિક શિક્ષણ, વ્યવસાયિક તાલીમ, મધ્યાહ્ન ભોજન, સ્ટાઈપેન્ડ, આરોગ્ય આપવામાં આવે પેહલા કાળજી વગેરે મુખ્ય પ્રવાહની ઔપચારિક શિક્ષણ પ્રદાન કરવામાં આવે છે.
 - > રાઈટ ટુ એજ્યુકેશન એક્ટ, 2009 એ રાજ્ય એ ફરજિયાત બનાવ્યું છે કે 6 થી 14 વર્ષની વયના દરેક બાળકને મફત અને ફરજિયાત શિક્ષણનો અધિકાર છે.
 - > માઈન્સ એક્ટ, 1952, 18 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના બાળકને ખાણમાં વેતન મેળવવામાં પ્રતિબંધિત કરે છે.

પેન્સિલ પોર્ટલ, 2017 ના બાળ મજૂર અસરકારક નિયમનકારી પ્લેટફોર્મ

- > પેન્સિલ પોર્ટલ નો ચાઈલ્ડ લેબર ના અસરકારક અમલ માટેનું એક મંચ છે, જે કેન્દ્રીય ગૃહ મંત્રાલયે બાળ મજૂરી નાબૂદ કરવા માટે શરૂ કરી હતી. તે એક ઈલેક્ટ્રોનિક પોર્ટલ છે જેનો હેતુ કેન્દ્ર, રાજ્ય, જિલ્લા, સરકારો, સિવિલ સોસાયટી અને સામાન્ય જનતાને બાળ મજૂરી સંબંધિત સમાજના લક્ષ્યને પ્રાપ્ત કરવા માટે શામેલ કરવાનું છે.
- > બાળ મજૂર અધિનિયમ અને રાષ્ટ્રીય બાળ મજૂર પ્રોજેક્ટ (NCLP) યોજનાના અસરકારક અમલીકરણ માટે તેની શરૂઆત કરવામાં આવી છે.

- > તાજેતરમાં ભારતે બાળ મજૂરના બે કરારો 138 (રોજગાર માટેની લઘુત્તમ વય) અને 182 (બાળ મજૂરીનું સૌથી ખરાબ સ્વરૂપ) હેઠળ બાળ મજૂરી નાબૂદ કરવાની બહાલી આપી છે.

બંધાયેલ મજૂર સંબંધિત યોજનાઓ / કાયદાઓ

- **બોન્ડેડ લેબર સિસ્ટમ (એબોલિશન) એક્ટ, 1976:**
 - > આ કાયદો સમગ્ર ભારતમાં વિસ્તરેલો છે પરંતુ તેનો અમલ સંબંધિત રાજ્ય સરકારો કરશે.
 - > તે વિજિલન્સ સમિતિઓના રૂપમાં જિલ્લા કક્ષાએ સંસ્થાકીય પદ્ધતિની જોગવાઈ કરે છે.
 - > વિજિલન્સ સમિતિઓ જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ (DM) ને સલાહ આપે છે કે આ કાયદાની જોગવાઈઓનો યોગ્ય રીતે અમલ થવો જોઈએ.
 - > રાજ્ય સરકારો / કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના એક્ટિવિટી મેજિસ્ટ્રેટને આ અધિનિયમ હેઠળ ગુનાઓની સુનાવણી માટે પ્રથમ વર્ગ અથવા બીજા વર્ગના ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટને સત્તા આપવામાં આવી છે.
 - > પુનર્વસન પ્રયત્નો – બંધાયેલ મજૂર પુનર્વસન યોજના 2016 આ યોજના અંતર્ગત બંધુ મજૂરીમાંથી મુક્ત થયેલા પુખ્ત વયના પુરૂષોને 1 લાખ રૂપિયા સુધીની નાણાકીય સહાય અને બાળ બંધુ મજૂરો અને મહિલા બંધુ મજૂરોને 2 લાખ રૂપિયા સુધીની આર્થિક સહાય આપવાની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી છે.

ઉપાયો

- > ગરીબી અને તેના અસરકારક ચક્ર ને જો સારી રીતે સંચાલન કરવામાં આવે તો પરિવારની આજીવિકા અને બાળકોને શાળા એ મોકલવાના અન્ય સાધનો ઓળખી શકાય છે.
- > બચપણ બચાવો આંદોલન, ચાઈલ્ડ ફંડ, કેર ઈન્ડિયા, કૈલાસ સત્યાર્થ ચિલ્ડ્રન ફાઉન્ડેશન વગેરે ઘણી NGO ભારતમાં બાળ મજૂરીને સમાપ્ત કરવા માટે કામ કરી રહી છે. બાળ મજૂરીના પ્રભાવોને ટાળવા માટે રાજ્ય કક્ષાના અધિકારીઓ સાથે સુવ્યવસ્થિત સિસ્ટમની જરૂર છે.
- > બંધાયેલા બાળ કામદારોને સરકાર અને આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાયો પાસેથી તાત્કાલિક પગલાં લેવાની જરૂર છે.
- > એક ખૂબ જ નક્કર, વિશ્વસનીય અને શિષ્ટ સામાજિક સુરક્ષા પેકેજ અને અસરકારક અમલીકરણ જરૂરી છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. પેન્સિલ પોર્ટલ નો ચાઈલ્ડ લેબર ના અસરકારક અમલ માટેનું એક મંચ છે, જે કેન્દ્રીય ગૃહ મંત્રાલયે બાળ મજૂરી નાબૂદ કરવા માટે શરૂ કરી હતી.
 2. બંધારણનો અનુચ્છેદ 24 મુજબ 14 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના કોઈ પણ બાળકને ફેક્ટરી અથવા ખાણમાં કામ કરવા અથવા અન્ય કોઈ ખતરનાક કાર્યમાં કામ કરવા માટે નોકરી પર રાખવામાં આવશે નહીં.
 3. કલમ 23 એ માનવીય હેરફેર અને ફરજ પાડતા (બળજબરી) મજૂર પર પ્રતિબંધ મૂક્યો છે.
 4. માઈન્સ એક્ટ, 1952, 18 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના બાળકને ખાણમાં વેતન મેળવવામાં પ્રતિબંધિત કરે છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4

પોસ્ટ ઓફિસોમાં મૂળભૂત બચત ખાતું ખોલી શકાય છે: નાણાં મંત્રાલય

- નાણાં મંત્રાલયે તાજેતરમાં પોસ્ટ ઓફિસ સેવિંગ્સ એકાઉન્ટ યોજના, 2019માં થયેલા ફેરફારોની સૂચના આપી હતી. મંત્રાલયે સૂચન આપ્યું કે સરકારની કલ્યાણ યોજનાનો લાભ લેનાર દેશની કોઈપણ પોસ્ટ ઓફિસ સાથે મૂળભૂત બચત બેંક ખાતું ખોલી શકે છે.

Back to Basics : નવા ફેરફારો

- ઈન્ડિયા પોસ્ટ પેમેન્ટ બેંક અથવા અનુસૂચિત વાણિજ્યિક બેંકમાં ખાતા ખોલાવી શકાય છે.
- આ ખાતું ખોલવા માટે પ્રારંભિક રકમ જમા કરવાની જરૂર નથી.
- કોઈ પણ સરકારી કલ્યાણ યોજનાના લાભકર્તા દ્વારા ખાતું ખોલી શકાય છે, એકાઉન્ટ પણ નાના લાભાર્થી દ્વારા ખોલી શકાય છે. જો કે, સગીર સાથે વાલીને હોવું આવશ્યક છે.
- મૂળ બચત ખાતા કે જે પોસ્ટ ઓફિસ બચત ખાતાના નિયમો, 1981 હેઠળ ખોલવામાં આવ્યા છે તે નવી સૂચના હેઠળ નથી.

મૂળભૂત બચત ખાતાના સંચાલન માટેના નિયમો

- મૂળભૂત બચત ખાતું ખૂબ જ મૂળભૂત બચત બેંક ડિપોઝિટ એકાઉન્ટની જેમ છે. જો કે, મૂળભૂત બચત ખાતામાં કામગીરીની કેટલીક શરતો છે. તેઓ નીચે મુજબ છે:
- લાભાર્થી ફક્ત પોસ્ટ ઓફિસ અથવા બેંકમાં જ મૂળભૂત બચત ખાતું ખોલી શકે છે.
- આરબીઆઈની માર્ગદર્શિકા મુજબ આ ખાતાઓમાં થી મહિનામાં ઘણી વખત બેસિક સેવિંગ્સ બેંક ડિપોઝિટ એકાઉન્ટ્સ જમા કરી શકાય છે અથવા ઉપાડી શકાય છે, બીજી તરફ, મૂળભૂત બચત ખાતામાં, મહિનામાં ફક્ત ચાર વખત ઉપાડ કરી શકાય છે.

પ્રધાન મંત્રી જન ઘન ખાતું

- વડા પ્રધાન જન ઘન યોજના હેઠળ ખોલવામાં આવેલા ખાતા એ મૂળભૂત બચત ખાતા છે. હજી સુધી આવા ખાતાઓ 42.2 કરોડ ખોલવામાં આવ્યા છે. હાલમાં તેની પાસે 1.45 લાખ કરોડ રૂપિયાનું બેલેન્સ છે.

પોસ્ટ ઓફિસ બચત ખાતું

- પોસ્ટ ઓફિસ બચત ખાતું પણ મૂળભૂત બચત ખાતું છે. તેને ન્યૂનતમ 500 રૂપિયાથી ખોલવામાં આવશે. તે 10 રૂપિયાની ન્યૂનતમ થાપણને મંજૂરી આપે છે અને ત્યાં કોઈ મહત્તમ થાપણની મર્યાદા નથી.

નાણાકીય વર્ષ 21 માટે કરવેરા સંગ્રહનો ડેટા પ્રકાશિત થયો

- નાણાં મંત્રાલયે તાજેતરમાં જ નાણાકીય વર્ષ 2020-21 માટે કર વસૂલવાના આંકડા જાહેર કર્યા છે. મંત્રાલયના જણાવ્યા અનુસાર, નાણાકીય વર્ષ 2020-21 માટેનો સીધો કર સંગ્રહ 9.45 લાખ કરોડ રૂપિયા રહ્યો છે.

Back to Basics : નાણાકીય વર્ષ 2020-21 માટે કરની

વસૂલાત

- ડાયરેક્ટ ટેક્સ કલેક્શનમાં વ્યક્તિગત આવકવેરા સંગ્રહ અને કોર્પોરેશન કર સંગ્રહનો સમાવેશ થાય છે.
- વર્ષ 2020-21 માટેનો વ્યક્તિગત આવકવેરો રૂ. 88 લાખ કરોડ હતો.
- વર્ષ 2020-21 માટે એકત્રિત થયેલ કોર્પોરેશન ટેક્સ (અથવા કોર્પોરેટ ટેક્સ) રૂ. 57 લાખ કરોડ હતો.

સીધો કરનો કુલ સંગ્રહ

- વર્ષ 2020-21 માટે સીધા વેરાનો કુલ સંગ્રહ 12.06 લાખ કરોડ રૂપિયા હતો. રિફંડને સમાયોજિત કરતાં પહેલાં સીધા કરનો કુલ સંગ્રહ એ ચોખ્ખી રકમ છે. સીધા કરના કુલ સંગ્રહના અન્ય ઘટકો નીચે મુજબ છે.
- કોર્પોરેશન ટેક્સ: 31 લાખ કરોડ
- વ્યક્તિગત આવકવેરો: રૂ. 75 લાખ કરોડ
- એડવાન્સ ટેક્સ: 95 લાખ કરોડ
- સ્ત્રોત પર કર કપાત: 45 લાખ કરોડ
- સ્વ-આકારણી કર: 07 લાખ કરોડ
- નિયમનકારી આકારણી કર: 42,372 કરોડ
- ડિવિડન્ડ વિતરણ કર: રૂ. 13,237 કરોડ

રિફંડ

- 2020-21માં ભારત સરકારે 2.61 લાખ કરોડ રૂપિયા પાછા આપ્યા. જે 2019-20 કરતા 42.1% વધારે છે. 2019-20માં ભારત સરકારે 1.83 લાખ કરોડ રૂપિયા પાછા આપ્યા.

કર વ્યાખ્યાઓ

- કોર્પોરેટ ટેક્સ:
 - તે કંપનીઓના નફા પર લાદવામાં આવતો કર છે.
- વ્યક્તિગત આવકવેરો:
 - તે વ્યક્તિના પગાર અને અન્ય પ્રકારની આવક પર વસૂલવામાં આવેલો કર છે.
- એડવાન્સ ટેક્સ:
 - આ એક આવકવેરો છે જે વર્ષના અંતમાં એકમ રકમ ચૂકવવાને બદલે અગાઉથી ચૂકવણી કરવી જોઈએ. એડવાન્સ

ટેક્સને 'ક્રમાણી કર' પણ કહેવામાં આવે છે. આ આવક વેરો વ્યક્તિએ ચૂકવવો પડશે જો 10,000 રૂપિયાથી વધુનો વેરો ભરતો હોય. આવા કિસ્સાઓમાં, કરદાતા હપ્તામાં ચૂકવણી કરે છે.

■ ટેક્સ કપાત પર સ્ત્રોત (TDS):

- > તે કમિશન, ભાડુ, પગાર, વ્યાવસાયિક ફી વગેરે જેવી ચોક્કસ ચૂકવણી કરતી વખતે ચૂકવવામાં આવતા નાણાંમાંથી કપાત કર છે.

કરન્સી ચેસ્ટ

- > કરન્સી ચેસ્ટ એવી જગ્યાઓ છે જ્યાં RBI (રીઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા) બેંકો અને એટીએમ પર મોકલવામાં આવતા નાણાં રાખે છે. કરન્સી ચેસ્ટ વિવિધ બેંકોમાં સ્થિત છે અને ભારતીય રિઝર્વ બેંક દ્વારા સંચાલિત છે.
- > ચંદીગઢમાં એફિસ બેંકની કરન્સી ચેસ્ટમાંથી એક ખાનગી સિક્યુરિટી ગાર્ડ રૂ.4.04ની લૂંટ કરી છે અને કારણે કરન્સી ચેસ્ટ ચર્ચામાં છે.

Back to Basics : કરન્સી ચેસ્ટ

- > કરન્સી ચેસ્ટ એવી જગ્યાઓ છે જ્યાં આરબીઆઈ એટીએમ અને બેંકો માટે પૈસા જમા કરે છે. આરબીઆઈના પ્રતિનિધિઓ સમયાંતરે આ કરન્સી ચેસ્ટનું નિરીક્ષણ કરે છે. આ કરન્સી ચેસ્ટ દેશભરની બેંકોમાં રાખવામાં આવે છે. કરન્સી ચેસ્ટમાં નાણાં આરબીઆઈના છે અને સ્ટ્રોંગ રૂમમાં કરન્સી ચેસ્ટની બહાર રાખવામાં આવેલા પૈસા બેંકના છે.
- > જ્યારે પણ આરબીઆઈ નવી ચલણી નોટો છાપે છે, તે પહેલા તેને આ કરન્સી ચેસ્ટમાં પહોંચાડે છે. ત્યારબાદ કરન્સી ચેસ્ટ ધરાવતી બેંકો તેમને અન્ય બેંકોમાં વહેંચશે.

ખાદ કોણ પૂર્ણ કરશે?

- > હવે, ચોરીને કારણે આરબીઆઈને નુકસાનનું જોખમ છે. કરન્સી ચેસ્ટમાં રાખેલા તમામ પૈસા આરબીઆઈના છે. હવે સવાલ એ થાય છે કે આ નુકસાન કોણ સહન કરશે? જે બેંક કરન્સી ચેસ્ટ ધરાવે છે તેને નુકસાન ઉઠાવવું જોઈએ. બેંકે પણ છેતરપિંડીનો મોનિટરિંગ રિપોર્ટ આરબીઆઈને સુપરત કરવો જોઈએ.

કરન્સી ચેસ્ટ રક્ષણ

- > આરબીઆઈ બેંકને સુરક્ષા ખર્ચની ભરપાઈ કરે છે. આ વળ તરમાં એક બેંકથી બીજી બેંકમાં નાણાંની અવરજવર પણ શામેલ છે. રોકડ રકમ સુરક્ષિત કરવી એ બેંકોની એકમાત્ર જવાબદારી છે.

ભારતમાં ચલણ કેવી રીતે વહેંચવામાં આવે છે?

- > ભારતમાં આરબીઆઈની 31 ઓફિસો છે. જ્યારે નવી કરન્સી છાપવામાં આવે છે, ત્યારે આરબીઆઈ તેમને આ કચેરીઓમાં મોકલે છે. આ કચેરીઓ ત્યારબાદ કરન્સી ચેસ્ટ અને નાના સિક્કા ડેપો પર મોકલે છે.
- > દેશમાં 4,075 ચલણ ચેસ્ટ છે.
- > લગભગ 3,746 બેંકો નાના સિક્કા ડેપો તરીકે કાર્યરત છે.

રૂપિયાનું અવમૂલ્યન

- > તાજેતરમાં, અમેરિકન ડોલર સામે ભારતીય રૂપિયો 9 મહિનાની 75.4ની નીચી સપાટીએ પહોંચી ગયો છે અને ભારતીય રૂપિયાને આ નુકસાન વિવિધ ઉભરતા બજારોમાંથી સૌથી વધુ છે.
- > 22 માર્ચ, 2021થી, છેલ્લા ત્રણ સપ્તાહમાં રૂપિયો અમેરિકન ડોલર સામે 4.2 ટકા ઘટી ગયો છે.

Back to Basics : ઘટાડાના કારણો

- કોરોના ચેપના કેસોમાં વધારો:
- > કોરોના વાયરસના ચેપના કેસમાં વધારો એ એક મહત્વપૂર્ણ ચિંતા તરીકે ઉભરી આવ્યું છે. ચેપના વધતા જતા બનાવોને જોતાં, ઘણા રાજ્યો વધુ કડક લોકડાઉન લાગુ કરવા પર વિચારણા કરી રહ્યા છે, તેવા કિસ્સામાં રોકાણકારો અર્થતંત્રની રિકવરીમાં વિલંબ થવાની ચિંતામાં છે.
- યુએસ ડોલરની તાકાત:
- > યુએસ અર્થતંત્રમાં સારી રિકવરીની આશાના પરિણામે અમેરિકન ડોલર પણ મજબૂત જોવા મળે છે, જેના કારણે રૂપિયા પર દબાણ વધી રહ્યું છે.
- રિઝર્વ બેંકનો સરકારી સિક્યુરિટીઝ એક્ટિવિઝન પ્રોગ્રામ:
- > ભારતીય રિઝર્વ બેંકે વર્ષ 2021-22 માટે સરકારી સિક્યુરિટીઝના એક્ટિવિઝન પ્રોગ્રામ (G- SEC) ને લાગુ કરવાનો નિર્ણય લીધો છે.
- > તેને એક પ્રકારની માત્રાત્મક નીતિ તરીકે જોવામાં આવે છે, જે અંતર્ગત રિઝર્વ બેંક ઓફ માર્કેટને વધુ પ્રવાહિતા આપીને સરકારના ધિરાણ કાર્યક્રમને સમર્થન આપશે.
- વિદેશી પોર્ટફોલિયોના રોકાણમાં ઘટાડો:
- > વિદેશી પોર્ટફોલિયોના રોકાણમાં ઘટાડો ભારતીય રૂપિયા પર દબાણ વધુ વધારે છે. નોંધપાત્ર વાત એ છે કે, ઓક્ટોબર 2020 થી ફેબ્રુઆરી 2021 સુધીમાં ભારતીય ઈક્વિટી બજારોમાં વિદેશી રોકાણમાં મોટો વધારો થયો હતો.
- > ઓક્ટોબર 2020 થી ફેબ્રુઆરી 2021 દરમિયાન ભારતીય બજારોમાં રૂ. 1.94 લાખ કરોડનું વિદેશી રોકાણ થયું હોવા છતાં, એપ્રિલ 2021 થી રોકાણકારો દ્વારા કુલ 2,263 કરોડ રૂપિયા પાછા ખેંચવામાં આવ્યા છે.

રૂપિયાના અવમૂલ્યનનો પ્રભાવ

- રૂપિયાના અવમૂલ્યનની નીચેના પર નકારાત્મક અસર પડશે:
 - > વિદેશથી આયાત કરનારા લોકો પર
 - > વિદેશમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ પર
 - > વિદેશ પ્રવાસ કરતા લોકો પર
 - > વિદેશમાં રોકાણ કરતા લોકો પર
 - > વિદેશમાં તબીબી સારવાર મેળવતા લોકો પર
- રૂપિયાના અવમૂલ્યનની નીચેના પર સકારાત્મક અસર પડશે:
 - > ભારતથી નિકાસ કરતા લોકો પર
 - > બિનનિવાસી ભારતીયો (NRI) તરફથી નાણાં મોકલનારા લોકો પર
 - > ભારત પ્રવાસ કરી રહેલા વિદેશી મુસાફરો પર

ચલણનું અવમૂલ્યન

- > ફ્લોટિંગ એક્સચેન્જ રેટ સિસ્ટમમાં ચલણનું અવમૂલ્યન એ ચલણના મૂલ્યમાં ઘટાડો સૂચવે છે.
- > ફ્લોટિંગ એક્સચેન્જ રેટ સિસ્ટમમાં, માર્કેટ ફોર્સ (પૈસાની માંગ અને સપ્લાયના આધારે) ચલણનું મૂલ્ય નક્કી કરે છે.
- > રૂપિયાના અવમૂલ્યનનો અર્થ એ છે કે ડોલરના સંબંધમાં રૂપિયો ઓછો મૂલ્યવાન બની ગયો છે.
- > મતલબ કે રૂપિયો હવે પહેલા કરતા નબળો છે.
- > ઉદાહરણ તરીકે, પહેલાં 1 યુએસ ડોલર 70 રૂપિયા બરાબર હતું, પરંતુ અવમૂલ્યન પછી હવે 1 ડોલર 76 રૂપિયા બરાબર થઈ ગયો છે, જેનો અર્થ છે કે ડોલર ખરીદવા માટે રૂપિયાની અવધિ એટલે કે ડોલર ખરીદવા માટે વધુ રૂપિયા ચૂકવવા પડશે.

ચલણની કિંમતને અસર કરતા પરિબલો

1. મોંઘવારી
 2. વ્યાજ દર
 3. વેપારમાં નુકશાન
 4. સુસંગત નીતિ
 5. ઈક્વિટી માર્કેટ
- > ચલણના અવમૂલ્યનથી દેશની નિકાસ પ્રવૃત્તિમાં વધારો થાય છે, કારણ કે તેના ઉત્પાદનો અને સેવાઓ તુલનાત્મક રીતે સસ્તી થાય છે.
 - > ભારતીય રિઝર્વ બેંક રૂપિયાના સમર્થન માટે મની માર્કેટમાં દખલ કરે છે.
 - રિઝર્વ બેંક નીચેની રીતે મની માર્કેટમાં દખલ કરે છે:
 - > ડોલરની ખરીદી અને વેચાણ દ્વારા તે મની માર્કેટમાં સીધી દખલ કરી શકે છે.
 - > જો રિઝર્વ બેંક રૂપિયાના મૂલ્યમાં વધારો કરવા માંગે છે, તો તે ડોલર વેચી શકે છે અને જ્યારે રૂપિયાની કિંમત નીચે લાવવાની જરૂર પડે ત્યારે તે ડોલર ખરીદે છે.

- > ભારતીય રિઝર્વ બેંક (RBI) નાણાકીય નીતિ દ્વારા રૂપિયાના મૂલ્યને પણ પ્રભાવિત કરી શકે છે.
- > રિઝર્વ બેંક રૂપિયાના મૂલ્યને નિયંત્રિત કરવા માટે રેપો રેટ (RBI ને બેંકોને ધિરાણ આપે છે તે દર) અને પ્રવાહિતા ગુણોત્તર (બેંક દ્વારા સરકારી બોન્ડમાં રોકાણ કરવા માટે જરૂરી રકમ) ને સમાયોજિત કરી શકે છે.

રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાએ રેગ્યુલેશન્સ રિવ્યુ ઓથોરિટી 2.0 ની રચના કરી

- > રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાએ તાજેતરમાં રેગ્યુલેશન્સ રિવ્યુ ઓથોરિટી 2.0 ની સ્થાપના કરી. આ ઓથોરિટી એક વર્ષના સમયગાળા માટે કાર્ય કરશે.

Back to Basics : રેગ્યુલેશન્સ સમીક્ષા ઓથોરિટી 2.0ના કાર્યો

- > RRA આંતરિક નિયમનકારી પ્રિસ્ક્રિપ્શનોની સમીક્ષા કરશે.
- > તે નિયમનકારીની પણ સમીક્ષા કરશે, નિયમનકારી સંસ્થાઓ અને હિસ્સેદારોના સૂચનો માંગશે.
- > આ નિયમનકારી પ્રિસ્ક્રિપ્શનના અમલીકરણને સરળ બનાવવા તરફ કામ કરશે.
- > નાયબ ગવર્નર રાજેશ્વર રાવની નિમણૂક RRA ના વડા તરીકે કરવામાં આવી છે.
- > RRA નિયમનકારી કંપનીઓ પરના પાલનના ભારને ઘટાડવાનું કામ કરશે.
- > RRA કાર્યવાહીના સરળ કરવા અને પાલનની સરળતામાં વધારો કરવા નિયમનકારી સંસ્થાઓનો પ્રતિસાદ પણ લેશે.

RBI ના ડેપ્યુટી ગવર્નર

- > RBI માં ગવર્નર, ચાર ડેપ્યુટી ગવર્નર, બે નાણાં મંત્રાલયના પ્રતિનિધિઓ અને ચાર ડિરેક્ટર હોય છે.
- > RBIનો ખ્યાલ ડો. આંબેડકર દ્વારા તેમના પુસ્તક “The Problem of The rupee” માં ઘડવામાં આવેલી વ્યૂહરચના પર આધારિત હતો.

ભારતીય રિઝર્વ બેંક (RBI)

- > રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાની સ્થાપના 1 એપ્રિલ, 1935 ના રોજ ભારતીય રિઝર્વ બેંક એક્ટ, 1934 ની જોગવાઈઓ મુજબ કરવામાં આવી હતી. શરૂઆતમાં રિઝર્વ બેંકની સેન્ટ્રલ ઓફિસની સ્થાપના કોલકાતામાં થઈ હતી પરંતુ 1937 માં તેને કાયમી ધોરણે મુંબઈ સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવી હતી.

વૈશ્વિક ન્યૂનતમ કોર્પોરેટ ટેક્સ

- > તાજેતરમાં, યુએસ ટ્રેઝરી સેક્રેટરી એ G-20 દેશોને વૈશ્વિક ન્યૂનતમ કોર્પોરેટ ટેક્સ (Global Minimum Corporate Tax) અપનાવવા તાકીદ કરી છે.

- > આ છેલ્લા 30 વર્ષોમાં વિવિધ દેશોમાં મલ્ટિનેશનલને આકર્ષવા માટે કોર્પોરેટ ટેક્સ દર ઘટાડવા માટે ચાલી રહેલી સ્પર્ધાને સમાપ્ત કરવામાં કરશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- **વૈશ્વિક ન્યૂનતમ કોર્પોરેટ ટેક્સ દરને લગતી દરખાસ્તો:**
 - > યુ.એસ.ના પ્રસ્તાવમાં 21% લઘુત્તમ કોર્પોરેટ ટેક્સની કલ્પના કરવામાં આવી છે, જોકે તે એવા દેશોમાંથી થતી આવક પરની મુક્તિ નાબૂદ કરવાની પણ જોગવાઈ કરે છે કે જેમણે બહુરાષ્ટ્રીય કામગીરીને નિરાશ કરવા અને વિદેશમાં નફો સ્થાનાંતરિત કરવા માટે ઓછામાં ઓછો ટેક્સ લગાવ્યો છે તથા આ સંબંધી કોઈ કાયદો બનાવતા નથી.
 - > ન્યૂનતમ કોર્પોરેટ ટેક્સની દરખાસ્ત વિશ્વના કેટલાક મોટા કોર્પોરેશનો દ્વારા આપવામાં આવતા કરના નીચા દરના મુદ્દાને ધ્યાનમાં લેવાની છે, આ નિગમોમાં એપલ, આલ્ફાબેટ અને ફેસબુક જેવા ડિજિટલ જાયન્ટ્સ તેમજ નાઈક અને સ્ટારબક્સ જેવા મોટા કોર્પોરેશનોનો સમાવેશ થાય છે.
 - > આ કંપનીઓ આયર્લેન્ડ અથવા કેરેબિયન દેશો જેવા કે બ્રિટીશ વર્જિન આઇલેન્ડ્સ અથવા બહામાસ વગેરે જેવા દેશોમાંથી નફો મેળવવા માટે તેમની પેટાકંપનીઓના એક જટિલ નેટવર્ક પર આધાર રાખે છે.
- **પ્રસ્તાવ માટેનું કારણ:**
 - > આ દરખાસ્ત લાવવાનો હેતુ યુ.એસ.ના કોર્પોરેટ ટેક્સ દરમાં સૂચિત વધારાથી થતા કોઈપણ નુકસાનની શક્ય તેટલી વળતરની ખાતરી કરવી છે.
 - > યુ.એસ. માં, કોર્પોરેટ ટેક્સ 21% થી વધારીને 28% કરવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે, જ્યારે વર્ષ 2017 માં યુ.એસ. સરકારે કોર્પોરેટ ટેક્સને 35% થી ઘટાડીને 21% કર્યો છે.
 - > યુ.એસ. માં કોર્પોરેટ ટેક્સમાં વધારો તે સમયે થયો છે જ્યારે વૈશ્વિક સ્તરે વિવિધ સરકારો આ રોગચાળાને પહોંચી વળવા વધુને વધુ ખર્ચ કરી રહી છે, તે સાથે યુ.એસ. દ્વારા એક જ સમયે 2.3 ટ્રિલિયન ડોલર ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અપગ્રેડ પ્રસ્તાવ પર ભાર મૂકવામાં આવી રહ્યો છે.
- **મહત્વ:**
 - > રોગચાળાના આ વર્તમાન તબક્કામાં, વૈશ્વિક સમુદાયની એકતા યુએસ સરકાર અને પશ્ચિમ યુરોપના મોટાભાગના દેશો માટે મહત્વપૂર્ણ છે, જોકે કેટલાક યુરોપિયન દેશો જેવા કે નેધરલેન્ડ્સ, આયર્લેન્ડ, લક્ઝમબર્ગ અને કેટલાક કેરેબિયન દેશો 'ટેક્સ આર્બિટ્રેજ' મલ્ટિનેશનલને આકર્ષવા માટે પર આધાર રાખે છે
 - > વિદેશી કોર્પોરેટ આવક પર લઘુત્તમ ટેક્સ લાદવાને કારણે આંતરરાષ્ટ્રીય નિગમોને તેમની આવક વિદેશમાં સ્થાનાંતરિત કરવી મુશ્કેલ બનશે.
 - > વિકસિત અર્થતંત્રોમાં સરેરાશ કોર્પોરેટ ટેક્સ દર વર્ષ 2000 માં 32% થી ઘટીને વર્ષ 2018 સુધીમાં માત્ર 23% થયો છે.

- > આનું મુખ્ય કારણ એ છે કે આયર્લેન્ડ, નેધરલેન્ડ અને સિંગાપોર જેવા નાના દેશોએ કોર્પોરેટ ટેક્સ ઓછો ઓફર કરીને 'ફુટલોઝ બિઝનેસ' આકર્ષ્યા છે.
- > 'ફુટલોઝ વ્યવસાય' શબ્દ એ એવા વ્યવસાયોને સંદર્ભિત કરે છે જે સંસાધનો અથવા પરિવહન જેવા પરિબળોથી પ્રભાવિત થયા વિના કોઈપણ સ્થળે સ્થાપિત થઈ શકે છે.
- > અમૂર્ત સંપત્તિના ઝડપી વિકાસ સાથે, વૈશ્વિક ટેક કંપનીઓ જેવી બહુરાષ્ટ્રીય કંપનીઓ તેમના વ્યવસાયને ફેરવી રહી છે અને કર ખર્ચને ઘટાડવા માટે ટેક્સ હેવન ગણાતા દેશોને મેળવેલા નફામાં.
- **આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રતિસાદ:**
 - > યુરોપિયન કમિશને આ દરખાસ્તને સમર્થન આપ્યું છે, પરંતુ આર્થિક સહયોગ અને વિકાસ સંગઠન (OECD) એ જણાવ્યું છે કે વૈશ્વિક લઘુત્તમ દર વ્યાપક ચર્ચા-વિચારણા પછી નક્કી થવો જોઈએ.
 - > જર્મની અને ફ્રાન્સ સહિત વિવિધ યુરોપિયન દેશોએ યુ.એસ.ના પ્રસ્તાવને ટેકો આપ્યો છે.
 - > 'બેઝ ઈરોશન એન્ડ પ્રોફિટ શિફ્ટિંગ (BEPS)' પહેલ 2010થી OECD અને G-20 દેશો દ્વારા નેતૃત્વ કરવામાં આવી રહ્યું છે, જેમાં યુ.એસ. સહિત 135 થી વધુ દેશો સાથે બહુપક્ષીય વાટાઘાટોનો સમાવેશ થાય છે.
 - > BEPS, બહુરાષ્ટ્રીય ઉદ્યોગો દ્વારા કરવેરાની ચુકવણી ટાળવા માટે કરવેરાના નિયમોની છટકાબારીઓનો ઉપયોગ કરતી ટેક્સ પ્લાનિંગ વ્યૂહરચનાનો સંદર્ભ છે.
 - > ચીને યુએસના કોલ પર ગંભીર વાંધો લેવાની સંભાવના નથી, પરંતુ હોંગકોંગને આવી કર મુક્તિથી અસર થશે, જે વિશ્વની સાતમી અને એશિયાની સૌથી મોટી કર આશ્રય છે.
 - > યુએસ દરખાસ્ત પણ ઈન્ટરનેશનલ મોનેટરી ફંડ દ્વારા સપોર્ટેડ છે.
- **પડકારો:**
 - > આ દરખાસ્ત રાષ્ટ્રની પોતાની કર નીતિ નક્કી કરવાના સાર્વભૌમ અધિકાર સાથે વિરોધાભાસી છે.
 - > કરવેરા એક સાર્વભૌમ કાર્ય છે અને સરકારો તેમની જરૂરિયાતો અને સંજોગોના આધારે કોર્પોરેટ ટેક્સ માળખા પર ચર્ચામાં ભાગ લેવા અને ભાગ લેવા માટે મુક્ત છે.
 - > વૈશ્વિક લઘુત્તમ દર એ અનિવાર્યપણે એક સાધન બનશે જેનો ઉપયોગ દેશ તેમને યોગ્ય નીતિઓ અપનાવવા માટે કરશે. નીચો કર દર એક એવું સાધન છે જેનો તેઓ વૈકલ્પિક રીતે આર્થિક પ્રવૃત્તિમાં વધારો કરવા માટે ઉપયોગ કરી શકે છે.
 - > ઉદાહરણ તરીકે, IMF અને વિશ્વ બેંકના ડેટા સૂચવે છે કે કોવિડ-19 રોગચાળા દરમિયાન, વિકાસશીલ દેશો દ્વારા ઉંચા આર્થિક ખર્ચ તેમને વિકસિત દેશોની તુલનામાં લાંબા આર્થિક સંકટમાં રાખી શકે છે.
 - > આ ઉપરાંત, વૈશ્વિક ન્યૂનતમ કરનો દર કરચોરી સામે લડવામાં મદદગાર સાબિત થઈ શકે છે.

ભારતની સ્થિતિ**■ કોર્પોરેટ ટેક્સ કપાત:**

- > રોકાણ પ્રવૃત્તિને પુનઃજીવિત કરવા માટે, સપ્ટેમ્બર 2019 માં સ્થાનિક કંપનીઓ માટે કોર્પોરેટ ટેક્સમાં 22% અને નવી ઘરેલું ઉત્પાદન કંપનીઓ માટે 15% ઘટાડો કરવામાં આવ્યો હતો.
- > કરવેરા કાયદા (સુધારો) અધિનિયમ [Taxation Laws (Amendment) Act, 2019 માં આવકવેરા અધિનિયમ (Income Tax Act), 1961 એક ધારા (115BAA)] ને જોડવામાં આવી, જેમાં હાલની સ્થાનિક કંપનીઓને કેટલીક શરતોને આધારીત 22% કરમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી છે.
- > છૂટક કરવેરા શાસનની પસંદગી કરતી હાલની સ્થાનિક કંપનીઓને કોઈપણ ન્યૂનતમ વૈકલ્પિક કર ચૂકવવાની જરૂર રહેશે નહીં.
- > આવા ઘટાડાથી એશિયન દેશો (23%) ની સરખામણીએ ભારતનો કોર્પોરેટ ટેક્સ દર લાવવામાં આવ્યો છે.
- > ચીન અને દક્ષિણ કોરિયા પર 25%, જયારે મલેશિયામાં 24%, વિયેતનામનો 20%, થાઈલેન્ડનો 20% અને સિંગાપોરનો 17% નો કર છે.
- > ભારતીય સ્થાનિક કંપનીઓ માટે અસરકારક કર દર સરચાર્જ અને સેસ સહિત આશરે 25.17% છે.
- > હાલની કંપનીઓ કે જે થોડો નફો કરે છે તેનો સરેરાશ કોર્પોરેટ ટેક્સ દર આશરે 29% જેટલો છે.

■ સમાનતા લેવી:

- > સરકારી સમાનતા લેવી (Equalisation Levy) નો ઉપયોગ ડિજિટલ માધ્યમથી દૂર રહેતા તેમના વ્યવસાયો દ્વારા ઉભા કરાયેલા પડકારોને ઉકેલવા માટે કરે છે.
- > સમાનતા વસૂલવાનો હેતુ ભારતમાં વધુ સ્થાનિક ગ્રાહક આધાર ધરાવતા વિદેશી કંપનીઓને ટેક્સ આપવાનો છે, પરંતુ દેશની કર પ્રણાલીને અસરકારક રીતે ટાળવા માટે તે દેશની બહાર સ્થિત એકમો દ્વારા અસરકારક રીતે વેરો ચૂકવે છે.
- > આવકવેરા અધિનિયમ, 1961 માં ભારતની બહાર સ્થિત કંપનીઓ સાથે 'વ્યવસાયિક સંબંધો' સ્થાપિત કરવા માટે 'નોંધપાત્ર આર્થિક હાજરી' રાખવા સુધારવામાં આવ્યો હતો.

■ માહિતી શેર કરવા માટેના કરારો:

- > ભારત, વિદેશી સરકારો સાથે ડબલ ટેક્સ ટાળવાના કરારો, કર માહિતી વિનિમય કરાર અને બહુપક્ષીય સંમેલનો હેઠળ માહિતીના આદાનપ્રદાનને વધારવા માટે સતત કામ કરી રહ્યાં છે.
- > આવા કરારો કર બાબતે સહકારને પ્રોત્સાહન આપે છે.
- > પ્રારંભિક તપાસ સહિત વિદેશી સંપત્તિના કેસોમાં અસરકારક પ્રતિસાદ શરૂ કરવામાં આવ્યા છે, જેમાં શોધ, પૂછપરછ, દંડ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

કોર્પોરેટ ટેક્સ

- > કોર્પોરેટ ટેક્સ એ વિદેશી અથવા સ્થાનિક કોર્પોરેટ કંપનીઓની ચોખ્ખી આવક અથવા નફા પર લાદવામાં આવેલો સીધો કર છે.
- > આવકવેરા કાયદા, 1961 ની જોગવાઈઓ હેઠળ જે દર પર વેરો લેવામાં આવે છે તે કોર્પોરેટ ટેક્સ દર તરીકે પણ ઓળખાય છે.
- > કોર્પોરેટ ટેક્સ દર સ્લેબ રેટ સિસ્ટમ પર આધારિત છે જે કોર્પોરેટ એન્ટિટીના પ્રકાર અને દરેક કોર્પોરેટ સંસ્થાઓ દ્વારા પ્રાપ્ત કરેલ અલગ આવક પર આધારિત છે.

ન્યૂનતમ વૈકલ્પિક કર

- > એવા સમય હોઈ શકે છે કે કંપની તરીકે કરદાતા દ્વારા વર્ષ દરમિયાન આવક ઉત્પન્ન થાય છે, પરંતુ આવકવેરા કાયદાની વિવિધ જોગવાઈઓ (જેમ કે મુક્તિ, કપાત, અવમૂલ્યન, વગેરે) નો લાભ લઈને આ આવક ઘટાડી શકાય છે. કરદાતા તેની કરની જવાબદારી ઘટાડી શકે છે અથવા કોઈ કર ચૂકવવા માટે બંધાયેલા નથી.
- > નાણાકીય અધિનિયમ, 1987 દ્વારા શૂન્ય કર ચૂકવતી કંપનીઓની સંખ્યામાં વધારાને કારણે આકારણી વર્ષ 1988-89 થી મિનિમમ ઓલ્ટરનેટિવ ટેક્સ (MAT) લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો. પાછળથી તે ફાઈનાન્સ એક્ટ, 1990 દ્વારા પાછી ખેંચી લેવામાં આવી હતી અને પછી ફાઈનાન્સ એક્ટ, 1996 દ્વારા ફરીથી રજૂ કરવામાં આવી હતી.
- > MATની ગણતરી 15% બુક પ્રોફિટ (નફા અને નુકસાનના ખાતામાં બતાવેલ નફો) અથવા સામાન્ય કોર્પોરેટ દરો પર, જે કોઈપણ વધારે હોય તે ટેક્સ તરીકે ચૂકવવા યોગ્ય છે.
- > ભારતમાં બધી કંપનીઓ, પછી ભલે તે દેશની હોય કે વિદેશી, MATની જોગવાઈઓ હેઠળ આવરી લેવામાં આવે છે. બાદમાં નોન-કોર્પોરેટ સંસ્થાઓ પણ MATના અધિકારક્ષેત્રમાં શામેલ થઈ.
- > MAT એ એક મહત્વપૂર્ણ સાધન છે જેની મદદથી ટેક્સ ચોરીને રોકી શકાય છે.

■ ઘરેલું કંપની:

- > એક સ્થાનિક કંપની એક છે જે ભારતીય કંપની અધિનિયમ (2013) હેઠળ નોંધાયેલ છે અને તેમાં વિદેશમાં નોંધાયેલ કંપની પણ શામેલ છે જેનું નિયંત્રણ ભારતમાં અને સંચાલન કરવામાં આવે છે.
- > સ્થાનિક કંપનીમાં ખાનગી અને જાહેર ક્ષેત્રની બંને કંપનીઓનો સમાવેશ થાય છે.

■ વિદેશી કંપની:

- > વિદેશી કંપની એક છે જે ભારતીય કંપની અધિનિયમ હેઠળ નોંધાયેલ નથી અને તેનું નિયંત્રણ ભારત અને ભારત બહાર છે.

■ ટેક્સ હેવન:

- > તે દેશોને ટેક્સ હેવન કહેવામાં આવે છે, જ્યાં રાજકીય અને આર્થિક રીતે સ્થિર વાતાવરણમાં વિદેશી વ્યક્તિઓ અને વ્યવસાયો પર ઓછી અથવા કોઈ કરની જવાબદારી નથી.

પ્રશ્નોત્તરી

1. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો:

- નાણાકીય અધિનિયમ, 1987 દ્વારા શૂન્ય કર ચૂકવતી કંપનીઓની સંખ્યામાં વધારાને કારણે આકારણી વર્ષ 1988-89 થી મિનિમમ ઓલ્ટરનેટિવ ટેક્સ (MAT) લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો.
 - આવકવેરા કાયદા, 1961 ની જોગવાઈઓ હેઠળ જે દર પર વેરો લેવામાં આવે છે તે કોર્પોરેટ ટેક્સ દર તરીકે પણ ઓળખાય છે.
 - તે દેશોને ટેક્સ હેવન કહેવામાં આવે છે, જ્યાં રાજકીય અને આર્થિક રીતે સ્થિર વાતાવરણમાં વિદેશી વ્યક્તિઓ અને વ્યવસાયો પર ઓછી અથવા કોઈ કરની જવાબદારી નથી.
 - 'કુટલોઝ વ્યવસાય' શબ્દ એ એવા વ્યવસાયોને સંદર્ભિત કરે છે જે સંસાધનો અથવા પરિવહન જેવા પરિબળોથી પ્રભાવિત થયા વિના કોઈપણ સ્થળે સ્થાપિત થઈ શકે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

2. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાએ તાજેતરમાં રેગ્યુલેશન્સ રિવ્યુ ઓથોરિટી 2.0 ની સ્થાપના કરી. આ ઓથોરિટી એક વર્ષના સમયગાળા માટે કાર્ય કરશે.
 - રેગ્યુલેશન્સ રિવ્યુ ઓથોરિટી આંતરિક નિયમનકારી પ્રિસ્ક્રિપ્શનોની સમીક્ષા કરશે.
 - RBIનો ખ્યાલ ડો. આંબેડકર દ્વારા તેમના પુસ્તક "The Problem of The rupee" માં ઘડવામાં આવેલી વ્યૂહરચના પર આધારિત હતો.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

2. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- લાભાર્થી ફક્ત પોસ્ટ ઓફિસ અથવા બેંકમાં જ મૂળભૂત બચત ખાતું ખોલી શકે છે.
 - વડા પ્રધાન જન ધન યોજના હેઠળ ખોલવામાં આવેલા ખાતા એ મૂળભૂત બચત ખાતા છે.
 - પોસ્ટ ઓફિસ બચત ખાતું પણ મૂળભૂત બચત ખાતું છે. તેને ન્યૂનતમ 500 રૂપિયાથી ખોલવામાં આવશે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

3. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- કોર્પોરેટ ટેક્સ કંપનીઓના નફા પર લાદવામાં આવતો કર છે.
 - વ્યક્તિગત આવકવેરો વ્યક્તિના પગાર અને અન્ય પ્રકારની આવક પર વસૂલવામાં આવેલો કર છે.
 - એડવાન્સ ટેક્સ એક આવકવેરો છે જે વર્ષના અંતમાં એકમ રકમ ચૂકવવાને બદલે અગાઉથી ચૂકવણી કરવી જોઈએ. એડવાન્સ ટેક્સને 'કમાણી કર' પણ કહેવામાં આવે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

4. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- કરન્સી ચેસ્ટ એવી જગ્યાઓ છે જ્યાં RBI (રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા) બેંકો અને એટીએમ પર મોકલવામાં આવતા નાણાં રાખે છે.
 - કરન્સી ચેસ્ટ વિવિધ બેંકોમાં સ્થિત છે અને ભારતીય રિઝર્વ બેંક દ્વારા સંચાલિત છે.
 - દેશમાં 4,075 ચલણ ચેસ્ટ છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

5. ચલણની કિંમતને અસર કરતા પરિબળો નીચેનામાંથી ક્યાં છે?

- મોંઘવારી
 - વ્યાજ દર
 - સુસંગત નીતિ
 - ઈક્વિટી માર્કેટ
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

બાંગ્લાદેશમાં સંસ્કૃત અધ્યયન એપ્લિકેશન 'લિટલ ગુરૂ' શરૂ થઈ

- 12 એપ્રિલના રોજ, ભારતના ઉચ્ચ આયોગના ઈન્દિરા ગાંધી સાંસ્કૃતિક કેન્દ્ર (IGCC) એ બાંગ્લાદેશમાં એક સંસ્કૃત અધ્યયન એપ્લિકેશન શરૂ કરી. આ સંસ્કૃત અધ્યયન એપ્લિકેશન વિશ્વભરના વિદ્યાર્થીઓ, ધાર્મિક વિદ્વાનો, વૈજ્ઞાનિકો અને ઇતિહાસકારો વચ્ચે સંસ્કૃત ભાષાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ભારતીય સાંસ્કૃતિક સંબંધોની પરિષદ અભિયાનનો એક ભાગ છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- સંસ્કૃત શીખવાની એપ્લિકેશન 'લિટલ ગુરૂ' એક ઇન્ટરેક્ટિવ પ્લેટફોર્મ પર આધારિત છે જે સંસ્કૃત શીખવાનું સરળ, મનોરંજક અને મજેદાર બનાવશે. આ એપ્લિકેશન એવા લોકોને મદદ કરશે કે જેઓ પહેલાથી જ સંસ્કૃત શીખી રહ્યાં છે અથવા જેઓ સંસ્કૃત શીખવા માટે રસ ધરાવતા હોય. આ એપ્લિકેશન મનોરંજન સાથે શિક્ષણને જોડે છે.
- ICCRને વિશ્વભરમાંથી સંસ્કૃત શીખવાની ઈચ્છા ધરાવતા લોકો તરફથી મોટી સંખ્યામાં વિનંતીઓ મળી રહી છે. ઘણા બુદ્ધ, જૈન અને અન્ય ધાર્મિક ગ્રંથો સંસ્કૃતમાં છે. આવા દેશોમાંથી સંસ્કૃત ભાષા શીખવામાં મદદની ઘણી માંગ છે.

ભારતીય સાંસ્કૃતિક સંબંધોની પરિષદ(ICCR)

- ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ ફોર કલ્ચરલ રિલેશન્સ ભારત સરકારની એક સ્વાયત સંસ્થા છે, જેની સ્થાપના 9 એપ્રિલ, 1950 ના રોજ થઈ હતી. તેની સ્થાપના ભારતના પ્રથમ શિક્ષણ પ્રધાન મૌલાના અબુલ કલામ આઝાદે કરી હતી. આ સંસ્થાની સ્થાપના અન્ય દેશો સાથે સાંસ્કૃતિક વિનિમય માટે કરવામાં આવી હતી. હાલમાં ભારતીય સાંસ્કૃતિક સંબંધોના અધ્યક્ષ વિનય સહસ્રબુદ્ધે છે.

યુએઈએ પ્રથમ સ્ત્રી અવકાશયાત્રીનું નામ ખહેર કર્યું

- નોરા અલ માતરોશીને યુએઈની પ્રથમ મહિલા અવકાશયાત્રી તરીકે નામ આપવામાં આવ્યું છે.

Back to Basics : યુએઈની પ્રથમ મહિલા અવકાશયાત્રી

- 4000 અન્ય અરજદારોમાંથી યુએઈની પ્રથમ મહિલા અવકાશયાત્રી તરીકે નોરા અલ માતરોશીની પસંદગી કરવામાં આવી છે. ભવિષ્યના અવકાશ સંશોધન મિશન માટે તેમને નાસા સાથે તાલીમ આપવામાં આવશે. નોરા મોહમ્મદ અલ-મુલ્લા સાથે કામ કરશે. બંને અવકાશયાત્રીઓને ટેક્સાસના હ્યુસ્ટનમાં સ્થિત નાસાના જહોનસન સ્પેસ સેન્ટરમાં તાલીમ આપવામાં આવશે.

નોરા અલ માતરોશી

- નોરાનો જન્મ 1993 માં થયો હતો. તેમણે યુનાઈટેડ આરબ અમીરાત યુનિવર્સિટીમાંથી મિકેનિકલ એન્જિનિયરિંગમાં સ્નાતકની ડિગ્રી મેળવી છે. તે હાલમાં નેશનલ પેટ્રોલિયમ કન્સ્ટ્રક્શન કંપનીમાં એન્જિનિયર તરીકે કાર્યરત છે. તેમણે કંપનીની યુથ કાઉન્સિલના વાઈસ ચેરમેન તરીકે કામગીરી બજાવી છે. નોરા અમેરિકન સોસાયટી ઓફ મિકેનિકલ એન્જિનિયર્સની સભ્ય પણ છે.

યુએઈ સ્પેસ પ્લાન

- યુએઈ પાસે નજીકના ભવિષ્યમાં કોઈ માનવ સંચાલિત મિશન નથી. જો કે, યુએઈ 2024 માં ચંદ્ર પર માનવરહિત અવકાશ મિશન મોકલવાની યોજના ધરાવે છે. આ ઉપરાંત, યુએઈએ 2020 માં મંગળ માટે 'અમલ સેટેલાઈટ' લોન્ચ કર્યું હતું.

અવકાશમાં પ્રવેશનાર યુએઈનો પ્રથમ અવકાશયાત્રી

- 2019 માં, હાઝા અલ-મન્સૂરી અવકાશમાં પ્રવેશનાર યુએઈનો પ્રથમ અવકાશયાત્રી હતો. તેણે આઠ દિવસ આંતરરાષ્ટ્રીય અંતરિક્ષ સ્ટેશન પર વિતાવ્યા હતા.

અવકાશમાં પ્રવેશ કરનારી પ્રથમ મુસ્લિમ મહિલા

- નોરા અવકાશમાં પ્રવેશ કરનારી પ્રથમ આરબ મહિલા છે. જો કે, અનુશેહ રૈસૈન અવકાશમાં પ્રવેશ કરનારી પ્રથમ મુસ્લિમ મહિલા હતી. અવકાશમાં પ્રવેશ કરનારી તે પહેલી ઈરાની મહિલા પણ હતી. તે ઈરાની અમેરિકન ટેલિકમ્યુનિકેશન્સ ઉદ્યોગસાહસિક છે.

મધ્ય એશિયા: ઉઝબેકિસ્તાન-કઝાકિસ્તાન કોસ બોર્ડર વેપાર કેન્દ્ર

- કઝાકિસ્તાન અને ઉઝબેકિસ્તાને વેપાર અને આર્થિક સહયોગ માટે 'મધ્ય એશિયા' નામના આંતરરાષ્ટ્રીય કેન્દ્રનું નિર્માણ શરૂ કર્યું છે. સેન્ટ્રલ એશિયા ટ્રેડ સેન્ટર બંને દેશોની સરહદો પર શરૂ કરાયું છે.

Back to Basics : કેન્દ્ર વિશે

- આ કેન્દ્ર 400 હેક્ટર જમીનમાં બનાવવામાં આવશે. તેમાં 35,000 લોકો અને પાંચ હજાર ટ્રુકો બેસાડવાની ક્ષમતા હશે. સમાપ્તિ પછી, આ કેન્દ્ર ઉઝબેકિસ્તાન અને કઝાકિસ્તાનના સંયુક્ત પ્રોજેક્ટ્સને લાગુ કરવા માટે એક મોટો વેપાર અને ઔદ્યોગિક મંચ બનશે.

- > આ કેન્દ્ર ગિશટ કુપ્રિકની સરહદ ચેક પોસ્ટ નજીક આવેલું છે.
- > કઝાકિસ્તાન ચીન અને રશિયા પછી ઉઝબેકિસ્તાનનો ત્રીજો સૌથી મોટો વેપાર ભાગીદાર છે.

ભારત-ઉઝબેકિસ્તાન સંબંધો

- > ઉઝબેકિસ્તાનમાં વિશ્વનો સૌથી મોટો યુરેનિયમ ભંડાર છે. 2019 માં, ભારત અને ઉઝબેકિસ્તાન વચ્ચે પરમાણુ કરાર પર હસ્તાક્ષર થયા. કરાર હેઠળ ઉઝબેકિસ્તાને 2 હજાર ટન યુરેનિયમ ભારતમાં નિકાસ કરવા સંમતિ આપી હતી.
- > ઉઝબેકિસ્તાન સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સુરક્ષા પરિષદમાં ભારતના કાયમી સભ્યપદને સમર્થન આપે છે.
- > બંને દેશોએ 2020 સુધીમાં દ્વિપક્ષીય વેપારનું લક્ષ્ય 1 અબજ ડોલર નક્કી કર્યું હતું.

ભારત-મધ્ય એશિયા

- > ભારત માટે મધ્ય એશિયા અત્યંત મહત્વનું છે કારણ કે તે એશિયા અને યુરોપ વચ્ચે લેન્ડ બ્રિજનું કામ કરે છે. યુરેશિયન બજારોમાં પ્રવેશ મેળવવા માટે ભારત ચાબહાર બંદરનો પ્રવેશદ્વાર તરીકે ઉપયોગ કરશે. વળી, આંતરરાષ્ટ્રીય ઉત્તર-દક્ષિણ પરિવહન કોરિડોર (INSTC) નો વિકાસ ભારતને મધ્ય એશિયા સાથે તેના વ્યવસાયને વિસ્તૃત કરવામાં મદદ કરશે.

INSTC

- > તે બહુ-મોડલ પરિવહન છે જેની સ્થાપના 2000, ભારત, ઈરાન અને રશિયા દ્વારા સેન્ટ પીટર્સબર્ગમાં કરવામાં આવી હતી તેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ નૂરના પરિવહનને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.
- > મેરીટાઇમ ઈન્ડિયા સમિટમાં ભારતે ચાબહાર બંદરને INSTC પ્રોજેક્ટમાં સમાવવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે.

પીએમ મોદી રાયસીના સંવાદની છઠ્ઠી આવૃત્તિનું ઉદ્ઘાટન કરશે

- > પીએમ મોદી એક વીડિયો સંદેશ દ્વારા રાયસીના સંવાદનું ઉદ્ઘાટન કરશે. આ સંવાદના ઉદ્ઘાટન સત્રમાં રવાનડાના રાષ્ટ્રપતિ પૌલ કાગમે અને ડેનિશના વડા પ્રધાન મેટ્ટે ફ્રેડરિક્સેન પણ મુખ્ય મહેમાનો તરીકે સામેલ થશે. એક અધિવેશનમાં ઓસ્ટ્રેલિયાના વડા પ્રધાન સ્કોટ મોરિસન પણ સંમેલનમાં ભાગ લેશે.

■ થીમ:

- > #ViralWorld: Outbreaks, Outliers and Out of Control

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > આ વખતે રાયસીના સંવાદ 4 દિવસ માટે યોજાશે, આ સંવાદ વર્ચ્યુઅલ રીતે હાથ ધરવામાં આવશે. આ કાર્યક્રમમાં

સ્વીડનના પૂર્વ વડા પ્રધાન કાર્લ બિલ્ડ, ઓસ્ટ્રેલિયાના ભૂતપૂર્વ વડા પ્રધાન એન્થોની એબોટ અને ન્યુઝીલેન્ડના ભૂતપૂર્વ વડા પ્રધાન હેલેન ક્લાર્ક પણ ઉપસ્થિત રહેશે. આ ઉપરાંત પોર્ટુગલ, સ્લોવેનીયા, રોમાનિયા, સિંગાપોર, નાઈજીરિયા, જાપાન, ઈટાલી, સ્વીડન, ઓસ્ટ્રેલિયા, કેન્યા, ચિલી, માલદીવ, ઈરાન, કતાર અને ભૂટાનના વિદેશ પ્રધાનો પણ ભાગ લેશે.

રાયસીના સંવાદ

- > રાયસીના સંવાદનું આયોજન દર વર્ષે નવી દિલ્હીમાં ભારતના વિદેશ મંત્રાલય અને ઓબ્જર્વર રિસર્ચ ફાઉન્ડેશન દ્વારા કરવામાં આવે છે. આ સંવાદ સિંગાપોરમાં યોજનારા શાંઘી-લા સંવાદની તર્જ પર ગોઠવવામાં આવ્યો છે. 'રાયસીના સંવાદ' નામ નવી દિલ્હી સ્થિત રાયસીના હિલ પર રાખવામાં આવ્યું છે, જેમાં રાષ્ટ્રપતિ ભવન પણ છે.

જાપાન ફુકુશીમા પરમાણુ પ્લાન્ટનું 1 મિલિયન ટન કિરણોત્સર્ગી પાણી દરિયામાં ફેંકી દેશે

- > જાપાનની સરકારે તાજેતરમાં ફુકુશીમા પરમાણુ વીજ પ્લાન્ટમાંથી 1 મિલિયન ટનથી વધુ કિરણોત્સર્ગી પાણી છોડવાની યોજનાને મંજૂરી આપી છે. 2011 માં, ભૂકંપ અને સુનામીને લીધે પ્લાન્ટમાં પરમાણુ અકસ્માત સર્જાયો હતો. આંતરરાષ્ટ્રીય પરમાણુ અકસ્માત સ્કેલ પર 7 ના સ્તર તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવેલ તે સૌથી ગંભીર પરમાણુ અકસ્માત હતો.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > ઉપચારિત કરેલ કિરણોત્સર્ગી પાણી છોડવાની પ્રક્રિયા શરૂ થવા માટે ઘણા વર્ષોનો સમય લાગી શકે છે અને તે પૂર્ણ થવા માટે ઘણા દાયકાઓનો સમય લાગે છે. આ ઉપરાંત, જાપાનને સમુદ્રમાં પાણી છોડવા પરમાણુ વિરોધી કાર્યકરો અને માછીમારી સમુદાયોના વિરોધનો સામનો કરવો પડી રહ્યો છે.

શું આ પ્રક્રિયા સલામત છે?

- > આંતરરાષ્ટ્રીય પરમાણુ ઉર્જા એજન્સી અનુસાર, ફુકુશીમા પરમાણુ ઉર્જા પ્લાન્ટમાંથી પાણી છોડવું એ વિશ્વના અન્યત્ર પરમાણુ પ્લાન્ટમાંથી ગંદા પાણીનો નિકાલ કરવા સમાન છે.

રેડિયોએક્ટિવ પાણીનો આટલો મોટો જથ્થો ક્યાંથી

આવ્યો?

- > ક્ષતિગ્રસ્ત પરમાણુ રિએક્ટરને નિયંત્રણમાં લાવવા માટે પમ્પ્સ અને પાઈપિંગની અસ્થાયી પ્રણાલીનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. પીગળેલા યુરેનિયમ સળીઓને ઠંડુ રાખવા માટે ઘણા ટન પાણી ક્ષતિગ્રસ્ત પરમાણુ રિએક્ટરમાં નાખવામાં આવ્યું હતું. આ પાણી બળતણની નજીક આવતાની

સાથે જ દૂષિત થઈ ગયું હતું. આ દૂષિત પાણી હવે વધીને 1.3 મિલિયન ટન થઈ ગયું છે.

પાણી છોડવાની યોજના

- ઓપરેટર ટેપકો (ટોક્યો ઇલેક્ટ્રિક પાવર કંપની હોલિંગ્સ) ટ્રાઈટિયમ મુક્ત કરીને દૂષિત પાણીને ફિલ્ટર કરવાની યોજના ધરાવે છે. આ કારણ છે કે ટ્રાઈટિયમ ખૂબ જટિલ છે અને પાણીમાંથી દૂર કરવું મુશ્કેલ છે. અન્ય કિરણોત્સર્ગી કચરો કરતા ટ્રિટિયમ ઓછું નુકસાનકારક છે. તે માનવ ત્વચામાં પ્રવેશ કરવા માટે પૂરતી ઉર્જા ઉત્સર્જન કરતું નથી. જો કે, તે કેન્સરનું કારણ બની શકે છે.

NCDC એ Deutsche Bank પાસેથી 600 કરોડ રૂપિયાની લોન મેળવી

- રાષ્ટ્રીય સહકારી વિકાસ નિગમ (NCDC) એ દેશના સહકારી મંડળને લોન આપવા માટે જર્મનીની સૌથી મોટી બેંક, Deutsche Bank પાસેથી 600 કરોડ રૂપિયાની લોન લીધી છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- આ સંદર્ભમાં NCDC અને જર્મન બેંક વચ્ચે કૃષિ પ્રધાન નરેન્દ્રસિંહ તોમરની ઉપસ્થિતિમાં કરાર થયો હતો. કૃષિ પ્રધાને ભારતીય ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ અને NCDC વચ્ચે બજારો સાથે ખેડૂતોના જોડાણને પ્રોત્સાહન આપવા માટેના કરાર પર હસ્તાક્ષર પણ કર્યા હતા.
- આ પ્રસંગે કૃષિ પ્રધાન નરેન્દ્રસિંહ તોમરે જણાવ્યું હતું કે, ભારતીય ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ અને Deutsche Bank સાથેના NCDC કરાર દ્વારા દેશમાં સ્થાપિત ખેડૂત ઉત્પાદક સંગઠનો સરળ લોન અને બજારોની પહોંચ કરી શકશે અને આનાથી નાના લોકોને મદદ મળશે અને સીમાંત ખેડૂતોને મદદ મળશે.
- નોંધપાત્ર વાત એ છે કે, આ પહેલીવાર છે જ્યારે સૌથી મોટી યુરોપિયન બેંકોમાંની એક Deutsche Bank એ NCDCને લોન આપવાનું નક્કી કર્યું છે. આ NCDCમાં વૈશ્વિક નાણાકીય સંસ્થાના વિશ્વાસને પ્રતિબિંબિત કરે છે, ખાસ કરીને એવા સમયે જ્યારે કોવિડે વૈશ્વિક આર્થિક પ્રણાલીને ભારે અસર કરી છે.

રાષ્ટ્રીય સહકારી વિકાસ નિગમ(NCDC)

- રાષ્ટ્રીય સહકારી વિકાસ નિગમ (NCDC) એ એક વૈધાનિક નિગમ છે, જેની સ્થાપના ભારતના સંસદના અધિનિયમ દ્વારા 13 માર્ચ 1963 ના રોજ કરવામાં આવી હતી. તેનું મુખ્ય મથક નવી દિલ્હીમાં છે. NCDCનો હેતુ ઉત્પાદન, પ્રક્રિયા, માર્કેટિંગ, સ્ટોરેજ, નિકાસ વગેરેના કાર્યક્રમો તૈયાર કરવાનો છે.

એશિયાના વિકાસ પર IMFનું પૂર્વાનુમાન

- આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય ભંડોળ દ્વારા તાજેતરમાં તેનો વર્લ્ડ ઇકોનોમિક આઉટલુક અહેવાલ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે. આ અહેવાલ હેઠળ, IMFએ દક્ષિણપૂર્વ એશિયન અર્થવ્યવસ્થાઓ માટે આગાહી ઘટાડી છે. બીજી તરફ, તે એશિયા-પેસિફિક અને વૈશ્વિક અર્થવ્યવસ્થાઓ વિશે વધુ આશાવાદી છે.

Back to Basics : મહત્વના મુદ્દાઓ

- IMFના વર્લ્ડ ઇકોનોમિક આઉટલુક રિપોર્ટ અનુસાર, 2021માં, મલેશિયા, ઈન્ડોનેશિયા, થાઈલેન્ડ, ફિલિપાઈન્સ અને વિયેતનામ જેવા દેશોમાં 9% વૃદ્ધિ થશે. IMFનો અગાઉનો અંદાજ છે કે આ દેશોનો વિકાસ દર 5.2% જેટલો હોઈ શકે છે.
- ઈન્ડોનેશિયા, ફિલિપાઈન્સ અને મલેશિયા દ્વારા પ્રતિબંધો કડક કરવામાં આવે તેવી અપેક્ષા છે કારણ કે તેઓ COVID-19 કેસોમાં વધારાનો સામનો કરે છે.
- ઈન્ડોનેશિયામાં ફક્ત 76% લોકોને COVID-19 રસી મળી છે. આ વૈશ્વિક સ્તર કરતા ઓછી છે, જે 5.76% છે.
- મલેશિયાના લગભગ 8% અને ફિલિપાઈન્સના 0.96% લોકોને હજી સુધી COVID-19 રસી મળી છે.
- IMFએ ભારત-પ્રશાંત સરહદોવાળા દેશોનો વિકાસ દર 3% થી વધારીને 7.6% કર્યો છે.

ચીન માટે અનુમાન

- IMF અનુસાર, ચીન 2021 માં 8.4% ના દરે વૃદ્ધિ કરશે. અગાઉ, IMFએ આગાહી કરી હતી કે ચીન 8.1% ના દરે વૃદ્ધિ કરશે.

ભારત માટે અનુમાન

- IMFના જણાવ્યા અનુસાર, ભારતની 2021 માં 12.5% ની વૃદ્ધિ નોંધાશે. આ અગાઉ આંતરરાષ્ટ્રીય સંગઠને આગાહી કરી હતી કે ભારત 11.5% વૃદ્ધિ કરશે. જો કે, ભારતમાં વર્તમાન COVID-19 કેસો વિકાસમાં અવરોધ બની શકે છે.

વર્લ્ડ ઇકોનોમિક આઉટલુક

- IMFનો અંદાજ છે કે વૈશ્વિક અર્થવ્યવસ્થા 2021 માં 5.5% અને 2022 માં 4.2% વૃદ્ધિ કરશે. વૈશ્વિક સ્તરે, તેલની કિંમતોમાં 2020 ની તુલનામાં 2021 માં 20% નો વધારો થયો છે. આ ઉપરાંત, તેલ વિનાની ચીજવસ્તુઓના ભાવમાં પણ ખાસ કરીને ધાતુઓમાં વધારો થવાની ધારણા છે.

યુએસ આર્મી અફઘાનિસ્તાનથી પીછેહઠ કરશે

- > IMFનો અંદાજ છે કે વૈશ્વિક અર્થવ્યવસ્થા 2021 માં 5.5% યુએસ પ્રમુખ બાયડને તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે યુ.એસ. અફઘાનિસ્તાનથી તેના તમામ સૈનિકો પાછા ખેંચી લેશે. યુ.એસ. દ્વારા જાહેર કરવામાં આવેલી નવી સમયમર્યાદા 09/11ના હુમલાની વીસમી વર્ષગાંઠ સાથે સુસંગત છે.

Back to Basics : 9/11 નો હુમલો

- > 11 સપ્ટેમ્બર 2001 ના રોજ, અલકાયદાના આતંકવાદીઓએ યુ.એસ. વિરુદ્ધ શ્રેણીબદ્ધ ચાર હુમલાઓ કર્યા હતા. આતંકીઓએ ચાર પેસેન્જર વિમાન હાઈજેક કરી લીધા હતા. મેનહટનમાં વર્લ્ડ ટ્રેડ સેન્ટર સંકુલમાં બે વિમાન ક્રેશ થયા હતા. એક કલાકમાં જ 110 માળનો ટાવર ધરાશાયી થયો હતો. ત્રીજુ વિમાન પેન્ટાગોનમાં ક્રેશ થયું હતું. પેન્ટાગોન એ યુ.એસ. સંરક્ષણ વિભાગનું મુખ્ય મથક છે. ચોથું વિમાન પેન્સિલ્વેનીયાના સ્ટેનસિલ ટાઉનશીપમાં જમીન સાથે તૂટી પડ્યું હતું.

સમજૂતી

- > ફેબ્રુઆરી 2020 માં, યુએસ અને તેના નાટો સાથીઓએ 14 મહિનામાં તમામ સૈનિકો પાછો ખેંચવાનો કરાર કર્યો હતો.

સૈનિકોને પાછા ખેંચવાનો પ્રભાવ

- > અફઘાનિસ્તાનમાં શાંતિ પ્રક્રિયાની ગતિ ઝડપી રહેશે. તાલિબાને અગાઉ જાહેરાત કરી હતી કે જ્યાં સુધી તમામ વિદેશી સૈન્ય દેશમાંથી પાછા ન આવે ત્યાં સુધી તે અફઘાનિસ્તાન સાથેની કોઈપણ શાંતિ સમિટમાં ભાગ લેશે નહીં. એપ્રિલ 2021 માં તુર્કીમાં શાંતિ સમિટ યોજાશે.
- > કેટલાક નિરીક્ષકોના જણાવ્યા મુજબ, યુએસ દ્વારા સૈન્ય પાછું ખેંચી લેવું એ 2001 પછીથી હાથ ધરાયેલ રાજકીય, સામાજિક અને માનવતાવાદી ક્રિયાઓ સાથે સમાધાન કરી શકે છે.
- > આ વિસ્તારમાં ગેરકાયદેસર ડ્રગની હેરફેર વધી શકે છે. અફઘાનિસ્તાન ગોલ્ડન કેસન્ટનો એક ભાગ છે.

ભારત પર અસર

- > તાલિબાનના આગમનથી અફઘાનિસ્તાનમાં ભારતના આર્થિક હિતો પ્રભાવમાં આવી શકે છે. અફઘાનિસ્તાનમાં પાકિસ્તાનની પ્રબળતા વધતાં ભારતની ઉચ્ચ સુરક્ષા જોખમમાં મૂકાશે.

ભારત-અફઘાનિસ્તાન

- > અફઘાનિસ્તાન સાથે ભારતના વિકાસની ભાગીદારી તરફ દોરી રહેલા પાંચ મુખ્ય સ્તંભો માનવતાવાદી સહાય, આર્થિક વિકાસ, માળખાગત સુવિધા, જોડાણ અને ક્ષમતા નિર્માણ છે.

- > ભારતે અફઘાનિસ્તાનને 1 મિલિયન મેટ્રિક ટન ઘઉં સપ્લાય કર્યા છે.
- > ભારતે અફઘાનિસ્તાનને ઈદિરા ગાંધી ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ હેલ્થની સ્થાપના કરવામાં મદદ કરી, જે 400 બેડની હોસ્પિટલ છે.
- > ભારત અફઘાનિસ્તાનના 31 પ્રાંતોમાં 116 નવા હાઈ ઈફેક્ટ કમ્યુનિટી ડેવલપમેન્ટ પ્રોજેક્ટ્સને ફાઈનાન્સ કરી રહ્યું છે.
- > ભારત અને અફઘાનિસ્તાન વચ્ચે સીધી ફ્લાઈટ કનેક્ટિવિટી 2017 માં સ્થાપિત થઈ હતી. અફઘાનિસ્તાન સાથે તેની કનેક્ટિવિટી વધારવા માટે ભારત ચાબહાર બંદરનો પણ વિકાસ કરી રહ્યું છે.
- > ઝારગંજથી ડેલારામ સુધીનો 218 કિલોમીટરનો રસ્તો ઈરાની સરહદ સુધીના માલસામાન અને સેવાઓની સહાય માટે બનાવવામાં આવશે.

આતંકવાદીઓ દ્વારા ઇન્ટરનેટના દુરુપયોગ અંગે બ્રિક્સ સેમિનારનું આયોજન

- > રાષ્ટ્રીય તપાસ એજન્સીએ તાજેતરમાં બ્રિક્સ દેશો સાથે 'આતંકવાદીઓ દ્વારા ઇન્ટરનેટનો દુરુપયોગ' કરવા પર બે દિવસીય વર્ચુઅલ કાર્યક્રમનું આયોજન કર્યું હતું. વર્ષ 2021 માટે બ્રિક્સની અધ્યક્ષતામાં ભારતે સેમિનારનું આયોજન કર્યું હતું.

Back to Basics : સેમિનાર વિશે

- > આ સેમિનાર ઉભરતી તકનીકો અને કૃત્રિમ બુદ્ધિ, ડાર્ક વેબ, સોશિયલ મીડિયાના હથિયાર તરીકે ઉપયોગ, ક્રિપ્ટોકરન્સી અને વર્ચુઅલ સંપત્તિ વિશે ચર્ચા કરવા માટે યોજવામાં આવ્યો હતો.

ઇન્ટરનેટ કટ્ટરતા

- > આતંકવાદીઓ દ્વારા ફાઈનાન્સિંગ આતંકવાદ અને કટ્ટરતા માટે ઇન્ટરનેટનો ઉપયોગ સામાન્ય રીતે ઇન્ટરનેટ કટ્ટરતા તરીકે ઓળખાય છે. આતંકવાદીઓ ધાર્મિક, રાજકીય અથવા વૈચારિક હેતુઓ અને હિંસા માટે ઇન્ટરનેટનો ઉપયોગ કરે છે. આમાં ચિત્રો, વિડિઓઝ, ભાષણો શામેલ હોઈ શકે છે જે હિંસા અથવા નફરતને પ્રોત્સાહન આપે છે.

ભારત અને ઇન્ટરનેટ કટ્ટરતા

- > ભારતના પશ્ચિમ દરિયાકાંઠે ઘણા યુવાનો ઇન્ટરનેટ કટ્ટરપંથીના ભોગ બન્યા ના અહેવાલ છે. ભારતમાં ઇન્ટરનેટનો વિકાસ હવે 5 કરોડની નજીક છે અને હજી પણ વધી રહ્યો છે. આ ઇન્ટરનેટ કટ્ટરતાને નિયંત્રણમાં લાવવા પડકારના પ્રમાણને બતાવે છે.

IMF ઓગસ્ટ સુધીમાં સભ્ય દેશોમાં SDR નું વિતરણ કરશે

- આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય ભંડોળ દ્વારા તાજેતરમાં જાહેરાત કરવામાં આવી હતી કે તે ઓગસ્ટના મધ્ય સુધીમાં તેના સભ્ય દેશોમાં SDR(Special drawing rights)નું વિતરણ કરશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- IMF 650 મિલિયન યુએસ ડોલરની SDR ફાળવણીને ટેકો આપવા સંમત થયું છે. તે IMFના ઇતિહાસમાં સૌથી મોટો છે. તાજેતરમાં, G20 નાણા પ્રધાને તેના સભ્ય દેશોને નવી SDR પ્રદાન કરવા સંમતિ આપી હતી.

આંતરરાષ્ટ્રીય સંધિ

- SDR(Special drawing rights)નો ઉપયોગ કરતી આંતરરાષ્ટ્રીય સંધિઓમાં મોન્ટ્રીયલ કન્વેન્શન, મેરીટાઇમ દાવાઓ માટેની જવાબદારીની મર્યાદા પરનું સંમેલન છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા

- SDR(Special drawing rights)નો ઉપયોગ કરતી આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ છે:
 - જાપાન બાહ્ય વેપાર સંગઠન
 - ઈસ્લામી વિકાસ બેંક
 - આફ્રિકન ડેવલપમેન્ટ બેંક
 - એશિયન વિકાસ બેંક
 - કૃષિ વિકાસ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય ભંડોળ

આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય ભંડોળ (IMF)

- IMF એક આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સંસ્થા છે જેનું મુખ્ય મથક વોશિંગ્ટન ડીસીમાં છે. આ સંસ્થામાં 190 દેશોનો સમાવેશ છે જે વૈશ્વિક નાણાકીય સહકારને પ્રોત્સાહન આપવા, આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારની સુવિધા, સલામત નાણાકીય સ્થિરતા, ઉચ્ચ રોજગાર અને ટકાઉ આર્થિક વિકાસ માટે મળીને કામ કરે છે. તે તેના સંસાધનો માટે વિશ્વ બેંક પર નિર્ભર છે. તેની સ્થાપના 1944 માં બ્રેટન વુડ્સ કોન્ફરન્સમાં થઈ હતી. જો કે, તે ઔપચારિક રીતે 1945 માં અસ્તિત્વમાં આવ્યું.

યુએસ ટ્રેઝરી રિપોર્ટ: ચલણ વોચડોગ સૂચિમાં ભારતનો સમાવેશ

- યુ.એસ.એ તાજેતરમાં તેના મોટા વેપારી ભાગીદારોની મેક્રો ઇકોનોમિક અને વિદેશી વિનિમય નીતિઓ પર પોતાનો અહેવાલ બહાર પાડ્યો છે. આ અહેવાલમાં અમેરિકાના સૌથી મોટા વેપારીઓની ચલણ પદ્ધતિની સમીક્ષા કરવામાં આવી છે.

Back to Basics : અહેવાલ વિશે

- યુ.એસ.ના વેપાર ભાગીદારોની સમીક્ષા કરવા માટે અહેવાલમાં ત્રણ મુખ્ય માપદંડો છે:
 - કરન્ટ એકાઉન્ટ સરપ્લસ
 - દ્વિપક્ષીય વેપાર સરપ્લસ
 - વિદેશી વિનિમય બજારોમાં સતત એકપક્ષીય દબલ

અહેવાલની વિશેષતા

- આ અહેવાલે ભારતને 'વોચ લિસ્ટ' પર મૂક્યું છે. આ સૂચિમાં યુએસના 11 વેપારી ભાગીદારો મૂકવામાં આવ્યા છે. અન્ય 10 દેશો જાપાન, ચીન, જર્મની, કોરિયા, ઇટલી, આયર્લેન્ડ, સિંગાપોર, મલેશિયા, મેક્સિકો અને થાઇલેન્ડ છે. ભારત ત્રણમાંથી બે માપદંડ પરિપૂર્ણ કરે છે. તેઓ વારંવાર એકપક્ષીય હસ્તક્ષેપો અને વેપાર અધિશેષ છે.
 - વિયેટનામ, સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ અને તાઈવાન ત્રણેય માપદંડને પૂર્ણ કરે છે.
 - આ વખતે અમેરિકાએ ચીનને તેની મેનિપ્યુલેટર્સ સૂચિમાંથી દૂર કરી દીધું છે.
 - જો કે, તાઈવાન વોચ લિસ્ટમાં મૂકવામાં આવ્યું છે. 2020 માં, તાઈવાને યુએસ ડોલર સામે 6% વધારો મેળવ્યો હતો. આ અહેવાલમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે તાઈવાને વિદેશી વિનિમય ભંડારમાં 530 અબજ ડોલર જમા કર્યા છે. તે દેશના GDPના 79% હતા.
 - 2020 માં યુ.એસ. સાથેનો ભારતનો વેપાર સરપ્લસ 24 અબજ ડોલર હતો.
 - યુ.એસ. સાથે ચીનનો વેપાર સરપ્લસ સૌથી વધુ હતો. તે 311 અબજ યુએસ ડોલર હતો.
 - અમેરિકી સરકારે ચલણની હેરાફેરીની સૂચિમાંથી વિયેટનામ અને સ્વિટ્ઝર્લેન્ડને હટાવી દીધું છે. યુ.એસ. અનુસાર, ચલણની હેરાફેરી ઇરાદાપૂર્વક કોઈના ચલણ અને યુએસ ડોલર વચ્ચેના વિનિમય દરને અસર કરે છે. આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારમાં અયોગ્ય સ્પર્ધાત્મક લાભ મેળવવા માટે આ કરવામાં આવી રહ્યું છે.

E-9 દેશોના શિક્ષણ મંત્રીઓની બેઠક

- તાજેતરમાં E-9 (બાંગ્લાદેશ, બ્રાઝિલ, ચીન, ઇજિપ્ત, ભારત, ઈન્ડોનેશિયા, મેક્સિકો, નાઈજીરીયા અને પાકિસ્તાન) ના દેશોના શિક્ષણ મંત્રીઓની એક પરામર્શ બેઠક મળી હતી.
 - આ બેઠક ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યાંક ક્રમાંક-4 (Sustainable Development Goal-4/SDG-4) ની દિશામાં પ્રગતિને વેગ આપવા ડિજિટલ લર્નિંગ પ્રોત્સાહન સંબંધિત વિષયો પર યોજાઈ હતી.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ**■ SDG-4 ની દિશામાં ઝડપી પ્રગતિ માટે ડિજિટલ લર્નિંગ સ્કેલિંગ:**

- > યુનાઈટેડ નેશન્સ (UN) બધા માટે ડિજિટલ શિક્ષણ અને કુશળતા સુનિશ્ચિત કરવા વૈશ્વિક પહેલનું નેતૃત્વ કરી રહ્યાં છે, જે અંતર્ગત સીમાંત બાળકો અને યુવાનોને ડિજિટલ ઉપકરણોની નજીક લાવવા અને શિક્ષણ પ્રણાલીઓમાં ઝડપી પરિવર્તન લાવવાનું લક્ષ્ય છે.
- > આ પહેલનો મુખ્ય ઉદ્દેશ વર્ષ 2020ની વૈશ્વિક શિક્ષણ સભા (Global Education Meeting)ની પાંચ અગ્રતામાંથી ત્રણ (શિક્ષકોનો સહયોગ, કુશળતામાં રોકાણ કરવા અને ડિજિટલ વિભાજન ઘટાડવા) ને ટેકો આપવા પર કેન્દ્રિત છે.
- > E9 દેશો ટૂંકા ગાળામાં ડિજિટલ શિક્ષણ અને કુશળતા પર પ્રગતિ કરવા અને લાંબા ગાળે SDG4 પર તેજ મેળવવા માટે પ્રારંભિક કાર્યસૂચિ આપે છે .

■ E9 દેશ:

- > E9 ભાગીદારીની સ્થાપના સૌ પ્રથમ 1993 માં કરવામાં આવી હતી, જે યુનેસ્કોની 'એજ્યુકેશન ફોર ઓલ' પહેલ માટે રચાયેલી હતી.
- > E-9 જૂથના દેશો (બાંગ્લાદેશ, બ્રાઝિલ, ચીન, ઈજિપ્ત, ભારત, ઈન્ડોનેશિયા, મેક્સિકો, નાઈજિરિયા અને પાકિસ્તાન) બધા માટે ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ અને આજીવન શિક્ષણની તકો સુનિશ્ચિત કરવા માટે રાજકીય ઈચ્છાશક્તિ અને સામૂહિક પ્રયત્નોને મજબૂત બનાવવાનો લક્ષ્યાંક છે.
- > E9 દેશો SDG4-એજ્યુકેશન 2030 (SDG4-Education 2030) ને પ્રાપ્ત કરવા માટે કામ કરી રહ્યા છે.

■ બધા માટે શિક્ષણ:

- > તે વૈશ્વિક પહેલ છે, જે સૌ પ્રથમ થાઈલેન્ડમાં આંતરરાષ્ટ્રીય પરિષદમાં યુનેસ્કો, યુએનડીપી, યુએનએફપીએ, યુનિસેફ અને વિશ્વ બેંક દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- > તેમાં ભાગ લેનારા દ્વારા 'શીખવાની વિસ્તૃત દ્રષ્ટિ'ને ટેકો આપ્યો હતો અને દાયકાના અંત સુધીમાં પ્રાથમિક શિક્ષણને વિસ્તૃત કરવા અને નિરક્ષરતા ઘટાડવાનું વચન આપ્યું હતું.
- > દસ વર્ષ પછી કેટલાક દેશો સાથે રાષ્ટ્રીય સરકારો, નાગરિક સમાજ જૂથો અને વિકાસ એજન્સીઓનું એક વિશાળ જોડાણ ડકાર, સેનેગલમાં ફરી મળ્યું અને 2015 સુધીમાં EFA લક્ષ્ય હાંસલ કરવાની તેમની પ્રતિબદ્ધતાને પુષ્ટિ આપી.
- > તેઓએ વર્ષ 2015 સુધીમાં બધા બાળકો, યુવાનો અને પુખ્ત વયના લોકોની શિક્ષણ જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરવાના લક્ષ્યાંકને ધ્યાનમાં રાખતા છ મોટા શિક્ષણ લક્ષ્યો ઓળખાવ્યા. (દા.ત. ડકાર ફેમવર્ક)

વૈશ્વિક શિક્ષણ સભાની ઘોષણા, 2020

- > વર્ષ 2020 GEM ઘોષણાપત્રમાં SDG-4 પર પ્રગતિ ઝડપી બનાવવા અને કોવિડ-19 રોગચાળા સામે લડવાની તાત્કાલિક કાર્યવાહી માટેની પાંચ પ્રાથમિકતાઓની ઓળખ કરવામાં આવી:

- > શિક્ષણની ધિરાણ;
- > શાળા ફરી શરૂ કરવી;
- > સહાયક શિક્ષકોને આગળની હરોળમાં મુકવા;
- > કુશળતામાં રોકાણ; અને
- > ડિજિટલ વિભાજન ઘટાડવું.
- > કોવિડ-19 કટોકટીએ વિશ્વભરની વર્તમાન શિક્ષણ પ્રણાલીની નબળાઈ અને અસમાનતાને ઉજાગર કરી હતી, જેના કારણે લગભગ તમામ દેશોમાં મોટા પાયે શાળાઓ બંધ થઈ ગઈ હતી, જેથી ડિજિટલ શિક્ષણને પ્રોત્સાહન મળ્યું.

SDG4

- > યુનાઈટેડ નેશન્સ (યુએન) ના સભ્ય દેશો દ્વારા 2015 માં, સતત વિકાસ લક્ષ્ય, 2030 અપનાવવામાં આવ્યો હતો .
- > આ અંતર્ગત, વર્ષ 2030 સુધીમાં 17 લક્ષ્યો અને 169 વિશિષ્ટ લક્ષ્યો હાંસલ કરવાના છે.
- > SDG કાયદેસર રીતે બંધનકર્તા નથી.
- > SDG4 બધા માટે સમાવિષ્ટ અને સમાન ગુણવત્તાવાળા શિક્ષણ અને આજીવન શિક્ષણની તકોની ખાતરી આપે છે.

ભારતના EEZ ક્ષેત્રમાં યુએસનું પેટ્રોલિંગ

- > તાજેતરમાં ભારતે પશ્ચિમ હિંદ મહાસાગરમાં તેના વિશિષ્ટ આર્થિક ક્ષેત્રમાં કાર્યવાહી કરવા માટે યુએસનો વિરોધ કર્યો હતો, જેમાં ભારતના ઘરેલુ દરિયાઈ કાયદો આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદાનું ઉલ્લંઘન હોવાના યુએસના દાવાને નકારી કાઢ્યો હતો.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ**■ અમેરિકન પ્રવૃત્તિઓ સંબંધિત:**

- > યુએસના સાતમા ફ્લીટએ જાહેરાત કરી હતી કે તેનું એક જહાજ યુએસએસ જહોન પોલ જોન્સ (DDG 53) એ ભારતની EEZ અંદર લક્ષદ્વીપ ટાપુમાં પશ્ચિમ ભારતની પૂર્વ સંમતિ વગર 'ફ્રીડમ નેવિગેશન ક્રિયા'ને અંજામ આપ્યો છે.

■ સાતમી ફ્લીટ:

- > તે યુ.એસ. નેવીના સજજ કરેલા કાફલામાંથી સૌથી મોટો છે.

■ શિપિંગ ફ્રીડમ એક્શન:

- > આ અંતર્ગત યુએસ નેવી દરિયાકાંઠાના દેશોના વિશેષ આર્થિક ક્ષેત્રમાં જળમાર્ગ બનાવવાનો પ્રયાસ કરે છે.
- > આ ક્રિયા વિશ્વભરમાં તેના નૌકા અધિકાર અને સ્વતંત્રતાઓને આગળ વધારવાની અને તેનો ઉપયોગ કરવાની યુ.એસ. નીતિની પુષ્ટિ આપે છે.

- > આવા દાવાઓ દર્શાવે છે કે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અન્ય દેશોના સમુદ્રી દાવાઓને સ્વીકારતું નથી અને આ દેશો દ્વારા કરવામાં આવેલા તેમના દાવાઓને આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદામાં સ્વીકારતા અટકાવે છે.

> આ પહેલીવાર છે જ્યારે યુએસ નેવીએ જાહેરમાં નિવેદન બહાર પાડતાં આવા ઓપરેશનની વિગતો આપી છે.

■ યુ.એસ.નો પક્ષ:

> ભારત ઈચ્છે છે કે તેના EEZ અથવા કોંટિનેન્ટલ શેલ્ફમાં લશ્કરી ક્વાયત અથવા દાવપેચ કરતા પહેલા બીજા દેશ તેની મંજૂરી મેળવે.

> EEZ પર ભારતનો દાવો આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદાની વિરૂદ્ધ છે (સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દરિયાઈ કાયદા સંધિ, 1982).

> ફીડમ ઓફ શિપિંગ કાર્યવાહીએ ભારતના દરિયાઈ દાવાઓને પડકાર્યો હતો અને આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ કાયદા હેઠળ માન્યતા મેળવનારા હક્કો, સ્વતંત્રતાઓ અને સમુદ્રના કાયદેસર ઉપયોગના અધિકારને સમર્થન આપ્યું હતું.

■ ભારતનો વિરોધ:

> ભારતનું માનવું છે કે યુનાઈટેડ નેશન્સ કનવેશન ઓફ ધ સી ઓફ લો (United Nations Convention on the Law of the Sea) અન્ય દેશોની લશ્કરી ક્વાયત અને EEZ ક્ષેત્રમાં ખંડોના શેલ્ફ કોઈપણ દેશ અથવા દાવપેચ સંમતિ વિના (ખાસ કરીને શસ્ત્રો અથવા વિસ્ફોટકો જેનો ઉપયોગ કરે છે) કરવાનો અધિકાર આપતો નથી.

> EEZ પર 'લશ્કરી ક્વાયત' ચલાવવાની હોય તો જ ભારત તરફથી પરવાનગી લેવી જરૂરી છે, પરંતુ ફક્ત આ માર્ગમાંથી પસાર થવાની પરવાનગી જરૂરી નથી.

> લશ્કરી ક્વાયત શબ્દ કયાંય વ્યાખ્યાયિત નથી.

> અમેરિકાના સાતમા ફ્લીટની આ કાર્યવાહી ભારતીય કાયદા (પ્રાદેશિક જળ, ખંડોના શેલ્ફ, વિશેષ આર્થિક ક્ષેત્ર અને અન્ય દરિયાઈ ક્ષેત્ર અધિનિયમ, 1976)નું ઉલ્લંઘન છે.

સંયુક્ત રાષ્ટ્રની દરિયાઈ કાયદા સંધિ, 1982

■ યુએન દરિયાઈ કાયદા સંધિ વિશે:

> તે એક આંતરરાષ્ટ્રીય સંધિ છે જે વિશ્વના મહાસાગરો અને મહાસાગરોના ઉપયોગ માટે નિયમનકારી માળખું પ્રદાન કરે છે.

> આ સંધિ દરિયાઈ સંસાધનો અને દરિયાઈ પર્યાવરણના સંરક્ષણ અને તેમનો સમાન ઉપયોગ સુનિશ્ચિત કરવા તરફ કામ કરે છે.

> તે એ ખ્યાલ પર આધારિત છે કે કોઈપણ દેશની તમામ સમુદ્ર સમસ્યાઓ એકદમ નજીકથી સંબંધિત છે અને સર્વગ્રાહી રીતે ધ્યાન આપવાની જરૂર છે.

■ સમર્થન:

> આ સંધિની માન્યતા રૂપે, ડિસેમ્બર 1982 માં, મોન્ટેગોની અખાત, જમૈકાને બધાની સામે મૂકવામાં આવી.

> આ સંધિ તેના અનુચ્છેદ 308 મુજબ 1994 માં અમલમાં આવી હતી.

> હાલમાં તે દરિયાઈ કાયદાથી સંબંધિત તમામ બાબતો માટે વૈશ્વિક સ્તરે માન્યતા પ્રાપ્ત કાયદો છે.

> આ સંમેલનને 168 પક્ષો દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી છે, જેમાં 167 રાજ્યો (164 યુએનના સભ્ય દેશો ઉપરાંત,

તેના નિરીક્ષક રાજ્યો જેવા કે પેલેસ્ટાઈન, કુક આઈલેન્ડ્સ અને નિયુ) અને યુરોપિયન યુનિયનનો સમાવેશ થાય છે. આ ઉપરાંત યુએનના 14 સભ્ય દેશોએ હસ્તાક્ષર કર્યા પણ સંમેલનને બહાલી આપી નહીં.

> ભારતે 1995 માં તેની પુષ્ટિ કરી હતી, જ્યારે યુએસએ હજી સુધી તેની પુષ્ટિ કરી નથી.

વિશેષ આર્થિક ક્ષેત્ર

> UNCLOS અનુસાર, EEZ એ ભૌગોલિક સીમાઓથી અલગ થયેલ દરિયાઈ ક્ષેત્ર છે, જે વિશેષ કાયદાકીય શાસનને આધિન છે, જે હેઠળ દરિયાકાંઠાના દેશો અને અન્ય દેશોના અધિકારક્ષેત્રોને આ કાયદા દ્વારા વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યા છે.

> આ શ્રેણી સામાન્ય રીતે દરિયાકાંઠેથી 200 નોટિકલ માઈલ સુધી વિસ્તરે છે, જેની અંદર દરિયાકાંઠાના રાજ્યોને પ્રદેશના સંસાધનો (જેમાં વસવાટ કરો છો અને નિર્જીવ બંને) અન્વેષણ અને શોષણ, સંરક્ષણ અને સંચાલન કરવાનો અધિકાર છે.

ભારતીય કાયદો

■ ટેરિટોરિયલ વોટર્સ, કોંટિનેન્ટલ શેલ્ફ, વિશેષ આર્થિક ક્ષેત્ર અને અન્ય દરિયાઈ ક્ષેત્ર અધિનિયમ, 1976:

> ભારતનો EEZ વિસ્તાર તેના પ્રાદેશિક દરિયાઈ અલગ પરંતુ સુસંગત છે, જે બેઝ સીમાથી 200 નોટિકલ માઈલ સુધી છે.

> ભારતનો પ્રાદેશિક સમુદ્ર બેઝ લાઈનથી 12 દરિયાઈ માઈલના અંતરે લંબાય છે.

> તમામ વિદેશી જહાજો (પેટા મરીન, સબમરીન અને યુદ્ધ જહાજો) ને પ્રાદેશિક પાણીની અંદરથી ઈનોસેન્ટ પેસેજ (Innocent Passage) પર જવાનો અધિકાર છે.

> ઈનોસેન્ટ પેસેજ: આ એક એવો માર્ગ છે જે ભારતની શાંતિ, સુવ્યવસ્થિતતા અથવા સુરક્ષાની વિરૂદ્ધ નથી.

પ્રશ્નોત્તરી

1. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો

1. UNCLOS અનુસાર, EEZ એ ભૌગોલિક સીમાઓથી અલગ થયેલ દરિયાઈ ક્ષેત્ર છે, જે વિશેષ કાયદાકીય શાસનને આધિન છે, જે હેઠળ દરિયાકાંઠાના દેશો અને અન્ય દેશોના અધિકારક્ષેત્રોને આ કાયદા દ્વારા વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યા છે.

2. ઈનોસેન્ટ પેસેજ આ એક એવો માર્ગ છે જે ભારતની શાંતિ, સુવ્યવસ્થિતતા અથવા સુરક્ષાની વિરૂદ્ધ નથી.

3. ભારતનો EEZ વિસ્તાર તેના પ્રાદેશિક દરિયાઈ અલગ પરંતુ સુસંગત છે, જે બેઝ સીમાથી 200 નોટિકલ માઈલ સુધી છે.

4. EEZ પર 'લશ્કરી ક્વાયત' ચલાવવાની હોય તો જ ભારત તરફથી પરવાનગી લેવી જરૂરી છે, પરંતુ ફક્ત આ માર્ગમાંથી પસાર થવાની પરવાનગી જરૂરી નથી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4

(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

2. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. E-9 એટલે બાંગ્લાદેશ, બ્રાઝિલ, ચીન, ઈજિપ્ત, ભારત, ઈન્ડોનેશિયા, મેક્સિકો, નાઈજીરિયા અને પાકિસ્તાન
2. યુનાઈટેડ નેશન્સ (યુએન) ના સભ્ય દેશો દ્વારા 2015 માં, સતત વિકાસ લક્ષ્ય, 2030 અપનાવવામાં આવ્યો હતો.
3. SDG કાયદેસર રીતે બંધનકર્તા નથી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2 અને 3

3. યુ.એસ.ના વેપાર ભાગીદારોની સમીક્ષા કરવા માટે યુએસ ટ્રેડરી રિપોર્ટમાં ત્રણ મુખ્ય માપદંડો છે આ માપદંડો નીચેનામાંથી કયાં છે?

1. કરન્ટ એકાઉન્ટ સરપ્લસ
 2. દ્વિપક્ષીય વેપાર સરપ્લસ
 3. વિદેશી વિનિમય બજારોમાં સતત એકપક્ષીય દબલ
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

4. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતના ઉચ્ચ આયોગના ઈન્દિરા ગાંધી સાંસ્કૃતિક કેન્દ્ર (IGCC) એ બાંગ્લાદેશમાં એક સંસ્કૃત અધ્યયન એપ્લિકેશન શરૂ કરી.
2. સંસ્કૃત શીખવાની એપ્લિકેશન 'લિટલ ગુરુ' એક ઈન્ટરેક્ટિવ પ્લેટફોર્મ પર આધારિત છે જે સંસ્કૃત શીખવાનું સરળ, મનોરંજક અને મજેદાર બનાવશે.
3. ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ ફોર કલ્ચરલ રિલેશન્સ ભારત સરકારની એક સ્વાયત સંસ્થા છે, જેની સ્થાપના 9 એપ્રિલ 1950 ના રોજ થઈ હતી. તેની સ્થાપના ભારતના પ્રથમ શિક્ષણ પ્રધાન મૌલાના અબુલ કલામ આઝાદે કરી હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

5. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. નોરા અલ માતરોશીને યુએઈની પ્રથમ મહિલા અવકાશયાત્રી તરીકે નામ આપવામાં આવ્યું છે.
2. 2019 માં, હાજા અલ-મન્સૂરી અવકાશમાં પ્રવેશનાર યુએઈનો પ્રથમ અવકાશયાત્રી હતો. તેણે આઠ દિવસ આંતરરાષ્ટ્રીય અંતરિક્ષ સ્ટેશન પર વિતાવ્યા હતા.
3. અનુશૈલ રૈસૈન અવકાશમાં પ્રવેશ કરનારી પ્રથમ મુસ્લિમ મહિલા હતી. અવકાશમાં પ્રવેશ કરનારી તે પહેલી ઈરાની મહિલા પણ હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

6. ઉઝબેકિસ્તાન-કઝાકિસ્તાન કોસ બોર્ડર વેપાર કેન્દ્રના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. કઝાકિસ્તાન અને ઉઝબેકિસ્તાને વેપાર અને આર્થિક સહયોગ માટે 'મધ્ય એશિયા' નામના આંતરરાષ્ટ્રીય કેન્દ્રનું નિર્માણ શરૂ કર્યું છે.
2. આ કેન્દ્ર 400 હેક્ટર જમીનમાં બનાવવામાં આવશે. તેમાં 35,000 લોકો અને પાંચ હજાર ટ્રુકો બેસાડવાની ક્ષમતા હશે.
3. આ કેન્દ્ર ગિશટ કુપ્રિકની સરહદ ચેક પોસ્ટ નજીક આવેલું છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

7. રાયસિના સંવાદના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. છટ્ટી આવૃત્તિના આ સંવાદના ઉદઘાટન સત્રમાં રવાન્ડાના રાષ્ટ્રપતિ પૌલ કાગમે અને ડેનિશના વડા પ્રધાન મેટ્ટે ફ્રેડરિક્સેન પણ મુખ્ય મહેમાનો તરીકે સામેલ થશે.
2. છટ્ટી આવૃત્તિની થીમ: #ViralWorld: Outbreaks, Outliers and Out of Control છે.
3. રાયસિના સંવાદનું આયોજન દર વર્ષે નવી દિલ્હીમાં ભારતના વિદેશ મંત્રાલય અને ઓબ્ઝર્વર રિસર્ચ ફાઉન્ડેશન દ્વારા કરવામાં આવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

8. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. જાપાનની સરકારે તાજેતરમાં ફુકુશીમા પરમાણુ વીજ પ્લાન્ટમાંથી 1 મિલિયન ટનથી વધુ કિરણોત્સર્ગી પાણી છોડવાની યોજનાને મંજૂરી આપી છે.
2. ઓપરેટર ટેપકો (ટોક્યો ઇલેક્ટ્રિક પાવર કંપની હોલ્ડિંગ્સ) ટ્રાઈટિયમ મુક્ત કરીને દૂષિત પાણીને ફિલ્ટર કરવાની યોજના ધરાવે છે.
3. આંતરરાષ્ટ્રીય પરમાણુ ઊર્જા એજન્સી અનુસાર, ફુકુશીમા પરમાણુ ઊર્જા પ્લાન્ટમાંથી પાણી છોડવું એ વિશ્વના અન્યત્ર પરમાણુ પ્લાન્ટમાંથી ગંદા પાણીનો નિકાલ કરવા સમાન છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

9. રાષ્ટ્રીય સહકારી વિકાસ નિગમ (NCDC)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. રાષ્ટ્રીય સહકારી વિકાસ નિગમ (NCDC) એ એક વૈધાનિક નિગમ છે, જેની સ્થાપના ભારતના સંસદના અધિનિયમ દ્વારા 13 માર્ચ 1963 ના રોજ કરવામાં આવી હતી.

2. તેનું મુખ્ય મથક નવી દિલ્હીમાં છે.

3. NCDCનો હેતુ ઉત્પાદન, પ્રક્રિયા, માર્કેટિંગ, સ્ટોરેજ, નિકાસ વગેરેના કાર્યક્રમો તૈયાર કરવાનો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

10. વર્લ્ડ ઇકોનોમિક આઉટલુક રિપોર્ટ સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. IMFના વર્લ્ડ ઇકોનોમિક આઉટલુક રિપોર્ટ અનુસાર, 2021માં, મલેશિયા, ઈન્ડોનેશિયા, થાઈલેન્ડ, ફિલિપાઈન્સ અને વિયેતનામ જેવા દેશોમાં 9% વૃદ્ધિ થશે.

2. IMFએ ભારત-પ્રશાંત સરહદોવાળા દેશોનો વિકાસ દર 3% થી વધારીને 7.6% કર્યો છે.

3. IMFના જણાવ્યા અનુસાર, ભારતની 2021 માં 12.5% ની વૃદ્ધિ નોંધાશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

11. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતે અફઘાનિસ્તાનને ઈદિરા ગાંધી ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ હેલ્થની સ્થાપના કરવામાં મદદ કરી, જે 400 બેડની હોસ્પિટલ છે.

2. ભારત અફઘાનિસ્તાનના 31 પ્રાંતોમાં 116 નવા હાઈ ઈફેક્ટ કમ્યુનિટી ડેવલપમેન્ટ પ્રોજેક્ટ્સને ફાઈનાન્સ કરી રહ્યું છે.

3. ભારત અને અફઘાનિસ્તાન વચ્ચે સીધી ફ્લાઈટ કનેક્ટિવિટી 2017 માં સ્થાપિત થઈ હતી. અફઘાનિસ્તાન સાથે તેની કનેક્ટિવિટી વધારવા માટે ભારત ચાબહાર બંદરનો પણ વિકાસ કરી રહ્યું છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

12. 'આતંકવાદીઓ દ્વારા ઈન્ટરનેટનો દુરુપયોગ'ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. રાષ્ટ્રીય તપાસ એજન્સીએ તાજેતરમાં બ્રિક્સ દેશો સાથે 'આતંકવાદીઓ દ્વારા ઈન્ટરનેટનો દુરુપયોગ' કરવા પર બે દિવસીય વર્ચુઅલ કાર્યક્રમનું આયોજન કર્યું હતું.

2. આ સેમિનાર ઉભરતી તકનીકો અને કૃત્રિમ બુદ્ધિ, ડાર્ક વેબ, સોશિયલ મીડિયાના હથિયાર તરીકે ઉપયોગ, ક્રિપ્ટોકરન્સી અને વર્ચુઅલ સંપત્તિ વિશે ચર્ચા કરવા માટે યોજવામાં આવ્યો હતો.

3. આતંકવાદીઓ દ્વારા ફાઈનાન્સિંગ આતંકવાદ અને કટ્ટરતા માટે ઈન્ટરનેટનો ઉપયોગ સામાન્ય રીતે ઈન્ટરનેટ કટ્ટરતા તરીકે ઓળખાય છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

13. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. IMF એક આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સંસ્થા છે જેનું મુખ્ય મથક વોશિંગ્ટન ડીસીમાં છે.

2. આ સંસ્થામાં 190 દેશોનો સમાવેશ છે જે વૈશ્વિક નાણાકીય સહકારને પ્રોત્સાહન આપવા, આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારની સુવિધા, સલામત નાણાકીય સ્થિરતા, ઉચ્ચ રોજગાર અને ટકાઉ આર્થિક વિકાસ માટે મળીને કામ કરે છે.

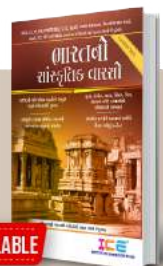
3. તેની સ્થાપના 1944 માં બ્રેટન વુડ્સ કોન્ફરન્સમાં થઈ હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

**ભારતનો
સાંસ્કૃતિક વારસો**

GPSC 1/2, PI, PSI/CONSTABLE, S.T.I.,
Dy.SO, નાયબ મામલતદાર,
બિનસહિવાલ્ય ક્લાર્ક, તલાટી, TET, TAT વગેરે
વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ
માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

NOW AVAILABLE

ભારત સરકાર કૃત્રિમ બુદ્ધિ પર રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ શરૂ કરશે

- ભારત સરકાર કૃત્રિમ ગુપ્તચર અંગેનો રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ શરૂ કરવા જઈ રહી છે. આ પ્રોગ્રામ અંતર્ગત જાહેર ક્ષેત્રના એકમોમાં ઉચ્ચ મૂલ્યના ડેટા સેટ્સની ઓળખ કરવામાં આવશે. આ ડેટા પછી કૃત્રિમ ગુપ્તચર નિયંત્રણ ફેમવર્ક હેઠળ મૂકવામાં આવશે. આ માળખું યોગ્ય એકમોની પહોંચ પ્રદાન કરશે. આ ડેટાને સુરક્ષિત રાખવા અને તેની એક્સેસિબિલિટી વધારવા માટે કરવામાં આવી રહ્યાં છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ પરના નેશનલ પ્રોગ્રામ અંતર્ગત, આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ મોડેલને વિવિધ મોડેલોના ડેટાનો ઉપયોગ કરવા માટે ટ્રાન્સફોર્મેશનલ આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ માટે એક કેન્દ્ર ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે.
- ભારત સરકાર ડિજિટલ ઇન્ડિયા 2.0 શરૂ કરવાની યોજના ધરાવે છે. આનાથી આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ પરના નેશનલ પ્રોગ્રામને વેગ મળશે.

ડિજિટલ ઇન્ડિયા 2.0.

- ડિજિટલ ઇન્ડિયા 2.0 નો મુખ્ય ઉદ્દેશ સાયબર સિક્યુરિટી, ડિજિટલ સેવાઓ અને ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરને આગલા સ્તર પર લઈ જવાનો છે.
- ડિજિટલ ઇન્ડિયા 2.0 હેઠળ ભારત સરકાર સ્વદેશી સાયબર સિક્યુરિટી પ્રોડક્ટ્સ અને મજબૂત ડિજિટલ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરનો વિકાસ કરશે.
- તેનો હેતુ સીધો લાભ સ્થાનાંતરણને વધુ મજબૂત બનાવવાનો છે.
- ડિજિટલ ઇન્ડિયા 2.0 હેઠળ દેશવ્યાપી એન્ટરપ્રાઇઝ આર્કિટેક્ચર સ્થાપવામાં આવશે.

યોજનાઓમાં MSME ની ભૂમિકા

- ડિજિટલ ઇન્ડિયા 2.0 અને આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ પર રાષ્ટ્રીય પ્રોગ્રામ બંનેને એવી રીતે અમલમાં મૂકવામાં આવશે કે તેઓ MSME અને સંબંધિત ક્ષેત્રોમાં સ્ટાર્ટઅપ્સને સમર્થન આપે.
- આ હાંસલ કરવા માટે, MSME મંત્રાલય રૂ. 1000 કરોડનું ભંડોળ સ્થાપશે. આ ભંડોળ આ કંપનીઓને મૂડીની પહોંચ આપશે.
- ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને ઇન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી વિભાગ આ ક્ષેત્રમાં સ્ટાર્ટઅપ્સને મદદ માટે ડિજિટલ પ્રોડક્ટ ફંડની સ્થાપના કરશે આ ભંડોળ ઇન્ક્યુબેટર્સ અને એક્સિલરેટર દ્વારા સ્ટાર્ટઅપ્સમાં રોકાણ કરવામાં આવશે.

ઇફ્યુઅલ (eFuel)

- પોર્શે (Porsche) 2022 સુધીમાં ઇફ્યુઅલ બનાવવા માટે સિમેન્સ એનર્જી સાથે જોડાણ કર્યું છે. બળતણ ઉત્પાદન માટેના પ્રોજેક્ટને હાર્ડ ઓની પ્રોજેક્ટ કહેવામાં આવે છે. તે ચિલીની હવાને કારણે તેના આબોહવા પર આધારિત છે. સંયુક્ત પ્રોજેક્ટનું લક્ષ્ય 2022 સુધીમાં 1,30,000 લિટર ઇફ્યુઅલનું ઉત્પાદન કરવાનું છે. બાદમાં 2026 સુધીમાં તે વધારીને 550 મિલિયન કરવામાં આવશે.

Back to Basics : ઇફ્યુઅલ વિશે

- ઇફ્યુઅલ એક જટિલ હાઇડ્રોકાર્બન છે. તે નીચેની પ્રક્રિયાના આધારે બનાવવામાં આવે છે:
 - પવન ઉત્પાદિત વીજળીનો ઉપયોગ કરીને પાણીને હાઇડ્રોજન અને ઓક્સિજનમાં વિભાજિત કરવામાં આવે છે.
 - આ હાઇડ્રોજન કાર્બન ડાયોક્સાઇડ સાથે ભળી જાય છે જે મિથેનોલ બનાવવા માટે હવામાંથી ફિલ્ટર થાય છે.
 - ત્યારબાદ એક્ઝોનમોબિલ લાઇસન્સવાળી તકનીકનો ઉપયોગ કરીને મિથેનોલ ગેસોલિનમાં ફેરવાય છે.
 - ઇફ્યુઅલનો ઉપયોગ કોઈપણ કારમાં થઈ શકે છે.
 - બળતણના ઉત્પાદનનો ખર્ચ પ્રતિ લિટર 10 ડોલર છે, સમય જતાં, આ ખર્ચ પ્રતિ લિટર 2 ડોલર થવાની અપેક્ષા છે.
 - ઇફ્યુઅલ એ એક પ્રકારનું ઇલેક્ટ્રો ફ્યુઅલ છે.

ઇલેક્ટ્રો ઇંધણ

- ઇલેક્ટ્રો ઇંધણ એ કાર્બન તટસ્થ ઇંધણનો ઉભરતો વર્ગ છે. તેને કૃત્રિમ બળતણ પણ કહેવામાં આવે છે. તે બાયોફ્યુઅલના વિકલ્પ તરીકે જોવામાં આવે છે. તે ગેસ ઇંધણ પ્રવાહીના રાસાયણિક બંધનમાં નવીનીકરણીય સ્ત્રોતોમાંથી વિદ્યુત ઉર્જા સંગ્રહિત કરીને રચાય છે.

અન્ય ઇલેક્ટ્રો ઇંધણ

- ઓડી (Audi) ઇ-ગેસોલિન કૃત્રિમ બળતણ પર કામ કરી રહી છે તે પ્રવાહી આઈસો-ઓક્ટેન બળતણ છે. તે એક કાર્બન-તટસ્થ બળતણ છે. આ ઉપરાંત, ઇ-ગેસોલીન સલ્ફર અને બેન્ઝીનથી મુક્ત છે.
- ઓડી ઇ-ડીઝલ પર પણ કામ કરી રહી છે ઇ-ડીઝલને કૃત્રિમ ડીઝલ પણ કહેવામાં આવે છે. તે નવીનીકરણીય ઉર્જા દ્વારા સંચાલિત પ્રક્રિયા સાથે, કાર્બન ડાયોક્સાઇડ, વીજળી અને પાણીમાંથી બનાવવામાં આવે છે.

રાષ્ટ્રીય સુપર કોમ્પ્યુટિંગ મિશન

- રાષ્ટ્રીય સુપરકોમ્પ્યુટિંગ મિશનનો બીજો તબક્કો સપ્ટેમ્બર 2021 માં પૂર્ણ થશે, જેમાં ભારતની કુલ ગણતરીની ક્ષમતા 16 પેટક્લોપ્સ છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- **રાષ્ટ્રીય સુપરકોમ્પ્યુટિંગ મિશન:**
- **લોચ:**
- માર્ચ 2015 માં, 'રાષ્ટ્રીય સુપરકોમ્પ્યુટિંગ મિશન'ની સાત વર્ષ (2015-2022) ના સમયગાળા માટે રૂ. 4,500 કરોડના ખર્ચે જાહેરાત કરવામાં આવી હતી. આ મિશનમાં દેશભરમાં રાષ્ટ્રીય શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ અને R&D સંસ્થાઓને સશક્તિકરણ આપવાની કલ્પના છે કે 70 થી વધુ ઉચ્ચ-પ્રદર્શન સુપરકોમ્પ્યુટર્સ દ્વારા એક વિશાળ સુપરકોમ્પ્યુટિંગ ગ્રીડની સ્થાપના કરી શકાય.
- આ મિશન સરકારના 'ડિજિટલ ઈન્ડિયા' અને 'મેક ઈન ઈન્ડિયા' અભિગમોને સમર્થન આપે છે.
- **અમલીકરણ:**
- આ મિશનને 'વિજ્ઞાન અને તકનીકી વિભાગ' (વિજ્ઞાન અને તકનીક મંત્રાલય) અને 'ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી મંત્રાલય' (Meity) દ્વારા 'સેન્ટર ફોર ડેવલપમેન્ટ એડવાન્સ્ડ કમ્પ્યુટિંગ' (C-DAC) અને 'ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સાયન્સ' (IISc) બેંગ્લુરુ દ્વારા કાર્યરત છે.
- **લાક્ષણિકતાઓ:**
- ભારતની માલિકીની સુપર કોમ્પ્યુટર્સની સંખ્યામાં સુધારો કરવાનો પણ આ પ્રયાસ છે.
- આ સુપર કમ્પ્યુટર્સને 'રાષ્ટ્રીય જ્ઞાન નેટવર્ક' (NKN) ના વિસ્તરણ દ્વારા 'નેશનલ સુપર કમ્પ્યુટર' સાથે જોડવામાં આવશે. NKN એ શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ અને R&D પ્રયોગશાળાઓને હાઈ સ્પીડ નેટવર્ક દ્વારા જોડે છે.
- આગામી પાંચ વર્ષમાં NSM હેઠળ 20,000 લોકોને તાલીમ આપવામાં આવશે, જે સુપર કમ્પ્યુટરની મુશ્કેલીઓનું નિરાકરણ અને સંચાલન કરી શકશે.
- **પ્રગતિ:**
- NSM ને પ્રથમ તબક્કામાં IIT -BHU થી 'પરમ શિવાય', IIT-ખડગપુરથી 'પરમ શક્તિ', 'ભારતીય વિજ્ઞાન શિક્ષણ સંસ્થા'(IISER) પુણેમાં 'પરમ બ્રહ્મા' અને 'પરમ કમ્પ્યુટર'ની જવાહરલાલ નહેરુ સેન્ટર ફોર એડવાન્સ્ડ રિસર્ચમાં સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- તાજેતરમાં જ 'પરમ સિદ્ધિ' વિશ્વના સૌથી શક્તિશાળી સુપર કોમ્પ્યુટર્સની ટોચની 500 યાદીમાં 63 મા ક્રમે છે. તે NSM હેઠળ વિકસાવવામાં આવ્યું હતું.

- **તાજેતરનો વિકાસ:**
- ઓક્ટોબર 2020 માં, C -DAC IIT સાથે IISc, નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ એગ્રી-ફૂડ બાયોટેકનોલોજી અને NIT, તિરુચિરાપલ્લી સાથે સમજૂતી પત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યા, જે હેઠળ આ સંસ્થાઓમાં હાઈ પાવર કમ્પ્યુટિંગ-(HPC) સિસ્ટમ સ્થાપિત કરવામાં આવી રહી છે.
- અત્યાર સુધીમાં 50,000 થી વધુ લોકોને HPC માં તાલીમ આપવામાં આવી છે અને આર્ટિકિશિયલ ઈન્ટેલિજન્સમાં ચાર IIT (ખડગપુર, મદ્રાસ, ગોવા અને પલક્કડ) માં સ્થાપિત NSM ના વિશેષ કેન્દ્રો પર વધુ તાલીમ લેવામાં આવશે.
- **પડકારો:**
- NSM એ દેશમાં 70 થી વધુ ઉચ્ચ-પ્રદર્શન સુપરકોમ્પ્યુટર્સ દ્વારા વિશાળ સુપરકોમ્પ્યુટિંગ ગ્રીડ સ્થાપવાની કલ્પના કરી છે, પરંતુ મિશનના શરૂઆતના વર્ષોમાં ભંડોળની અસમાનતાએ સુપર કોમ્પ્યુટર્સના ઉત્પાદનની ગતિ ધીમી કરી દીધી છે.
- આ મિશન માટે ફાળવવામાં આવેલા રૂ.50,000 કરોડમાં થી, પ્રથમ ચાર વર્ષ દરમિયાન ફક્ત 1.667% ખર્ચ કરવામાં આવ્યો છે.
- **વૈશ્વિક પરિસ્થિતિ:**
- વૈશ્વિક સ્તરે મહત્તમ સુપર કોમ્પ્યુટર્સ સાથે ચીન વિશ્વમાં ટોચનું સ્થાન ધરાવે છે. તે પછી અમેરિકા, જાપાન, ફ્રાંસ, જર્મની, નેધરલેન્ડ, આયર્લેન્ડ અને યુનાઈટેડ કિંગડમ જેવા દેશો આવે છે.

ગગનયાન: ઇસરોએ ફ્રાંસ સાથે કરાર કર્યા

- ભારતીય અવકાશ સંશોધન સંગઠને તાજેતરમાં ફ્રેન્ચ સ્પેસ એજન્સી CNES સાથે કરાર કર્યો હતો. C.N.E.S. એટલે કે નેશનલ સેન્ટર ફોર સ્પેસ સ્ટડીઝ. કરાર મુજબ, CNES ભારતના પ્રથમ માનવ સંચાલિત અવકાશ મિશન ગગનયાનમાં ભારતને મદદ કરશે.

Back to Basics : કરાર વિશે

- ફ્રેન્ચ સ્પેસ એજન્સી ભારતીય ટુકડીને અંતરિક્ષ સાધનો પૂરા પાડશે. ફ્રાન્સના મતે, આ સાધનોની ચકાસણી કરવામાં આવી હતી અને તે હજી આંતરરાષ્ટ્રીય સ્પેસ સ્ટેશનમાં કાર્યરત છે.
- CNES રેડિયેશન અને શોક-પ્રૂફિંગ ડિવાઈસીસ માટે ફાયરપ્રૂફ કેરી બેગ પણ પ્રદાન કરશે.
- કરાર અંતર્ગત CNES ફ્રાન્સમાં ભારતીય ફ્લાઈટ ચિકિન્સકો અને કેપકોમ મિશન કંટ્રોલ ટીમોને તાલીમ આપશે. તાલીમ CDMOS કેન્દ્ર અને યુરોપિયન અવકાશયાત્રી કેન્દ્રમાં લેવાની છે. કેપકોમ એટલે કેપ્સ્યુલ કમ્યુનિકેટર. આ અવકાશયાન એક કમ્યુનિકેટર છે.
- CNES ફૂડ પેકેજિંગ અને પોષણ કાર્યક્રમો અંગેની માહિતીની આપ-લે પણ કરશે.

ભારત-ફ્રેન્ચ અવકાશ સંબંધો

- ભારત અને ફ્રાન્સ વચ્ચે અવકાશ સહકારના ક્ષેત્રમાં મજબૂત સંબંધો છે બંને દેશો વચ્ચે 1964 માં પ્રથમ અવકાશ કરાર પર હસ્તાક્ષર થયા હતા.
- 2021 માં ભારત સંયુક્ત OCEANSAT-3-આર્ગો મિશન શરૂ કરશે. તે વૈશ્વિક સ્તરે અને ખાસ કરીને હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રમાં ફ્રાન્સના રિયુનિયન આઈલેન્ડ્સ પર જતા વહાણોની હિલચાલ પર નજર રાખશે.
- ભારત અને ફ્રાન્સ શુક્ર અને મંગળ પર આંતર-ગ્રહોના મિશન પર કામ કરવા સંમત થયા છે.

નુકસાન

- લિથિયમ-આયન બેટરીના કેટલાક ગેરફાયદા પણ છે જેમાં ઓવરહિટીંગને કારણે તેમની સંવેદનશીલતા અને ઉચ્ચ વોલ્ટેજ પર નુકસાન થવાનું જોખમ છે.
- કારણ કે તે જવલનશીલ અને જવલનશીલ પદાર્થોથી બનેલ છે.
- આ બેટરીઓ સમય જતાં તેમની ક્ષમતા ગુમાવે છે— ઉદાહરણ તરીકે, નવા લેપટોપની બેટરી જૂના લેપટોપ કરતાં વધુ સારી છે.

નવું સંશોધન

- IIT રિસર્ચ ગુવાહાટી સંશોધનકારે એક એવી તકનીક વિકસાવી છે કે જે SCO તરીકેની સૌથી મહત્વપૂર્ણ બેટરી આંતરિક અવસ્થાઓમાંથી એકનો અંદાજ લગાવી શકે છે.
- SCO બેટરીની બાકીની ક્ષમતા સૂચવે છે, એટલે કે, સંપૂર્ણ ડિસચાર્જ થાય તે પહેલાં બેટરીને કેટલી ચાર્જ કરી શકાય છે.
- બાકીની ક્ષમતાનું વિજ્ઞાન, બેટરી ક્ષમતાના ઉપયોગને ઓપ્ટિમાઇઝ કરવામાં મદદ કરે છે, બેટરીના ઓવરચાર્જિંગને અને અન્ડર ચાર્જિંગને અટકાવે છે, તેની ક્ષમતામાં સુધારો કરે છે, ખર્ચ ઘટાડે છે અને બેટરી સલામતીની ખાતરી આપે છે.
- બેટરીની ઓપરેશનલ કાર્યક્ષમતામાં સુધારો અને ઓપ્ટિમાઇઝ કરવા માટે, તેની વિવિધ અવસ્થાઓની સચોટ આગાહી કરવી મહત્વપૂર્ણ છે. આમાંથી એક અવસ્થા SCO છે, જેની આગાહી કરવી હજી મુશ્કેલ છે.

‘સ્ટેટ ઓફ ચાર્જ’ (SOC)

- સ્ટેટ ઓફ ચાર્જ (SOC) એ ક્ષમતાને રજૂ કરે છે જે હાલમાં પ્રસારિત ક્ષમતાના કાર્ય તરીકે ઉપલબ્ધ છે.
- SOC નું મૂલ્ય 0% અને 100% ની વચ્ચે બદલાય છે. જો SOC 100% છે, તો સેલ સંપૂર્ણ ચાર્જ કરવામાં આવે છે જ્યારે 0% ની SOC સૂચવે છે કે સેલ સંપૂર્ણ ડિસચાર્જ થયો છે.
- વ્યવહારુ એપ્લિકેશનમાં, SOCને 50% કરતા વધુની મંજૂરી નથી અને તેથી જ્યારે SOC 50% સુધી પહોંચે છે ત્યારે સેલ રિચાર્જ થાય છે.
- તેવી જ રીતે, સેલ યુગની સાથે, મહત્તમ SOC ઘટવાનું શરૂ કરે છે. આનો અર્થ એ કે જૂના સેલ માટે, 100% SOC નવા સેલ માટે 75-80% SOC ની બરાબર હશે.

સંબંધિત વિકાસ

- વર્ષ 2019 માં, જોન્સ હોપકિન્સ એપ્લાઇડ ફિઝિક્સ લેબોરેટરીએ લિથિયમ-આયન બેટરી વિકસાવી છે આ બેટરી દહનયોગ્ય મુક્ત છે.
- જાન્યુઆરી 2020 ની શરૂઆતમાં, ઓસ્ટ્રેલિયાના સંશોધનકારોએ દાવો કર્યો હતો કે વિશ્વની સૌથી કાર્યક્ષમ લિથિયમ સલ્ફર (L-S) બેટરી વિકસાવી છે, જે સતત પાંચ દિવસ માટે સ્માર્ટફોનને પાવર કરવા સક્ષમ છે.

લિથિયમ આયન બેટરી પ્રભાવ પર સંશોધન

- IIT ગુવાહાટીના સંશોધકોએ રિચાર્જ લિથિયમ-આયન બેટરીના પ્રદર્શનમાં સુધારો કરવા માટે એક તકનીક વિકસાવી છે, જે હાલમાં ઉપયોગમાં લેવાતા મોટાભાગના પોર્ટેબલ ઉપકરણોને શક્તિ આપે છે.

Back to Basics : લિથિયમ આયન બેટરી

- વિકાસ:
- 2019 માં, રસાયણ માટેનું નોબેલ પારિતોષિક સંયુક્તપણે ત્રણ રાસાયણિક વૈજ્ઞાનિકો, અમેરિકાના જહોન બી ગુડિનફ, બ્રિટનના એમ. સ્ટેનલી વિટ્ટિંગમ અને જાપાનના અકીરા યોશીનોને લિથિયમ-આયન બેટરીની શોધ અને વિકાસ માટે સંયુક્ત રીતે આપવામાં આવ્યું છે.
- લિથિયમ-આયન બેટરીઓનો વિકાસ ઓઈલ કટોકટી દરમિયાન 1970 ના દાયકામાં શરૂ થયો હતો, જ્યારે વિટ્ટિંગમ, એક્ઝોન મોબાઈલ માટે કામ કરતી વખતે, ઉર્જા તકનીકની શોધખોળ શરૂ કરી હતી જે પેટ્રોલ-ડીઝલ જેવા અશ્મિભૂત ઈંધણથી મુક્ત છે અને જેને ફરીથી રિચાર્જ કરી શકાય છે.
- 1985માં, પ્રથમ વ્યાપારીકરૂપથી સંચારિત લિથિયમ-આયન બેટરી અકીરા યોશિનો દ્વારા બનાવવામાં આવી હતી.

ઉપયોગિતા

- ઈલેક્ટ્રિક અને હાઈબ્રિડ ઈલેક્ટ્રિક વાહનો માટે લિથિયમ આયન બેટરી તકનીક એક મહત્વપૂર્ણ ઉર્જા સ્ત્રોત બની છે. તેમ છતાં લિથિયમ આયન બેટરી પણ ફોન અને લેપટોપ જેવા ઉપકરણો માટે પૂરતી કાર્યક્ષમ માનવામાં આવે છે.
- હાલમાં મોટાભાગના ઈલેક્ટ્રિક વાહનો (EV) લી-આયન બેટરીનો ઉપયોગ કરે છે, પરંતુ ધીમે ધીમે તેમની સૈદ્ધાંતિક મર્યાદા પર પહોંચી રહ્યા છે, જે દર કલાકે આશરે 300 વોટ ઉર્જા પ્રદાન કરવામાં સક્ષમ છે.
- આ બેટરીઓનો ઉપયોગ સૌર અને પવન ઉર્જા સંગ્રહિત કરવા માટે પણ થઈ શકે છે.

- > જ્યારે L-S બેટરીમાં વપરાતી સામગ્રી લી-આયન બેટરીથી અલગ નથી, ઓસ્ટ્રેલિયન સંશોધનકારોએ સલ્ફર કેથોડ્સ (એક પ્રકારનો ઇલેક્ટ્રિકલ કંડક્ટર, જેના દ્વારા ઇલેક્ટ્રોન ઉત્સર્જન થાય છે) નો ઉપયોગ ડિઝેઇન વિના ઉચ્ચ તણાવને સમાવવા માટે કર્યો છે.
- > વિદેશી લિથિયમ અને કોબાલ્ટ જેવા વ્યૂહાત્મક ખનિજ સંસાધનો મેળવવા માટેના ચોક્કસ આદેશ સાથે ત્રણ જાહેર ક્ષેત્રની કંપનીઓ – નાલ્કો, હિન્દુસ્તાન કોપર અને મીનરલ એક્સપ્લોરેશન કોર્પોરેશન લિમિટેડ દ્વારા મિનરલ બિદેશ ઇન્ડિયા લિમિટેડ (KBIL) ની સ્થાપના ઓગસ્ટ 2019 માં કરવામાં આવી હતી.
- > ચિલી અને બોલિવિયામાં મહત્વપૂર્ણ ખનીજની શોધ માટે KBIL દ્વારા સમાન સંભવિત વિકલ્પો પર કામ કરવામાં આવી રહ્યું છે. એ નોંધવું મહત્વપૂર્ણ છે કે ચિલી અને બોલિવિયા પણ વિશ્વના ટોચના લિથિયમ ઉત્પાદક દેશોની સૂચિમાં શામેલ છે.

લિથિયમ આયન તકનીકના સંભવિત વિકલ્પો

- **લિથિયમ સલ્ફર બેટરી:**
 - > L-S બેટરીઓ સામાન્ય રીતે તેમની ઓછી કિંમત, ઉત્પાદન, ઉર્જા કાર્યક્ષમતા અને સુધારેલી સલામતીને લીધે લી-આયન બેટરીના અનુગામી માનવામાં આવે છે.
 - > તેમની ઉત્પાદન કિંમત ઓછી છે કારણ કે સલ્ફર વિપુલ પ્રમાણમાં ઉપલબ્ધ છે.
 - > તેમ છતાં, આ બેટરીઓના વ્યાપારીકરણમાં કેટલીક મુશ્કેલીઓ આવી છે, મુખ્યત્વે તેમનું ટૂંકું જીવન ચક્ર અને અપૂર્ણ શક્તિ કાર્યક્ષમતાને કારણે.
- **ગ્રાફિન બેટરી:**
 - > લિથિયમ બેટરીના વારંવાર ચાર્જ કરવાની જરૂરિયાત પરવડે તેવી મર્યાદા રાખે છે, તેથી ગ્રાફિન બેટરી એક મહત્વપૂર્ણ વિકલ્પ હોઈ શકે છે. ગ્રાફિન એ તાજેતરમાં સ્થિર અને અલગ પદાર્થ છે.
- **ફ્લોરાઇડ બેટરી:**
 - > ફ્લોરાઇડ બેટરીમાં લિથિયમ બેટરી કરતા આઠ ગણું લાંબુ ટકી રહેવાની ક્ષમતા હોય છે.
- **સોલિડ બેટરી:**
 - > આ વૈકલ્પિક પ્રકારની લિથિયમ આયન બેટરી વર્તમાન ગ્રેફાઇટ લિ- આયન બેટરી કરતા ત્રણ ગણા સારા પ્રદર્શન માટે સિલિકોનનો ઉપયોગ કરે છે. તે સ્માર્ટફોનમાં વપરાયેલી લિથિયમ-આયન બેટરી જેવી જ છે પરંતુ એનોડ તરીકે ગ્રેફાઇટને બદલે સિલિકોનનો ઉપયોગ કરે છે.
- **એમોનિયા સંચાલિત બેટરી:**
 - > એમોનિયાથી ચાલતી બેટરીઓ ટૂંક સમયમાં બજારમાં ઉપલબ્ધ નહીં થાય, પરંતુ આ રાસાયણિક, જેને સામાન્ય રીતે ઘરેલું ફ્લીનર્સ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, તે લિથિયમનો વિકલ્પ હોઈ શકે છે, કારણ કે તે વાહનો અને અન્ય ઉપકરણોમાં બળતણ કોષોને ઉર્જા પ્રદાન કરી શકે છે.

- > જો વૈજ્ઞાનિક એમોનિયા ઉત્પન્ન કરવાની કોઈ રીત શોધી કાઢે જે ગ્રીનહાઉસ ગેસને પેટા-ઉત્પાદન તરીકે ઉત્સર્જન ન કરે, તો તે બળતણ કોષને ઉર્જા પૂરા પાડવા માટે પોસાય વિકલ્પ તરીકે વાપરી શકાય છે.
- **ઉભી રીતે ગોઠવાયેલ કાર્બન નેનોટ્યૂબ ઇલેક્ટ્રોડ્સ:**
 - > તે લિથિયમ આયન બેટરી ઇલેક્ટ્રોડ્સ માટે સારી પસંદગી હોઈ શકે છે જેને ક્ષમતા અને લાયકાતના ઉચ્ચ દરની જરૂર છે.
- **સોલિડ-સ્ટેટ બેટરી:**
 - > તે જલીય ઇલેક્ટ્રોલાઇટ ઉકેલોના વિકલ્પોનો ઉપયોગ કરે છે, એક નવીનતા જે ચાર્જિંગ સમયને ૩/૪ ઘટાડે છે જ્યારે ઉર્જાની ઘનતામાં તીવ્ર વધારો થાય છે જ્યારે આગનું જોખમ ઘટાડે છે.
 - > આ કોષો કોમ્પેક્ટ ઇલેક્ટ્રિક વાહનની પરિવહન ક્ષમતામાં વધારાની જગ્યા બંધ કર્યા વિના વધારો કરી શકે છે, જે બેટરી તકનીકીમાં મહત્વપૂર્ણ પ્રગતિ હશે.

ભારતનું રાષ્ટ્રીય ઇન્ટરનેટ એક્સચેન્જ

- > તાજેતરમાં ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને ઇન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી મંત્રાલયે (MeitY) 'ભારતના રાષ્ટ્રીય ઇન્ટરનેટ એક્સચેન્જ' (NIXI) ની ત્રણ નવી પહેલ / સેવાઓનું ઉદઘાટન કર્યું છે.
- > IPV ગુરૂ, NIXI એકેડેમી, NIXI-IP- ઇન્કેક્સ ને IPV 4 થી IPV 6 સુધી સરળ ટ્રાન્સમિશન સુનિશ્ચિત કરવા અને તેના દત્તક લેવા સંબંધિત વાતાવરણ બનાવવા માટે રજૂ કરવામાં આવ્યું છે.

Back to Basics : ભારતનું રાષ્ટ્રીય ઇન્ટરનેટ એક્સચેન્જ

- NIXI એ એક નફાકારક (કંપની એક્ટ 2013 ની કલમ 8 હેઠળ) સંસ્થા છે, જે 2003 થી ભારતના નાગરિકોને નીચેની પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા ઇન્ટરનેટના મૂળભૂત માળખામાં પ્રવેશ આપવા માટે કાર્યરત છે:
 1. ઇન્ટરનેટ એક્સચેન્જ દ્વારા ઇન્ટરનેટ સેવા પ્રદાતાઓ (ISP), ડેટા સેન્ટર્સ અને કન્ટેન્ટ ડિલિવરી નેટવર્ક (CDN) વચ્ચે ઇન્ટરનેટ ડેટાની આપલે.
 2. .IN રજિસ્ટ્રી, .IN દેશ કોડ ડોમેન અને ભારત IDN (આંતરરાષ્ટ્રીય ડોમેન નામ) ડોમેન-સનું નોંધણી, સંચાલન અને સંચાલન.
 3. ઇન્ટરનેટ નામ અને નંબર માટે ભારતીય રજિસ્ટ્રી (IRINN), ઇન્ટરનેટ પ્રોટોકોલનું સંચાલન અને સંચાલન (IPV 4 /IPV 6).

ત્રણ નવી પહેલ

- **IPV 6 એક્સપર્ટ પેનલ (IP ગુરૂ):**
 - > તે તમામ ભારતીય સંસ્થાઓ માટે સપોર્ટ જૂથ છે જેને IPV 6 ને ખસેડવા અને અપનાવવા તકનીકી રૂપે પડકારવામાં આવે છે. તે તેની સેવાઓ વિના મૂલ્યે આપી રહી છે.
 - > તે ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ ટેલિકમ્યુનિકેશન્સ (DOT), MeitY અને ઉદ્યોગનો સંયુક્ત પ્રયાસ છે.

- NIXI એકેડેમી:
 - NIXI એકેડેમીની રચના ભારતના લોકોને તકનીકી / બિન-તકનીકી શિક્ષણ પ્રદાન કરવા અને IPV 6 જેવી તકનીકોને ફરીથી બનાવવાનો છે, જે સામાન્ય રીતે શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં શીખવવામાં આવતી નથી.
 - સફળ ઉમેદવારો (પરીક્ષા પાસ કર્યા પછી) NIXI નું પ્રમાણપત્ર મેળવી શકે છે, જે ઉદ્યોગોમાં નોકરી શોધવા માટે ઉપયોગી થશે.
- NIXI-IP-INDEX:
 - NIXI એ ઇન્ટરનેટ સમુદાય માટે IPV 6 સૂચકાંક પોર્ટલ બનાવ્યું છે.
 - NIXI-IP-INDEX પોર્ટલ ભારત અને વિશ્વભરમાં IPV6નો સ્વીકૃતિ દર દર્શાવે છે. તેનો ઉપયોગ ભારતમાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવતા IPV6 દરને વિશ્વના અન્ય અર્થશાસ્ત્ર સાથે સરખાવી શકાય છે.
 - તેમાં IPV 6, IPV 6 વેબ ટ્રાફિક, વગેરે અપનાવવા વિશેની વિગતો શામેલ હશે.

IPV4 થી IPV6 પર ટ્રાન્સમિશન

- IP:
 - 'IP' એટલે 'ઇન્ટરનેટ પ્રોટોકોલ'. તે નિયમોનો સમૂહ છે જે જાહેર કરે છે કે જાહેર નેટવર્ક (ઇન્ટરનેટ) પર ડેટા કેવી રીતે એક્સેસ કરવો જોઈએ.
- IPV4:
 - IPV4 એ IPનું પ્રથમ મુખ્ય સંસ્કરણ હતું. તે 1983માં ARPANET ખાતે ઉત્પાદન માટે તેનાત કરાયું હતું.
 - આ સૌથી સામાન્ય રીતે ઉપયોગમાં લેવાયેલ IP સંસ્કરણ છે. તેનો ઉપયોગ એડ્રેસિંગ સિસ્ટમનો ઉપયોગ કરીને નેટવર્ક પરના ઉપકરણોને ઓળખવા માટે થાય છે.
 - IPV4 '32-બિટ એડ્રેસ સ્કીમ' નો ઉપયોગ કરે છે. હજી સુધી તે પ્રાથમિક ઇન્ટરનેટ પ્રોટોકોલ માનવામાં આવે છે અને 94% ઇન્ટરનેટ ટ્રાફિક ધરાવે છે.
 - તે લગભગ 4.3 અબજ સરનામાંઓની સરનામાંની ક્ષમતા પ્રદાન કરે છે.
- IPV6:
 - આ ઇન્ટરનેટ પ્રોટોકોલનું સૌથી તાજેતરનું સંસ્કરણ છે. ઇન્ટરનેટ એન્જિનિયર ટાસ્ક ફોર્સે 1994 ની શરૂઆતમાં તેની શરૂઆત કરી હતી. તેની ડિઝાઇન અને વિકાસના તબક્કાને હવે IPV 6 કહેવામાં આવે છે.
 - આ નવા IP એડ્રેસ વર્ઝનનો ઉપયોગ વધુ ઇન્ટરનેટ સરનામાં ઓની જરૂરિયાતને પહોંચી વળવા માટે કરવામાં આવી રહ્યો છે.
 - IPV 6 ને IPNG (ઇન્ટરનેટ પ્રોટોકોલની આગલી પેઢી) પણ કહેવામાં આવે છે.
 - તેમાં અનંત સંખ્યાના ઇન્ટરનેટ સરનામાં પ્રદાન કરવાની ક્ષમતા છે.

- 128-બિટ એડ્રેસ સ્પેસ સાથે, તે 340 અનન્ય મિલિયનના અનન્ય એકમો પ્રદાન કરે છે. તે સરળતાથી વિશ્વભરમાં નેટવર્ક્સની સંખ્યાને સમાવી શકે છે અને 'IP એડ્રેસ એક્ઝોસ્ટ' સમસ્યાને હલ કરવામાં મદદ કરે છે.
- IPV6 અપનાવવાના ફાયદા:
 - IPV6 દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવેલ સૌથી મહત્વપૂર્ણ લાભ એ 'એક્સપોઝિશનલ એડ્રેસ સ્પેસ' છે જે ભવિષ્ય માટે વ્યવહારિક રૂપે ખૂબ મહત્વ ધરાવે છે. આ સેવા પ્રદાતાઓ, સાહસો અને અંતિમ વપરાશકર્તાઓ માટે સરળ, સાહજિક અને ખર્ચ-અસરકારક કનેક્ટિવિટીને મંજૂરી આપે છે.
 - 5G સાથે આ ખાસ કરીને મહત્વપૂર્ણ માનવામાં આવે છે, જે ઇન્ટરનેટથી કનેક્ટેડ ઉપકરણોની કુલ સંખ્યામાં મોટા પ્રમાણમાં વધારો કરશે.
 - IPV6 ઓપરેટિંગ સિસ્ટમ આપમેળે બે IPV6 સરનામાં બનાવે છે. ડિવાઇસ ડિટેક્શન છુપાવવા માટે, સેફિક્સ પાસે રેન્ડમ MAC એડ્રેસ સાથેનો એક IPV6 છે અને બીજો IPV6 રીઅલ મેક એડ્રેસ સાથેનો છે જેનો ઉપયોગ ફક્ત એન્ડ-ટુ-એન્ડ એન્ક્રિપ્ટેડ એપ્લિકેશન માટે થાય છે.
 - IPV6 પાસે 'એન્ડ-યુઝર ગોપનીયતા'ને સુરક્ષિત રાખવા માટેનો ગોપનીયતા પ્રોટોકોલ છે. વર્તમાન ઇન્ટરનેટ (V4) માં અસરકારક ગોપનીયતા અને અસરકારક પ્રમાણીકરણ મિકેનિઝમ્સનો અભાવ છે.

ભારતનું મહત્વ

- ઇન્ટરનેટ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરનો ટકાવ વિકાસ અને ઉદભવ વૈશ્વિક સાયબર સ્પેસ અને ડિજિટલ ઇકોનોમી માટે જરૂરી છે, અને ઇન્ટરનેટને નિયંત્રિત અને સંચાલિત કરતું IPV 6 રૂટ સર્વર એક મહત્વના સાધન તરીકે સેવા આપી શકે છે.
- રાષ્ટ્રીય સ્તરે આવા મહત્વપૂર્ણ માળખાકીય સુવિધાઓનું નિર્માણ કરવું જરૂરી છે. એક મહત્વપૂર્ણ ઇન્ટરનેટ સંસાધન તરીકે, ઇન્ટરનેટની સુરક્ષા અને સ્થિરતાને સંચાલિત કરવા માટે IPV 6 રૂટ સર્વર સિસ્ટમ આવશ્યક છે.
- આ મહત્વપૂર્ણ આઈટી ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર દેશમાં કુશળતા બનાવવા તેમજ દેશની અંદરના મૂળ તકનીકી જ્ઞાન આધારને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ફાળો આપશે અને દેશની અંદર રૂટ સર્વર હોવાને લીધે ભારતીય કાનૂની અધિકારીઓને મોનિટર કરવામાં સુવિધા મળશે.

નાસા સ્પેસએક્સ ફૂ-2 લોન્ચ કરશે

- નાસા વિશ્વ પૃથ્વી દિવસ (22 એપ્રિલ) ના રોજ આંતરરાષ્ટ્રીય અંતરિક્ષ સ્ટેશન પર ચાર અવકાશયાત્રીઓને મોકલશે. નાસા સ્પેસએક્સના સહયોગથી આ મિશન શરૂ કરશે.

Back to Basics : સ્પેસએક્સ ફૂ 2

- ફૂ ટ્રેગન સ્પેસક્રાફ્ટની આ બીજી ફૂ ઓપરેશનલ ફ્લાઈટ છે.

- > આ મિશન ચાર વૈજ્ઞાનિકોને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્પેસ સ્ટેશન(IAS) લઈ જશે.
- > આંતરરાષ્ટ્રીય અંતરિક્ષ સ્ટેશનની મુસાફરી કરનાર અવકાશયાત્રીઓ નાસા, JAXA અને ESA ના છે. JAXA એ જાપાની સ્પેસ એજન્સી છે અને ESA એ યુરોપિયન સ્પેસ એજન્સી છે.

કૂ ડ્રેગન

- > કૂ ડ્રેગન એ 9 વર્ષમાં અમેરિકન ધરતી પરથી માણસોને લોન્ચ કરનાર પ્રથમ અવકાશયાન હતું. તે પ્રથમ 2020માં મે માં લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું. તેને નાસાના કમર્શિયલ કુ પ્રોગ્રામ દ્વારા ફંડ આપવામાં આવ્યું હતું. તે ડ્રેગન 1 નામની અગાઉની ડિઝાઇનથી વિકસિત થયું હતું.
- > સ્પેસએક્સ કૂ-1 એ પ્રથમ વખત હતું જ્યારે અવકાશયાત્રીઓએ કોઈ ખાનગી કંપની દ્વારા વિકસિત અવકાશયાનનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

નાસા (નેશનલ એરોનોટિક્સ અને સ્પેસ એડમિનિસ્ટ્રેશન)

- > નાસા એ યુ.એસ. સરકારની સ્વતંત્ર અવકાશ એજન્સી છે, અને તેની રચના જુલાઈ 29, 1958 ના રોજ થઈ હતી. નાસા એ વિશ્વની અગ્રણી અંતરિક્ષ એજન્સી છે, તે સમયના રાષ્ટ્રપતિ આઈઝનહાવર તેની સ્થાપનામાં મહત્વના હતા. તેમના કાર્યકાળ દરમિયાન, નાસાએ ઘણા મહત્વપૂર્ણ મિશન પર કામ કર્યું છે. નાસાના મુખ્ય અંતરિક્ષ મિશનમાં એપોલો, સ્કાયલેબ સ્પેસ સ્ટેશન, આંતરરાષ્ટ્રીય સ્પેસ સ્ટેશન વગેરે છે.

સ્પેસએક્સ

- > તે એક અમેરિકન એરોસ્પેસ ઉત્પાદક અને અવકાશ પરિવહન સેવા કંપની છે. તેનું મુખ્ય મથક કેલિફોર્નિયાના હોથોર્નમાં છે. તેની સ્થાપના 2002 માં એલોન મસ્ક દ્વારા કરવામાં આવી હતી. સ્પેસએક્સ વિશ્વની પ્રથમ ખાનગી કંપની હતી જેણે રોકેટને પૃથ્વી પર પાછું ઉતાર્યું હતું. ઉપગ્રહો તેમની ભ્રમણકક્ષામાં મૂક્યા પછી રોકેટો સામાન્ય રીતે સળગાવી દેવામાં આવે છે અથવા અવકાશમાં ફેંકી દેવામાં આવે છે. સ્પેસએક્સ આંતરરાષ્ટ્રીય સ્પેસ સ્ટેશન પર કાર્ગોને પરિવહન કરવામાં સક્રિય રીતે સામેલ છે.

S-400 ટ્રાયમ્ફ SA-21 ગ્રોલર

- > રશિયન સરકારે ભારતને S-400 ટ્રાયમ્ફ SA-21 ગ્રોલર એર ડિફેન્સ સિસ્ટમનો પ્રથમ રેજિમેન્ટલ સેટ આપવાની સંમતિ આપી છે. ભારત અને રશિયાએ આ સંરક્ષણ પ્રણાલી પર 5.43 અબજ ડોલરના કરાર કર્યા છે. આ સંરક્ષણ પ્રણાલીનું નાટો રિપોર્ટિંગ નામ SA-21 ગ્રોલર છે.

Back to Basics : S-400 ટ્રાયમ્ફ SA-21 ગ્રોલર

- > તે લાંબા અંતરની સપાટીથી હવાઈ મિસાઈલ સિસ્ટમ છે.
- > સિસ્ટમમાં મિસાઈલોના અભેદ ગ્રીડ બનાવવાની ક્ષમતા છે.

- > તેમાં 40 કિ.મી., 100 કિ.મી., 200 કિ.મી. અને 400 કિ.મી.ની વચ્ચે ચાર વિવિધ પ્રકારની મિસાઈલ છે.
- > તે ખૂબ ટૂંકા સમયમાં જમાવટ કરી શકાય છે.
- > તે મુખ્યત્વે UAV , હવાઈ જોખમો, બેલિસ્ટિક અને કુઝ મિસાઈલોનો નાશ કરવા માટે બનાવવામાં આવ્યું છે.
- > તે પોઈન્ટ સંરક્ષણ અને ક્ષેત્ર સંરક્ષણ હવા વિરોધી ક્ષમતાઓ પ્રદાન કરવામાં સક્ષમ છે.
- > ચીન સંરક્ષણ પ્રણાલી ખરીદનાર પ્રથમ દેશ હતો. ચીન પછી હવે સાઉદી અરેબિયા, ભારત, તુર્કી અને બેલારૂસ જેવા દેશોએ પણ આ સિસ્ટમ હસ્તગત કરી લીધી છે.

ચીન-રશિયન

- > ચાઈનાને 2020 માં એસ-400 ટ્રાયમ્ફ SA-21 ગ્રોલરની બીજી બેચ મળી. હવે ભારત અને ચીન બંને એક સરખી સંરક્ષણ પ્રણાલી ધરાવે છે.

ભારત-ચીન

- > ભારત અને ચીન આ સમયમર્યાદામાં પોતાના સૈન્ય અને શસ્ત્રો પાછું લાવવા માટે ડિસેન્ગેજમેન્ટ પ્રક્રિયા પર વાતચીત કરી રહ્યા છે. જો સરહદ વિવાદ વધશે તો ભારતીય વાયુ સેના મહત્વની ભૂમિકા ભજવશે. આવા કિસ્સાઓમાં, બંને દેશો અમાનવીય હિમાલયના ક્ષેત્રને ધ્યાનમાં રાખીને SA-400 SAM નો ઉપયોગ કરી શકે છે.
- > બોર્ડર રોડ ઓર્ગેનાઈઝેશન દ્વારા રોડ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરના નિર્માણ સાથે, S-400 SAM સરળતાથી ભારે ટ્રકની મદદથી સરહદો પરિવહન કરી શકાય છે.

B.1.617: ભારતીય ડબલ મ્યુટન્ટ સ્ટ્રેન

- > ‘ડબલ મ્યુટન્ટ’ વાયરસ, જે ભારતમાં રોગચાળાના ફેલાવાને અસર કરે છે, તેને ઔપચારિક રૂપે B.1.617 તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યો છે.
- > પરિવર્તન એ જીવંત જીવંત અથવા વાયરસના કોષની આનુવંશિક સામગ્રી (જનોમ) માં પરિવર્તન છે જે વધુ કે ઓછા પ્રમાણમાં કાયમી હોય છે અને જેથી સેલ અથવા વાયરસની પ્રતિરૂપોમાં સંક્રમણ થઈ શકે છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- ડબલ મ્યુટન્ટ (B.1.617):
- > અગાઉ ‘જનોમિક્સ પર ભારતીય SARS-CoV-2 કન્સોર્ટિયમ (INSACOG)’ દ્વારા વાયરસ નમૂનાઓના ભાગના જિનોમ સિક્વન્સિંગ પ્રક્રિયામાં E484Q અને L452R એમ બે પરિવર્તનની હાજરી જાહેર થઈ હતી.
- > જોકે આ પરિવર્તન ઘણા દેશોમાં વ્યક્તિગત રૂપે જોવા મળ્યું છે, ભારતમાં પ્રથમ વખત આ બંને પરિવર્તનની હાજરી કોરોનોવાયરસ જનોમમાં જોવા મળી છે.

- ▶ ભારતમાં તેના 'ડબલ મ્યુટન્ટ્સ'નું નામ વૈજ્ઞાનિક રૂપે B.1.167 રાખવામાં આવ્યું છે. જોકે, તેને 'વેરિએન્ટ ઓફ કન્સર્ન' તરીકે વર્ગીકૃત કરવાનું બાકી છે.
- ▶ અત્યાર સુધી, ફક્ત ત્રણ વૈશ્વિક 'કન્સર્નના પ્રકાર' ઓળખાયા છે: યુ.કે. (B.1.1.7), દક્ષિણ આફ્રિકન (B.1.351) અને બ્રાઝીલ (P.1).
- ▶ INSACOG અનુસાર, ભારતમાં કોરોનાવાયરસ દર્દીઓ પાસેથી મેળવેલા જીનોમ નમૂનાનો ક્રમ પ્રમાણે B.1.617નો ચેપ ડિસેમ્બર, 2020 માં ભારતમાં પ્રથમવાર જોવા મળ્યો હતો.
- ▶ હાલમાં લગભગ 70% જનીન અનુક્રમો જે B.1.617 પરિવર્તન લાક્ષણિકતા દર્શાવે છે તે ભારતના છે.
- ▶ આ પછી યુનાઈટેડ કિંગડમ (23%), સિંગાપોર (2%) અને ઓસ્ટ્રેલિયા (1%) આવે છે.

વેરિએન્ટ ઓફ કન્સર્ન

- ▶ આ એવા વેરિએન્ટ છે, જેના સંબંધમાં ચેપમાં વધારો અને વધુ ગંભીર માંદગી (હોસ્પિટલમાં દાખલ વધારો), અગાઉના ચેપ અથવા રસીકરણ દરમિયાન ઉત્પન્ન એન્ટિબોડીઝ દ્વારા ચેપ ઘટાડો, સારવાર અથવા રસીની અસરકારકતામાં ઘટાડો અથવા ક્લિનિકલ નિદાનના સંદર્ભમાં નિષ્ફળતા સંબંધિત પુરાવા છે.

■ મ્યુટન્ટ્સ સંબંધિત મુદ્દાઓ:

- ▶ 'મ્યુટન્ટ વાયરસ' કેટલાક દેશોમાં કોવિડ-19 કેસના મોટા સ્પાઈક સાથે સંકળાયેલ છે.
- ▶ આ વાયરસને વધુ ચેપી હોવાની સાથે-સાથે એન્ટિબોડીઝ બનાવવા માટે સક્ષમ બનાવે છે.
- ▶ બીજો મુદ્દો પણ રસીની અસરકારકતામાં ઘટાડા સાથે સંબંધિત છે. આંતરરાષ્ટ્રીય અધ્યયનમાં કેટલાક પ્રકારોમાં રસીની અસરકારકતા ઓછી થઈ છે, ખાસ કરીને ફાઈઝર, મોડર્ના અને નોવાવેક્સ દ્વારા.
- ▶ છતાં, આ રસીઓ એકદમ રક્ષણાત્મક બની રહી છે.

■ અન્ય પરિવર્તન:

- ▶ INSACOG અનુસાર, બે પરિવર્તન (E484Q અને L452R) ઉપરાંત, ત્રીજો નોંધપાત્ર પરિવર્તન P614R પણ છે.
- ▶ ત્રણેય પરિવર્તન સ્પાઈક પ્રોટીન પર છે. સ્પાઈક પ્રોટીન એ વાયરસનો એક ભાગ છે જેનો ઉપયોગ તે માનવ કોષોમાં પ્રવેશ કરવા માટે કરે છે.
- ▶ વાયરસ સ્પાઈક પ્રોટીનનું જોખમ વધારી શકે છે અને વાયરસને રોગપ્રતિકારક શક્તિમાંથી છટકી શકે છે.

■ ટી-સેલ પ્રતિરોધક:

- ▶ L452R કોરોનાવાયરસ ટી-કોષો માટે પ્રતિરોધક બની શકે છે, આ વાયરસથી સંક્રમિત કોષોને લક્ષ્ય બનાવવા અને નાશ કરવા માટે જરૂરી કોષોનો વર્ગ છે.
- ▶ ટી-સેલ એન્ટિબોડીઝથી ભિન્ન હોય છે જે કોરોનોવાયરસ કણોને અવરોધિત કરવામાં અને તેને ફેલાતા અટકાવવામાં ઉપયોગી છે.

ટી-સેલ

- ▶ એક પ્રકારનો શ્વેત રક્તકણ જે રોગપ્રતિકારક શક્તિ માટે મહત્વપૂર્ણ છે અને અનુકૂળનશીલ પ્રતિરક્ષા માટે ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે.
- ▶ આ ચોક્કસ પેથોજેન્સ માટે શરીરની રોગપ્રતિકારક પ્રતિક્રિયા બનાવે છે.
- ▶ ટી-સેલ સૈનિકોની જેમ વર્તે છે જે લક્ષિત હુમલાખોરને શોધે છે અને નાશ કરે છે.

જેનોમિક્સ પર ભારતીય SARS-CoV-2 કન્સોર્ટિયમ

- ▶ INSACOG એ મલ્ટિ-લેબોરેટરી, મલ્ટિ-એજન્સી અને જીનોમિક વિવિધતાના નિરીક્ષણ માટે પાન-ઇન્ડિયા નેટવર્ક છે.
- ▶ તે વાયરસ કેવી રીતે ફેલાય છે અને વિકાસ થાય છે તે સમજવામાં મદદ કરે છે.
- ▶ જીનોમિક સર્વેલન્સ રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે રોગકારક ટ્રાન્સમિશન અને વિકાસને ટ્રેક કરવા માટે માહિતીનો સમૃદ્ધ સ્ત્રોત ઉત્પન્ન કરી શકે છે.

ફોર્મ્યુલા-1 માટે 100% સતત બળતણ

- ▶ તાજેતરમાં જ ઈન્ટરનેશનલ ઓટોમોબાઈલ ફેડરેશન (FIA) એ બાયો-વેસ્ટમાંથી બનાવેલ 100% સતત બળતણનું પ્રથમ બેરલ અને કઠોર F1 (ફોર્મ્યુલા વન) સ્પષ્ટીકરણોને વિકસિત કરીને પાવર યુનિટ ઉત્પાદકોને આપ્યા છે.
- ▶ FIAએ 2030 ના વર્ષથી F1 કાર્બનને તટસ્થ બનાવવાની ઘોષણા કરી છે.

Back to Basics : ફોર્મ્યુલા વન

- ▶ ફોર્મ્યુલા વન, ટૂંકમાં F1 તરીકે પણ ઓળખાય છે, તે આંતરરાષ્ટ્રીય ઓટો રેસિંગ રમત છે. F1 એ સિંગલ-સીટ, ઓપન-વ્હીલ અને ઓપન-કોકપીટ પ્રોફેશનલ મોટર રેસિંગ સ્પર્ધાનું ઉચ્ચતમ સ્તર છે.
- ▶ F1 સિઝનમાં શ્રેણીની રેસનો સમાવેશ થાય છે જેને ગ્રાન્ડ્સ પ્રિક્સ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- ▶ ફોર્મ્યુલા વન રેસિંગનું સંચાલન FIA - (Fédération Internationale de l'Automobile or the International Automobile Federation) નામની વિશ્વ બોડી દ્વારા કરવામાં આવે છે. આ નામમાં સમાવિષ્ટ 'ફોર્મ્યુલા' શબ્દ એ નિયમોના કમને સંદર્ભિત કરે છે જેનું પાલન બધા સહભાગીઓ દ્વારા થવું આવશ્યક છે.

વર્તમાન F1 કાર્બન ફૂટપ્રિન્ટ

- સીધી અસર:
 - ▶ F1 દ્વારા સંચાલિત પ્રવૃત્તિઓ દર વર્ષે આશરે 2,56,000 ટન કાર્બન ડાયોક્સાઈડનું ઉત્પાદન કરે છે, જે વર્તમાન સમયગાળા દરમિયાન યુકેમાં 30,000 જેટલા ઘરોને વીજળી આપવા માટે સમાન છે.

■ પરોક્ષ અસર:

- વર્ષ 2019 માં રમતો દ્વારા ઉત્પન્ન થયેલ 0.7% કાર્બન ઉત્સર્જનના મુખ્ય સ્ત્રોત માત્ર કાર જ નહીં પરંતુ વિશ્વભરની ટીમો તેમની સાથે લાવેલા સાધનો પણ હતા.
- આ સૂચિ રમતગમતના કારખાનાઓ અને સુવિધાઓના 19.3% અને ઘટના કામગીરીના 7.3% રજૂ કરે છે.

100% સતત બળતણ

■ પૃષ્ઠભૂમિ:

- પર્યાવરણીય પ્રભાવને ઘટાડવા માટે ઉર્જા-કાર્યક્ષમ એન્જિનના સતત વિકાસ દ્વારા F1 યોજના એ એક ઉચ્ચતમ એન્ડ ટેકનોલોજી છે.
- 1989 થી, જ્યારે FIAએ વૈકલ્પિક બળતણ પંચની રચના કરવામાં આવી, ત્યારે F1 એ 2007 માં તેની વૈશ્વિક બળતણ અર્થતંત્રની પહેલ તરીકે નોંધપાત્ર એન્જિનની કાર્યક્ષમતામાં સુધારો લાવવાના ઘણા પ્રયત્નો કર્યા, જેનો હેતુ સ્પર્ધા દરમિયાન બળતણ કરવાનો હેતુ 50% ઘટાડો ઘટાડવાનો હતો.
- વર્ષ 2020 માં FIAએ જાહેરાત કરી કે તેણે 100% સતત બળતણ વિકસિત કર્યું છે અને એન્જિન ઉત્પાદકો પહેલાથી જ તેની ચકાસણી કરવાની તૈયારીમાં છે કારણ કે તેઓ 2026 સુધીમાં તેનો ઉપયોગ શરૂ કરવા માંગતા હતા.

■ પરિચય:

- 100% સતત બળતણ આવશ્યકપણે ત્રીજી પેઢીને અને બાયોફ્યુઅલના સૌથી અદ્યતન પુનરાવર્તનને રજૂ કરે છે, જે સામાન્ય રીતે ઔદ્યોગિક અથવા કૃષિ કચરો પેદાશો દ્વારા ઉત્પન્ન થાય છે.
- F1 કાર પહેલાથી જ બાયોફ્યુઅલનો ઉપયોગ કરે છે પરંતુ વર્તમાન નિયમો ફક્ત આદેશ આપે છે કે બાયોફ્યુઅલના 5.75% ઈંધણ હોવા જોઈએ.
- વર્ષ 2022 માં આ સંખ્યા વધીને 10% થઈ જશે, અને વર્ષ 2025 સુધીમાં જ્યારે નવા પાવર યુનિટ્સ સ્પર્ધામાં પ્રવેશવાનો પ્રસ્તાવ મૂકશે, ત્યારે FIAને 100% અદ્યતન ટકાઉ ઈંધણના રૂપાંતરની અપેક્ષા રાખે છે.

બાયોફ્યુઅલ

■ પરિચય:

- કોઈપણ હાઈડ્રોકાર્બન બળતણ, જે કોઈપણ કાર્બનિક પદાર્થો (જીવંત અથવા મૃત પદાર્થ) કરતા ઓછા સમયમાં (દિવસ, અઠવાડિયા અથવા મહિના) માં ઉત્પન્ન થાય છે, તેને બાયોફ્યુઅલ માનવામાં આવે છે.
- બાયોફ્યુઅલ નક્કર, પ્રવાહી અથવા વાયુયુક્ત પ્રકૃતિ હોઈ શકે છે.
- નક્કર: લાકડા, સૂકી સામગ્રી, છોડ અને ખાતરમાંથી મેળવવામાં આવે છે.
- લિક્વિડ: બાયો ઈથેનોલ અને બાયોડિઝલ
- વાયુયુક્ત: બાયોગેસ

- તેનો ઉપયોગ પરિવહન, સ્થિર, પોર્ટેબલ અને અન્ય એપ્લિકેશન માટે ડીઝલ, પેટ્રોલ ઉપરાંત અન્ય અશ્મભૂત ઈંધણ તરીકે કરી શકાય છે. ઉપરાંત, તેઓ ગરમી અને વીજળી ઉત્પન્ન કરવાના ઉપકરણોમાં પણ વાપરી શકાય છે.

બાયોફ્યુઅલની શ્રેણીઓ

■ પ્રથમ પેઢી બાયોફ્યુઅલ:

- આ ખાંડ, સ્ટાર્ચ, વનસ્પતિ તેલ અથવા ગ્રાણીની ચરબી જેવા ખાદ્ય સ્ત્રોતોમાંથી પરંપરાગત તકનીકોનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવે છે.
- સામાન્ય રીતે પ્રથમ પેઢીના બાયોફ્યુઅલમાં બાયો આલ્કોહોલ, બાયોડિઝલ, વનસ્પતિ તેલ, બાયોથર્સ, બાયોગેસ વગેરે સામેલ હોય છે.

■ બીજી પેઢીના બાયોફ્યુઅલ:

- તે બિન-ખાદ્ય પાક અથવા ખાદ્ય પાકના ભાગોમાંથી ઉદભવ્યા છે, જેમ કે ખોરાકનો કચરો, જેમ કે: દાંડીઓ, કુશકી, લાકડાની ભાગ અને ફળની છાલ અને પુડલ્સ.
- આવી ઈંધણ પેદા કરવા માટે થર્મોકેમિકલ પ્રતિક્રિયાઓ અથવા બાયોકેમિકલ રૂપાંતર પ્રક્રિયાઓનો ઉપયોગ થાય છે.
- ઉદાહરણો: સેલ્યુલોઝ ઈથેનોલ અને બાયોડિઝલ.

■ ત્રીજી પેઢી બાયોફ્યુઅલ:

- તેઓ શેવાળ જેવા સુક્ષ્મજીવોથી ઉત્પન્ન થાય છે.
- ઉદાહરણ: બ્યુટોનોલ (Butanol)
- શેવાળ જેવા સુક્ષ્મજીવો જમીન અને ખાદ્ય ઉત્પાદન માટે ઉપયોગમાં લેવાતા અયોગ્ય પાણીથી ઉગાડવામાં આવે છે, જેનાથી પાણીના સ્ત્રોતોના ઘટતા દબાણમાં ઘટાડો થાય છે.

■ ચોથી પેઢી બાયોફ્યુઅલ:

- આ ઈંધણના ઉત્પાદન માટે, પાક કે જેમાં આનુવંશિક રીતે નિયંત્રિત પ્રમાણમાં કાર્બન હોય છે, તે બાયોમાસ તરીકે ઉગાડવામાં આવે છે અને કાપવામાં આવે છે.
- ત્યારબાદ બીજી પેઢીની તકનીકોનો ઉપયોગ કરીને પાકને બળતણમાં ફેરવવામાં આવે છે.
- બળતણના પૂર્વ-દહન દ્વારા કાર્બન શોધી કાઢવામાં આવે છે. પછી કાર્બન જીઓફરિકેન્ડ થાય છે, મતલબ કે કાર્બન ફૂડ તેલ અથવા વાયુયુક્ત ક્ષેત્રોમાં અથવા અયોગ્ય પાણીના ક્ષેત્રોમાં સંગ્રહિત થાય છે.
- આમાંના કેટલાક ઈંધણને કાર્બન નકારાત્મક માનવામાં આવે છે કારણ કે તેનું ઉત્પાદન પર્યાવરણમાંથી કાર્બનની માત્રાને નષ્ટ કરે છે.

ભારતની સંબંધિત પહેલ

■ E-20 ફ્યુઅલ:

- અગાઉ ભારત સરકારે E20 બળતણ (ગેસોલિન સાથે 20% ઈથેનોલનું મિશ્રણ) અપનાવવા માટે જાહેર ટિપ્પણીઓને આમંત્રણ આપ્યું હતું.

- > પ્રધાનમંત્રી-જીવન યોજના, 2019 (Pradhan Mantri JI-VAN Yojana, 2019): આ પ્રોજેક્ટનો ઉદ્દેશ બીજી પેઢી (2G)ના ઈથેનોલ ઉત્પાદન અને આ ક્ષેત્રમાં સંશોધન અને વિકાસ માટે વાણિજ્યિક પ્રોજેક્ટ્સની સ્થાપના માટે ઈકોસિસ્ટમ બનાવવાનો છે.
- જીએસટી ઘટાડો:
- > સરકારે બજાટમાં ઈથેનોલનું મિશ્રણ કરવા માટે તેના પર લાદવામાં આવેલા જીએસટીને 18% થી ઘટાડીને 5% કર્યો છે.
- રાષ્ટ્રીય બાયોફ્યુઅલ નીતિ -2017:
- > આ નીતિમાં 'બેઝિક બાયો ફ્યુઅલ'એટલે કે પ્રથમ પેઢી (1G) બાયોથિનોલ અને બાયોડિઝલ અને 'વિકસિત બાયો ઈથેન'એટલે કે બીજી પેઢી (2G) ઈથેનોલ, કોર્પોરેશનના ઘન કચરા (MSW) માંથી ડ્રોપ, ત્રીજી પેઢી (3G) બાયોફ્યુઅલ, બાયો સીએનજી, વગેરેનું વર્ગીકરણ કરવામાં આવ્યું છે, જેથી દરેક વર્ગમાં યોગ્ય નાણાકીય અને આર્થિક પ્રોત્સાહનો વધારી શકાય.

પ્રશ્નોત્તરી

1. નીચેના નિવેદન ધ્યાનમાં લો:
1. પ્રધાનમંત્રી-જીવન યોજના, 2019નો ઉદ્દેશ બીજી પેઢી (2G)ના ઈથેનોલ ઉત્પાદન અને આ ક્ષેત્રમાં સંશોધન અને વિકાસ માટે વાણિજ્યિક પ્રોજેક્ટ્સની સ્થાપના માટે ઈકોસિસ્ટમ બનાવવાનો છે.
2. ત્રીજી પેઢીનું (3G) બાયોફ્યુઅલ શેવાળ જેવા સુક્ષ્મજીવોથી ઉત્પન્ન થાય છે .
3. ચોથી પેઢી (4G) બાયોફ્યુઅલ ઈથેનના ઉત્પાદન માટે, પાક કે જેમાં આનુવંશિક રીતે નિયંત્રિત પ્રમાણમાં કાર્બન હોય છે, તે બાયોમાસ તરીકે ઉગાડવામાં આવે છે અને કાપવામાં આવે છે.
4. પ્રથમ પેઢીનું (1G) બાયોફ્યુઅલ ખાંડ, સ્ટાર્ચ, વનસ્પતિ તેલ અથવા પ્રાણીની ચરબી જેવા ખાદ્ય સ્ત્રોતોમાંથી પરંપરાગત તકનીકોનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવે છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

2. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો
1. 'ડબલ મ્યુટન્ટ'વાયરસ, જે ભારતમાં રોગચાળાના ફેલાવાને અસર કરે છે, તેને ઔપચારિક રૂપે B.1.617તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યો છે.
2. ટી-સેલ એ એક પ્રકારનો શ્વેત રક્તકણ જે રોગપ્રતિકારક શક્તિ માટે મહત્વપૂર્ણ છે અને અનુકૂળનશીલ પ્રતિરક્ષા માટે ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે.
3. INSACOG એ મલ્ટિ-લેબોરેટરી, મલ્ટિ-એજન્સી અને જીનોમિક વિવિધતાના નિરીક્ષણ માટે પાન-ઈન્ડિયા નેટવર્ક છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

3. S-400 ટ્રાયફ્ફ SA-21 ગ્રોલરના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. તે લાંબા અંતરની સપાટીથી હવાઈ મિસાઈલ સિસ્ટમ છે.
2. સિસ્ટમમાં મિસાઈલોના અભેદ ગ્રીડ બનાવવાની ક્ષમતા છે.
3. તેમાં 40 કિ.મી., 100 કિ.મી., 200 કિ.મી. અને 400 કિ.મી.ની વચ્ચે ચાર વિવિધ પ્રકારની મિસાઈલ છે.
4. ચીન સંરક્ષણ પ્રણાલી ખરીદનાર પ્રથમ દેશ હતો. ચીન પછી હવે સાઉદી અરેબિયા, ભારત, તુર્કી અને બેલારૂસ જેવા દેશોએ પણ આ સિસ્ટમ હસ્તગત કરી લીધી છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

4. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. આર્ટિફિશિયલ ઈન્ટેલિજન્સ પરના નેશનલ પ્રોગ્રામ અંતર્ગત, આર્ટિફિશિયલ ઈન્ટેલિજન્સ મોડેલને વિવિધ મોડેલોના ડેટાનો ઉપયોગ કરવા માટે ટ્રાન્સફોર્મેશનલ આર્ટિફિશિયલ ઈન્ટેલિજન્સ માટે એક કેન્દ્ર ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે.
2. ડિજિટલ ઈન્ડિયા 2.0 નો મુખ્ય ઉદ્દેશ સાયબર સિક્યુરિટી, ડિજિટલ સેવાઓ અને ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરને આગલા સ્તર પર લઈ જવાનો છે.
3. ડિજિટલ ઈન્ડિયા 2.0 હેઠળ દેશવ્યાપી એન્ટરપ્રાઇઝ આર્કિટેક્ચર સ્થાપવામાં આવશે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

5. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઓડી (Audi) ઈ-ગેસોલિન કૃત્રિમ બળતણ પર કામ કરી રહી છે તે પ્રવાહી આઈસો-ઓક્ટેન બળતણ છે. તે એક કાર્બન-તટસ્થ બળતણ છે. આ ઉપરાંત, ઈ-ગેસોલીન સલ્ફર અને બેન્ઝીનથી મુક્ત છે.

2. ઓડી ઈ-ડીઝલ પર પણ કામ કરી રહી છે ઈ-ડીઝલને કૃત્રિમ ડીઝલ પણ કહેવામાં આવે છે. તે નવીનીકરણીય ઊર્જા દ્વારા સંચાલિત પ્રક્રિયા સાથે, કાર્બન ડાયોક્સાઈડ, વીજળી અને પાણીમાંથી બનાવવામાં આવે છે.

3. બળતણ ઉત્પાદન માટેના પ્રોજેક્ટને હાર્ડ ઓની પ્રોજેક્ટ કહેવામાં આવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

6. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. માર્ચ 2015 માં, 'રાષ્ટ્રીય સુપરકોમ્પ્યુટિંગ મિશન'ની સાત વર્ષ (2015-2022) ના સમયગાળા માટે રૂ. 4,500 કરોડના ખર્ચે જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.

2. આ મિશનમાં દેશભરમાં રાષ્ટ્રીય શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ અને R&D સંસ્થાઓને સશક્તિકરણ આપવાની કલ્પના છે કે 70 થી વધુ ઉચ્ચ-પ્રદર્શન સુપરકોમ્પ્યુટર્સ દ્વારા એક વિશાળ સુપરકમ્પ્યુટિંગ ગ્રીડની સ્થાપના કરી શકાય.

3. આ મિશન સરકારના 'ડિજિટલ ઈન્ડિયા' અને 'મેક ઈન ઈન્ડિયા' અભિગમોને સમર્થન આપે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

7. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. IIT ગુવાહાટીના સંશોધકોએ રિચાર્જ લિથિયમ-આયન બેટરીના પ્રદર્શનમાં સુધારો કરવા માટે એક તકનીક વિકસાવી છે.

2. લિથિયમ-આયન બેટરીઓનો વિકાસ ઓઈલ કટોકટી દરમિયાન 1970 ના દાયકામાં શરૂ થયો હતો

3. ફ્લોરાઈડ બેટરીમાં લિથિયમ બેટરી કરતા આઠ ગણું લાંબુ ટકી રહેવાની ક્ષમતા હોય છે.

4. લિથિયમ-આયન બેટરીના કેટલાક ગેરફાયદા પણ છે જેમાં ઓવરહિટિંગને કારણે તેમની સંવેદનશીલતા અને ઉચ્ચ વોલ્ટેજ પર નુકસાન થવાનું જોખમ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

8. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં ઈલેક્ટ્રોનિક્સ અને ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી મંત્રાલયે (MeitY) 'ભારતના રાષ્ટ્રીય ઈન્ટરનેટ એક્સચેન્જ'(NIXI) ની ત્રણ નવી પહેલ / સેવાઓ IPV ગુરુ, NIXI એકેડેમી, NIXI-IP- ઈન્ડેક્સનું ઉદઘાટન કર્યું છે.

2. IPV4 એ IPનું પ્રથમ મુખ્ય સંસ્કરણ હતું. તે 1983માં ARPANET ખાતે ઉત્પાદન માટે તૈનાત કરાયું હતું.

3. IPV4 '32-બિટ એડ્રેસ સ્કીમ' નો ઉપયોગ કરે છે. હજી સુધી તે પ્રાથમિક ઈન્ટરનેટ પ્રોટોકોલ માનવામાં આવે છે અને 94% ઈન્ટરનેટ ટ્રાફિક ધરાવે છે.

4. IPV6 ઈન્ટરનેટ પ્રોટોકોલનું સૌથી તાજેતરનું સંસ્કરણ છે. ઈન્ટરનેટ એન્જિનિયર ટાસ્ક ફોર્સે 1994 ની શરૂઆતમાં તેની શરૂઆત કરી હતી. તેની ડિઝાઈન અને વિકાસના તબક્કાને હવે IPV 6 કહેવામાં આવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

9. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. કૂ ડ્રેગન સ્પેસક્રાફ્ટની આ બીજી કૂ ઓપરેશનલ ફ્લાઈટ છે.

2. સ્પેસએક્સ કૂ 2 મિશન ચાર વૈજ્ઞાનિકોને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્પેસ સ્ટેશન(IAS) લઈ જશે.

3. આંતરરાષ્ટ્રીય અંતરિક્ષ સ્ટેશનની મુસાફરી કરનાર અવકાશયાત્રીઓ નાસા, JAXA અને ESA ના છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2 અને 3

નાણાકીય વર્ષમાં ભારતના પેટ્રોલિયમ વપરાશમાં 9.1% ઘટાડો થયો

- પેટ્રોલિયમ મંત્રાલય હેઠળ કાર્યરત પેટ્રોલિયમ આયોજન અને વિશ્લેષણ સેલે તાજેતરમાં જ ભારતના પેટ્રોલિયમ વપરાશ અંગે એક અહેવાલ બહાર પાડ્યો છે. આ અહેવાલ મુજબ, દેશના બળતણ વપરાશમાં પાછલા વર્ષની તુલનામાં વર્ષ 2020-21માં 9.1% ઘટાડો થયો છે. 1998-99 પછી પેટ્રોલિયમના વપરાશમાં આટલો ઘટાડો થયો તે પહેલી વાર છે.

Back to Basics : અહેવાલની વિશેષતા

- ડીઝલનો વપરાશ 12% અને પેટ્રોલ વપરાશ 7% ઘટ્યો છે.
- 2020-21માં ડીઝલનો વપરાશ 72 મિલિયન ટન અને પેટ્રોલનો વપરાશ 27.95 મિલિયન ટન હતો.
- એકંદરે ભારતે 194.63 ટન પેટ્રોલિયમ પેદાશોનો ઉપયોગ કર્યો હતો જે અગાઉના વર્ષે 12 મિલિયન ટન હતો.
- વર્ષની મોટાભાગની એરલાઈન્સ બંધ રહેવાને કારણે જેટ ઈંધણના વપરાશમાં 6% નો ઘટાડો થયો છે.
- ઘરેલું LPG એકમાત્ર બળતણ હતું, જેનો વપરાશ 2020-21માં વધ્યો હતો. LPG વપરાશ 7% વધ્યો. વર્ષ 2019-20 માં, LPGનો વપરાશ 26.33 મિલિયન ટન હતો અને 2020-21માં LPGનો વપરાશ 27.59 મિલિયન ટન રહ્યો હતો.

પેટ્રોલિયમ આયોજન અને વિશ્લેષણ સેલ(Petroleum Planning and Analysis Cell – PPAC)

- પેટ્રોલિયમ આયોજન અને વિશ્લેષણ સેલની રચના 2002 માં કરવામાં આવી હતી. તે પેટ્રોલિયમ ક્ષેત્રે સંચાલિત ભાવોની પદ્ધતિ નાબૂદ કર્યા પછી બનાવવામાં આવી હતી. આ ઉપરાંત, ઓઈલ કોઓર્ડિનેશન કમિટીને નાબૂદ કરી અને તેની જગ્યાએ PPAC પેટ્રોલિયમ મંત્રાલયને સ્થાનિક LPG, કેરોસીન અને દૂરના વિસ્તારો માટે ફિટ સબસિડી પર ટેકો આપે છે.
- આ ઉપરાંત, તે કટોકટી અને આકસ્મિક પરિસ્થિતિઓ સાથે વ્યવહાર કરવા માટે ડેટા અથવા માહિતી જાળવવામાં મદદ કરે છે.
- PPACનો ખર્ચ ઓઈલ ઉદ્યોગ વિકાસ બોર્ડ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવે છે.
- PPACના ઉદ્દેશો:
 - ભારત સરકારની સબસિડી યોજનાઓ યોગ્ય રીતે લાગુ થાય છે તેની ખાતરી કરવી.
 - પેટ્રોલિયમ પેદાશો અને કૂડ ઓઈલના ભાવોના વલણોનું વિશ્લેષણ.

- ઘરેલું તેલ અને ગેસ ક્ષેત્ર પર ડેટા એકત્રિત કરવો.

નીતિ આયોગે ઈન્ડિયા એનર્જી ડેશબોર્ડ્સ લૉય કર્ચુ (સંસ્કરણ 2.0)

- નીતિ આયોગે તાજેતરમાં ઈન્ડિયા એનર્જી ડેશબોર્ડ્સ વર્ઝન 2.0 શરૂ કર્યું છે. તે દેશમાં ઉર્જા વપરાશ, ભાવો, ઉત્પાદન, વિતરણથી સંબંધિત ડેટા માટે એક જ વિંડો પ્રદાન કરશે. તે સેન્ટ્રલ ઈલેક્ટ્રિસિટી ઓથોરિટી, પેટ્રોલિયમ અને નેચરલ ગેસ મંત્રાલય અને કોલસા નિયંત્રક સંગઠન તરફથી ડેટા પ્રદાન કરશે. ઈન્ડિયા એનર્જી ડેશબોર્ડ સંસ્કરણ 1.0 ને 2017 માં લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું.

Back to Basics : ભારત ઉર્જા ડેશબોર્ડ સંસ્કરણ 2.0 ની મુખ્ય લક્ષણિકતાઓ

- ભારત ઉર્જા ડેશબોર્ડનું નવું સંસ્કરણ 2005-06 થી 2019-20 નાણાકીય વર્ષો વચ્ચેનો ડેટા પ્રદાન કરે છે.
- આ અનુકૂળ સ્પ્રેડશીટ ફોર્મેટમાં ડેટા ડાઉનલોડ કરવાની મંજૂરી આપે છે.
- આ ઉપરાંત, નવું ભારત ઉર્જા ડેશબોર્ડ સબ-વાર્ષિક આવર્તનનો ડેટા પ્રદાન કરે છે. તેમાં સરકારી એજન્સીઓના પોર્ટલ્સનો માસિક ડેટા છે. ભારતમાં માસિક ડેટા પેટ્રોલિયમ, વીજળી અને કુદરતી ગેસ ક્ષેત્ર માટે નિયમિત પ્રકાશિત થાય છે.
- ઈન્ડિયા એનર્જી ડેશબોર્ડ આરોગ્ય, અનુભૂતિ, લાઈટ અને ઈલેક્ટ્રિક પ્રવાહ જેવી યોજનાઓનો ડેટા પણ આપશે.

ઉજાલા

- UJALA નો અર્થ Unnat Jyoti by Affordable LEDs for ALL છે. આ યોજના પીએમ મોદીએ 2015 માં શરૂ કરી હતી. તેણે બચત લેમ્પ યોજનાને બદલી છે. UJALA ને DELP પણ કહેવામાં આવે છે. DELPનો અર્થ ડોમેસ્ટિક એફિશન્ટ લાઈટિંગ પ્રોગ્રામ છે. તે બધા માટે ઉર્જાના કાર્યક્ષમ ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવાનું લક્ષ્ય રાખે છે. આ યોજના હેઠળ વીજળી વિતરણ કંપનીઓને સબસિડી દરે એલઈડી બલ્બનું વિતરણ કરવામાં આવ્યું હતું. આ યોજનામાં 79 મિલિયન ટન કાર્બન ડાયોક્સાઈડ ઉત્સર્જન ઘટાડવાનું લક્ષ્ય છે.

2021 ગ્લોબલ ફૂડ પોલિસી રિપોર્ટ બહાર પડાયો

- આંતરરાષ્ટ્રીય ખાદ્ય નીતિ સંશોધન સંસ્થા દ્વારા ગ્લોબલ ફૂડ પોલિસી રિપોર્ટ પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે. આ વર્ષે સંસ્થાએ 'Transforming Food Systems After COVID-19' થીમ પર આધારિત એક અહેવાલ બહાર પાડ્યો છે.

Back to Basics : અહેવાલની વિશેષતા: ભારત

- COVID-19 લોકડાઉનને કારણે શાળાઓ અને દૈનિક સંભાળ કેન્દ્રો બંધ કરાયા હતા. આનાથી પૌષ્ટિક નાશયોગ્ય ખાદ્ય ઉત્પાદનોની ઉપલબ્ધતાને અસર થઈ હતી. ઘણા ઘરોમાં ફળો અને શાકભાજી જેવા ખર્ચાળ પૌષ્ટિક ખોરાકને બદલે સસ્તા પોષક ખોરાકનો ઉપયોગ શરૂ થયો હતો.
- ભારતના મધ્યાન ભોજન કાર્યક્રમ, જેમાં દેશના 80% પ્રાથમિક શાળાના બાળકોનો સમાવેશ થાય છે, તેને COVID-19 લોકડાઉનથી અસર થઈ હતી.
- ભારતમાં 50% ઘરોએ અહેવાલ આપ્યો છે કે મહિલાઓ આગલા વર્ષની તુલનામાં લાકડા અને પાણી મેળવવા માટે વધુ સમય વિતાવ્યો છે.
- સ્થળાંતર કામદારોને સામાજિક સુરક્ષા કાર્યક્રમોમાં સામેલ કરવાના ભારતના પ્રયાસને મોટી સફળતા મળી હતી.
- ભારતમાં લગભગ 80 મિલિયન હેક્ટર જમીનોને સામાન્ય તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવી છે. આમાં જંગલો, જળાશયો અને ગોચરનો સમાવેશ થાય છે. ગોચર દેશના 350 કરોડ લોકો માટે આજીવિકાનો સ્ત્રોત પ્રદાન કરે છે. તેઓ તેમના વન ઉત્પાદનો અને ઘાસચારો માટે આ વિસ્તારો પર આધારિત છે.

ભલામણો

- સરકારે વૈશ્વિક કાર્યક્રમો જેમ કે COP26, UNFSS (યુનાઈટેડ નેશન્સ ફૂડ સિસ્ટમ સમિટ) અને ન્યુટ્રિશન ફોર ગ્રોથ સમિટનો ઉપયોગ વિકાસના કાર્યક્ષેત્રમાં ફૂડ સિસ્ટમ પરિવર્તનને યોગ્ય રીતે રાખવા માટે કરવો જોઈએ.
- બધી ખાદ્ય પ્રણાલી માટે સુગમતા વધવી જોઈએ.
- આરોગ્યની કટોકટીના સમયે સંવેદનશીલ વસ્તીને બચાવવા માટે સામાજિક સુરક્ષા નીતિઓની સુગમતા વધારવી જોઈએ.

અહેવાલની વિશેષતા: વિશ્વ

- લગભગ 95 મિલિયન લોકો, મોટે ભાગે આફ્રિકામાં, ખૂબ ગરીબીમાં જીવે છે.
- પૂર્વ રોગચાળાના સ્તરની તુલનામાં ગરીબીમાં જીવતા ગરીબ લોકોની સંખ્યામાં 150 મિલિયનનો વધારો થયો છે.
- મહિલાઓની રોજગારી વૈશ્વિક સ્તરે 39% છે જો કે, તેઓ રોગચાળા દરમિયાન 54% નોકરી ગુમાવી ચૂક્યા છે.

eSanta: મરીન ઉત્પાદનો માટેનું પ્લેટફોર્મ

- કેન્દ્રીય પ્રધાન શ્રી પિયુષ ગોયલે તાજેતરમાં દરિયાઈ ઉત્પાદનો માટે 'eSanta' નામે એક પ્લેટફોર્મ શરૂ કર્યું છે. આ પ્લેટફોર્મનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એકવા બેડૂતોને સશક્તિકરણ કરવાનો છે.

Back to Basics : eSanta

- બેડૂત તેમની પેદાશો eSanta પોર્ટલમાં વેચી શકે છે.
- તે ખરીદદારો અને બેડૂતો વચ્ચે પુલ તરીકે કામ કરશે.
- eSanta પોર્ટલ મધ્યસ્થીઓની જરૂરિયાતને સંપૂર્ણપણે દૂર કરે છે.
- પોર્ટલ અંગ્રેજી, તમિલ, તેલુગુ, હિન્દી, ઓડિયા અને બંગાળી જેવી ભાષાઓમાં ઉપલબ્ધ છે.
- eSanta પોર્ટલ શરૂ કરવાની પહેલ NaCSA દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

NaCSA

- NaCSA એટલે કે નેશનલ સેન્ટર ફોર સસ્ટેનેબલ એકવાકલ્ચર, તે મરીન પ્રોડક્ટ્સ એક્સપોર્ટ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી(MPED) એ નો ભાગ છે જે વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રાલય હેઠળ કામ કરે છે. NaCSAનો મુખ્ય ઉદ્દેશ જૂથો દ્વારા નાના અને સીમાંત બેડૂતોને પ્રોત્સાહન અને ઉત્થાન અને ઝીંગા સંસ્કૃતિમાં શ્રેષ્ઠ પ્રયાસો અપનાવવાનો છે.

પોર્ટલના ફાયદા

- આધુનિક ઉપકરણો અને તકનીકોના ઉપયોગથી હાલના 40,000 ટનથી ઇથી સાત લાખ ટન સુધી ઝીંગા ઉત્પાદન વધારવામાં મદદ મળશે.
- પોર્ટલનો 18,000 બેડૂતોને લાભ થશે જે હાલમાં દેશની દરિયાઈ નિકાસમાં ફાળો આપી રહ્યા છે.

eSanta પોર્ટલની જરૂરિયાત

- જળચર ઉત્પાદનો યુ.એસ., યુરોપિયન યુનિયન, ચીન, જાપાન અને અન્ય એશિયન દેશોમાં નિકાસ કરવામાં આવે છે. વિશ્વમાં માછલીઘર (જળચરઉછેર) માં બીજા ક્રમે હોવા છતાં, ભારતના એકવા બેડૂતોને બજારમાંથી ઉત્તમ ભાવ મેળવવા મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવો પડી રહ્યો છે. આ પોર્ટલ આ સમસ્યાને દૂર કરવામાં મદદ કરશે.
- ભારતમાં ફિશિંગ માટે 14.5 મિલિયન લોકો કામ કરે છે. તે કુલ જીડીપીના 1.07% ફાળો આપે છે.
- ભારતમાં માછલીનું ઉત્પાદન 1950-51માં 7.52 લાખ ટનથી વધીને 2018-19માં 125.90 લાખ ટન થયું છે. ઉદ્યોગમાં ઝડપી વૃદ્ધિ છતાં, વ્યક્તિગત માછલી બેડૂતનું વાર્ષિક ઉત્પાદન માત્ર 2 ટન છે. બીજી તરફ, તે ચીનમાં 6 ટન, ચિલીમાં 72 ટન અને નોર્વેમાં 172 ટન છે.

રાષ્ટ્રીય માછલી ખેડૂત દિવસ

- દર વર્ષે, ભારત 10 જુલાઈએ રાષ્ટ્રીય માછલી ખેડૂત દિવસ ઉજવે છે.

NCSCનું ઓનલાઇન ફરિયાદ મેનેજમેન્ટ પોર્ટલ શરૂ થયું

- કેન્દ્રીય સંદેશાવ્યવહાર અને આઈટી અને કાયદા અને ન્યાય પ્રધાન દ્વારા તાજેતરમાં 'NCSCનું ઓનલાઇન ફરિયાદ મેનેજમેન્ટ પોર્ટલ' શરૂ કરાયું હતું. NCSC એટલે રાષ્ટ્રીય અનુસૂચિત જાતિ આયોગ

Back to Basics : પોર્ટલ વિશે

- ડો.બી.આર.આંબેડકરની 130મી જન્મજયંતિના પ્રસંગે આ પોર્ટલ લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું.
- દેશના કોઈપણ ભાગમાંથી અનુસૂચિત જાતિના સમુદાયો આ પોર્ટલમાં તેમની ફરિયાદ નોંધાવી શકે છે.
- આ પોર્ટલને ભાસ્કરાચાર્ય ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર સ્પેસ એપ્લિકેશન્સ અને જીઓઈન્ફોર્મેટિક્સ દ્વારા ડિઝાઇન કરવામાં આવ્યું છે. આ સંસ્થા ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને માહિતી ટેકનોલોજી મંત્રાલય હેઠળ કાર્યરત છે.

અનુસૂચિત જાતિ માટે રાષ્ટ્રીય આયોગ

- આ પંચની સ્થાપના ભારતના બંધારણની કલમ 338 હેઠળ કરવામાં આવી હતી. આ કમિશનનો મુખ્ય ઉદ્દેશ દેશમાં અનુસૂચિત જાતિના સંરક્ષણ સંબંધિત મુદ્દાઓની તપાસ અને દેખરેખ રાખવાનો છે.
- 65માં બંધારણ સુધારા અધિનિયમ, 1990 એ બંધારણની કલમ 338 માં સુધારો કર્યો હતો. આ સુધારાએ આયોગને એક-સદસ્ય પ્રણાલીથી બદલીને બહુ-સદસ્ય પ્રણાલીમાં બદલ્યું હતું.
- 2003 માં કરેલા, બંધારણના 89મા સુધારા દ્વારા અનુસૂચિત જાતિ માટેના રાષ્ટ્રીય આયોગને બે અલગ અલગ આયોગમાં વિભાજિત કરવામાં આવ્યા હતા. એક અનુસૂચિત જાતિ માટેનું રાષ્ટ્રીય આયોગ હતું અને બીજું અનુસૂચિત જનજાતિ માટેનું રાષ્ટ્રીય આયોગ હતું.

અનુસૂચિત જાતિ માટે રાષ્ટ્રીય આયોગની રચના

- આ કમિશનમાં અધ્યક્ષ, એક વાઈસ ચેરમેન અને અન્ય ત્રણ સભ્યો છે. ભારતના રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા આયોગના તમામ સભ્યોની નિમણૂક કરવામાં આવે છે.

NCSCના કાર્યો

- ભારતના બંધારણ હેઠળ અનુસૂચિત જાતિના સુરક્ષા પગલાં થી સંબંધિત તમામ મુદ્દાઓની દેખરેખ અને તપાસ.
- અનુસૂચિત જાતિના અધિકાર અને સલામતીને લગતી ફરિયાદોની તપાસ કરવી.

- અનુસૂચિત જાતિના સામાજિક-આર્થિક વિકાસના આયોજનમાં કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારોને સલાહ આપવી.

MANAS એપ્લિકેશન લોન્ચ કરાઈ

- ભારત સરકારના મુખ્ય વૈજ્ઞાનિક સલાહકારે તાજેતરમાં ભારતના લોકોના માનસિક સ્વાસ્થ્યને પ્રોત્સાહન આપવા માટે મોબાઈલ એપ્લિકેશન લોન્ચ કરી છે. આ એપ્લિકેશનનું નામ MANAS એપ્લિકેશન રાખવામાં આવ્યું છે.

Back to Basics : MANAS એપ્લિકેશન

- MANAS એટલે માનસિક આરોગ્ય અને સામાન્યતા ઓગમેન્ટેશન સિસ્ટમ (Mental Health and Normalcy Augmentation System)
- તે એક વ્યાપક અને રાષ્ટ્રીય ડિજિટલ સુખાકારી મંચ છે.
- MANAS વિવિધ રાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ અને સંશોધન સંસ્થાઓ દ્વારા વિકસિત અને સંશોધન કરેલા સાધનોને એકીકૃત કરે છે.
- MANAS એપ્લિકેશન NIMHANS બેંગાલુરુ, C-DAC, AFMC દ્વારા સંયુક્ત રીતે ચલાવવામાં આવશે. જો કે, તે મુખ્યત્વે C-DAC (સેન્ટર ફોર ડેવલપમેન્ટ ઓફ એડવાન્સ કમ્પ્યુટિંગ) દ્વારા વિકસાવવામાં આવી છે.
- આ એપ્લિકેશન ખાસ કરીને માનસિક સ્વાસ્થ્યને લગતી સમસ્યાઓ માટે ટેલિ કાઉન્સેલિંગ દ્વારા સમર્થિત છે.
- C-DACના 34માં સ્થાપના સમારંભ દરમિયાન એપ્લિકેશન લોન્ચ કરવામાં આવી હતી.

કોવિડ -19 અને માનસિક આરોગ્ય

- રોગચાળો માનસિક સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓમાં વધારો કરી રહ્યું છે સંકલિત આરોગ્ય સંભાળ કંપની પ્રેટો(Practo) મુજબ, માનસિક સ્વાસ્થ્ય પરામર્શની સંખ્યામાં 665% નો વધારો થયો છે. તેમાંથી મોટાભાગના લોકો 21 થી 40 વર્ષની વયના હતા.
- યુ.એસ. માં, હાર્વર્ડ મેડિકલ સ્કૂલના 90% સર્વે ઉત્તરદાતાઓ હતાશા અને ચિંતાની ફરિયાદ કરે છે.
- માનસિક બીમારીની વૈશ્વિક આર્થિક કિંમત આગામી 20 વર્ષમાં 16 ટ્રિલિયન ડોલર થવાનો અંદાજ છે. આ કોઈપણ અન્ય બિન-ચેપી રોગ માટેના અંદાજિત ખર્ચ કરતા વધારે છે.
- રોગચાળાને કારણે અલગતા અને આવકનું નુકસાન એ માનસિક સમસ્યાઓમાં વધારો થવાના બે મુખ્ય કારણો છે.
- આ ઉપરાંત, COVID-19 એ વિશ્વની 93% માનસિક આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓને અસર કરી છે.
- WHO મુજબ, દેશો તેમના સ્વાસ્થ્ય બજેટના 2% કરતા પણ ઓછા માનસિક સ્વાસ્થ્ય માટે ખર્ચ કરી રહ્યા છે.

ડેન્યૂબ સ્ટર્જન

- > વર્લ્ડ વાઇલ્ડલાઇફ ફંડ (WWF) દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા એક અહેવાલ મુજબ, ડેન્યૂબ નદીના નીચલા વિસ્તારોમાં, ખાસ કરીને બલ્ગેરિયા, રોમાનિયા, સીરિયા અને યુક્રેનમાં, ડેન્યૂબ સ્ટર્જન (માછલીની એક પ્રજાતિ) નું ગેરકાયદે વેચાણથતું હોવાથી વિશ્વની લુપ્ત થતી પ્રજાતિ માનવામાં આવે છે.
- > ડેન્યૂબ નદી વોલ્ગા નદી પછી યુરોપની બીજી સૌથી લાંબી નદી છે. તે પશ્ચિમ જર્મનીના બ્લેક ફોરેસ્ટ પર્વતમાંથી ઉદભવે છે, જે લગભગ 2,850 કિ.મી. પ્રવાહ પછી, તે કાલા સાગર માં જોડાય છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- ડેન્યૂબ સ્ટર્જન વિશે:
 - > ડાયનાસોરના સમયથી ડેન્યૂબ સ્ટર્જન જાતિ લગભગ 200 મિલિયન વર્ષોથી હાજર છે. આ પ્રજાતિની લંબાઈ આઠ મીટર સુધીની છે. તે 100 વર્ષથી વધુ જીવી શકે છે.
 - > સ્ટર્જનને 'લિવિંગ ફોસિલ્સ'(LIVING FOSSILS) કહેવામાં આવે છે કારણ કે આ જાતિના ઉત્પન્ન ની સાથે જ અત્યંત નાના ફેરફારો થયા છે.
 - > જીવંત અવશેષો એ જીવંત છે, જેમાં પ્રારંભિક સમયગાળામાં કોઈ ફેરફાર થયો નથી પરંતુ તેમના નજીકના સંબંધીઓ લુપ્ત થઈ ગયા છે.
 - > સ્ટર્જન ઉપરાંત, ઘોડાના કરચલા અને જીંકગો વૃક્ષો જીવંત અવશેષોના ઉદાહરણો છે.
 - > WWF મુજબ સ્ટર્જન માછલીઓ લાંબા સમય સુધી જીવે છે, મોડી પુખ્ત થાય છે અને લાંબા સમય પછી ઈંડાં આપે છે. તેઓ પર્યાવરણીય અને માનવ દબાણને દૂર કરવામાં લાંબો સમય લે છે, જેના કારણે તેઓ નદીના સ્વાસ્થ્ય અને અન્ય કુદરતી પરિમાણો માટેના મુખ્ય સૂચક તરીકે કાર્ય કરે છે.
- આવાસ:
 - > ઉત્તરી ગોળાર્ધમાં સ્ટર્જન અને પેડલફિશની 27 પ્રજાતિઓ જોવા મળે છે. જ્યારે કેટલીક પ્રજાતિઓ ફક્ત તાજા પાણીમાં જોવા મળે છે, મોટાભાગની જાતો એવી છે કે જેઓ તાજા પાણીમાં ભટકતા હોય છે પરંતુ તેમનો મોટાભાગનો જીવન દરિયાઈ અથવા મીઠાના વાતાવરણમાં વિતાવે છે.
 - > ડેન્યૂબ સ્ટર્જન મોટાભાગે કાલાસાગર માં રહે છે અને ઈંડા આપવા માટે ડેન્યૂબ અને અન્ય મોટી નદીઓમાં સ્થળાંતર કરે છે.
- જોખમ:
 - > અતિશય શોષણ અને શિકાર (મત્સ્યઉદ્યોગના નબળા સંચાલન અને ફિશિંગ પર પ્રતિબંધ કાયદાઓનું અપૂરતું અમલીકરણને લીધે વધારો).
 - > ડેમ સ્થળાંતરના માર્ગોને અવરોધિત કરી રહ્યા છે.
 - > ધોવાણ અથવા કુદરતી નિવાસસ્થાનને નુકસાન.

- > પ્રદૂષણ.
- સંરક્ષણની સ્થિતિ:
 - IUCN રેડલિસ્ટ :
 - > ડેન્યૂબ નદીમાં સ્ટર્જનની 6 પ્રજાતિઓ મળી આવે છે. તેમાંથી પાંચ અતિશય જોખમમાં મુકેલી પ્રજાતિઓ તરીકે સૂચિબદ્ધ છે.
 - > સાઈટ્સ: પરિશિષ્ટ -2
 - વર્લ્ડ વાઇલ્ડલાઇફ ફંડ ફોર નેચર:
 - > તે 100 થી વધુ દેશોમાં કાર્યરત એક અગ્રણી વૈશ્વિક સંરક્ષણ સંસ્થા છે.
 - સ્થાપના:
 - > તેની સ્થાપના વર્ષ 1961 માં કરવામાં આવી હતી અને તેનું મુખ્ય મથક સ્વિટ્ઝરલેન્ડના ગ્રંથિમાં આવેલું છે.
 - મિશન:
 - > પ્રકૃતિના બચાવ અને પૃથ્વી પર જીવનની વિવિધતા જાળવવા માટેના સૌથી જોખમી જોખમોને ઘટાડવા તરફ કામ કરવું.
 - WWF અગત્યના પગલાં :
 - > T X 2 ટાર્ગેટ
 - > ટ્રાફિક
 - > લિવિંગ પ્લેનેટ રિપોર્ટ
 - કાલાસાગર :
 - > કાલાસાગર એક અંતર્દેશીય સમુદ્ર છે જે દક્ષિણ-પૂર્વ યુરોપના પશ્ચિમ ધાર અને એશિયા અને તુર્કી ખંડની વચ્ચે આવેલો છે.
 - > તે બોસ્ફોરસ સ્ટ્રેટ (Bosporus Strait) દ્વારા ભૂમધ્ય સમુદ્ર સાથે જોડાયેલું છે, ત્યારબાદ મરમારા સમુદ્ર (Marmara Sea), ડારડનેલેસ સ્ટ્રેટ (Dardanelles Strait), અને દક્ષિણમાં એજિયન સમુદ્ર (Aegean Sea) અને સનો સમુદ્ર (Sea of Crete)દ્વારા તે સ્ટ્રેટ કેરચ (Strait of Kerch) દ્વારા એઝોવ સમુદ્રને (Sea of Azov) પણ જોડે છે.
 - બોર્ડર દેશો:
 - > રોમાનિયા, બલ્ગેરિયા, યુક્રેન, રશિયા, જ્યોર્જિયા અને તુર્કી.

વિશ્વ વસ્તી અહેવાલ - 2021: UNFPA

- > તાજેતરમાં, યુનાઈટેડ નેશન્સ પોપ્યુલેશન ફંડ (UNFPA) દ્વારા 'માય બોડી ઈઝ માય ઓન' (My Body is My Own) શીર્ષક હેઠળ વર્લ્ડ પોપ્યુલેશન રિપોર્ટ - 2021 પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે.
- > સંયુક્ત રાષ્ટ્રના અહેવાલમાં આ પહેલીવાર છે જ્યારે શારીરિક સ્વાયતતા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું છે, જેને હિંસાના ડર વિના તમારા શરીર અથવા કોઈ બીજા વિશે નિર્ણય લેવાની શક્તિ અને એજન્સી તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે.

Back to Basics : દૈહિક સ્વાયતતાનું ઉલ્લંઘન

- દૈહિક સ્વાયતતાના સિદ્ધાંત વિશે:
 - > આ સિદ્ધાંત મુજબ, બાળકો સહિતના દરેક માનવીને તેમના શરીર ઉપર સ્વતંત્ર આત્મનિર્ણય લેવાનો અધિકાર છે. તે

અસંબંધ શારીરિક ઘુસણખોરીને માનવાધિકારનું ઉલ્લંઘન માને છે.

- > જો કે, આ સિદ્ધાંત પરંપરાગત રીતે ત્રાસ, અમાનવીય વર્તન અને બળજબરીપૂર્વક અટકાયત જેવી પ્રથાના સંબંધમાં લાવવામાં આવ્યો છે. દૈહિક અખંડિતતામાં માનવાધિકારના ઉલ્લંઘનની વિશાળ શ્રેણીમાં લાગુ થવાની સંભાવના છે જે બાળકોના નાગરિક અધિકારને પણ અસર કરે છે.
- > તેના અવકાશમાં અપંગોના આત્મનિર્ણયનો અધિકાર, હિંસાથી સ્વતંત્રતા અને સંતોષકારક જાતીય જીવનનો આનંદ શામેલ છે.

કેટલાક ઉદાહરણો

- > બાળ લગ્ન.
- > સ્ત્રી જનનાંગ વિકૃતિ.
- > ગર્ભનિરોધક વિકલ્પોનો અભાવ અનિચ્છનીય ગર્ભાવસ્થાને પ્રોત્સાહન આપે છે.
- > ઘર અને ખોરાકના બદલામાં અનિચ્છનીય સંબંધ.
- > અસમાન જાતીય અભિગમ અને લિંગ ઓળખવાળા વ્યક્તિઓ હુમલા અને અપમાનથી ડરતા હોય છે.

વૈશ્વિક દૃશ્ય

- પોતાના શરીર વિશે નિર્ણય કરવાનો અધિકાર:
 - > 57 વિકાસશીલ દેશોમાં લગભગ અડધી મહિલાઓને તેમના શરીર વિશે નિર્ણય લેવાનો અધિકાર નથી, જેમાં ગર્ભનિરોધકનો ઉપયોગ કરવો, સ્વાસ્થ્ય સંભાળ લેવી, અથવા તેમની જાતીયતા અંગેના પોતાના નિર્ણયો લેવામાં સક્ષમ ન હોવા સહિત.
 - > ફક્ત 75% દેશો કાનૂની રીતે ગર્ભનિરોધકની સંપૂર્ણ અને સમાન પ્રવેશની ખાતરી કરે છે.
- કોવિડ-19 રોગચાળાથી વધારો થયો છે:
 - > મહિલાઓને સમગ્ર વિશ્વમાં શારીરિક સ્વાયતતાના મૂળભૂત અધિકારથી વંચિત રાખવામાં આવે છે, તેમાં કોવિડ-19 રોગચાળાથી વધારો થયો છે.

ભારતીય દૃશ્ય

- > ભારતનો રાષ્ટ્રીય કુટુંબ સ્વાસ્થ્ય સર્વેક્ષણ -4 (રાષ્ટ્રીય કોટુંબિક આરોગ્ય સર્વેક્ષણ -4), 2015-2016 મુજબ:
 - સ્વાસ્થ્ય કાળજી:
 - > હાલમાં ફક્ત 12% પરિણીત મહિલાઓ (15-49 વર્ષની વયની) તેમના સ્વાસ્થ્ય સંભાળ સંબંધિત સ્વતંત્ર રીતે નિર્ણય લેવામાં સક્ષમ છે.
 - > 63% વિવાહિત મહિલાઓ તેમના જીવનસાથીની સલાહ સાથે નિર્ણય લે છે.
 - > 23% સ્ત્રીઓના જીવનસાથી, મુખ્યત્વે તેમની આરોગ્ય સંભાળ વિશે નિર્ણય લે છે.

■ ગર્ભનિરોધક:

- > હાલમાં માત્ર 8% પરિણીત મહિલાઓ (15-49 વર્ષ) સ્વતંત્ર રીતે ગર્ભનિરોધકના ઉપયોગ અંગે નિર્ણય લેવામાં સક્ષમ છે.
- > 83% સ્ત્રીઓ તેમના પતિ સાથે સંયુક્ત રીતે નિર્ણય લે છે. મહિલાઓને ગર્ભનિરોધકના ઉપયોગ વિશેની માહિતી પણ મર્યાદિત છે.
- > ગર્ભનિરોધકનો ઉપયોગ કરતી 47% મહિલાઓને જ આ પદ્ધતિની આડઅસરો વિશે માહિતી આપવામાં આવી છે.
- > 54% સ્ત્રીઓને અન્ય ગર્ભનિરોધક વિશેની માહિતી આપવામાં આવી હતી.

સ્ત્રીઓ સાથે સંબંધિત NFHS -5 ના કેટલાક આંકડા

■ ગર્ભનિરોધક:

- > ગર્ભનિરોધક વ્યાપ દર (Contraceptive Prevalence Rate) આખરે મોટાભાગના રાજ્યો / કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં વધ્યો છે અને હિમાચલ પ્રદેશ અને પશ્ચિમ બંગાળમાં સૌથી વધુ છે (74%).

■ ઘરેલું હિંસા:

- > મોટાભાગના રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં સામાન્ય રીતે તે ઘટાડો થયો છે.
- > જો કે તેમાં પાંચ રાજ્યો (સિક્કિમ, મહારાષ્ટ્ર, હિમાચલ પ્રદેશ, આસામ અને કર્ણાટક) માં વૃદ્ધિ જોવા મળી છે.
- > આરોગ્ય, ઘરની મોટી ખરીદી અને સગાવાલાઓની મુલાકાત લેતા સંબંધી નિર્ણયો:
 - > બિહારમાં NFHS-5 (2019-2020) માં NFHS-4 (2015-2016) ના 75.2% ની તુલનામાં મહત્તમ 86.5% નો વધારો થયો છે.
 - > નાગાલેન્ડની લગભગ 99% મહિલાઓ અને મિઝોરમમાં 98.8% મહિલાઓ ઘરેલું નિર્ણય લેવામાં ભાગ લે છે.
 - > લદાખ અને સિક્કિમમાં સૌથી મોટો ઘટાડો નોંધાયો હતો, જેમાં નિર્ણય લેવામાં મહિલાઓની ભાગીદારીમાં 7-5% ઘટાડો હતો.

સુપ્રીમ કોર્ટના સંબંધિત નિર્ણયો

- જસ્ટિસ કે.એમ. પુટસ્વામી વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા 2017:
 - > સુપ્રીમ કોર્ટે જણાવ્યું હતું કે સ્ત્રીના પ્રજનન હકોમાં ગર્ભ ધારણ કરવાનો, બાળકને જન્મ આપવાનો અને પછીથી કોઈ બાળકનો જન્મ કરવાનો અધિકાર શામેલ છે અને આ અધિકાર મહિલાઓની ગુપ્તતાના અધિકાર, તેમની ગૌરવ અને વ્યક્તિગત અખંડિતતાનો ભાગ છે.
 - > આ નિર્ણયથી ગર્ભપાત અને સરોગસી માટેના સંભવિત બંધારણીય પડકારોને હલ કરવા માટે જરૂરી વેગ મળ્યો.
 - > મેડિકલ ટર્મિનેશન ઓફ ગર્ભાવસ્થા (સુધારો) બિલ, 2021, ગર્ભાવસ્થાના સમયગાળાને 20 અઠવાડિયાથી વધારીને 24 અઠવાડિયા સુધી પહોંચાડે છે, જેનાથી મહિલાઓને સુરક્ષિત અને કાયદેસર રીતે અનિચ્છનીય ગર્ભાવસ્થા સમાપ્ત કરવામાં આવે છે.

સંયુક્ત રાષ્ટ્રની વસ્તી નિધિ

- સંયુક્ત રાષ્ટ્રની વસ્તી નિધિ વિશે:
 - > તે યુએન જનરલ એસેમ્બલીનું પેટા-અંગ છે જે તેની જાતીય અને પ્રજનન આરોગ્ય એજન્સી તરીકે કાર્ય કરે છે.
 - > UNFPAનો આદેશ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આર્થિક અને સામાજિક પરિષદ (Economic and Social Council-ECOSOC) દ્વારા સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો છે.
- સ્થાપના:
 - > તેની સ્થાપના વર્ષ 1967 માં ટ્રસ્ટ ફંડ તરીકે કરવામાં આવી હતી, તેનું કાર્ય વર્ષ 1969 માં શરૂ થયું હતું.
 - > વર્ષ 1987 માં તેને સત્તાવાર રીતે સંયુક્ત રાષ્ટ્રની વસ્તી નિધિ નામ આપવામાં આવ્યું હતું, પરંતુ તેનું સંક્ષેપ UNFPA (યુનાઈટેડ નેશન્સ ફંડ ફોર પોપ્યુલેશન એક્ટિવિટીઝ) પણ જાળવી રાખવામાં આવ્યું હતું.
- ઉદ્દેશ:
 - > UNFPA આરોગ્ય સામે ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યાંક 3, શિક્ષણ પરનું લક્ષ્ય 4 અને લિંગ સમાનતા અંગેના લક્ષ્યાંક 5 સાથે સીધી સોદા કરે છે.

દીન દયાળ ઉપાધ્યાય ગ્રામીણ કુશળતા યોજના

- > આઝાદીના 75 વર્ષ પૂરા થવાના સંદર્ભમાં તાજેતરમાં દીનદયાળ ઉપાધ્યાય કૌશલ્યા યોજના (DDU-GKY) હેઠળ દેશભરમાં ભૂતપૂર્વ વિદ્યાર્થીઓની બેઠક યોજવામાં આવી હતી.
- > ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલયે (MoRD) વર્ષ 2014 માં અંત્યોદય દિવસ પર તેની જાહેરાત કરી હતી.
- > રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ આજીવિકા મિશન (NRLM) હેઠળ માંગ સંચાલિત આયોજન સંબંધિત આ એક કૌશલ્ય પ્રશિક્ષણ પહેલ છે.
- > તે શ્રમ રોજગારમાં કુશળતા તાલીમ અને આયોજનનો ઉપયોગ આવકમાં વૈવિધ્યીકરણ કરવા અને લોકોને ગરીબીમાંથી મુક્ત થવા માટેના સાધન તરીકે કરે છે.

Back to Basics : દીન દયાળ ઉપાધ્યાય ગ્રામીણ કુશળતા યોજના વિશે

- લાભકર્તા:
 - > (DDU-GKY) 15 થી 35 વર્ષના ગરીબ પરિવારો વચ્ચેના ગ્રામીણ યુવાનો પર વિશેષ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- ઉદ્દેશ:
 - > ગ્રામીણ ગરીબ પરિવારોની આવકમાં વિવિધતા.
 - > રોજગારની તકો શોધતા ગ્રામીણ યુવાનોને એકત્રીત કરવા.
- પૂર્વ વિદ્યાર્થી બેઠકો:
 - > પૂર્વ વિદ્યાર્થી બેઠકો એ યોજનાનો મહત્વપૂર્ણ ઘટક છે.
 - > આ કાર્યક્રમ પૂર્વ વિદ્યાર્થીઓને પ્લેસમેન્ટ, કારકિર્દીના લક્ષ્યો, તાલીમ પહેલા રોજગાર પડકારો અને તેમના પછીના લાભો

અંગેના અનુભવોને વહેંચવા માટે તંદુરસ્ત વાતાવરણ પ્રદાન કરે છે.

- > કેટલાક અગાઉના તાલીમાર્થીઓને તેમના કાર્યસ્થળ પર અનુરૂપ પ્રદર્શન માટેના કાર્યક્રમોમાં સન્માનિત કરવામાં આવે છે.

- કવરેજ:
 - > આ કાર્યક્રમ હાલમાં 27 રાજ્યો અને 3 કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં લાગુ કરવામાં આવી રહ્યો છે અને 1822 પ્રોજેક્ટમાં 2198 તાલીમ કેન્દ્રો છે, જેમાં 839 પ્રોજેક્ટ અમલીકરણ એજન્સીઓ 56 ક્ષેત્રોમાં તાલીમ લે છે અને 600 થી વધુ ભૂમિકામાં અમલમાં મૂકવામાં આવી છે.

- સિદ્ધિઓ:
 - > યોજનાની શરૂઆતથી, કુલ 10.81 લાખ ઉમેદવારોને 56 ક્ષેત્રો અને 600 વેપારમાં તાલીમ આપવામાં આવી છે અને 6.92 લાખ ઉમેદવારોને રોજગાર આપવામાં આવ્યા છે.

- મહત્વ:
 - > (DDU-GKY) અને એકીકૃત કૃષિ પહેલ ગ્રામીણ યુવાનોને કુશળતા પૂરી પાડવા અને દેશભરમાં ગ્રામીણ વિકાસ માટે તેમને સફળ બનાવવા માટે મહત્વપૂર્ણ છે.
 - > (DDU-GKY) એ કૌશલ્ય નિર્માણ દ્વારા આત્મનિર્ભર ભારતના સંદર્ભમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી છે.
 - > કૌશલ ભારત અભિયાનના ભાગ રૂપે, તે સામાજિક અને આર્થિક કાર્યક્રમોને ટેકો આપવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે.

કુશળતા વિકાસને લગતી કેટલીક અન્ય પહેલ

- પ્રધાનમંત્રી કૌશલ વિકાસ યોજના 3.0:
 - > ભારતના યુવાનોને રોજગારની આવડત પૂરી પાડવા અને તેમને સશક્તિકરણ માટે 300 કૌશલ્ય અભ્યાસક્રમો પૂરા પાડવા વર્ષ 2021 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.
 - > તે કૌશલ્ય વિકાસ અને ઉદ્યમ મંત્રાલય (MSDE) દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલ છે.
- સ્વ-પર્યાપ્ત કુશળ એમ્પ્લોયર એમ્પ્લોયી મેપિંગ (ASEEM):
 - > કુશળ લોકોને ટકાઉ આજીવિકાની તકો શોધવામાં મદદ માટે પોર્ટલ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું, તે વર્ષ 2020 માં MSDE દ્વારા શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- એપ્રેન્ટિસશીપ અને સ્કલ્સમાં ઉચ્ચ શિક્ષિત યુવાનો માટેની યોજના (શ્રેયસ):
 - > માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલયે રાષ્ટ્રીય એપ્રેન્ટિસશીપ પ્રમોશનલ સ્કીમ-NAPS દ્વારા આગામી સત્રના સામાન્ય સ્નાતકોને ઔદ્યોગિક એપ્રેન્ટિસશીપની તકો પૂરી પાડવા ઉચ્ચ શિક્ષણ મેળવનારા યુવાનો માટે તાલીમ અને કૌશલ્ય (શ્રેયસ) યોજના શરૂ કરી છે.
- કૌશલ આચાર્ય એવોર્ડ:
 - > કૌશલ ટ્રેનર્સ દ્વારા આપેલા યોગદાનને માન્યતા આપવા અને કૌશલ ભારત મિશનમાં જોડાવા માટે વધુ ટ્રેનર્સને પ્રોત્સાહિત કરવા MSDE દ્વારા શરૂ કરાયેલ છે.

- **પ્રધાનમંત્રી યુવા યોજના (યુવા ઉદ્યોગ સાહસિક વિકાસ અભિયાન):**
- MSDE દ્વારા વર્ષ 2016 માં શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું, ઉદ્યોગ સાહસિકતા શિક્ષણ અને તાલીમ દ્વારા ઉદ્યોગ સાહસિક વિકાસ માટે સક્ષમ ઇકોસિસ્ટમ બનાવવાના હેતુથી, સામાજિક ઉદ્યોગોને પ્રોત્સાહન આપવા અને સરળતા સાથે પ્રવેશની સ્થાપના માટે વ્યાપક વિકાસ અને હિમાયત માટે ઉદ્યમી નેટવર્ક બનાવવામાં આવ્યું છે.
- **અંત્યોદય દિવસ:**
- દેશના રાષ્ટ્રવાદી ચળવળના મહાન ચિંતકો અને ફિલસૂફોમાં ના એક પંડિત દીનદયાળ ઉપાપ્રયાયની જન્મજયંતિ નિમિત્તે દર વર્ષે 25 સપ્ટેમ્બર અંત્યોદય દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.
- ભારત સરકારે વર્ષ 2014 માં પ્રથમ વખત દીનદયાળ અંત્યોદય યોજનાથી તેની જાહેરાત કરી હતી.
- અંત્યોદય એટલે 'ગરીબોનું ઉત્થાન' અને આ દિવસનો ઉદ્દેશ્ય તે વ્યક્તિ સુધી પહોંચ વધારવાનો છે જે અંતિમ સ્તર પર છે.

આહાર ક્રાંતિ મિશન

- તાજેતરમાં સરકારે પોષણ વિશે જાગૃકતા ફેલાવા 'આહાર ક્રાંતિ' મિશન શરૂ કર્યું છે.

Back to Basics : આહાર ક્રાંતિ વિશે

- આ મિશન ભારત અને વિશ્વમાં વિપુલ પ્રમાણમાં ભૂખ અને રોગો ની ગંભીર સમસ્યાને હલ કરવા માટે તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે.
- તે એક મિશન છે જે ભારતમાં પોષણ અને સ્થાનિક રીતે ઉપલબ્ધ પૌષ્ટિક ખોરાક, ફળો અને શાકભાજીની પ્રાપ્તિ માટે સમર્પિત છે.
- **સંકળાયેલી સંસ્થા:**
- પ્રવાસી ભારતીય એકેડમી અને વૈજ્ઞાનિક સંપર્ક (PRABHASS), વૈશ્વિક ભારતીય વૈજ્ઞાનિકો અને ટેકનોલોજી ફોરમ (GIST), વિજ્ઞાન ભારતી (વિભા) અને વિજ્ઞાન પ્રસાર (સાયન્સ અને ટેકનોલોજી વિભાગના એક સ્વાયત્ત સંસ્થા) સાથે મળીને આ મિશન શરૂ કરવા માં આવ્યું છે.
- આ મિશનનું આદર્શ વાક્ય – 'બેસ્ટ ડાયટ-બેસ્ટ આઈડિયા' અથવા 'Good Diet-Good Cognition'.

અમલીકરણ વ્યૂહરચના

- આ મિશનનો સંદેશ પોષણ એ 'શું' અને 'કેમ' અથવા રમત દ્વારા અથવા 'કેવી રીતે'ના સ્વરૂપમાં નિર્દેશો સાથે અભ્યાસક્રમ દ્વારા આપવામાં આવશે.
- તેની સામગ્રી અંગ્રેજી અને હિન્દી ઉપરાંત બધી માતૃભાષામાં ઓનલાઈન અને ઓફલાઈન બંને માધ્યમોમાં ઉપલબ્ધ કરવામાં આવશે.

- આ કાર્યક્રમમાં શિક્ષકોની તાલીમ તરફ વિશેષ ધ્યાન આપવામાં આવશે, જે ઘણા વિદ્યાર્થીઓને તાલીમ લીધા પછી આ કાર્યક્રમનો સંદેશો આપશે, આ સંદેશ વિદ્યાર્થીઓના માધ્યમથી તેમના પરિવાર સુધી પહોંચશે અને છેવટે તેનો સમાજમાં મોટા પાયે પ્રચાર કરવામાં આવશે.

મહત્વ

- સંયુક્ત રાષ્ટ્રએ પણ વર્ષ 2021 ને ફળો અને શાકભાજીનું આં તરારાષ્ટ્રીય વર્ષ તરીકે ઘોષિત કર્યું છે, જે આહાર ક્રાંતિ સાથે ખૂબ સરસ રીતે જોડાય છે.
- આ મિશન સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યાંક – 3 ની અનુરૂપ છે, જે માનવ કલ્યાણ પર ભાર મૂકે છે.
- આ આયુર્વેદ આધારિત પોષણના સમૃદ્ધ જ્ઞાન ને વ્યવહારમાં મૂકવામાં મદદ કરશે.

ગ્લોબલ હંગર ઇન્ડેક્સ - 2020 પર ભારતનું પ્રદર્શન

- 'ગ્લોબલ હંગર ઇન્ડેક્સ' - 2020 માં ભારત 107 દેશોમાંથી 94 મા ક્રમે છે.
- 27.2 ના સ્કોર સાથે ભારત ભૂખમરો સૂચકાંકમાં 'ગંભીર' કેટેગરીમાં છે.
- મુખ્ય સૂચકાંકોના આધારે ભારતનું પ્રદર્શન ભારતની 14 ટકા વસ્તી 'અલ્પપોષીત' છે.
- ભારતીય બાળકોમાં 'સ્ટેટિંગ'નો દર 37.4 ટકા નોંધાયો છે.
- ભારતની પરિસ્થિતિમાં ચાઈલ્ડ વેસ્ટિંગમાં ઘટાડો જોવા મળ્યો છે. ભારતનો સ્કોર 17.3 ટકા રહ્યો છે.
- ભારતમાં 'બાળ મૃત્યુદર'દર સુધાર્યો છે, જે હવે 3.7 ટકા છે.

રાષ્ટ્રીય કક્ષાનો આબોહવા નબળાઈ અહેવાલ બહાર પાડવામાં આવશે

- વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિભાગ રાષ્ટ્રીય કક્ષાનો આબોહવા નબળાઈ અહેવાલ જારી કરશે. આ રિપોર્ટનું શીર્ષક છે, 'એક સામાન્ય ફેમર્કનો ઉપયોગ કરીને ભારતમાં અનુકૂળ આયોજન માટે આબોહવાની નબળાઈ આકારણી'.

Back to Basics : અહેવાલ વિશે

- સ્પોર્ટ્સ ડેવલપમેન્ટ એન્ડ કોઓપરેશન અને વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિભાગ દ્વારા સંયુક્ત ક્વાયતના આધારે આ અહેવાલ તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે.
- આ અહેવાલમાં રાજ્યો અને જિલ્લાઓને આબોહવા પરિવર્તનની સૌથી સંવેદનશીલતાની ઓળખ કરવામાં આવે છે.
- દેશવ્યાપી ક્વાયતમાં આશરે 24 રાજ્યો અને બે કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોએ ભાગ લીધો હતો.

અહેવાલોમાં વપરાયેલ સામાન્ય ફેમવર્કનું મહત્વ

- > વિવિધ રાજ્યો અને જિલ્લાઓ માટે અનેક આબોહવા નબળાઈ આકારણીઓ પહેલાથી અસ્તિત્વમાં છે. જો કે, આ મૂલ્યાંકનોને એકબીજા સાથે સરખાવી શકાતા નથી કારણ કે આકારણી માટે વપરાયેલ માળખા જુદા હોય છે. આ વહીવટી અને નીતિ સ્તરે નિર્ણય લેવાની ક્ષમતાને મર્યાદિત કરે છે. આમ, એક સામાન્ય નબળાઈ ફેમવર્ક બનાવવામાં આવ્યું.
- > નબળાઈ આકારણી માટેની સામાન્ય માળખું આબોહવા પરિવર્તન પર આંતર સરકારી પેનલના પાંચમા મૂલ્યાંકન અહેવાલના આધારે બનાવવામાં આવી હતી. આ માળખું IISC બેંગ્લોર, IIT ગુવાહાટી અને IIT મંડી દ્વારા વિકસાવવામાં આવ્યું હતું. આ માળખું ભારતીય હિમાલયના 12 રાજ્યોને આવરી લેતા વિસ્તારોમાં લાગુ કરવામાં આવ્યું હતું. તે ખૂબ જ સફળ રહ્યું હતું. આ રીતે, આ માળખાના આધારે, આખા દેશ માટે માળખાની રચના કરવામાં આવી.

મહત્વ

- > આ નબળાઈ ખૂબ નોંધપાત્ર છે, ખાસ કરીને ભારત જેવા વિકાસશીલ દેશોમાં. આ યોગ્ય ઓપ્ટિમાઈઝેશન પ્રોજેક્ટ્સ અને પ્રોગ્રામ્સના વિકાસમાં મદદ કરશે.
- > આ અહેવાલ નીતિ નિર્માતાઓને યોગ્ય વાતાવરણ ક્રિયા શરૂ કરવામાં મદદ કરશે.

ગ્રામીણ આરોગ્ય આંકડાકીય અહેવાલ બહાર પડાયો

- > આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલયે તાજેતરમાં જ ગ્રામીણ આરોગ્ય આંકડા અહેવાલ બહાર પાડ્યો છે. આ અહેવાલ મુજબ સામુહિક આરોગ્ય કેન્દ્રોમાં નિષ્ણાંત ડોક્ટરોની અછત છે.

Back to Basics : અહેવાલની વિશેષતા

- > ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં સામુહિક આરોગ્ય કેન્દ્રોમાં 1% નિષ્ણાંત ડોક્ટરોનો અભાવ છે.
- > ભારતમાં હાલમાં 5,183 સામુહિક આરોગ્ય કેન્દ્રો છે.
- > ત્યાં 9% સર્જનો, 78.2% ડોક્ટરો, સ્ત્રીરોગ ડોક્ટરો 69.7 % સાથે બાળ ડોક્ટરોની 78.2 % અછત છે.
- > સમુદાય આરોગ્ય કેન્દ્રોમાં નિષ્ણાંતોની 3% જગ્યાઓ ખાલી છે.
- > મંજૂર પોસ્ટ્સમાં, વ્યક્તિગત પોસ્ટ્સમાં ખાલી રહેવાની ટકાવારી નીચે મુજબ છે:
 - > સર્જન – 4%
 - > સ્ત્રીરોગ ડોક્ટરો – 1%
 - > ડોક્ટર – 88%
 - > બાળરોગ – 1%
- > CHC ને 5,183 ડોક્ટરોની જરૂર છે. જો કે, 4,087 નો અભાવ છે.

- > સર્જનોની કેટેગરી હેઠળ, CHC માં ડોક્ટરોની મહત્તમ અછતવાળા પાંચ રાજ્યોમાં રાજસ્થાન, ઉત્તરપ્રદેશ, ગુજરાત, ઓડિશા અને મધ્યપ્રદેશ છે.
- > સ્ત્રીરોગ ડોક્ટરોની શ્રેણી હેઠળ, CHC માં ડોક્ટરોની મહત્તમ અછતવાળા પાંચ રાજ્યો રાજસ્થાન, ઉત્તર પ્રદેશ, ગુજરાત, મધ્યપ્રદેશ અને તમિલનાડુ છે.
- > ગ્રામીણ વિસ્તારમાં પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્રોમાં જરૂરી ડોક્ટરોની સંખ્યા 24,918 છે. અને લગભગ 8,638 જગ્યાઓ ખાલી છે.
- > ઓડિશા, રાજસ્થાન, છત્તીસગઢ, ઉત્તર પ્રદેશ અને કર્ણાટકમાં PHCમાં ડોક્ટરોની તંગી સૌથી વધુ હતી.

ભારતમાં ગ્રામીણ આરોગ્ય પ્રણાલી

- સમુદાય આરોગ્ય કેન્દ્ર:
 - > સામુદાયિક આરોગ્ય કેન્દ્રોને ભારતની ગ્રામીણ આરોગ્ય સંભાળ પ્રણાલીનો આધાર ગણવામાં આવે છે. આ કેન્દ્રોમાં ઓછામાં ઓછી 30 પથારી હોવી જોઈએ. તેઓએ વિશિષ્ટ સેવાઓ સાથે ઓછામાં ઓછા ચાર પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્રોને આવરી લેવા જોઈએ. દરેક સમુદાય આરોગ્ય કેન્દ્ર ડોક્ટર, સર્જન, સ્ત્રીરોગ ડોક્ટર અને બાળ ડોક્ટરો જેવા ચાર તબીબી નિષ્ણાંતો દ્વારા ચલાવવું જોઈએ.

પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્ર

- > પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્રમાં ચારથી છ પથારી, 14 ગૌણ પેરામેડિકલ સ્ટાફ હોવા જોઈએ.

સબ સેન્ટર

- > પ્રાથમિક આરોગ્ય સંભાળ સિસ્ટમ અને સમુદાય વચ્ચે આ સૌથી પેરિફેરલ સંપર્ક બિંદુઓ છે. આમાં HW (સ્ત્રી) અથવા ANM અને HW (પુરૂષ) નો સમાવેશ થવો જોઈએ. HW એટલે હેલ્થ વર્કર અને ANM એટલે સહાયક નર્સ મિડવાઈફ.
- > ભારત સરકાર દ્વારા ગ્રામીણ આરોગ્ય સંભાળની વ્યવસ્થામાં સુધારો લાવવાના પગલાઓ
- > કેન્દ્રીય બજેટ 2021-22 દરમિયાન, નાણાં પ્રધાને જાહેરાત કરી કે નવી પ્રધાનમંત્રી આત્મ-નિર્ભર સ્વસ્થ ભારત યોજના હેઠળ કેન્દ્રીય પ્રાયોજિત યોજના શરૂ કરવામાં આવશે.
- > હાલના સબ-સ્ટેશન અને PHC ને બદલવા માટે આશરે 1,50,000 આરોગ્ય અને સુખાકારી કેન્દ્રો બનાવવામાં આવશે.
- > રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય નીતિ, 2017 નો હેતુ સાર્વત્રિક આરોગ્ય કવરેજ પ્રાપ્ત કરવાનો છે.
- > રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ આરોગ્ય મિશનની શરૂઆત ગ્રામીણ જનતાને પોષણક્ષમ, સુલભ અને ગુણવત્તાવાળું આરોગ્યસંભાળ પૂરું પાડવા માટે કરવામાં આવી હતી.

શફરી: જળચરઉછેર માટે પ્રમાણન યોજના

- તાજેતરમાં મરીન પ્રોડક્ટ્સ એક્સપોર્ટ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી (MPEDA) એ 'શફરી' (SHAPHARI) નામના જળચરઉછેર ઉત્પાદનો માટે પ્રમાણન યોજના વિકસાવી છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- પરિચય:**
 - શફરી યુનાઈટેડ નેશન્સના ફૂડ એન્ડ એગ્રિકલ્ચર ઓર્ગેનાઈઝેશનના જળચર ઉદ્યોગ માટેના પ્રમાણન માર્ગદર્શિકા પર આધારિત છે.
 - 'શફરી' એક સંસ્કૃત શબ્દ છે, જેનો અર્થ છે—'શ્રેષ્ઠ ગુણવત્તાની માછલી, જે માનવ વપરાશ માટે યોગ્ય' છે.
 - તે હેચરી (Hatchery) માટેનું બજાર આધારિત સાધન છે જે ઉત્તમ જળચરઉછેર અપનાવવા અને વૈશ્વિક ગ્રાહકોને ખાતરી આપવા માટે ગુણવત્તાયુક્ત એન્ટિબાયોટિક મુક્ત ઝીંગા ઉત્પાદનો બનાવવામાં મદદ કરશે.

ઘટકો અને પ્રક્રિયા

- બે ઘટકો:**
 - તેના બીજ ગુણવત્તા માટે હેચરી પ્રમાણિત કરવા.
 - હેચરી તે ઉદ્યોગસાહસિકોને બે વર્ષના સમયગાળા માટે પ્રમાણપત્રો આપે છે જેમણે ઓપરેશન પ્રક્રિયા દરમિયાન સફળતાપૂર્વક ઘણા કાર્યો પૂર્ણ કર્યા છે.
 - જરૂરી ઉત્તમ સિસ્ટમ દ્વારા શ્રિમ્પ ફાર્મિંગ માટે મંજૂરી આપે છે.
- પ્રક્રિયા:**
 - સંપૂર્ણ પ્રમાણપત્ર પ્રક્રિયા ઓનલાઈન થશે જેનો હેતુ માનવ ભૂલોને ઘટાડવાનો અને ઉચ્ચ વિશ્વસનીયતા અને પારદર્શિતા સ્થાપિત કરવાનો છે.
- મહત્વ:**
 - હેચરીનું પ્રમાણપત્ર ખેડૂતોને સારી ગુણવત્તાવાળા બીજ ઉત્પાદકોને સરળતાથી ઓળખવામાં મદદ કરશે.
 - પ્રમાણપત્ર માત્ર ગ્રાહકોને સલામત ઉત્પાદન જ નહીં પરંતુ તે ખેડૂતોને વધુ સાચું વળતર પણ આપશે તેમજ નિકાસ માલના અસ્વીકારને પણ ઘટાડશે જેનાથી નિકાસમાં વધારો થશે.
 - ભારતમાં સીફૂડની નિકાસમાં ફોજન ઝીંગા ઉત્પાદનોનો સૌથી મોટો ફાળો છે.

ભારતની ઝીંગા નિકાસ

- પરિચય:**
 - 2019-20 દરમિયાન ભારતે અમેરિકા અને ચીનને 5 અબજ ડોલરની ફોજન ઝીંગાની નિકાસ કરી. ભારતીય ફોજન ઝીંગા માટેનું સૌથી મોટું બજાર યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ છે, ત્યારબાદ દક્ષિણપૂર્વ એશિયા, યુરોપિયન યુનિયન, ચીન, જાપાન અને મધ્ય પૂર્વના દેશો આવે છે.

- ફોજન ઝીંગા એ ભારતની સૌથી મોટી નિકાસ કરેલી સી ફૂડ આઈટમ છે.
- આંધ્રપ્રદેશ, પશ્ચિમ બંગાળ, ઓડિશા, ગુજરાત અને તમિલનાડુ એ ભારતના મુખ્ય ઝીંગા ઉત્પાદક રાજ્યો છે અને જેમાંથી લગભગ 95% શુદ્ધ ઝીંગા ઉત્પાદનની નિકાસ કરવામાં આવે છે.

ચિંતાઓ:

- ખોરાકની સલામતીની ચિંતાઓ (માલસામાન અને અન્ય પ્રવૃત્તિઓમાં ઘટાડો) ને કારણે દરિયાઈ ખોરાકની વસ્તુઓ નકારી કાઢી હતી.
- એન્ટિબાયોટિક અવશેષો હોવાને કારણે ભારતીય ઝીંગાની માલ નકારી કાઢવામાં આવી છે અને નિકાસકારો માટે ચિંતાનો વિષય છે.

નિકાસ ઉત્પાદનોની ખાદ્ય સુરક્ષા માટેની અન્ય પહેલ

- રાષ્ટ્રીય અવશેષ નિયંત્રણ કાર્યક્રમ (NRCP):**
 - રાષ્ટ્રીય અવશેષ નિયંત્રણ પ્લાન (NRCP) યુરોપિયન યુનિયનના નિકાસ દેશો માટે એક કાનૂની પૂર્વશરત છે.
 - રાષ્ટ્રીય અવશેષ નિયંત્રણ કાર્યક્રમ (NRCP) નો અમલ અને સમાવેશ MPEDA દ્વારા કરવામાં આવે છે, જે દર વર્ષે એન્ટિબાયોટિક રિસેલ / વેટરનરી ઔષધીય ઉત્પાદનો અને પર્યાવરણીય પ્રદુષકો જેવા પદાર્થોના અવશેષોનું નિરીક્ષણ કરવા માટે એક ચોક્કસ નમૂનાના સમયપત્રક અને નમૂનાની વ્યૂહરચના બનાવે છે.
 - નમૂનાઓ દરિયાઈ રાજ્યોમાં સ્થિત હેચરી, ઘાસચારા મિલો, જળચરઉદ્યોગ કંપનીઓ અને પ્રોસેસિંગ પ્લાન્ટ્સમાં થી એકત્રિત કરવામાં આવે છે અને કોઈપણ અવશેષો / દૂષણોની હાજરી માટે પરીક્ષણ કરવામાં આવે છે.

મરીન પ્રોડક્ટ્સ નિકાસ વિકાસ અધિકૃતતા (MPEDA)

- MPEDA રાજ્ય માલિકીની એક નોડલ એજન્સી છે જે માછલી ઉત્પાદન અને સંકળાયેલ પ્રવૃત્તિઓ સાથે સંકળાયેલા છે.
- તેની સ્થાપના વર્ષ 1972 માં મરીન પ્રોડક્ટ્સ નિકાસ વિકાસ અધિકૃતતા અધિનિયમ (MPEDA), 1972 હેઠળ કરવામાં આવી હતી.
- તે કેન્દ્રીય વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રાલય હેઠળ કાર્ય કરે છે.
- તેનું મુખ્ય મથક કેરળના કોચીમાં છે.
- MPEDA ની ભૂમિકા સીફૂડની નિકાસમાં વધારો કરવાની છે, જેમાં તમામ પ્રકારની માછલીઓ, માર્કેટિંગ, પ્રોસેસિંગ, વિસ્તરણ અને વિવિધ પાસાઓમાં પ્રશિક્ષણનો સમાવેશ થાય છે.

પ્રશ્નોત્તર

1. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો:

1. રાષ્ટ્રીય અવશેષ નિયંત્રણ પ્લાન (NRCP) યુરોપિયન યુનિયનના નિકાસ દેશો માટે એક કાનૂની પૂર્વશરત છે.
2. MPEDA રાજ્ય માલિકીની એક નોડલ એજન્સી કે જે માછલી ઉત્પાદન અને સંકળાયેલ પ્રવૃત્તિઓ સાથે સંકળાયેલા છે.
3. MPEDA ની ભૂમિકા સીફૂડની નિકાસમાં વધારો કરવાની છે, જેમાં તમામ પ્રકારની માછલીઓ, માર્કેટિંગ, પ્રોસેસિંગ, વિસ્તરણ અને વિવિધ પાસાઓમાં પ્રશિક્ષણનો સમાવેશ થાય છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

2. ગ્રામીણ આરોગ્ય આંકડાકીય અહેવાલના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં સામુદિક આરોગ્ય કેન્દ્રોમાં 1% નિષ્ણાંત ડોક્ટરોનો અભાવ છે.
2. ભારતમાં હાલમાં 5,183 સામુદિક આરોગ્ય કેન્દ્રો છે ત્યાં 9% સર્જનો, 78.2% ડોક્ટરો, સ્ત્રીરોગ ડોક્ટરો 69.7 % સાથે બાળ ડોક્ટરોની 78.2 % અછત છે.
3. CHC ને 5,183 ડોક્ટરોની જરૂર છે. જો કે, 4,087 નો અભાવ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

3. ચાલુ નાણાકીય વર્ષના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. દેશના બળતણ વપરાશમાં પાછલા વર્ષની તુલનામાં વર્ષ 2020-21માં 9.1% ઘટાડો થયો છે.
2. ડીઝલનો વપરાશ 12% અને પેટ્રોલ વપરાશ 7% ઘટ્યો છે.
3. ઘરેલું LPG એકમાત્ર બળતણ હતું, જેનો વપરાશ 2020-21માં વધ્યો હતો. LPG વપરાશ 7% વધ્યો.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

4. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. નીતિ આયોગે તાજેતરમાં ઈન્ડિયા એનર્જી ડેશબોર્ડ્સ વર્ઝન 2.0 શરૂ કર્યું છે. તે દેશમાં ઉર્જા વપરાશ, ભાવો, ઉત્પાદન, વિતરણથી સંબંધિત ડેટા માટે એક જ વિંડો પ્રદાન કરશે.
 2. તે સેન્ટ્રલ ઇલેક્ટ્રિસિટી ઓથોરિટી, પેટ્રોલિયમ અને નેચરલ ગેસ મંત્રાલય અને કોલસા નિયંત્રક સંગઠન તરફથી ડેટા પ્રદાન કરશે.
 3. ભારત ઉર્જા ડેશબોર્ડનું નવું સંસ્કરણ 2005-06 થી 2019-20 નાણાકીય વર્ષો વચ્ચેનો ડેટા પ્રદાન કરે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

5. ગ્લોબલ ફૂડ પોલિસી રિપોર્ટના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આંતરરાષ્ટ્રીય ખાદ્ય નીતિ સંશોધન સંસ્થા દ્વારા ગ્લોબલ ફૂડ પોલિસી રિપોર્ટ પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે.
 2. આ વર્ષે સંસ્થાએ 'Transforming Food Systems After COVID-19' થીમ પર આધારિત એક અહેવાલ બહાર પાડ્યો છે.
 3. પૂર્વ રોગચાળાના સ્તરની તુલનામાં ગરીબીમાં જીવતા ગરીબ લોકોની સંખ્યામાં 150 મિલિયનનો વધારો થયો છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

6. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. કેન્દ્રીય પ્રધાન શ્રી પિયુષ ગોયલે તાજેતરમાં દરિયાઈ ઉત્પાદનો માટે 'eSanta' નામે એક પ્લેટફોર્મ શરૂ કર્યું છે. આ પ્લેટફોર્મનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એકવા બેડૂતોને સશક્તિકરણ કરવાનો છે.
 2. બેડૂત તેમની પેદાશો eSanta પોર્ટલમાં વેચી શકે છે.
 3. eSanta પોર્ટલ શરૂ કરવાની પહેલ NaCSA દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

7. અનુસૂચિત જાતિ માટે રાષ્ટ્રીય આયોગ સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 65માં બંધારણ સુધારા અધિનિયમ, 1990 એ બંધારણની કલમ 338 માં સુધારો કર્યો હતો. આ સુધારાએ આયોગને એક-સદસ્ય પ્રણાલીથી બદલીને બહુ-સદસ્ય પ્રણાલીમાં બદલ્યું હતું.
 2. 2003 માં કરેલા, બંધારણના 89મા સુધારા દ્વારા અનુસૂચિત જાતિ માટેના રાષ્ટ્રીય આયોગને બે અલગ અલગ આયોગમાં વિભાજિત કરવામાં આવ્યા હતા.
 3. આ કમિશનમાં અધ્યક્ષ, એક વાઈસ ચેરમેન અને અન્ય ત્રણ સભ્યો છે. ભારતના રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા આયોગના તમામ સભ્યોની નિમણૂક કરવામાં આવે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

8. MANAS એપ્લિકેશનના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. MANAS એટલે માનસિક આરોગ્ય અને સામાન્યતા ઓગમેન્ટેશન સિસ્ટમ (Mental Health and Normalcy Augmentation System)
2. તે એક વ્યાપક અને રાષ્ટ્રીય ડિજિટલ સુખાકારી મંચ છે.
3. MANAS વિવિધ રાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ અને સંશોધન સંસ્થાઓ દ્વારા વિકસિત અને સંશોધન કરેલા સાધનોને એકીકૃત કરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

9. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ડાયનાસોરના સમયથી ડેન્યૂબ સ્ટર્જન જાતિ લગભગ 200 મિલિયન વર્ષોથી હાજર છે. આ પ્રજાતિની લંબાઈ આઠ મીટર સુધીની છે. તે 100 વર્ષથી વધુ જીવી શકે છે.
2. સ્ટર્જનને 'લિવિંગ ફોસિલ્સ'(LIVING FOSSILS) કહેવામાં આવે છે કારણ કે આ જાતિના ઉત્પન્ન ની સાથે જ અત્યંત નાના ફેરફારો થયા છે.
3. કાલાસાગર એક અંતર્દેશીય સમુદ્ર છે જે દક્ષિણ-પૂર્વ યુરોપના પશ્ચિમ ધાર અને એશિયા અને તુર્કી ખંડની વચ્ચે આવેલો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

10. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. યુનાઈટેડ નેશન્સ પોપ્યુલેશન ફંડ (UNFPA) દ્વારા 'માય બોડી ઈઝ માય ઓન' (My Body is My Own) શીર્ષક હેઠળ વર્લ્ડ પોપ્યુલેશન રિપોર્ટ – 2021 પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે.
2. UNFPA આરોગ્ય સામે ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યાંક 3, શિક્ષણ પરનું લક્ષ્ય 4 અને લિંગ સમાનતા અંગેના લક્ષ્યાંક 5 સાથે સીધી સોદા કરે છે.
3. UNFPAની સ્થાપના વર્ષ 1967 માં ટ્રસ્ટ ફંડ તરીકે કરવામાં આવી હતી, તેનું કાર્ય વર્ષ 1969 માં શરૂ થયું હતું.
4. હાલમાં ફક્ત 12% પરિણીત મહિલાઓ (15-49 વર્ષની વયની) તેમના સ્વાસ્થ્ય સંભાળ સંબંધિત સ્વતંત્ર રીતે નિર્ણય લેવામાં સક્ષમ છે તથા 63% વિવાહિત મહિલાઓ તેમના જીવનસાથીની સલાહ સાથે નિર્ણય લે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

11. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલયે (MoRD) વર્ષ 2014 માં અંત્યોદય દિવસ પર તેની જાહેરાત કરી હતી.
2. રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ આજીવિકા મિશન (NRLM) હેઠળ માંગ સંચાલિત આયોજન સંબંધિત દીન દયાળ ઉપાધ્યાય ગ્રામીણ કુશળતા યોજના એક કૌશલ્ય પ્રશિક્ષણ પહેલ છે.
3. ભારત સરકારે વર્ષ 2014 માં પ્રથમ વખત દીનદયાળ અંત્યોદય યોજનાથી તેની જાહેરાત કરી હતી.
4. દીન દયાળ ઉપાધ્યાય ગ્રામીણ કુશળતા યોજના (DDU-GKY) 15 થી 35 વર્ષના ગરીબ પરિવારો વચ્ચેના ગ્રામીણ યુવાનો પર વિશેષ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

12. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આહાર મિશનનું આદર્શ વાક્ય – 'બેસ્ટ ડાયટ-બેસ્ટ આઈડિયા' અથવા "Good Diet-Good Cognition".
2. પ્રવાસી ભારતીય એકેડમી અને વૈજ્ઞાનિક સંપર્ક (PRABHASS), વૈશ્વિક ભારતીય વૈજ્ઞાનિકો અને ટેક્નોલોજી ફોરમ (GIST), વિજ્ઞાન ભારતી (વિભા) અને વિજ્ઞાન પ્રસાર (સાયન્સ અને ટેક્નોલોજી વિભાગના એક સ્વાયત્ત સંસ્થા) સાથે મળીને આહાર મિશન શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.
3. ભારતની 14 ટકા વસ્તી 'અલ્પપોષીત' છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

12. રાષ્ટ્રીય કક્ષાનો આબોહવા નબળાઈ અહેવાલના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. વિજ્ઞાન અને ટેક્નોલોજી વિભાગ રાષ્ટ્રીય કક્ષાનો આબોહવા નબળાઈ અહેવાલ જારી કરશે.
2. આ રિપોર્ટનું શીર્ષક છે, "એક સામાન્ય ફેમવર્કનો ઉપયોગ કરીને ભારતમાં અનુકૂળ આયોજન માટે આબોહવાની નબળાઈ આકારણી".
3. સ્પોર્ટ્સ ડેવલપમેન્ટ એન્ડ કોઓપરેશન અને વિજ્ઞાન અને ટેક્નોલોજી વિભાગ દ્વારા સંયુક્ત કવાયતના આધારે આ અહેવાલ તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

ગ્રીનહાઉસ ગેસના ઉત્સર્જનમાં વધારો અનેક સ્થાનિક જાતિઓ લુપ્ત થઈ શકે છે: જૈવિક સંરક્ષણ

- જૈવિક સંરક્ષણ (Biological Conservation) જર્નલમાં પ્રકાશિત થયેલા નવા અધ્યયનમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે ગ્રીનહાઉસ ગેસનું ઉત્સર્જન વધતું રહ્યું તો ઘણા પ્રાણીઓ અને છોડ લુપ્ત થઈ શકે છે.

Back to Basics : અભ્યાસના મુખ્ય મુદ્દાઓ

- વાતાવરણમાં પરિવર્તનને કારણે ટાપુઓની તમામ સ્થાનિક જાતિઓ લુપ્ત થવાનું જોખમ વધારે છે.
- પર્વતોમાં દર પાંચ સ્થાનિક પ્રજાતિઓમાંથી ચારનું વાતાવરણમાં પરિવર્તન થવાના કારણે લુપ્ત થવાનું જોખમ વધારે છે.
- 95% દરિયાઈ જાતિઓ અને 92% જમીન આધારિત પ્રજાતિઓની સંખ્યા ઘટી શકે છે.
- ઉષ્ણકટીબંધીય ક્ષેત્રમાં, હવામાન પરિવર્તનને લીધે સ્થાનિક 60% થી વધુ જાતિઓ લુપ્ત થવાનો સામનો કરી રહી છે.
- સુધારેલા પેરિસ કરારમાં જણાવ્યા મુજબ વૈશ્વિક તાપમાનને બે ડિગ્રી સેલ્સિયસથી નીચે જાળવવાથી મોટાભાગની જાતિઓને બચાવવામાં મદદ મળશે.
- વૈશ્વિક તાપમાનમાં ત્રણ ડિગ્રી સેલ્સિયસનો વધારો થયો છે
- આ અધ્યયન મુજબ, જો વૈશ્વિક તાપમાનમાં ત્રણ ડિગ્રી સેલ્સિયસનો વધારો થાય છે, તો જમીન પર રહેતી સ્થાનિક જાતિઓનો ત્રીજો ભાગ અને સમુદ્રમાં રહેતી અડધી સ્થાનિક પ્રજાતિઓ લુપ્ત થવાનો સામનો કરશે. આ તાપમાને, લગભગ 84% જાતિઓ પર્વત વિસ્તારમાંથી લુપ્ત થઈ જશે. ટાપુઓ પર, આ તાપમાનમાં તમામ 100% જાતિઓ લુપ્ત થઈ જશે.

2050 માં શું હશે?

- આ અહેવાલ મુજબ, આ બધું નીચે મુજબ 2050 માં બનશે:
- 2050 સુધીમાં હિંદ મહાસાગર, શ્રીલંકા, ફિલિપાઈન્સ અને પશ્ચિમ ઘાટનાં ટાપુઓ તેમના મોટાભાગનાં સ્થાનિક છોડ ગુમાવી દેશે જો તેઓ તેમના હાલના સ્થાન પર વર્ચસ્વ ધરાવતા હોય.
- જો ગ્રીનહાઉસ ગેસનું ઉત્સર્જન વધશે, તો મડાગાસ્કર અને કેરેબિયન ટાપુઓ જેવા સ્થળો 2050 સુધીમાં તેના તમામ સ્થાનિક છોડ ગુમાવશે.

હવામાન પરિવર્તન સ્થાનિક પ્રજાતિઓને કેવી અસર કરશે?

- આ અહેવાલ મુજબ, સ્થાનિક જાતિઓને નીચે પ્રમાણે અસર થશે:
- સ્થાનિક પ્રજાતિઓ વિશ્વના સૌથી પ્રખ્યાત છોડ અને પ્રાણીઓ છે વાતાવરણમાં પરિવર્તનનો સૌથી વધુ જોખમ ધરાવતી જાતિઓ જે લીમ્સ (ખાસ કરીને મડાગાસ્કર માટે વિશિષ્ટ), બરફ ચિત્તો છે.

- વ્યાપક પ્રજાતિઓની તુલનામાં, સ્થાનિક પ્રજાતિઓ અનિયંત્રિત તાપમાન સાથે લુપ્ત થવાની શક્યતા કરતા 7 ગણા વધારે હોય છે.

ચિલ્કા સરોવરમાં જોખમી ઈરાવતી ડોલ્ફિનની સંખ્યામાં વધારો

- ચિલ્કા ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી અને રાજ્ય વન્યપ્રાણી વિંગે તાજેતરમાં ચિલ્કા સરોવરમાં વાર્ષિક ડોલ્ફિન વસ્તી ગણતરી હાથ ધરી છે. આ વસ્તી ગણતરીના અહેવાલ મુજબ, સરોવરમાં ઈરાવતી ડોલ્ફિનની કુલ વસ્તી 2021 માં 146 થી વધીને 162 થઈ ગઈ છે.

Back to Basics : ઈરાવતી ડોલ્ફિનની વસ્તી વધવા પાછળનાં કારણો શું છે?

- જોખમમાં મુકેલી ઈરાવતી ડોલ્ફિનની વસ્તીમાં વધારો થવા પાછળનું મુખ્ય કારણ એ છે કે ચિલ્કા ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી દ્વારા સતત અમલ. ચિલ્કા સરોવરમાં થયેલ અતિક્રમણ સામે ઓથોરિટીએ કડક પગલા લીધા છે. આ સરોવરમાં આશરે 25,223 હેક્ટર જમીન ગેરકાયદેસર ઝીંગા હેઠળ હતી.
- વર્ષ 2019 માં ઓડિશા હાઈકોર્ટે રાજ્યના ભેજવાળા વિસ્તારોમાં ઝીંગા વિસ્તારનો નાશ કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો.
- 2018 થી CDA 15,163 હેક્ટર જમીનને અતિક્રમણથી મુક્ત કરી છે.
- આ ઉપરાંત, કોવીડ-19 ને કારણે 2020 માં પર્યટન પર પ્રતિબંધના કારણે ડોલ્ફિનને એક અદૃશ્ય સ્થાન મળ્યું.

વસ્તી ગણતરીના મુખ્ય મુદ્દા

- વસ્તી ગણતરીમાં સરોવરમાં ત્રણ પ્રજાતિની 342 ડોલ્ફિન જોવા મળી છે. ગયા વર્ષે આ પ્રજાતિના ફક્ત 62 ડોલ્ફિન હતી.
- સર્વેક્ષણમાં અંદાજે 281 હમ્પબેક ડોલ્ફિન અને 22 બોટલ નાક ડોલ્ફિન જોવા મળી હતી.

ઈરાવતી ડોલ્ફિન

- ઈરાવતી ડોલ્ફિન IUCN રેડ યાદીમાં જોખમી વર્ગમાં યાદી થયેલ છે.
- આ ડોલ્ફિન મુખ્યત્વે મેકોંગ (ચાઈના), ઈરાવતી (મ્યાનમાર) અને મહાકમ (ઈન્ડોનેશિયન બોર્નીયો) ત્રણ નદીઓમાં જોવા મળે છે.

ચિલ્કા સરોવર

- તે વિશ્વનું બીજો સૌથી મોટું લગૂન છે.
- 1981માં, સરોવરનું નામ ભારતના પ્રથમ રામસાર સ્થળ તરીકે આપવામાં આવ્યું.

- > ચિલ્કા સરોવરનું મુખ્ય આકર્ષણ ઈરાવતી ડોલ્ફિન છે.
- > આ સરોવરમાં નાલબના ટાપુ 1987 માં પક્ષી અભયારણ્ય ઘોષિત કરવામાં આવ્યું હતું.

‘ભારતીય ગેંડો વિઝન’ 2020

- > આસામમાં સ્થિત માનસ નેશનલ પાર્ક (માનસ નેશનલ પાર્ક)ના લક્ષ્ય હેઠળ ગેંડોને સ્થાનાંતરિત કરવાના IRV 2020 ના લક્ષ્યાંક ની નજીક પહોંચી ગયું છે.
- > IRV 2020 અંતર્ગત ગેંડોને સ્થાનાંતરણ કરવાનો આ આઠમો રાઉન્ડ હતો.

Back to Basics : મહત્વના મુદ્દાઓ

- **ભારતીય ગેંડો વિઝન ‘2020 વિશે:**
 - > વર્ષ 2005 માં શરૂઆત થઈ હતી. ભારતીય ગેંડો વિઝન 2020 એ ભારતના આસામ રાજ્યના સાત સંરક્ષિત વિસ્તારોમાં ફેલાયેલા એક શિંગડાની ગેંડાઓની વસ્તી વર્ષ 2020 સુધીમાં ઓછામાં ઓછા 3,000 કરવા માટેનો મહત્વાકાંક્ષી પ્રયાસ હતો.
 - > સાત સુરક્ષિત ક્ષેત્રોમાં કાઝિરંગા, પોબીટોરા, ઓરંગ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, માનસ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, લોખોવા વન્યપ્રાણી અભયારણ્ય, બુરાચૌરી વન્યપ્રાણી અભયારણ્ય અને દીબ્રુ સૈખોવા વન્યપ્રાણી અભયારણ્યનો સમાવેશ દીબ્રુ સૈખોવા અભયારણ્યમાં શામેલ છે.
 - > IRV 2020 નો ઉદ્દેશ જંગલી સજીવોને એક પ્રદેશથી બીજા પ્રદેશમાં સ્થાનાંતરિત કરવાનો છે. આ અંતર્ગત, ગેંડોને ગીચ વસ્તીવાળા કાઝિરંગા નેશનલ પાર્ક જેવા વિસ્તારોમાંથી માનસ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનમાં સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવશે, જ્યાં વસ્તી ઓછી છે.
 - > તે આંતરરાષ્ટ્રીય ગેંડો ફાઉન્ડેશન, આસામ વન વિભાગ, બોડોલેન્ડ ટેરિટોરિયલ કાઉન્સિલ, વર્લ્ડ વાઈલ્ડ ફંડ – ભારત અને યુએસ ફિશ એન્ડ વન્યજીવન સેવા (યુ.એસ. ફિશ અને વાઈલ્ડ લાઈફ સર્વિસ) એ વિવિધ સંસ્થાઓ વચ્ચે સહયોગી પ્રયાસ છે.
- **કાર્યક્રમનો પ્રભાવ:**
 - > ગેંડાઓની વસ્તી 3,000 સુધી વધારવાનું લક્ષ્ય લગભગ પ્રાપ્ત થઈ ગયું છે, પરંતુ ચાર સંરક્ષિત ક્ષેત્રોમાં સ્થાનાંતરિત થયેલામાંથી માત્ર એક જ અભયારણ્યમાં તેમની વસ્તીને ફરીથી વધતી જોવા મળે છે.
 - > કાઝિરંગા નેશનલ પાર્ક, ઓરંગા નેશનલ પાર્ક અને પોબીટોરા સિવાય ચાર સંરક્ષિત વિસ્તારોમાં એક શિંગડાવાળા ગેંડોના પ્રચાર માટેની યોજનાઓ લાગુ કરી શકાઈ નથી.
 - > માનસ નેશનલ પાર્કમાં ગેંડોના સ્થાનાંતરણથી તેને વર્ષ 2011 માં વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટનો દરજ્જો પ્રાપ્ત કરવામાં મદદ મળી છે.
 - > સમગ્ર આસામમાં વન્યપ્રાણી ગુનાઓ ને નિવારવા વન અને સ્થાનિક સરકારના અધિકારીઓના સંયુક્ત પ્રયાસોનાં

પરિણામ રૂપે, વર્ષ 2018 અને 2019 માં ગેંડાના શિકારમાં ઘટાડો થયો છે.

- **એક શિંગડાવાળા ગેંડા:**
 - > ગેંડોની ત્રણ પ્રજાતિ એશિયામાં જોવા મળે છે, એક—શિંગડાવાળા ગેંડો, જવાન અને સુમાત્રા.
 - > ગેંડાના શિંગડા માટે તેમનું શિકાર અને તેમના રહેઠાણની ખોટ એશિયામાં ગેંડાના અસ્તિત્વ માટેના બે સૌથી મોટા જોખમો છે.
 - > ગેંડા રેન્જના પાંચ દેશો (ભારત, ભૂતાન, નેપાળ, ઈન્ડોનેશિયા અને મલેશિયા) એ આ પ્રજાતિના સંરક્ષણ અને સંરક્ષણ માટે ‘એશિયન ગેંડો પર નવી દિલ્હી ઘોષણા’, 2019 પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે .
- **સુરક્ષા સ્થિતિ:**
 - > જાવા અને સુમાત્રા ગેંડો સંકટગ્રસ્ત સૂચિમાં છે અને એક શિંગડાવાળા ગેંડા (ભારતીય ગેંડા) ને સંવેદનશીલ વર્ગમાં ICUN ના રેડ લિસ્ટમાં સમાવવામાં આવ્યા છે.
 - > ગેંડોની ત્રણેય જાતિઓ પરિશિષ્ટ I (CITES) હેઠળ સૂચિબદ્ધ છે.
 - > વન—શિંગડાવાળા ગેંડાની સૂચિ શેડ્યૂલ I ની વન્યપ્રાણી સંરક્ષણ અધિનિયમ 1972 હેઠળ સૂચિબદ્ધ છે.
- **એક શિંગડાવાળા ગેંડાનું નિવાસસ્થાન:**
 - > આ પ્રજાતિ ભારત—નેપાળના તેરાઈ અને ઉત્તર પશ્ચિમ બંગાળ અને આસામના નાના આવાસો સુધી મર્યાદિત છે.
 - > ભારતમાં ગેંડા મુખ્યત્વે કાઝિરંગા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, પોબીટોરા વન્યપ્રાણી અભયારણ્ય, ઓરંગ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, માનસ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, જલદાપરા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, પશ્ચિમ બંગાળના ગોરૂમરા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન અને ઉત્તર પ્રદેશના દૂધવા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનમાં જોવા મળે છે.

2021 માં ભારતમાં ચોમાસુ સામાન્ય રહેશે:IMD

- > ભારતીય હવામાન વિભાગ (IMD) એ તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે દક્ષિણ-પશ્ચિમ ચોમાસુ લાંબા ગાળાની સરેરાશના 98% જેટલું સામાન્ય રહેવાની ધારણા છે. કારણ કે ભારતમાં ચોમાસાના વરસાદને અસર કરતું લા નીના (La Nina) અથવા અલ નીનો (El Nino) ગેરહાજર રહેવાની સંભાવના છે. આ ઉપરાંત ભારતીય ચોમાસા પર સીધી અસર કરનારા હિંદ મહાસાગર ડાયપોલ (Ocean Dipole) પણ આ વર્ષે તટસ્થ રહેવાની સંભાવના છે.

Back to Basics : લાંબા સમયગાળાની સરેરાશ

- > સરેરાશ ચોમાસાનો સમયગાળો 88 સે.મી. છે. 96% અને 104% LPA વચ્ચેનો વરસાદ સામાન્ય વરસાદ ગણાય છે.
- > 2020 માં, ભારતમાં લાંબા ગાળાની સરેરાશનો 109% વરસાદ હતો.
- > 2019 માં, ભારતમાં વરસાદ એ લાંબા ગાળાની સરેરાશના 110% જેટલો હતો.

હિંદ મહાસાગર ડાયપોલ (Indian Ocean Dipole)

- હિંદ મહાસાગરના ડાયપોલ હિંદ મહાસાગરમાં સમુદ્ર સપાટીના તાપમાનમાં અનિયમિત વધઘટ છે. હિંદ મહાસાગર ડાયપોલ દરમિયાન, પશ્ચિમ હિંદ મહાસાગર વૈકલ્પિક રીતે સમુદ્રના પૂર્વી ભાગ કરતા વધુ ઠંડુ અને ગરમ બને છે.

ભારતમાં ચોમાસાની આગાહી કેવી છે ?

- IMD ભારતમાં ચોમાસાની આગાહી માટે ત્રણ પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરે છે તે આંકડાકીય પદ્ધતિ, ગતિશીલ પદ્ધતિ અને ગતિશીલ કમ આંકડાકીય પદ્ધતિ છે.
- આંકડાકીય પદ્ધતિ હેઠળ ચોમાસાને અસર કરતા પરિબળો ઓળખવામાં આવે છે. તેઓ ભૂતકાળમાં ચોમાસાની ઐતિહાસિક ઘટના સાથે સંબંધિત છે.
- ગતિશીલ પદ્ધતિ હેઠળ વાતાવરણીય અને દરિયાઈ પરિસ્થિતિઓનું અનુકરણ કરવામાં આવે છે.
- ગતિશીલ સહસંબંધ આંકડાકીય પદ્ધતિ પ્રકૃતિમાં પ્રયોગમૂલક છે યુએસએ, યુકે, દક્ષિણ આફ્રિકા, ઓસ્ટ્રેલિયા, બ્રાઝિલ જેવા દેશોમાં પ્રયોગમૂલક પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ થાય છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - ભારતીય હવામાન વિભાગ(IMD) એ તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે દક્ષિણ-પશ્ચિમ ચોમાસુ લાંબા ગાળાની સરેરાશના 98% જેટલુ સામાન્ય રહેવાની ધારણા છે.
 - 2020 માં, ભારતમાં લાંબા ગાળાની સરેરાશનો 109% વરસાદ હતો.
 - 2019 માં, ભારતમાં વરસાદ એ લાંબા ગાળાની સરેરાશના 110% જેટલો હતો.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

- નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - 2050 સુધીમાં હિંદ મહાસાગર, શ્રીલંકા, ફિલિપાઈન્સ અને પશ્ચિમ ઘાટનાં ટાપુઓ તેમના મોટાભાગનાં સ્થાનિક છોડ ગુમાવી દેશે જો તેઓ તેમના હાલના સ્થાન પર વચસ્વ ધરાવતા હોય.
 - જો ગ્રીનહાઉસ ગેસનું ઉત્સર્જન વધશે, તો મડાગાસ્કર અને કેરેબિયન ટાપુઓ જેવા સ્થળો 2050 સુધીમાં તેના તમામ સ્થાનિક છોડ ગુમાવશે.
 - વ્યાપક પ્રજાતિઓની તુલનામાં, સ્થાનિક પ્રજાતિઓ અનિયંત્રિત તાપમાન સાથે લુપ્ત થવાની શક્યતા કરતા 7 ગણા વધારે હોય છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
- નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - ચિલ્કા સરોવરમાં ઈરાવતી ડોલ્ફિનની કુલ વસ્તી 2021 માં 146 થી વધીને 162 થઈ ગઈ છે.
 - 1981માં, ચિલ્કા સરોવરનું નામ ભારતના પ્રથમ રામસાર સ્થળ તરીકે આપવામાં આવ્યું.
 - ચિલ્કા સરોવરમાં નાલબના ટાપુ 1987 માં પક્ષી અભયારણ્ય ઘોષિત કરવામાં આવ્યું હતું.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
- નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - માનસ નેશનલ પાર્કમાં ગેંડોના સ્થાનાંતરણથી તેને વર્ષ 2011 માં વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટનો દરજ્જો પ્રાપ્ત કરવામાં મદદ મળી છે.
 - ગેંડા રેન્જના પાંચ દેશો (ભારત, ભૂતાન, નેપાળ, ઈન્ડોનેશિયા અને મલેશિયા) એ આ પ્રજાતિના સંરક્ષણ અને સંરક્ષણ માટે 'એશિયન ગેંડો પર નવી દિલ્હી ઘોષણા', 2019 પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
 - જાવા અને સુમાત્રા ગેંડો સંકટગ્રસ્ત સૂચિમાં છે અને એક શિંગડાવાળા ગેંડા (ભારતીય ગેંડા) ને સંવેદનશીલ વર્ગમાં ICUN ના રેડ લિસ્ટમાં સમાવવામાં આવ્યા છે.
 - ગેંડોની ત્રણ પ્રજાતિ એશિયામાં જોવા મળે છે, એક-શિંગડાવાળા ગેંડો, જવાન અને સુમાત્રા.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

GPSC I/2, PI, PSI/CONSTABLE, S.T.I., Dy.SO, નાલબ મામલતદાર, બિનસચિવાલય ક્લાર્ક, તવાઈ, TET, TAT વગેરે લિખિત સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

ગુજરાત તથા ભારત સરકારની

યોજના

400

સી બી મેડરની સંસ્કરણ

Source: Government Minister Press Information Bureau www.india.gov.in (National Portal of India) Government Declarations

- પ્રિલિમ તથા મુખ્ય પરીક્ષા માટે ઉપયોગી
- જાહેર વહીવટ, પંચાયતી રાજ અને વિજ્ઞાન ટ. ટેકનોલોજી સાથે સંલગ્ન યોજનાઓ સમાવિષ્ટ
- મહત્વના વેબ પોર્ટલ અને મોબાઈલ એપ યાદ રાખવા BUICH TABLE
- મંત્રાલયો મુજબ યોજનાઓનું વર્ગીકરણ
- સરકારના દરેક મોનોગ્રાફી યોજનાઓનું 300+ કવરેજ
- હાર્ડકોપર કરવા માટે FACTS & DATAનું વિભાગવાર સંગ્રહન
- દરેક યોજનાની ટેબલોફન, લોગો, તારીખ, સ્થળ અને શાખાથી સાથેની વિસ્તૃત અને વિવરણાત્મક માહિતી
- અગાઉની પરીક્ષામાં પુસ્તકોની યોજનાનું સંગ્રહન

Available at **amazon**

વધુ માહિતી માટે CALL 93753-01110

આ પુસ્તક તમામ અગ્રગણ્ય બુક સ્ટોર પર ઉપલબ્ધ

પરંપરાગત નવા વર્ષનો તહેવાર

- ભારતના ઉપરાષ્ટ્રપતિએ 'ચૈત્ર નવરાત્રી, ગુડી પડવા, બળેવ પર્વ, ચેટીચાદ, વૈશાખી, વિસુ, પુથાનુ અને બોહાગ બિહુ' તહેવારો પર લોકોને શુભેચ્છા પાઠવી હતી.
- આ વસંતપંચમીના તહેવારો ભારતમાં પરંપરાગત નવા વર્ષની શરૂઆતને ચિહ્નિત કરે છે.

Back to Basics : મહત્વના મુદ્દાઓ

- **ચૈત્ર નવરાત્રી:**
 - આ વિક્રમ સંવતનાં નવા વર્ષની શરૂઆતમાં ચિહ્નિત કરે છે જેને વૈદિક (હિન્દુ) કેલેન્ડર તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
 - વિક્રમ સંવત એ દિવસનો છે જ્યારે સમ્રાટ વિક્રમાદિત્યએ શકને પરાજિત કરીને નવા યુગની હાકલ કરી હતી.
 - તેમની દેખરેખ હેઠળ, ખગોળશાસ્ત્રીઓએ ચંદ્ર-સૌર સિસ્ટમ પર આધારિત એક નવું કેલેન્ડર બનાવ્યું હતું, જેનું પાલન હજી પણ ભારતના ઉત્તરીય પ્રદેશોમાં થાય છે.
 - આ મહિનાના 'ઉન્નત તબક્કા'નો પ્રથમ દિવસ ચૈત્રનો (હિન્દુ કેલેન્ડરનો) પ્રથમ મહિનો છે.
- **ગુડી પડવો અને ઉગાડી:**
 - આ તહેવારો કર્ણાટક, આંધ્રપ્રદેશ અને મહારાષ્ટ્ર સહિતના ડેક્કન ક્ષેત્રના લોકો દ્વારા ઉજવવામાં આવે છે.
 - બંને તહેવારોમાં સામાન્ય પ્રથા એ છે કે તહેવારનો ખોરાક મધુર અને કડવા મિશ્રણથી તૈયાર કરવામાં આવે છે.
 - ગોળ (મીઠું) અને લીમડો (કડવો) જેને બેવું-બેલા કહેવામાં આવે છે, તે દક્ષિણમાં પીરસવામાં આવે છે, જે દર્શાવે છે કે જીવન સુખ અને દુઃખ બંનેનું મિશ્રણ છે.
 - ગુડી મહારાષ્ટ્રના ઘરોમાં બનાવવામાં આવતી ઢીંગલી છે.
 - ગુડી બનાવવા માટે, વાંસની લાકડીને લીલા અથવા લાલ કાપડથી શણગારવામાં આવે છે. આ ગુડી ઘર અથવા બારી / દરવાજાની બહાર દરેકને જોવા માટે સ્પષ્ટપણે મૂકવામાં આવે છે.
 - ઉગાડી માટે, ઘરોમાં દરવાજા કેરીના પાનથી શણગારવામાં આવે છે, જેને કન્નડમાં તોરણાલુ અથવા તોરણ કહેવામાં આવે છે.
- **ચેટ્ટીચાંદ:**
 - સિંધી 'ચેટ્ટીચાંદ'ને નવા વર્ષ તરીકે ઉજવે છે. સિંધીમાં ચૈત્ર મહિનાને 'ચેત' કહેવામાં આવે છે.
 - આ દિવસ સિંધીઓના આશ્રયદાતા સંત ઉદયલાલ / જુલેલાલ ની જન્મજયંતિ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.
- **નવરેહ:**
 - તે કાશ્મીરમાં ઉજવાતું નવું વર્ષ છે.
 - 'નવરેહ' શબ્દ સંસ્કૃત શબ્દ 'નવવર્ષ' પરથી આવ્યો છે.
 - આ તહેવાર ચૈત્ર નવરાત્રીના પ્રથમ દિવસે ઉજવવામાં આવે છે.

- આ દિવસે કાશ્મીરી પંડિતો ચોખાના વાસણ (વાટકા) ના દર્શન કરે છે, જે સંપત્તિ અને પ્રજનન પ્રતીક માનવામાં આવે છે.
- **વૈશાખી:**
 - તેને હિન્દુઓ અને શીખ દ્વારા ઉજવવામાં આવતી વૈશાખી પણ કહેવામાં આવે છે.
 - તે હિન્દુ સૌર નવા વર્ષની શરૂઆત દર્શાવે છે.
 - તે વર્ષ 1699 માં ગુરૂ ગોવિંદસિંહના ખાલસા પંથની રચનાની યાદ અપાવે છે.
 - વૈશાખીનો તે દિવસ હતો જ્યારે કોલોનિયલ બ્રિટીશ સામ્રાજ્યના અધિકારીઓ દ્વારા એક સંમેલનમાં જલિયાંવાલા ભાગ હત્યાકાંડ ચલાવવામાં આવ્યો હતો, જે અંગ્રેજો શાસન સામેના ભારતીય આંદોલનની એક ઘટના છે.
- **વિશુ:**
 - તે ભારતના કેરળ રાજ્ય, કર્ણાટકનાતું તુલુ નાડુ ક્ષેત્ર, તમિલનાડુના પાડોશી પ્રદેશ અને તેમના આસપાસના સમુદાયના કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશ પોન્ડિચેરીનો માહે જિલ્લામાં ઉજવવામાં આવતો હિંદુ તહેવાર છે.
 - આ તહેવાર મેદામ મહિનાનો પ્રથમ દિવસ દર્શાવે છે,
 - કેરળમાં સૌર કેલેન્ડર ના નવમા મહિનામાં હંમેશા દર વર્ષે 14 અથવા 15 એપ્રિલના રોજ એપ્રિલની મધ્યમાં ગ્રેગોરિયન કેલેન્ડરમાં આવે છે.
- **પુથાનુ:**
 - તે પુથુરુદમ અથવા તમિળના નવા વર્ષ તરીકે પણ ઓળખાય છે, તે તમિળ કેલેન્ડર વર્ષનો પહેલો દિવસ છે અને પરંપરાગત રીતે તે એક તહેવાર તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.
 - આ તહેવારની તારીખ હિન્દુ કેલેન્ડર ના સૌર ચક્રથી ની સાથે નક્કી કરી ને તમિળ મહિનાના પ્રથમ દિવસ તરીકે નક્કી કરવામાં આવે છે.
 - તેથી તે ગ્રેગોરિયન કેલેન્ડર માં દર વર્ષે 14 મી એપ્રિલે આવે છે.
- **બોહાગ બિહુ:**
 - બોહાગ બિહુ અથવા રોંગાલી બિહુ, જેને હાટબીહુ (સાત બિહુ) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
 - તે એક પરંપરાગત આદિવાસી વંશીય ઉત્સવ છે જે ઉત્તર-પૂર્વ ભારત અને આસામના અન્ય ભાગોમાં ઉજવવામાં આવે છે.
 - તે અસમિયા નવા વર્ષની શરૂઆત દર્શાવે છે.
 - તે સામાન્ય રીતે એપ્રિલના બીજા અઠવાડિયામાં પડે છે, ઐતિહાસિક રીતે તે લણણીનો સમય સૂચવે છે.

જલિયાંવાલા ભાગ હત્યાકાંડ

- તાજેતરમાં જ વડા પ્રધાને જલિયાંવાલા ભાગ હત્યાકાંડની 102 મી વર્ષગાંઠ પર શહીદોને શ્રદ્ધાંજલિ અર્પી હતી.

- રાષ્ટ્રીય આર્કાઇવ્સ (ભારતનાં રાષ્ટ્રીય આર્કાઇવ્સ) 130 માં સ્થાપના દિવસ ને ચિહ્નિત કરવા માટે જલિયાંવાલા બાગ હત્યાકાંડના પ્રસંગે એક પ્રદર્શનનું ઉદઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- જલિયાંવાલા બાગ હત્યાકાંડ વિશે:
 - 13 એપ્રિલ, 1919 ના રોજ, બ્રિગેડિયર જનરલ રેજિનાલ્ડ ડાયરને જલિયાંવાલા બાગ ખાતે યોજાયેલી શાંતિપૂર્ણ સભામાં સામેલ લોકોને ગોળીબાર કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો, જેમાં હજારો નિઃશસ્ત્ર પુરૂષો, સ્ત્રીઓ અને બાળકો માર્યા ગયા હતા.
- જલિયાંવાલા બાગ હત્યાકાંડ માટે જવાબદાર પરિબળો:
 - એપ્રિલ 1919 ના હત્યાકાંડ એ એક ઘટના હતી જેની પાછળ ઘણા પરિબળો કામ કરી રહ્યા હતા.
 - ભારતની તત્કાલીન બ્રિટીશ સરકારે પ્રથમ વિશ્વ યુદ્ધ (1914-18) દરમિયાન રાષ્ટ્રીય પ્રવૃત્તિઓને રોકવા માટે ઘણા દમનકારી કાયદા લાવ્યા હતા.
 - અરાજક અને ક્રાંતિકારી અધિનિયમ (અરાજકતા અને ક્રાંતિકારક ગુના અધિનિયમ), 1919, જે રોલટ એક્ટ અથવા કાળો કાયદો પણ કહેવાય છે તે 10 માર્ચ, 1919 ના રોજ પસાર થયો હોવાનું મનાય છે. દેશભરમાં દેશદ્રોહી અને અશાંતિ ફેલાવવાનો ડર રાખનારા કોઈપણને કેદ કરવાનો સરકારને હવે અધિકાર મળ્યો છે.
 - 13 એપ્રિલ, 1919 ના રોજ, સૈફુદ્દીન કીચલૂ અને ડો.સત્યપાલની મુક્તિ માટે વિનંતી કરવા જલિયાંવાલા બાગ ખાતે આશરે 10,000 પુરૂષો, મહિલાઓ અને બાળકોનું ટોળું એકઠું થયું.
 - બંને અગ્રણી નેતાઓ, જે હિન્દુ-મુસ્લિમ એકતાના પ્રતીક છે, તેમની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને તેઓને રોલટ અધિનિયમ ના શાંતિપૂર્ણ વિરોધ માટે શહેરની બહાર મોકલવામાં આવ્યા હતા.
 - બ્રિગેડિયર-જનરલ ડાયરે તેના સૈનિકો સાથે ઘટના સ્થળે પહોંચ્યા હતા અને બધા ને ઘેરી લીધા હતા અને બહાર જવા માટેનો એકમાત્ર રસ્તો અવરોધિત કર્યો હતો અને તેના સૈનિકોને વિરોધીઓને ઠાર મારવાનું કહ્યું હતું.
- જલિયાંવાલા બાગ અકસ્માત પછીની સ્થિતિ:
 - ભવિષ્યના કોઈપણ વિરોધને રોકવા માટે સરકારે પંજાબમાં લશ્કરી કાયદો લાગુ કર્યો, જેમાં જાહેર પ્રવજ અને અન્ય અપમાનનો સમાવેશ થાય છે. આ ઘટનાની જાણ થતાં જ ભારતીયોનો રોષ વધ્યો અને બ્રિટિશ સરકાર વિરૂદ્ધ આખા દેશ માં વિરોધ પ્રદર્શન શરૂ થયું.
 - બંગાળી કવિ અને નોબેલ વિજેતા રવીન્દ્રનાથ ટાગોરે વર્ષ 1915 માં તેમની નાઈટહૂડના ખિતાબ નો ત્યાગ કર્યો.
 - મહાત્મા ગાંધી કેસર-એ-હિન્દ ની બિરૂદ પરત કર્યું કે જે તેને બોઅર યુદ્ધ દરમિયાન બ્રિટિશરોએ દરમિયાન આપ્યું હતું.

- ઓક્ટોબર 14, 1919 ભારત સરકારની ડિસઓર્ડર ઈન્કવાયરી કમિટી ની રચનાની ઘોષણા કરી. લોર્ડ વિલિયમ્સ હન્ટરની અધ્યક્ષતાવાળી કમિટી તેમના નામ પરથી હન્ટર કમિશન તરીકે ઓળખાય છે. ભારતીયો પણ તેમાં સભ્ય હતા.
- 1920 ના માર્ચમાં રજૂ કરેલા અંતિમ અહેવાલમાં સમિતિએ સર્વસંમતિથી ડાયરના કૃત્યોની નિંદા કરી અને તેમને પદ પરથી રાજનામું આપવાનો નિર્દેશ આપ્યો.
- ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસે તેની બિન-સત્તાવાર સમિતિની નિમણૂક મોતીલાલ નહેરૂ, સી.આર. દાસ, અબ્બાસ તૈયબજી, એમ.આર. જયકર અને ગાંધી શામેલ હતા.
- મહાત્મા ગાંધીએ જલ્દીથી અસહકાર આંદોલનનું પોતાનું પહેલું મોટું અહિંસક સત્યાગ્રહ અભિયાન (અસહકાર આંદોલન- 1920-22) શરૂ કર્યું, જે ભારતમાં 25 વર્ષ પછી બ્રિટિશ શાસનનો અંત લાવવાની દિશામાં એક મહત્વપૂર્ણ પગલું સાબિત થયું.

બી.આર. આંબેડકર: 130 મી જન્મ જયંતિ

- 14 એપ્રિલ, 2020ના રોજ દેશભરમાં બી.આર. આંબેડકરની 130મી વર્ષગાંઠની ઉજવણી કરી હતી.
- ડો.આંબેડકર સમાજ સુધારક, ન્યાયશાસ્ત્રી, અર્થશાસ્ત્રી, લેખક, બહુવિધ (ઘણી ભાષાઓના જાણકાર), વિદ્વાન અને વિવિધ ધર્મોના ચિંતક હતા.

Back to Basics : સંક્ષિપ્તમાં પરિચય

- તેઓ ભારતીય બંધારણના પિતા તરીકે ઓળખાય છે અને ભારતના પહેલા કાયદા પ્રધાન હતા.
- જન્મ:
 - બાબાસાહેબ ડો. ભીમરાવ આંબેડકરનો જન્મ 1891 ના વર્ષના મધ્ય પ્રાંત (હાલના મધ્યપ્રદેશ) માં આવેલા મહુમાં થયો હતો.
 - તેઓ બંધારણની મુસદ્દા સમિતિના અધ્યક્ષ હતા.
 - તે એક પ્રખ્યાત રાજકારણી હતા જેણે દલિતો અને અન્ય સામાજિક રીતે પછાત વર્ગના હકો માટે લડ્યા હતા.
- ફાળો:
 - તેમણે મ્યુનિસિપલ બોર્ડના નિર્ણયનો વિરોધ કરી રહેલા હિન્દુ ઓ વિરૂદ્ધ માર્ચ 1927 માં મહાડ સત્યાગ્રહનું નેતૃત્વ કર્યું હતું.
 - 1926માં મહાડ મ્યુનિસિપલ બોર્ડ (મહારાષ્ટ્ર) એ તમામ સમુદાયો માટે તળાવના ઉપયોગથી સંબંધિત આદેશ આપ્યો. અગાઉ અસ્પૃશ્યોને મહાડમાં તળાવના પાણીનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી નહોતી.
 - તેમણે ત્રણેય ગોળમેજી પરિષદમાં ભાગ લીધો હતો.
 - વર્ષ 1932 માં, ડો.આંબેડકરે મહાત્મા ગાંધી સાથે પૂના કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા, તેઓ દલિત વર્ગો (કોમ્યુનલ એવોર્ડ) માટે અલગ મતદારની માંગણી કરવાના વિચાર સાથે સમંત થયા હતા.

- > જો કે, પ્રાંતીય વિધાનસભાઓમાં દલિત વર્ગો માટે અનામત બેઠકોની સંખ્યા 1 થી વધારીને 177 કરવામાં આવી હતી અને કેન્દ્રીય વિધાનસભામાં દલિત વર્ગ માટે અનામત બેઠકોની સંખ્યામાં 18 ટકાનો વધારો કરાયો હતો.
- > હિલ્ટન યંગ કમિશન સમક્ષના તેમના મંતવ્યો ભારતીય રિઝર્વ બેંક- RBI ના પાયા તરીકે હતા.
- ચૂંટણી અને પદ:
 - > વર્ષ 1936 માં, તેઓ બોમ્બે વિધાનસભામાં ધારાસભ્ય તરીકે ચૂંટાયા હતા.
 - > વર્ષ 1942 માં, તેઓ કાર્યકારી સભ્ય તરીકે વાઈસરોયની કારોબારી પરિષદમાં નિયુક્ત થયા હતા.
 - > વર્ષ 1947 માં, આંબેડકરે સ્વતંત્ર ભારતના પ્રથમ પ્રધાનમંડળ માં વડાપ્રધાન જવાહરલાલ નહેરૂના કાયદા પ્રધાન બનવાનું આમંત્રણ સ્વીકાર્યું હતું.
- બૌદ્ધ ધર્મ અપનાવવો:
 - > હિન્દુ કોડ બિલ અંગેના મતભેદોને કારણે તેમણે 1951 માં કેબિનેટમાંથી રાજીનામું આપ્યું હતું.
 - > તેમણે બૌદ્ધ ધર્મ સ્વીકાર્યો અને 6 ડિસેમ્બર 1956 માં (મહાપરિવાર દિવસ) મૃત્યુ પામ્યા.
 - > ચૈત્ય ભૂમિ મુંબઈમાં સ્થિત છે જે બી.આર. આંબેડકર મેમોરિયલ તરીકે ઓળખાય છે.
 - > વર્ષ 1990 માં, તેમને ભારતના સર્વોચ્ચ નાગરિક સન્માન ભારત રત્નથી નવાજવામાં આવ્યા હતા.

મહત્વપૂર્ણ કાર્યો

- પત્રિકાઓ:
 - > મુકનાયક (1920)
 - > બહિષ્કૃત ભારત (1927)
 - > સમતા (1929)
 - > જનતા (1930)
- પુસ્તકો:
 - > જ્ઞાતિ પ્રણાલીનો વિનાશ
 - > બુદ્ધ અથવા કાર્લ માર્ક્સ
 - > અસ્પૃશ્ય : તેઓ કોણ હતા અને તેઓ કેવી રીતે અસ્પૃશ્ય બન્યા
 - > બુદ્ધ અને તેનો ધર્મ
 - > હિન્દુ મહિલાઓનો ઉદય અને પતન
- સંસ્થા:
 - > બહિષ્કૃત હિતકારિણી સભા (1923)
 - > સ્વતંત્ર લેબર પાર્ટી (1936)
 - > અનુસૂચિત જાતિ ફેડરેશન (1942)
 - > આંબેડકરની હાલની સુસંગતતા
 - > ભારતમાં જાતિ આધારિત અસમાનતા હજી પણ યથાવત છે. જોકે, દલિતોએ અનામત દ્વારા રાજકીય ઓળખ મેળવી લીધી છે અને પોતાનો રાજકીય પક્ષ બનાવ્યો છે, તેમ છતાં, તેઓ હજી પણ સામાજિક (આરોગ્ય અને શિક્ષણ) અને આર્થિક ક્ષેત્રમાં પછાત છે.

- > કોમી ધ્રુવીકરણની સાથે રાજકારણમાં પણ કોમવાદીકરણનો ઉદય થયો છે. તેથી, આંબેડકરની બંધારણીય નીતિશાસ્ત્ર ધાર્મિક નૈતિકતાને સલામત આધાર આપીને ભારતીય બંધારણના કાયમી નુકસાનને અટકાવી શકે છે.

ગોળમેજી પરિષદ

- > પ્રથમ ગોળમેજી પરિષદ: તે 12 નવેમ્બર 1930 ના રોજ લંડનમાં યોજાઈ હતી, પરંતુ કોંગ્રેસે તેમાં ભાગ લીધો ન હતો.
- > માર્ચ 1931 માં, મહાત્મા ગાંધી અને લોર્ડ ઈરવિન (વાઈસરોય ઓફ ઈન્ડિયા 1926-31) વચ્ચે ગાંધી-ઈરવિન કરાર પર હસ્તાક્ષર થયા. આમાં, કોંગ્રેસ નાગરિક અસહકાર આંદોલનને સમાપ્ત કરવા અને નજીકના ભવિષ્યમાં યોજાનારી ગોળમેજી પરિષદમાં ભાગ લેવા સંમત થઈ.
- > બીજી ગોળમેજી પરિષદ: તે 7 સપ્ટેમ્બર 1931 ના રોજ લંડનમાં યોજાઈ હતી.
- > ત્રીજી ગોળમેજી પરિષદ: 17 નવેમ્બર, 1932 ના રોજ, સમય-સમય પર નિયુક્ત થયેલ વિવિધ પેટા સમિતિઓના અહેવાલો પર વિચારણા કરવા માટે, લંડનમાં ત્રીજી ગોળમેજી પરિષદનું આયોજન કરવામાં આવ્યું, જેનું પરિણામ અંતે ભારત સરકાર અધિનિયમ, 1935માં આવ્યું.
- > કોંગ્રેસે ત્રીજી ગોળમેજી પરિષદમાં ભાગ લીધો ન હતો, કારણ કે તે સમયે કોંગ્રેસના મોટા ભાગના અગ્રણી જેલમાં હતા.

જ્યોતિરાવ ફૂલે

- > મહાત્મા જ્યોતિરાવ ફૂલેની જન્મજયંતિ (11 એપ્રિલ) થી શરૂ થયેલ 'ટીકા ઉત્સવ (રસીકરણ મહોત્સવ)' બાબાસાહેબ આંબેડકરની જન્મજયંતિ સુધી 14 એપ્રિલ 2021 સુધી ચાલુ રહેશે.
- > ચાર દિવસીય ઉત્સવનો હેતુ પ્રાધાન્યતા જૂથો અને કોવિડ-19 રસીનો શૂન્ય બગાડ માટે વધુ લોકોને રસી આપવાનો છે.
- > જ્યોતિરાવ ફૂલે ભારતીય સમાજસેવક, વિચારક, જાતિ વિરોધી સમાજ સુધારક અને મહારાષ્ટ્રના લેખક હતા. તેઓ જ્યોતિબા ફૂલે તરીકે પણ ઓળખાય છે.

Back to Basics : વિગતવાર જીવન પરિચય

- જન્મ:
 - > જ્યોતિરાવ ફૂલેનો જન્મ 11 એપ્રિલ, 1827 ના રોજ હાલના મહારાષ્ટ્રમાં થયો હતો અને તે શાકભાજીની ખેતી કરતી માલી જાતિના હતા.
- શિક્ષણ:
 - > વર્ષ 1841 માં, ફૂલેને સ્કોટિશ મિશનરી હાઈ સ્કૂલ (પુણે) માં દાખલ કરવામાં આવ્યા, જ્યાં તેણે પોતાનું શિક્ષણ પૂરું કર્યું.
- વિચારધારા:
 - > તેમની વિચારધારા સ્વતંત્રતા, સમાનતાવાદ અને સમાજવાદ પર આધારિત હતી.

- > ફૂલે થોમસ પાર્થનના પુસ્તક 'ધ રાઈટ્સ ઓફ મેન' દ્વારા પ્રભાવિત હતા અને માનતા હતા કે સામાજિક દૃષ્ટતાઓ સામે લડવાનો એકમાત્ર રસ્તો છે કે નીચલા વર્ગની મહિલાઓને શિક્ષિત કરવી.
- મુખ્ય પ્રકાશનો:
 - > તૃતીયા રત્ન (1855); પોવાડા: છત્રપતિ શિવાજી રાજ ભોંસલે યંચા (1869); ગુલામગીરી (1873), શક્તિરાયચ આસૂદ (1881).
- સંબંધિત સંગઠન:
 - > ફૂલેએ તેમના અનુયાયીઓ સાથે મળીને વર્ષ 1873 માં સત્યશોધક સમાજની રચના કરી, જેનો અર્થ હતો 'સત્યના સાધકો' જેથી મહારાષ્ટ્રના નીચલા વર્ગને સમાન સામાજિક અને આર્થિક લાભ મળી શકે.
- મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ સભ્ય:
 - > તેઓ પૂના મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના કમિશનર તરીકે નિયુક્ત થયા અને વર્ષ 1883 સુધી આ પદ પર રહ્યા.
- મહાત્માનું બિરુદ:
 - > 11 મે, 1888 ના રોજ, તેમને મહારાષ્ટ્રના સામાજિક કાર્યકર્તા વિક્ટરરાવ કૃષ્ણજી વાંડેકર દ્વારા 'મહાત્મા'ના બિરુદથી નવાજવામાં આવ્યા હતા.
- સમાજ સુધારક:
 - > વર્ષ 1848 માં, તેમણે તેમની પત્ની (સાવિત્રીબાઈ) ને વાંચવા અને લખવાનું શીખવ્યું, ત્યારબાદ આ દંપતીએ પુણેમાં છોકરીઓ માટે પહેલી સ્વદેશી સંચાલિત શાળા શરૂ કરી, જ્યાં તે બંને ભણાવતા હતા.
 - > તે જાતિ સમાનતામાં વિશ્વાસ કરતાં હતાં અને તેની પત્નીને તેની તમામ સામાજિક સુધારણા પ્રવૃત્તિઓમાં સામેલ કરીને તેની માન્યતાઓનું અનુકરણ કરતાં હતાં.
 - > 1852 સુધીમાં, ફૂલેએ ત્રણ શાળાઓની સ્થાપના કરી હતી, પરંતુ 1857 ના બળવાં પછી 1858 ની સાલમાં આ શાળાઓ ભંડોળના અભાવને કારણે બંધ થઈ ગઈ હતી.
 - > જ્યોતિબાએ વિધવાઓની દૈનિકીય સ્થિતિ સમજી અને યુવાન વિધવાઓ માટે આશ્રમ સ્થાપ્યો અને છેવટે વિધવા પુનર્લગ્ન ના વિચારના હિમાયતી બન્યાં.
 - > જ્યોતિરાવ બ્રાહ્મણો અને અન્ય ઉચ્ચ જાતિઓની રૂઢિવાદી માન્યતાઓનો વિરોધ કરે છે અને તેમને 'પાખંડ' કહે છે.
 - > વર્ષ 1868 માં, જ્યોતિરાવે તેમના ઘરની બહાર એક સામૂહિક બાથહાઉસ બનાવવાનું નક્કી કર્યું, જે તમામ માનવો પ્રત્યેની તેમની લાગણી દર્શાવે છે, તે સાથે, તેમણે તમામ જાતિના સભ્યો સાથે જમવાનું શરૂ કર્યું.
 - > તેમણે એક લોક જાગૃતિ અભિયાન શરૂ કર્યું, જે પછીથી ડો.બી.આર. આંબેડકર અને મહાત્મા ગાંધીની વિચારધારાઓને પ્રભાવિત કર્યા, જેમણે પાછળથી જાતિના ભેદભાવ સામે મોટી પહેલ કરી.
 - > ઘણા લોકો દ્વારા એવું માનવામાં આવે છે કે ફૂલેએ દલિત જનતાની સ્થિતિ દર્શાવવા માટે પ્રથમ વખત 'દલિત' શબ્દનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

- > તેમણે મહારાષ્ટ્રમાં અસ્પૃશ્યતા અને જાતિ પ્રથાને સમાપ્ત કરવા માટે કામ કર્યું.
- મૃત્યુ:
 - > 28 નવેમ્બર, 1890.
 - > તેમનું સ્મારક મહારાષ્ટ્રના પુણેના ફૂલેવાડામાં બનાવવામાં આવ્યું છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. જ્યોતિરાવ ફૂલેના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો:
 1. જ્યોતિરાવ ફૂલે ભારતીય સમાજસેવક, વિચારક, જાતિ વિરોધી સમાજ સુધારક અને મહારાષ્ટ્રના લેખક હતા. તેઓ જ્યોતિબા ફૂલે તરીકે પણ ઓળખાય છે.
 2. ફૂલેએ તેમના અનુયાયીઓ સાથે મળીને વર્ષ 1873 માં સત્યશોધક સમાજની રચના કરી, જેનો અર્થ હતો 'સત્યના સાધકો' જેથી મહારાષ્ટ્રના નીચલા વર્ગને સમાન સામાજિક અને આર્થિક લાભ મળી શકે.
 3. તેમનું સ્મારક મહારાષ્ટ્રના પુણેના ફૂલેવાડામાં બનાવવામાં આવ્યું છે.
 4. તેમના મુખ્ય પુસ્તકો તૃતીયા રત્ન (1855); પોવાડા: છત્રપતિ શિવાજી રાજ ભોંસલે યંચા (1869); ગુલામગીરી (1873), શક્તિરાયચ આસૂદ (1881).
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4
2. બી.આર. આંબેડકરના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. 14 એપ્રિલ, 2020ના રોજ દેશભરમાં બી.આર. આંબેડકરની 130મી વર્ષગાંઠની ઉજવણી કરી હતી તેઓ ભારતીય બંધારણના પિતા તરીકે ઓળખાય છે અને ભારતના પહેલા કાયદા પ્રધાન હતા.
 2. ડો.આંબેડકર સમાજ સુધારક, ન્યાયશાસ્ત્રી, અર્થશાસ્ત્રી, લેખક, બહુવિધ (ઘણી ભાષાઓના જાણકાર), વિદ્વાન અને વિવિધ ધર્મોના ચિંતક હતા.
 3. ચૈત્ય ભૂમિ મુંબઈમાં સ્થિત છે જે બી.આર. આંબેડકર મેમોરિયલ તરીકે ઓળખાય છે.
 4. વર્ષ 1990 માં, તેમને ભારતના સર્વોચ્ચ નાગરિક સન્માન ભારત રત્નથી નવાજવામાં આવ્યા હતા.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

3. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સિંધી 'ચેટ્ટીયાંદ'ને નવા વર્ષ તરીકે ઉજવે છે. સિંધીમાં ચૈત્ર મહિનાને 'ચેત' કહેવામાં આવે છે.
2. નવરેહ કાશ્મીરમાં ઉજવાતું નવું વર્ષ છે.
3. બોહાગ બિહુ અસમિયા નવા વર્ષની શરૂઆત દર્શાવે છે.
4. ઉગાડી તહેવારમાં, ઘરોમાં દરવાજા કેરીના પાનથી શણગારવામાં આવે છે, જેને કન્નડમાં તોરણાલુ અથવા તોરણ કહેવામાં આવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

4. જલિયાંવાલા બાગ હત્યાકાંડના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 13 એપ્રિલ, 1919 ના રોજ, સૈફુદ્દીન કીચલૂ અને ડો.સત્યપાલની મુક્તિ માટે વિનંતી કરવા જલિયાંવાલા બાગ ખાતે આશરે 10,000 પુરૂષો, મહિલાઓ અને બાળકોનું ટોળું એકઠું થયું હતું.
2. 13 એપ્રિલ, 1919 ના રોજ, બ્રિગેડિયર જનરલ રેજિનાલ્ડ ડાયરને જલિયાંવાલા બાગ ખાતે યોજાયેલી શાંતિપૂર્ણ સભામાં સામેલ લોકોને ગોળીબાર કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો, જેમાં હજારો નિ:શસ્ત્ર પુરૂષો, સ્ત્રીઓ અને બાળકો માર્યા ગયા હતા.
3. મહાત્મા ગાંધી કૈસર-એ-હિન્દ ની બિરૂદ પરત કર્યું કે જે તેને બોઅર યુદ્ધ દરમિયાન બ્રિટિશરોએ દરમિયાન આપ્યું હતું.
4. 1920 ના માર્ચમાં રજૂ કરેલા અંતિમ અહેવાલમાં સમિતિએ સર્વસંમતિથી ડાયરના કૃત્યોની નિંદા કરી અને તેમને પદ પરથી રાજીનામું આપવાનો નિર્દેશ આપ્યો.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

ભારતની ભૂગોળ

LATEST EDITION

નકસા હારી સંપૂર્ણ અભ્યાસ

GPSC 1/2, PI, PSI/CONSTABLE, S.T.I., Dy.SO, નાયબ મામલતદાર, બિનસચિવાલય કલાર્ક, તલાટી, TET, TAT વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

FREE BOOKLET

1500+ MCQ

ATLAS, FLOW CHARTS, ICE FACT, QUE-ANS, TABLES

NOW AVAILABLE

ICE INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

ભારત કોરોના રસીથી 100 મિલિયન લોકોને રસી આપનાર સૌથી ઝડપી દેશ બન્યો

- આજ સુધીમાં, ભારતમાં 100 કરોડથી વધુ લોકોને કોવિડ-19 રસીનો ડોઝ આપવામાં આવ્યો છે. નોંધપાત્ર વાત એ છે કે ભારતે માત્ર 85 દિવસમાં 10 કરોડ લોકોને રસી આપી છે. મહત્વનું છે કે, સરકારે 1 એપ્રિલ 2021 થી 45 વર્ષથી વધુ ઉંમરના લોકોને રસી આપવાનું શરૂ કર્યું છે.
- અમેરિકાએ 85 દિવસમાં 92 મિલિયન લોકોને રસી આપી હતી, જ્યારે તે જ સમયગાળામાં ચીને 61 મિલિયન લોકોને રસી આપી હતી.

Back to Basics : રસીકરણ માટે કેટલો ખર્ચ થાય છે?

- તમામ 10,000 સરકારી હોસ્પિટલોમાં રસીકરણ અભિયાન નિ: શુલ્ક ચાલશે.
- પરંતુ લાભાર્થીએ 20,000 ખાનગી રસીકરણ કેન્દ્રો પર રસીકરણ માટે ફી ચૂકવવાની રહેશે. આરોગ્ય મંત્રાલય દ્વારા હજી સુધી રસી ફી નક્કી કરવામાં આવી નથી.

કોવિડ -19 રસીકરણનો પ્રથમ તબક્કો

- કોવિડ -19 રસીકરણ અભિયાનનો પ્રથમ તબક્કો 16 જાન્યુઆરી, 2021 ના રોજ શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. આ અભિયાન દેશભરના 3006 રસીકરણ કેન્દ્રો પર શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. પ્રથમ તબક્કામાં ફક્ત આરોગ્ય કર્મચારીઓ અને ફન્ટલાઈન કામદારો માટે રસીકરણ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું. પ્રથમ તબક્કા હેઠળ, અત્યાર સુધીમાં આશરે 1,26,71,163 લોકોને રસીનો પ્રથમ ડોઝ આપવામાં આવ્યો છે. તેમાંથી, લગભગ 1.4 મિલિયન લોકોને બીજા માત્રા પણ મળી છે. રસીકરણ અભિયાનમાં 50 વર્ષથી વધુ ઉંમરના લોકોનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

બીજો તબક્કો

- કોવિડ -19 રસીકરણના બીજા તબક્કા હેઠળ, 60 વર્ષથી વધુ ઉંમરના લોકોને રસી આપવામાં આવી રહી છે.
- આ ઉપરાંત, માર્ગદર્શિકા અનુસાર, 45 વર્ષથી વધુ ઉંમરના લોકો અને રોગોથી પીડિત લોકોને પણ રસી આપવામાં આવી રહી છે.

ટીકા ઉત્સવની શરૂઆત દેશભરમાં થઈ

- 11 એપ્રિલ, 2021 ના રોજ, દેશભરમાં ટીકા ઉત્સવની શરૂઆત થઈ. તાજેતરમાં વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ તાજેતરમાં રાજ્યોના મુખ્યમંત્રીઓને 'ટીકા ઉત્સવ' યોજવાની અપીલ કરી હતી. આ તહેવાર 4 દિવસ સુધી ચાલશે.

Back to Basics : તહેવાર એટલે શું?

- ટીકા ઉત્સવ એક તહેવાર છે. તે 11 મી એપ્રિલ, 2021 અને 14 મી એપ્રિલ, 2021 વચ્ચે યોજવામાં આવશે. આ તહેવારનો મુખ્ય હેતુ વધુને વધુ લોકોને રસી અપાવવાનો છે. તે COVID-19 રસીના શૂન્ય અપવ્યય પર પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.

ભારતમાં COVID-19 રસીકરણ અભિયાન

- હાલમાં, ત્રણ રાજ્યો મહત્તમ COVID-19 ડોઝ પ્રાપ્ત કરી રહ્યાં છે. તેઓ મહારાષ્ટ્ર, રાજસ્થાન અને ગુજરાત છે.
- કોવેક્સિન અને કોવિશિલ્ડ એ ભારતમાં હાલમાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવતી બે મોટી COVID-19 રસી છે.
- અત્યાર સુધીમાં ભારતે રસીના 64 મિલિયન ડોઝ કેરેબિયન, આફ્રિકા અને એશિયાના એમ કુલ 84 દેશોમાં મોકલ્યા છે. ભારતીય COVID-19 રસીના મુખ્ય પ્રાપ્તકર્તા દેશો મેક્સિકો, કેનેડા અને બ્રાઝિલ છે.
- ભારત સરકાર તેના રસીકરણ કાર્યક્રમના ભાગ રૂપે જુલાઈ 2021 સુધીમાં 250 મિલિયન લોકોને 'ઉચ્ચ પ્રાધાન્યતા' કેટેગરીમાં શામેલ કરવાની યોજના ધરાવે છે.

કોવેક્સિન

- કોવેક્સિન એ ભારત સરકાર દ્વારા સમર્થિત રસી છે જે ભારત બાયોટેક દ્વારા બનાવવામાં આવે છે. તેનો અસરકારકતા દર 81% છે. કોવેક્સિન રસીના ત્રણ તબક્કાના પરીક્ષણમાં 27,000 થી વધુ સહભાગીઓએ ભાગ લીધો છે. કોવેક્સિન બે ડોઝમાં આપવામાં આવે છે. ડોઝ વચ્ચેનો સમય અંતરાલ ચાર અઠવાડિયા છે. કોવેક્સિન મૃત કોવિડ -19 વાયરસથી તૈયાર કરવામાં આવેલ છે.

કોવિશિલ્ડ

- કોવિશિલ્ડ રસી એસ્ટ્રાઝેનેકા દ્વારા બનાવવામાં આવેલ છે. સ્થાનિકરીતે, કોવિશિલ્ડનું નિર્માણ ભારતની સીરમ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યું છે. તે ચિમ્પાન્ઝીના એડેનોવાઈરસ નામના સામાન્ય કોલ્ડ વાયરસના નબળા સંસ્કરણથી બનાવવામાં આવેલ છે. COVID-19 વાયરસ જેવા દેખાવા માટે વાયરસમાં સંશોધન કરવામાં આવ્યા છે. તે બે ડોઝમાં લાગુ પડે છે.

સેમ્યુઅલ હેનીમેન

- દર વર્ષે, 10 એપ્રિલે વિશ્વ હોમિયોપેથી દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. હોમિયોપેથીના સ્થાપક ડો. સેમ્યુઅલ હેનીમેનની જન્મજયંતિ નિમિત્તે આ દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. ભારતમાં, નીચેની થીમ્સ હેઠળ હોમિયોપેથી દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવી.

■ થીમ:

> Homeopathy: Roadmap for Integrative Medicine

Back to Basics : સેમ્યુઅલ હેનેમેન વિશે

- > ડૉ. સેમ્યુઅલ હેનેમેનનો જન્મ 10 એપ્રિલ, 1755 માં થયો હતો. તે એક જર્મન ડોક્ટર હતા અને વૈકલ્પિક દવાઓની સ્યુડો-વૈજ્ઞાનિક સિસ્ટમ બનાવવા માટે જાણીતા હતા. આ સ્યુડોસાયન્ટિફિક સિસ્ટમને હોમિયોપેથી કહેવામાં આવે છે. તે પ્રથાઓનો સમૂહ છે જે વૈજ્ઞાનિક અને તથ્યપૂર્ણ છે પરંતુ વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિઓથી અસંગત છે.
- > ડૉ. હેનેમેન એ હકીકતથી અસંતુષ્ટ હતા કે તેના સમયમાં ઘણી વખત દવાઓથી ફાયદા કરતાં વધુ નુકસાન થયું હતું. આમ, તેમણે 1784 માં દવાઓની પ્રેક્ટિસ છોડી દીધી. તે પછી, તેણે દવાઓમાં કથિત ભૂલોના કારણોની તપાસ શરૂ કરી.

સેમ્યુઅલ હોમિયોપેથીની શોધ કેવી રીતે કરી?

- > તેઓએ જોયું કે સિંચોનાના ઝાડની છાલ મેલેરિયાની સારવારમાં અસરકારક હતી. તેમના કહેવા મુજબ, પેરુવિયનના ઝાડની ખગોળીયતાને કારણે આ શક્ય બન્યું હતું. એસ્ટ્રિંજન્સી એ એવી મિલકત છે જે ત્વચાના કોષ અથવા શરીરના અન્ય કોષોને સંકુચિત કરે છે.
- > તેમણે તેનો ઉપયોગ માનવ શરીર પર સિંચોનાના પ્રભાવ વિશે સંશોધન કરવા માટે કર્યો હતો. આ દવા પછી મેલેરિયા જેવા લક્ષણો પ્રેરિત કરતી હતી. આ સાથે તેણે નિષ્કર્ષ કાઢ્યું કે તે કોઈ પણ સ્વસ્થ વ્યક્તિમાં આવું કરશે.

એપ્રિલ 12: માનવ અવકાશની ફ્લાઇટનો આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ

- > દર વર્ષે, 12 એપ્રિલે હ્યુમન સ્પેસ ફ્લાઇટનો આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ ઉજવવામાં આવે છે. આ દિવસ 1961માં યુરી ગાગરીનની ઐતિહાસિક અંતરિક્ષ યાત્રાની વર્ષગાંઠ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.

Back to Basics : પૃથ્વીભૂમિ

- > યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલીએ 12 મી એપ્રિલના રોજ, એપ્રિલ 2011 માં માનવ અંતરિક્ષ ઉડાનના આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસની ઉજવણી માટે ઠરાવ પસાર કર્યો હતો. ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યાંક હાંસલ કરવામાં અવકાશના યોગદાનને પુષ્ટિ આપવાનું લક્ષ્ય છે.

ફક્ત 12 એપ્રિલ જ કેમ?

- > 1957 માં, પ્રથમ માનવ સંચાલિત પૃથ્વી ઉપગ્રહ સ્પુટનિક પ્રથમને બાહ્ય અવકાશમાં મૂકવામાં આવ્યો. 12 એપ્રિલ, 1961 ના રોજ, યુરી ગાગરીન પૃથ્વીની સફળતાપૂર્વક

પરિભ્રમણ કરનાર પ્રથમ વ્યક્તિ બન્યા. આણે બાહ્ય અવકાશમાં માનવતાવાદી પ્રયત્નો ખોલી નાખ્યા હતા.

UNOOSA (United Nations Office for Outer Space Affairs)

- > આઉટર સ્પેસ અફેર્સ માટે યુનાઈટેડ નેશન્સ ઓફિસ એ ઓફિસ છે જે બાહ્ય અવકાશમાં શાંતિપૂર્ણ ઉપયોગ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય સહયોગને પ્રોત્સાહન આપે છે. UNOOSA દ્વારા સંયુક્ત રાષ્ટ્રના આ દિવસની ઉજવણીના કાર્યક્રમો યોજવામાં આવ્યા છે. UNOOSAનો હેતુ બાહ્ય અવકાશના આંતરરાષ્ટ્રીય સહયોગને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.

અન્ય અવલોકનો

- > આ દિવસને સોવિયત યુનિયનમાં કોસ્મોનાટીક્સ ડે તરીકે ઉજવવામાં આવે છે. 2001 થી અમેરિકા આ દિવસને 'વર્લ્ડ સ્પેસ પાર્ટી' તરીકે ઉજવી રહ્યો છે.

શિક્ષણ મંત્રીએ વિજેતાઓને મહિલા સશક્તિકરણ પર AICTE લીલાવતી એવોર્ડ 2020 એનાયત કર્યો

- > કેન્દ્રીય શિક્ષણ પ્રધાન રમેશ પોખરીયલ 'નિશાંક'એ નવી દિલ્હીમાં વિજેતાઓને મહિલા સશક્તિકરણ પર AICTE લીલાવતી એવોર્ડ 2020 એનાયત કર્યો.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > રમેશ પોખરીયલ 'નિશાંક' AICTE (ઓલ ઈન્ડિયા કાઉન્સિલ ફોર ટેકનિકલ એજ્યુકેશન) ની લીલાવતી એવોર્ડ સ્થાપવા માટેની પહેલને આવકારીને કહ્યું કે આવા નવતર પગલાથી છોકરીઓ ઉચ્ચ શિક્ષણમાં સામેલ થવા પ્રેરાશે.
- > કેન્દ્ર સરકારે ઉડાન યોજના શરૂ કરી છે, જેનો ઉદ્દેશ નબળા સામાજિક-આર્થિક દરજ્જાની છોકરીઓને શાળાના સ્તરે ઉચ્ચ શિક્ષણની પ્રાપ્તિ માટે સક્ષમ બનાવવાનો છે. આ ઉપરાંત, કેન્દ્ર સરકારે યુવતીઓને તેમના તકનીકી શિક્ષણને આગળ વધારવાની તક આપવા માટે પ્રગતિ યોજના પણ શરૂ કરી છે.
- > 'મહિલા સશક્તિકરણ' થીમ પર આધારિત, AICTEએ કુલ 456 પ્રવેશોમાંથી વિજેતાઓને આખરી ઓપ આપ્યો. આ એવોર્ડ મહિલા આરોગ્ય, આત્મરક્ષણ, સ્વચ્છતા, સાક્ષરતા, મહિલા ઉદ્યમવૃત્તિ અને કાયદાકીય જાગૃતિના ક્ષેત્રોમાં આપવામાં આવ્યા છે.

AICTE (ઓલ ઈન્ડિયા કાઉન્સિલ ફોર ટેકનિકલ એજ્યુકેશન)

- > તકનીકી શિક્ષણ માટે AICTE એક વૈધાનિક સંસ્થા અને રાષ્ટ્રીય સ્તરની કાઉન્સિલ છે. તે ઉચ્ચ શિક્ષણ વિભાગ હેઠળ કામ કરે છે. આ કાઉન્સિલની સ્થાપના નવેમ્બર 1945 માં કરવામાં આવી હતી. તે અગાઉ સલાહકાર મંડળ હતું.

ઇન્ડિયન નેશનલ યંગ એકેડેમી ઓફ સાયન્સ દ્વારા COVID-19 રસીકરણ જાગૃતિ અભિયાન શરૂ કરાયું

- વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિભાગ દ્વારા તાજેતરમાં 'COVID-19 રસીકરણ જાગૃતિ અભિયાન' નામનું દેશવ્યાપી જન જાગૃતિ અભિયાન શરૂ કરાયું છે. આ અભિયાન COVID-19 રસીકરણ વિશેની દંતકથાઓને તોડશે. આ હાંસલ કરવા માટે, વિજ્ઞાન અને તકનીકી વિભાગે હિન્દી અને અંગ્રેજી સહિત 11 ભાષાઓમાં માહિતી પેકેજો શરૂ કર્યાં. આ અભિયાનનો મુખ્ય ઉદ્દેશ COVID-19 રસીકરણ કાર્યક્રમને સફળ બનાવવાનો છે.

Back to Basics : અભિયાન વિશે

- આ અભિયાન ભારતીય વિજ્ઞાન રાષ્ટ્રીય યંગ એકેડેમી દ્વારા હાથ ધરવામાં આવશે.
- આ અભિયાન મોબાઇલ એપ્લિકેશન COVACNEWS નો ઉપયોગ કરીને હાથ ધરવામાં આવશે. COVID-19 ની માહિતી લોકો સુધી પહોંચે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે આ એપ્લિકેશન INYAS દ્વારા બનાવવામાં આવી છે. તદુપરાંત, તેનો હેતુ COVID-19 વિશેની ગેરસમજોને દૂર કરવાનો છે.

INYAS (ભારતમાં યંગ સાયન્ટિસ્ટ્સ પ્રોગ્રામ)

- INYAS એ ભારતની એકમાત્ર માન્ય યંગ સાયન્ટિસ્ટ એકેડેમી છે.
- INYAS એ દેશની પ્રથમ યંગ સાયન્ટિસ્ટ એકેડેમી પણ છે.
- તેની સ્થાપના 2014 માં કરવામાં આવી હતી.
- ભારતીય રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન એકેડમી કાઉન્સિલ દ્વારા INYASની સ્થાપના 2014 માં થઈ હતી.
- INYAS નો મુખ્ય ઉદ્દેશ દેશના યુવાન વૈજ્ઞાનિકોમાં વિજ્ઞાન શિક્ષણ અને નેટવર્કિંગને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.

ભારતમાં યંગ સાયન્ટિસ્ટ પ્રોગ્રામ

- ભારત સરકારે તાજેતરમાં દેશમાં યુવા નવીન પ્રતિભા માટે અનેક પહેલ શરૂ કરી છે.
- જીવનના પ્રારંભિક તબક્કે વિદ્યાર્થીઓમાં વૈજ્ઞાનિક જિજ્ઞાસા ઉત્પન્ન કરવા અને નવીન કુશળતા વધારવા માટે એટલ ઈનોવેટિવ મિશન અંતર્ગત એટલ ટિકરિંગ લેબ્સની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.
- ભારતીય અવકાશ સંશોધન સંસ્થાએ યંગ સાયન્ટિસ્ટ પ્રોગ્રામની શરૂઆત કરી હતી. આ પ્રોગ્રામનો મુખ્ય ઉદ્દેશ અવકાશ સંશોધન વિશેની યુવા પ્રતિભામાં ઉત્કટ ઉત્તેજીત કરવાનો છે.
- સંરક્ષણ સંશોધન વિકાસ સંગઠને પાંચ યુવાન વૈજ્ઞાનિક પ્રયોગશાળાઓ શરૂ કરી છે તે મુંબઈ, બેંગલુરુ, ચેન્નાઈ, હૈદરાબાદ અને કોલકાતામાં છે. આ પ્રયોગશાળાઓ એવી

તકનીકીઓ પર કામ કરશે કે જેમની ક્વોન્ટમ ટેકનોલોજી, કૃત્રિમ બુદ્ધિ, અસમપ્રમાણ તકનીકીઓ અને સ્માર્ટ મટિરીયલ્સ જેવી ભવિષ્યની સંરક્ષણ પ્રણાલીના વિકાસમાં મહત્વ છે.

વીજળી (ગ્રાહકોના હક) (સુધારા) નિયમો, 2021 મુસદ્દો

- વીજ મંત્રાલયે તાજેતરમાં એક મુસદ્દો વીજળી (ગ્રાહકોના હક) નિયમો, 2021 જારી કર્યા છે. આ નવા નિયમો છત સોલાર સિસ્ટમ્સના નેટ મીટરિંગને મંજૂરી આપે છે.

Back to Basics : નવા નિયમો

- નવા નિયમો 500 KW સુધીના છતની ટોચનું નેટ મીટરિંગ કરવાની મંજૂરી આપે છે.
- નીચેની વ્યાખ્યાઓ ઉમેરવામાં આવી હતી:
 - ગ્રોસ મીટરિંગ એ એક મિકેનિઝમનો સંદર્ભ આપે છે જ્યાં ગ્રીડ ઈન્ટરેક્ટિવ રૂફટોપ સોલર સિસ્ટમમાંથી વપરાશમાં લેવામાં આવતી કુલ સોલર ઉર્જા અને કુલ ઉર્જા અલગ અલગ ગણવામાં આવશે.
 - નેટ મીટરિંગ એ મિકેનિઝમ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે જ્યાં ગ્રીડ ઈન્ટરેક્ટિવ રૂફટોપ સોલર પીવી (ફોટો વોલ્ટેઈક) સિસ્ટમમાંથી ગ્રીડમાં સોલર પાવરની નિકાસ કરવામાં આવે છે.
- આ સુધારા વીજળી (ગ્રાહકોના અધિકાર) નિયમો, 2020 માં કરવામાં આવ્યા છે. વીજળી એ સહવર્તી વિષય છે.

વીજળી (ગ્રાહકોના હક) નિયમો, 2020

- આ નિયમો મુખ્યત્વે ગ્રાહકોને વીજ પુરવઠાના પાસાઓને આવરી લે છે. આમાં મુખ્યત્વે મીટરિંગ, વિતરણ લાઈસન્સની જવાબદારીઓ, નવા જોડાણો જારી કરવા, ફરિયાદ નિવારણ, હાલના જોડાણોમાં ફેરફાર અને વળતર પદ્ધતિઓ શામેલ છે.
- મીટર વિના કોઈ કનેક્શન આપવામાં આવશે નહીં.
- વપરાયેલું મીટર એક પૂર્વ ચુકવણી મીટર અથવા સ્માર્ટ પૂર્વ ચુકવણી મીટરનું હોવું આવશ્યક છે.
- ઉપભોક્તા પાસે બિલ ઓફલાઈન અથવા ઓનલાઈન ચૂકવવાનો વિકલ્પ હશે.
- એક વ્યાવસાયિક ગ્રાહકને સમાન અધિકારો મળશે. વ્યાવસાયિક ગ્રાહક તે વ્યક્તિ છે જે વીજળી ઉત્પન્ન કરે છે અને વપરાશ કરે છે.

DGFT Trade Facilitation App લોન્ચ કરાઈ

- કેન્દ્રીય વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ પ્રધાન શ્રી પિયુષ ગોયલે તાજેતરમાં DGFT Trade Facilitation Appનો પ્રારંભ કર્યો હતો. DGFT એટલે ડિરેક્ટોરેટ જનરલ ઓફ ફોરેન ટ્રેડ.

Back to Basics : એપ્લિકેશનની મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ

- DGFT Trade Facilitation Appની સુવિધાઓ નીચે મુજબ છે:
 - રીઅલ-ટાઇમ વ્યવસાય નીતિ અપડેટ્સ અને ઈવેન્ટ સૂચનાઓ.
 - તે નિકાસ-આયાત નીતિઓ અને આંકડાઓને અન્વેષણ કરવાનાં વિકલ્પો પ્રદાન કરે છે.

પ્રશ્નો માટે આભારી સહાયતા

- આ એપ્લિકેશન DGFT દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી તમામ સેવાઓનો વપરાશ પૂરો પાડે છે.
- એપ્લિકેશન iOS અને Android બંને પ્લેટફોર્મ પર ઉપલબ્ધ રહેશે.

ડિરેક્ટોરેટ જનરલ ઓફ ફોરેન ટ્રેડ

- DGFT એ સરકારની સંસ્થા છે જે ભારતની વિદેશ વેપાર નીતિ લાગુ કરે છે.
- તે ભારતની નિકાસને વેગ આપે છે.
- તે વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રાલય હેઠળ કામ કરે છે.
- જેનું નેતૃત્વ ડિરેક્ટર જનરલ કરે છે અને તેઓ ભારતીય વેપાર સેવાઓનો વડા છે.
- DGFT 1991 સુધી આયાત અને નિકાસના મુખ્ય નિયંત્રક તરીકે જાણીતી હતી.
- જ્યારે ભારતમાં ઉદારીકરણ, વૈશ્વિકરણ અને ખાનગીકરણ નીતિઓ શરૂ થઈ ત્યારે આર્થિક સુધારાના ભાગ રૂપે DGFTની રચના 1991 માં કરવામાં આવી હતી.
- તે ભારતમાં આયાત અને નિકાસના વ્યવસાયને પરવાનો આપે છે.
- તે દેશમાં આયાતકારો અને નિકાસકારો વિશે સંપૂર્ણ ડેટા જાળવે છે.

નીતિ આયોગે આરોગ્ય અને પોષણ વિષયક ડિજિટલ રિપોર્ટરી 'પોષણ જ્ઞાન' શરૂ કર્યું

- NITI આયોગ, બિલ એન્ડ મેલિન્ડા ગેટ્સ ફાઉન્ડેશન અને સેન્ટર ફોર સોશિયલ એન્ડ બિહેવિયર ચેંજના સહયોગથી અશોક યુનિવર્સિટીએ આરોગ્ય અને પોષણ પર એક રાષ્ટ્રીય ડિજિટલ રીપોર્ટરી 'પોષણ જ્ઞાન' શરૂ કર્યું છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- નીતિ આયોગના વાઈસ ચેરમેન ડો.રાજીવ કુમાર, સીઈઓ અમિતાભ કાંત, મહિલા અને બાળ વિકાસ સચિવ રામ મોહન મિશ્રા અને અધિક સચિવ ડો.રાકેશ સરવલે પોષણ જ્ઞાનના લોકાર્પણ અંગે પોતાના વિચારો વ્યક્ત કર્યા હતા. નોંધપાત્ર વાત એ છે કે ભારત અન્ન-સરપ્લસ રાષ્ટ્ર હોવા છતાં, દેશમાં કુપોષણનો દરજ્જો વધારે છે, તેથી કુપોષણને સમાપ્ત કરવા માટે વર્તનમાં પરિવર્તન લાવવું જરૂરી છે.

મિશન આહાર ક્રાંતિ

- કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને કુટુંબ કલ્યાણ પ્રધાન ડો.હર્ષ વર્ધન દ્વારા તાજેતરમાં 'મિશન આહાર ક્રાંતિ' શરૂ કરાયું હતું. આ મિશનનો હેતુ પોષક સંતુલિત આહારના મહત્વનો સંદેશ ફેલાવવાનું છે. તે સ્થાનિક ફળો અને શાકભાજીના વપરાશના મહત્વને પણ પ્રોત્સાહન આપશે.
- ભારતમાં તે જેટલી કેલરી ખાય છે તેનાથી બમણું ઉત્પાદન કરે છે, પરંતુ હજી પણ દેશમાં ઘણા લોકો કુપોષિત છે.
- વિજ્ઞાન ભારતી અને ગ્લોબલ સાયન્ટિસ્ટ્સ એન્ડ ટેકનોલોજી ફોરમ દ્વારા એક સાથે આ મિશનની શરૂઆત પણ કરવામાં આવી છે.
- આ મિશનનું સૂત્ર: 'Good Diet-Good Cognition'.
- આ મિશન શિક્ષકોને તાલીમ આપશે. આ પછી, શિક્ષકો વિદ્યાર્થીઓને તેનો સંદેશ મોકલશે. વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા, આ મિશનનો ઉદ્દેશ્ય પરિવાર અને સમાજમાં સંદેશો મોટા પાયે પહોંચાડવાનો છે.

નીતિ આયોગ

- તે ભારતમાં એક નીતિ થિંક ટેન્ક છે જેની સ્થાપના 2015 માં આયોજન પંચની જગ્યાએ કરવામાં આવી હતી. આ સંસ્થા સહકારી સંઘવાદ સાથે ટકાઉ વિકાસના લક્ષ્યોને પ્રાપ્ત કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે સ્થાપિત કરવામાં આવી હતી. વડા પ્રધાન એ નીતિ આયોગના અધ્યક્ષ છે.
- નીતિ આયોગના સભ્યો:
 - વડા પ્રધાન એ નીતિ આયોગના અધ્યક્ષ છે.
 - તેમાં તમામ રાજ્યો અને કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશોના મુખ્ય પ્રધાનો અને કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશોના લેફ્ટનન્ટ ગવર્નરોની બનેલી ગવર્નિંગ કાઉન્સિલ શામેલ છે. જો કે આમાં દિલ્હી અને પુડુચેરીનો સમાવેશ નથી.
 - તેમાં રાજ્યોના મુખ્ય પ્રધાનો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના લેફ્ટનન્ટ ગવર્નરોની બનેલી પ્રાદેશિક પરિષદો પણ છે.

પૂર્વ હોકી ખેલાડી બલબીરસિંહ જુનિયરનું અવસાન

- ભારતીય ટીમના પૂર્વ હોકી ખેલાડી બલબીરસિંહ જુનિયરનું તાજેતરમાં 88 વર્ષની વયે અવસાન થયું. 1958 એશિયન ગેમ્સમાં તે રજત વિજેતા ટીમનો સભ્ય હતો.

Back to Basics : બલબીરસિંહ જુનિયર

- બલબીરસિંહ જુનિયરનો જન્મ જલંધરના સંસારપુરમાં 1932 માં થયો હતો. તેણે 6 વર્ષની ઉંમરે હોકી રમવાનું શરૂ કર્યું. તેણે જલંધરની લૈલપુર ખાલસા કોલેજમાંથી અભ્યાસ કર્યો હતો. તેઓ ભારતીય હોકી ટીમમાં 1951 માં અફઘાનિસ્તાનના પ્રવાસ માટે પસંદ થયા હતા.
- તે પંજાબ હોકી ટીમનો ભાગ હોવા ઉપરાંત પંજાબ યુનિવર્સિટી હોકી ટીમનો કેપ્ટન પણ હતો. 1962 માં, તેઓ ઈમરજન્સી

કમિશનર ઓફિસર તરીકે ભારતીય સૈન્યમાં જોડાયા. તેઓ 1984 માં મેજર તરીકે નિવૃત્ત થયા.

પ્રજાતિઓ શિયાળા દરમિયાન તેમના ઘરે પાછા ફરવાનું શરૂ કરે છે.

મહારાષ્ટ્ર સરકારે નબળા વર્ગ માટે 5476 કરોડના નાણાકીય પેકેજની જાહેરાત કરી હતી

- તાજેતરમાં, મહારાષ્ટ્રની રાજ્ય સરકારે નબળા વર્ગ માટે 5,476 કરોડના નાણાકીય પેકેજની જાહેરાત કરી છે. નોંધપાત્ર વાત એ છે કે મહારાષ્ટ્રમાં કોરોનાવાયરસ ચેપ અટકાવવા માટે તાજેતરમાં કડક પ્રતિબંધો જાહેર કરવામાં આવ્યા છે. આ પ્રતિબંધો 1 મે 2021 સુધી અમલમાં રહેશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- મહારાષ્ટ્ર સરકારના જણાવ્યા અનુસાર, ફૂડ સિક્યુરિટી એક્ટના લાભાર્થીઓને 3 કિલો ઘઉં અને 2 કિલો ચોખા આપવામાં આવશે. આ ઉપરાંત ગરીબી રેખાથી નીચેના પરિવારો, વરિષ્ઠ નાગરિકો, વિધવાઓ, જુદી જુદી રીતે સક્ષમ, અસંગઠિત ક્ષેત્રના કામદારો, ઓટોરિક્ષા ચાલકોને આર્થિક સહાય આપવામાં આવશે. આ ઉપરાંત 12 લાખ રજિસ્ટર્ડ બાંધકામ કામદારો અને 25,000 ઘરેલું સહાયકોને પણ મદદ કરવામાં આવશે.
- આ સાથે મહારાષ્ટ્રના મુખ્યમંત્રી ઉદ્ભવ ઠાકરેએ જાહેરાત કરી કે આરોગ્ય સુવિધાઓને જિલ્લા કક્ષાએ સુધારવામાં આવશે અને આ માટે 3300 કરોડ રૂપિયા ફાળવવામાં આવ્યા છે.

આસામમાં બોહાગ બિહુ પક્ષીની વસ્તી ગણતરી 2021 થી શરૂ થઈ

- 14 એપ્રિલ 2021ના રોજ આસામમાં બોહાગ બિહુ પક્ષી વસ્તી ગણતરીની શરૂઆત થઈ. બોહાગ બિહુ પક્ષી ગણતરીની શરૂઆત બર્ડ કાઉન્ટ ઓફ ઈન્ડિયા (BCI) દ્વારા કરવામાં આવી હતી. BCI એ એક બિન-સરકારી સંસ્થા છે. આ પહેલી વાર છે જ્યારે BCI બોહાગ બિહુ પક્ષી વસ્તી ગણતરી શરૂ કરી રહ્યું છે.

Back to Basics : બોહાગ બિહુ

- બોહાગ બિહુ Xaat Bihu તરીકે પણ ઓળખાય છે. તે આસામમાં ઉજવાતો પરંપરાગત ઉત્સવ છે. તે અસમિયા નવા વર્ષની શરૂઆત દર્શાવે છે. બોહાગ એ આસામી કેલેન્ડર છે. રોંગાળી બિહુની શરૂઆત બોહાગથી થાય છે. રોંગાળી બિહુ એ આસામના ત્રણ સૌથી મહત્વપૂર્ણ તહેવારોમાંથી એક છે. અન્ય બે તહેવારો કટી બિહુ અને કોંગાલી બિહુ છે.

રોંગાળી બિહુ

- રોંગાળી બિહુ દરમિયાન, અસમ અને તેની આસપાસના વિસ્તારોમાં આવતા પક્ષીઓની ઘણી સ્થળાંતર કરાયેલી

મહત્વ

- આ પક્ષી વસ્તી ગણતરીનું આયોજન ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે ભારતમાં પક્ષીઓને રહેઠાણના નુકસાનને કારણે વધતા જોખમોનો સામનો કરવો પડી રહ્યો છે. સ્ટેટ ઓફ ઈન્ડિયા બર્ડ્સ, 2020 મુજબ, રહેઠાણની ખોટ મુખ્યત્વે માનવ પ્રવૃત્તિઓ, ઝેર, શિકાર વગેરેને કારણે થાય છે.

સ્ટેટ ઓફ બર્ડ્સ રિપોર્ટ, 2020

- સ્ટેટ ઓફ બર્ડ્સ રિપોર્ટ, 2020 ના મુખ્ય તારણો નીચે મુજબ છે:
 - ▶ ભારતમાં 867 પક્ષીઓની જાતિઓમાંથી, 50% વસ્તીમાં ઘટાડો થઈ રહ્યો છે.
 - ▶ 2000 થી, પશ્ચિમ ઘાટમાં પક્ષીઓની સંખ્યામાં 75% ઘટાડો થયો છે.
 - ▶ ભારતમાં લગભગ 101 પક્ષીઓની પ્રજાતિઓને 'ઉચ્ચ ચિંતા' કેટેગરીમાં મૂકવામાં આવી છે, 442 'નિમ્ન ચિંતા' માં અને 319 'મધ્યમ ચિંતા' કેટેગરીમાં સીગે.
 - ▶ ઘરેલું ચકલીની સ્થિર વસ્તી છે જો કે, મોટા શહેરોમાં તેમની વસ્તી ઓછી થઈ રહી છે. ઘરેલું ચકલીને 'દિલ્હીનું રાજ્ય પક્ષી' જાહેર કરવામાં આવ્યું છે.
 - ▶ મુખ્યત્વે શહેરોમાં જંતુઓનો વસ્તી ઘટવાને કારણે ઘરેલું ચકલીની વસ્તી ઘટી રહી છે.
 - ▶ ભારતમાં બસ્ટર્ડ (ગોદાવણ) ની વસ્તીમાં તીવ્ર ઘટાડો થયો છે, વસ્તીના ઘટાડાથી ગ્રેટ ઈન્ડિયન બસ્ટર્ડ, લેઝર ફ્લોરિકન, મેક્વીન બસ્ટર્ડ અને બંગાળ ફ્લોરિકન અસરગ્રસ્ત છે.

સુશીલચંદ્ર ભારતના 24મા મુખ્ય ચૂંટણી કમિશનર બન્યા

- ▶ સુશીલ ચંદ્રએ ભારતના 24મા મુખ્ય ચૂંટણી કમિશનરનું પદ સંભાળ્યું છે. સુશીલ ચંદ્રએ 13 એપ્રિલ, 2021ના રોજ પદ સંભાળ્યું. તેણે સુનિલ અરોરાનું સ્થાન લીધું હતું. આ પહેલા સુશીલ ચંદ્ર સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ડાયરેક્ટ ટેક્સ (CBDT)ના અધ્યક્ષ રહી ચૂક્યા છે.

Back to Basics : ભારતીય ચૂંટણી પંચ (ECI)

- ▶ તે એક સ્વાયત્ત બંધારણીય ઓથોરિટી છે જે ભારતમાં રાષ્ટ્રીય અને રાજ્ય સ્તરે ચૂંટણી પ્રક્રિયાઓ હાથ ધરે છે.
- ▶ તે લોકસભા, રાજ્યસભા, રાજ્ય વિધાન પરિષદો અને રાજ્ય વિધાન સભાઓની ચૂંટણીઓ કરે છે.
- ▶ ચૂંટણીપંચ દ્વારા રાષ્ટ્રપતિ અને ઉપરાષ્ટ્રપતિની કચેરીઓની ચૂંટણીઓ પણ કરવામાં આવે છે.
- ▶ જેની સ્થાપના 25 જાન્યુઆરી, 1950ના રોજ અનુચ્છેદ-324 મુજબ કરવામાં આવી હતી.

રાષ્ટ્રીય મતદાતા દિવસ

- > ભારતમાં 25 જાન્યુઆરી રાષ્ટ્રીય મતદાતા દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે. તેનો ઉદ્દેશ લોકોને દેશમાં ચૂંટણીઓમાં મતદાન કરવા મોટી સંખ્યામાં ભાગ લેવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવાનો છે. આ દિવસે, ચૂંટણી પ્રક્રિયામાં સર્વશ્રેષ્ઠ પ્રદર્શન કરનાર ચૂંટણી અધિકારીઓને સન્માનિત કરવામાં આવે છે.

15 એપ્રિલ: હિમાચલ દિવસ

- > હિમાચલ પ્રદેશમાં હિમાચલ દિવસ 15 એપ્રિલના રોજ ઉજવવામાં આવે છે. હિમાચલ પ્રદેશની રચનાના સ્મરણાર્થે હિમાચલ દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.

Back to Basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > આઝાદી પછી હિમાચલ પ્રદેશની રચના 15 એપ્રિલ 1948ના રોજ મુખ્ય આયુક્તના પ્રાંત તરીકે કરવામાં આવી હતી. બાદમાં 25 જાન્યુઆરી 1950 ના રોજ હિમાચલને 'C' વર્ગનું રાજ્ય બનાવવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ, 1 નવેમ્બર 1956 ના રોજ હિમાચલ પ્રદેશને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો. 1966માં, પંજાબના પર્વતીય પ્રદેશો હિમાચલ પ્રદેશમાં શામેલ થયા હતા. 18 ડિસેમ્બર, 1970ના રોજ સંસદે હિમાચલ પ્રદેશ અધિનિયમ પસાર કર્યો અને 25 જાન્યુઆરી, 1971ના રોજ હિમાચલ પ્રદેશ એક પૂર્ણ રાજ્ય તરીકે અસ્તિત્વમાં આવ્યું હતું. હિમાચલ પ્રદેશ ભારતનું 18મું રાજ્ય હતું.

હિમાચલ પ્રદેશ

- > હિમાચલ પ્રદેશનો શાબ્દિક અર્થ 'બરફથી ઢંકાયેલ વિસ્તાર' છે. હિમાચલ પ્રદેશ ભારતના ઉત્તરીય ભાગમાં સ્થિત છે. તેના ઉત્તરમાં જમ્મુ-કાશ્મીર, પશ્ચિમમાં પંજાબ, દક્ષિણ-પશ્ચિમમાં હરિયાણા, દક્ષિણ-પૂર્વમાં ઉત્તરાખંડ અને પૂર્વમાં તિબેટ સ્થિત છે. હિમાચલ પ્રદેશનો કુલ વિસ્તાર 55,673 ચોરસ કિલોમીટર છે. હિમાચલ પ્રદેશની સત્તાવાર ભાષાઓ હિન્દી અને સંસ્કૃત છે. હિમાચલ પ્રદેશના હાલના મુખ્યમંત્રી જય રામ ઠાકુર છે, જ્યારે હિમાચલ પ્રદેશના રાજ્યપાલ બંડારૂ દત્તાત્રેય છે.

1 જૂનથી સોનાનું હોલમાર્કિંગ ફરજિયાત કરવામાં આવશે

- > ભારત સરકારે તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે તે 1 જૂન 2021 થી સોનાની કલાકૃતિઓ અને ઝવેરાત માટે ફરજિયાત હોલમાર્કિંગ લાગુ કરવા જઈ રહી છે. હાલમાં, દેશમાં સોનાનું હોલમાર્કિંગ સ્વૈચ્છિક છે.

Back to Basics : ગોલ્ડ હોલમાર્કિંગ

- > ગોલ્ડ હોલમાર્કિંગ સોનાના ઝવેરાત અને કલાકૃતિઓની શુદ્ધતાનું પ્રમાણપત્ર પ્રદાન કરે છે.
- > નવા નિયમો હેઠળ હવે માત્ર ત્રણ ગ્રેડ જવેલરી જ હોલમાર્ક કરવામાં આવશે. તેઓ 14 કેરેટ, 18 કેરેટ અને 22 કેરેટ છે. અગાઉ, સોનાના દાગીનાના 10 ગ્રેડના હોલમાર્ક પણ હતા.
- > નવા ગોલ્ડ હોલમાર્કમાં ચાર અંકો હશે. તેમાં કેરેટ શુદ્ધતા, BIS ચિહ્ન, પરખ કેન્દ્રનું નામ અને ઝવેરીનું ઓળખ ચિન્હ છે.
- > સિસ્ટમ એવા ગ્રાહકો માટે પણ ઉપલબ્ધ હશે કે જેઓ તેમના જૂના ઝવેરાતને હોલમાર્ક કરવા માંગે છે.
- > જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરનાર વ્યક્તિએ ઓછામાં ઓછા એક લાખ રૂપિયાનો દંડ અથવા આઈટમની કિંમત કરતા પાંચ ગણો દંડ ભરવો પડશે.

ગોલ્ડ હોલમાર્કિંગનું મહત્વ

- > સોનાનું ફરજિયાત હોલમાર્કિંગ લોકોને ઓછા કેરેટ સામે રક્ષણ આપશે તથા આ ખાતરી કરશે કે ગ્રાહકો છેતરાય નહીં.
- > તે પારદર્શિતા લાવશે અને ગ્રાહકોને ગુણવત્તાની ખાતરી આપશે.
- > આ જવેલરી મેન્યુફેક્ચરિંગ સિસ્ટમમાં ભ્રષ્ટાચાર દૂર કરશે.

ગોલ્ડ હોલમાર્કિંગની માન્યતા

- > BIS એક્ટ, 2016 એ ભારતમાં સોનાના હોલમાર્કિંગને ફરજિયાત બનાવ્યું છે.
- > સોનાની કલાકૃતિઓ માટે હોલમાર્કિંગ યોજના 2000 થી BIS દ્વારા કાર્યરત છે.
- > આ ઉપરાંત, BIS હોલમાર્કિંગ રેગ્યુલેશન્સ, 2018 માં ચાંદીના ઝવેરાત અને ચાંદીની વસ્તુઓ, સોનાના દાગીના અને સોનાની કલાકૃતિઓના હોલમાર્કિંગ પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે.

કૃષિ મંત્રાલયે ખેડૂત કલ્યાણ માટે માઈક્રોસોફ્ટ સાથે સમજૂતી પત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યા

- > ભારતના કૃષિ મંત્રાલયે ખેડૂત કલ્યાણ માટે પાયલોટ પ્રોજેક્ટ અમલમાં મૂકવા માટે તાજેતરમાં માઈક્રોસોફ્ટ સાથે સમજૂતી પત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.

Back to Basics : પ્રોજેક્ટ વિશે

- > આ પ્રોજેક્ટ કૃષિને પ્રોત્સાહન આપવા તકનીકી પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.
- > આ પાકને પાક પછીની સીઝનમાં ખાસ કરીને સ્માર્ટ કૃષિ તકનીકીઓ પ્રદાન કરશે.
- > આ પ્રોજેક્ટ 100 ગામોમાં શરૂ કરવામાં આવશે.
- > આ પ્રોજેક્ટ માટે પસંદ થયેલ 100 ગામો મધ્યપ્રદેશ, ઉત્તર પ્રદેશ, રાજસ્થાન, ગુજરાત, હરિયાણા અને આંધ્રપ્રદેશ છે.

ભારતમાં માઈક્રોસોફ્ટનો કલ્યાણ કાર્યક્રમ

- > 2019માં, માઈક્રોસોફ્ટ ઈન્ડિયાએ હેન્ડલૂમ વણકરોની સહાય માટે પ્રોજેક્ટ રીવાઈવ(ReWeave)નો પ્રારંભ કર્યો હતો. આ પ્રોજેક્ટનો હેતુ ભારતમાં હેન્ડલૂમ વણાટ ઈકોસિસ્ટમને પુનઃજીવિત કરવાનો છે. આ પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત એક ઈ-કોમર્સ પ્લેટફોર્મ શરૂ કરાયું હતું. આ વણાટ કામદારોને તેમની આવકમાં વધારો કરવામાં મદદ કરશે.
- > માઈક્રોસોફ્ટે AICTE (ઓલ ઈન્ડિયા કાઉન્સિલ ફોર ટેકનીકલ એજ્યુકેશન) સાથે ભાગીદારી કરીને શિક્ષકો અને શીખનારાઓના સશક્તિકરણ માટે ભાગીદારી કરી છે.
- > તેણે ભારતમાં એક લાખથી વધુ મહિલાઓને ડિજિટલ કુશળતા પ્રદાન કરવા રાષ્ટ્રીય કૌશલ વિકાસ નિગમ સાથે જોડાણ કર્યું છે. આ પ્રોગ્રામ અંતર્ગત, માઈક્રોસોફ્ટ શ્રેણીબદ્ધ લાઈવ તાલીમ સત્રો પ્રદાન કરશે અને મહિલાઓ અને યુવતીઓને તકો બનાવવામાં મદદ કરશે.

ભારતમાં કૃષિ

- > ભારત કૃષિ ઉત્પાદનમાં વિશ્વમાં બીજા ક્રમે છે. ભારતમાં 50% થી વધુ કાર્યબળ કૃષિ ક્ષેત્રે કાર્યરત છે. ભારતના જીડીપીમાં તેઓ 17% થી 18% ફાળો આપે છે.
- > ભારત 38 અબજ યુએસ ડોલરના કૃષિ ઉત્પાદનોની નિકાસ કરે છે. આ ભારતને વિશ્વનો સાતમો સૌથી મોટો કૃષિ નિકાસકાર બનાવે છે.
- > જો કે, ભારતીય કૃષિ ક્ષેત્રનું ઉત્પાદન સાઈ છે, ઉત્પાદકતા ઓછી છે.

ખોરાકના ઉત્પાદનમાં ઝૂનોસિસનું જોખમ ઘટાડવું

- > વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO), વર્લ્ડ એનિમલ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન અને યુનાઈટેડ નેશન્સ એન્વાયર્નમેન્ટ પ્રોગ્રામ દ્વારા ખાદ્ય ઉત્પાદન અને માર્કેટિંગ ચેન દ્વારા માણસોમાં ઝૂનોટિક પેથોજેન્સના સંક્રમણના જોખમને ઘટાડવા સરકાર દ્વારા નવી માર્ગદર્શિકા આપવામાં આવી છે.
- > તેના પરિણામોની તીવ્રતાને જોતા, કોવિડ -19 એ આ નવા ખતરા તરફ ધ્યાન દોર્યું છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- **ઝૂનોસિસ:**
 - > ઝૂનોસિસ એ એક ચેપી રોગ છે જે પ્રાણીઓથી મનુષ્યમાં ફેલાય છે.
 - > ઝૂનોટિક પેથોજેન્સ બેક્ટેરિયલ, વાયરલ અથવા પરોપજીવી હોઈ શકે છે.
 - > તેઓ સીધા સંપર્ક દ્વારા અથવા ખોરાક, પાણી અને પર્યાવરણ દ્વારા મનુષ્યમાં ફેલાય છે.

ચિંતાઓ:

- > પ્રાણીઓ, ખાસ કરીને જંગલી પ્રાણીઓ, મનુષ્યમાં ફેલાયેલા તમામ ઉભરતા ચેપી રોગોનું કારણ 70% કરતા વધુનો સ્ત્રોત છે, જેમાંથી ઘણા 'નવા વાયરસ' ફેલાવવાનું કારણ બને છે.
- > લાસા તાવ, માર્બર્ગ હેમોર લોજિક તાવ, નિપ્પ વાયરલ ચેપ અને અન્ય વાયરલ રોગો જેવા મોટાભાગના ચેપી રોગો વન્યજીવનમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે.
- > પરંપરાગત ખાદ્ય બજારોમાં જીવંત પ્રાણીઓ, ખાસ કરીને જંગલી પ્રાણીઓ અને તેમના માંસના વેચાણને મંજૂરી આપવી, ગંભીર સમસ્યાઓ ઉભી કરે છે, જેના સંભવિત જોખમોનું યોગ્ય મૂલ્યાંકન કરી શકાતું નથી.
- > આ પ્રકારના વાતાવરણમાં કોરોનાવાયરસ સહિત પ્રાણીઓ દ્વારા જન્મેલા વાયરસના ફેલાવા માટેની તક પૂરી થાય છે.

WHO માર્ગદર્શિકા:

- > પરંપરાગત ખાદ્ય બજારોમાં જીવંત અને મૃત જંગલી પ્રાણીઓના વેચાણને સ્થગિત કરવા માટે કટોકટીના નિયમો સ્થાપિત કરો.
- > જંગલી પ્રાણીઓમાંથી ઝૂનોટિક સુક્ષ્મસજીવોના સંક્રમણના જોખમોને નિયંત્રિત કરવા માટે નિયમો દ્વારા જોખમ અને જંગલી પ્રાણીઓના મૂલ્યાંકન.
- > વિવિધ ઉદ્યોગો ગ્રાહકોના આરોગ્યને સુરક્ષિત રાખવા માટેના નિયમોનું પાલન કરે છે અને જવાબદાર છે તે સુનિશ્ચિત કરવા ખાતાના નિરીક્ષકોને પર્યાપ્ત તાલીમ આપવામાં આવે છે તેની ખાતરી કરવી.
- > ઝૂનોટિક પેથોજેન્સ માટે સર્વેલન્સ સિસ્ટમ મજબૂત કરો.

ભારતીય દ્રશ્ય

- **ઝૂનોટિક બીમ્સ:**
 - > ભારત ટોચનાં ભૌગોલિક હોટસ્પોટ્સમાંનું એક છે જ્યાં ઝૂનોટિક રોગ એ જાહેર આરોગ્યની મોટી સમસ્યા છે, જે વિકસીત અને મૃત્યુદરમાં વધારો કરે છે.
 - > ભારતમાં મુખ્ય જાહેર આરોગ્ય ઝૂનોટિક રોગોમાં હડકવા, બ્રુસેલોસિસ, ટોક્સોપ્લાઝોસિસ, સિસ્ટિકરોસિસ, ઈચિનોકોક્સીસ, જાપાનીઝ એન્સેફાલીટીસ (જેઈ), પ્લેગ, લેપ્ટોસ્પાઈરોસિસ, સ્કબ ટાઈફસ, નીપા, ટ્રાયપોનોસોમિઆસિસ, કેસોનુર ફોરેસ્ટ ડિસીઝ (કેએફડી), સીએફએમઓસીએફ (CFMHCHF) નો સમાવેશ થાય છે.
- **પડકારો:**
 - > મોટી માનવ વસ્તી અને પ્રાણીઓ સાથે તેનો સતત સંપર્ક.
- **ગરીબી:**
 - > આજીવિકાના સાધન તરીકે પશુપાલન પર વધતી પરાધીનતા માનવ-પ્રાણીની ક્રિયાપ્રતિક્રિયાને રોગોની આ શ્રેણી માટે જોખમમાં મૂકે છે.
- **જાગરૂકતામાં ઘટાડો:**
 - > મોટાભાગની વસ્તી મૂળભૂત સ્વચ્છતાના નિયમ મુજબથી અજાણ છે.

- > એન્ટિમિક્રોબાયલ રેઝિસ્ટન્સ (AMR): AMR ત્યારે થાય છે જ્યારે માઈક્રો ઓર્ગેનિઝમ જે એન્ટિબાયોટિક દ્વારા અસરગ્રસ્ત છે ધીમે ધીમે પ્રતિરક્ષા વિકસે છે અને તેને તટસ્થ કરે છે.
- > રસીકરણના યોગ્ય કાર્યક્રમોનો અભાવ, શહેરોમાં ઝૂંપડપટ્ટી દેખરેખ અને નિદાન સુવિધાઓનો અભાવ નિવારક અને સાવચેતી અભિગમ વધુ મુશ્કેલ બનાવે છે.

તેવામાં આવેલ પગલાં

- > નેશનલ સેન્ટર ફોર ડિસીઝ કંટ્રોલ અંતર્ગત નીચેના કાર્યક્રમો શરૂ કરવામાં આવ્યા છે:
- > ઈન્ટિગ્રેટેડ ડિસીઝ સર્વેલન્સ પ્રોગ્રામ (IDSP).
- > કન્ટેન્ટમેન્ટ એન્ટિમિક્રોબાયલ રેઝિસ્ટન્સ માટેનો રાષ્ટ્રીય પ્રોગ્રામ.
- > રાષ્ટ્રીય વાઈરલ હિપેટાઈટિસ સર્વેલન્સ કાર્યક્રમ.
- > જાહેર આરોગ્યના મહત્વના ઝૂનોટિક રોગોના નિવારણ અને નિયંત્રણ માટે આંતર-પ્રાદેશિક સંકલનને મજબૂત બનાવવું.
- > રાષ્ટ્રીય હડકવા નિયંત્રણ કાર્યક્રમ.
- > લેપ્ટોસ્પાઈરોસિસનો નિવારણ અને નિયંત્રણ માટેનો કાર્યક્રમ.
- > આ ઉપરાંત, નિષ્ણાતોએ દેશમાં આરોગ્યના માળખાગત સુવિધાની જરૂરિયાત પર ભાર મૂક્યો છે.

ફિલપકાર્ટ ફિલયરટ્રીપનું અધિગ્રહણ

- > ફિલપકાર્ટે તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે તે ફિલયરટ્રીપ પ્રાપ્ત કરશે. ફિલયરટ્રીપ એક અગ્રણી ઓનલાઈન મુસાફરી અને તકનીકી કંપની છે.

Back to Basics : ફિલયરટ્રીપ

- > ફિલયરટ્રીપની સ્થાપના 2006 માં કરવામાં આવી હતી. આ કંપની ભારતમાં અને મધ્ય પૂર્વના દેશોમાં ટ્રેન અને ફ્લાઈટની ટિકિટ, હોટલ રિઝર્વેશન અને અન્ય પ્રવૃત્તિઓ બુક કરે છે. કંપનીની સાઉદી અરેબિયા, યુએઈ, ભારત અને ઈજિપ્તમાં ઓફિસો છે.

ફિલપકાર્ટ

- > ફિલપકાર્ટ એક ઈ-કોમર્સ કંપની છે જેનું મુખ્ય મથક બેંગલોરમાં છે, જેના પ્રારંભમાં પુસ્તકના વેચાણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યું હતું. બાદમાં તે ફેશન, કન્ઝ્યુમર ઇલેક્ટ્રોનિક્સ, ઘરેલું આવશ્યક વસ્તુઓ, જીવનશૈલીના ઉત્પાદનો અને કરિયાણા જેવા અન્ય ઉત્પાદનોમાં વિસ્તૃત થઈ. ફિલપકાર્ટ એમેઝોન અને સ્નેપડીલની મુખ્ય હરીફ છે.
- > 2017 સુધીમાં, ફિલપકાર્ટનો ભારતના ઈ-કોમર્સ ઉદ્યોગમાં 5% માર્કેટ શેર હતો. તેણે મિન્ટ્રા (MINTRA) ની પ્રાપ્તિ પછી એપરલ સેગમેન્ટમાં (Apparel segment) અગ્રણી સ્થાન મેળવ્યું હતું.

- > ફિલપકાર્ટ પણ ફોનપેની (PhonePe) માલિકી ધરાવે છે.
- > 2018 માં, વોલમાર્ટે ફિલપકાર્ટમાં 77% નિયંત્રક હિસ્સો હસ્તગત કર્યો હતો.

ફિલપકાર્ટના સ્થાપક

- > ફિલપકાર્ટની સ્થાપના સચિન બંસલ અને બિન્ની બંસલે કરી હતી. તે IIT દિલ્હીના પૂર્વ વિદ્યાર્થીઓ અને એમેઝોનના ભૂતપૂર્વ કર્મચારી પણ હતા.

ભારતમાં ઈ-કોમર્સ

- > મે 2020 સુધીમાં, ભારતીય વસ્તીના લગભગ 40% લોકો ઈન્ટરનેટનો ઉપયોગ કરે છે. આ સાથે, ચીન પછી ભારત વિશ્વનો બીજો સૌથી મોટો ઈન્ટરનેટ યુઝર છે, જોકે, યુ.એસ. અને ફ્રાન્સના બજારોની તુલનામાં ઈ-કોમર્સ પ્રવેશ ઓછો છે. યુ.એસ. ના 84% થી વધુ નાગરિકો ઈ-કોમર્સ પ્લેટફોર્મનો ઉપયોગ કરે છે.
- > ભારતીય ઈ વાણિજ્ય ઉદ્યોગ 2026 સુધીમાં 200 અબજ ડોલર થવાની ધારણા છે.

ભારતમાં ફેસબુકનો પહેલો નવીનીકરણીય પ્રોજેક્ટ

- > ફેસબુકે તાજેતરમાં ફિલનમેક્સ નામની સ્થાનિક કંપની પાસેથી ભારતમાં નવીનીકરણીય ઊર્જા ખરીદવા માટેના કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે. ફેસબુકનો આ ભારતમાં પહેલો નવીનીકરણીય પ્રોજેક્ટ છે.

Back to Basics : પ્રોજેક્ટ વિશે

- > આ પ્રોજેક્ટ કર્ણાટકમાં સ્થિત છે.
- > તેની ક્ષમતા 32 મેગાવોટ છે.
- > પ્રોજેક્ટના ભાગ રૂપે, ફેસબુક અને ફૂલીનમેક્સ મળીને ભારતના ઇલેક્ટ્રિકલ ગ્રીડને નવીનીકરણીય ઊર્જા પૂરી પાડવાનું કાર્ય કરશે.
- > તેના ડેટા સેન્ટરને પાવર કરવા માટે ફેસબુક ફૂલીનમેક્સથી ખરીદેલી નવીનીકરણીય ઊર્જા નો ઉપયોગ કરશે. ફેસબુક 2022 માં ડેટા સેન્ટરનું સંચાલન શરૂ કરશે.
- > સિંગાપોરમાં ટેરેનસ એનર્જી, સનસેપ ગ્રુપ, સેમ્બકોર્પ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ જેવા ઊર્જા પ્રદાતાઓ સાથે ફેસબુકના સમાન કરાર થયા હતા. આ પ્રોજેક્ટ્સ 160 મેગાવોટ સોલર પાવર ઉત્પાદન કરવામાં સક્ષમ છે.

ભારતમાં ડેટા સેન્ટર

- > ભારતીય ડેટા સેન્ટરની આવકમાં વાર્ષિક ધોરણે 20% વૃદ્ધિ થવાની સંભાવના છે.
- > COVID-19 એ પાછલા વર્ષ કરતા ભારતમાં ડેટા વપરાશમાં 38% વધારો કર્યો છે.

- > ભારતનો ડેટા સેન્ટર ઉદ્યોગ વૈશ્વિક શેરના માત્ર 1% થી 2% જેટલો છે. તે 2023 માં વધીને 4% થવાની ધારણા છે.
- > ડેટા સેન્ટરો મુખ્યત્વે ડેટાના સંગ્રહ માટે, ડેટાના વિતરણ અને ડેટાના પ્રોસેસિંગ માટે સ્થાપિત કરવામાં આવે છે.
- > 2040 સુધીમાં ડેટા સેન્ટર કાર્બન ઉત્સર્જનમાં 14% યોગદાન આપશે. આ એક મુખ્ય કારણ છે કે ફેસબુક તેના ડેટા સેન્ટરને પાવર કરવા માટે ગ્રીન ઊર્જા વિકલ્પો તરફ વળ્યું છે.

ડેટા સેન્ટર નીતિ મુસદ્દો

- > ઈલેક્ટ્રોનિક્સ અને માહિતી ટેકનોલોજી મંત્રાલયે ડેટા સેન્ટર નીતિનો મુસદ્દો જારી કર્યો છે. તેનો હેતુ ભારતમાં ડેટા સેન્ટર સ્થાપવા માટે મંજૂરીને વધુ સરળ બનાવવાનો છે.

પીએમ કેર ફંડ: 100 નવી હોસ્પિટલોમાં ઓક્સિજન પ્લાન્ટ સ્થાપવામાં આવશે

- > આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલયે તાજેતરમાં જાહેરાત કરી છે કે પીએમ કેરેસ ફંડ હેઠળ લગભગ 100 નવી હોસ્પિટલોમાં ઓક્સિજન પ્લાન્ટ સ્થાપવામાં આવશે. પીએમ કેર ફંડ એટલે ઈમર્જન્સી સિસ્ટમ્સ એન્ડ વડા પ્રધાનની નાગરિક સહાય અને રાહત.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > ઓક્સિજન બનાવવા માટે ભારત સરકારે 162 Pressure swing Adsorption પ્લાન્ટને મંજૂરી આપી છે. આનાથી હોસ્પિટલો
- > ઓક્સિજનમાં આત્મનિર્ભર બનશે. આમાંના 100 જેટલા પ્લાન્ટ્સને પીએમ કેરેસ ફંડ હેઠળ મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. આરોગ્ય મંત્રાલય Pressure swing Adsorption પ્લાન્ટની સ્થાપનાને મંજૂરી આપવા માટે દૂરસ્થ સ્થળોએ 100 હોસ્પિટલોની ઓળખ કરશે.
- > Pressure swing Adsorption એક તકનીક છે જે દબાણના મિશ્રણથી વાયુઓને અલગ કરવા માટે વપરાય છે. પ્લાન્ટ આસપાસના તાપમાને કાર્ય કરે છે.

પીએમ કેર ફંડ

- > તે કોવિડ -19 જેવી કોઈપણ પ્રકારની કટોકટીની પરિસ્થિતિથી નિવારવા માટે બનાવવામાં આવેલ હતું. વડા પ્રધાન આ ટ્રસ્ટના અધ્યક્ષ છે. આ ટ્રસ્ટના અન્ય સભ્યોમાં ગૃહ પ્રધાન, સંરક્ષણ પ્રધાન અને નાણાં પ્રધાન શામેલ છે.
- > પીએમ કેર ફંડમાં ફાળો CSR (કોર્પોરેટ સોશયલ રિસ્પોન્સિબિલિટી) માં ગણવામાં આવશે. કંપની અધિનિયમ, 2013 હેઠળ રૂ. 500 કરોડથી રૂ. 1000 કરોડના ન્યુનતમ નેટવર્કસવાળી કંપનીઓએ તેમના સરેરાશ નફાના ઓછામાં ઓછા 2% CSR પ્રવૃત્તિઓ પર ખર્ચ કરવા પડશે.

ફેસબુક સમાવેશી ઇન્ટરનેટ સૂચકાંક પ્રકાશિત કર્યો

- > ઈકોનોમિસ્ટ ઇન્ટેલિજન્સ યુનિટ અને ફેસબુકે સાથે, તાજેતરમાં સમાવેશી ઇન્ટરનેટ સૂચકાંક બહાર પાડ્યો. આ સૂચકાંક અનુસાર, ઇન્ટરનેટની પહોંચ અને ઇન્ટરનેટની પહોંચમાં લિંગ સમાનતાના મામલે ભારત 49 મા ક્રમે છે .
- > ફેસબુક સમાવેશી ઇન્ટરનેટ સૂચકાંક 120 દેશોને આવરી લે છે. આ દેશો વૈશ્વિક વસ્તીના 96% અને વૈશ્વિક જીડીપીના 98% પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > ભારતની સાથે સાથે થાઈલેન્ડ પણ 49 મા ક્રમે છે .
- > 2020 સુધીમાં, ભારતમાં 6 મિલિયન ઇન્ટરનેટ વપરાશકારો હતા. 2025 સુધીમાં ભારતમાં ઇન્ટરનેટ વપરાશકારોની સંખ્યા એક અબજ સુધી પહોંચવાની ધારણા છે.
- > 120 માંથી લગભગ 77 દેશોએ સમાવેશી ઇન્ટરનેટ સૂચકાંકમાં સુધારો દર્શાવ્યો છે.
- > ઓછી આવક ધરાવતા અને ઓછી મધ્યમ આવક ધરાવતા દેશોના લોકો રોગચાળા દરમિયાન ઉચ્ચ આવક ધરાવતા દેશો કરતા ઓનલાઇન શિક્ષણ પર આધાર રાખે છે.
- > આ રેન્કિંગમાં સ્વીડન પ્રથમ સ્થાને છે, ત્યારબાદ યુએસ અને સ્પેન છે.

રેન્કિંગ વિશે

- > આ રેન્કિંગ ઇન્ટરનેટ ઉપલબ્ધતા, પરવડે તેવા, સુસંગતતા અને તત્પરતાના આધારે કરવામાં આવ્યું છે. ઇન્ટરનેટ ઉપલબ્ધતાના આધારે ભારત 77 મા ક્રમે છે . ઇન્ટરનેટની વહન ક્ષમતાના આધારે, ભારત 20 મા ક્રમે હતું . સુસંગતતાના આધારે, ભારત 49 મા ક્રમે હતું . ઇન્ટરનેટનો ઉપયોગ કરવાની તત્પરતાના આધારે ભારત 29 મા ક્રમે છે. 2020 માં શામેલ ઇન્ટરનેટ ઇન્ડેક્સમાં ભારત 52 મા ક્રમે હતું.

2021 માં ઉપ-સહારા આફ્રિકામાં વિશ્વનો સૌથી ધીમો વિકાસ દર નોંધવામાં આવશે: IMF

- > આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય ફંડએ તાજેતરમાં ઉપ-સહારા આફ્રિકા માટે ક્ષેત્રીય આર્થિક આઉટલુક જાહેર કર્યો છે. રિપોર્ટ અનુસાર, ઉપ-સહારા આફ્રિકા 2021 માં વિશ્વની સૌથી ધીમી વૃદ્ધિ નોંધાવશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > ઉપ-સહારા ક્ષેત્રનો વિકાસ 2021 માં 4% ના દરે થવાનો અંદાજ છે. આ 2021 માં વૈશ્વિક વિકાસ દર 5.5% ની નીચે છે.
- > 2020 માં આ ક્ષેત્રે વૃદ્ધિમાં 9% ના સંકોચનનો સામનો કરવો પડ્યો હતો. તેના પરિણામે ગરીબીમાં મોટો વધારો થયો. 2020 માં આ ક્ષેત્રમાં આશરે 32 મિલિયન લોકો આત્યંતિક ગરીબીમાં ગયા હતા.
- > ઘણા ઉપ-સહારા દેશોમાં, માથાદીઠ આવક 2025 સુધીમાં પૂર્વ-કટોકટીના સ્તરે પાછી નહીં આવે.
- > પૂર્વ આફ્રિકામાં, કેન્યાનો જીડીપી વૃદ્ધિ દર 6% રહેશે. 2020 માં તેની વૃદ્ધિ 0.1% સુધી સંકુચિત થઈ.
- > ઉપ-સહારા ક્ષેત્રના 17 દેશો દેવાના દબાણ હેઠળ છે.
- > સેક્ટરમાં રોજગારમાં 5% ઘટાડો થયો છે.

સમસ્યાઓ

- > WHO સહાયક COVAX સુવિધાઓ ઉપ-સહારા દેશોને રસીકરણ કરવામાં સહાય માટે રચાયેલ છે. જો કે, વહેલી તકે રસીઓનો પુરવઠો વધારવા માટે ધિરાણ અને રોકાણ પૂરતું નથી.

આગળ રસ્તો

- > ડિસેમ્બર 2020 માં શરૂ કરાયેલ Debt Service Suspension પહેલ આ દેશોને મદદ કરશે.

સ્પુટનિક - રસી

- > રશિયનવિકસિતકોવિડ-19પ્રતિરોધકરસી 'સ્પુટનિક-વી'ને ડૂગ કંટ્રોલર જનરલ ઓફ ઈન્ડિયા (DCGI) દ્વારા કટોકટીના ઉપયોગ માટે મંજૂરી આપવામાં આવી છે.
- > કોવિશિલ્ડ (સીરમ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઈન્ડિયા) અને કોવેક્સિન (ભારત બાયોટેક) પછી કટોકટીના ઉપયોગ માટે માન્ય કરાયેલી આ ત્રીજી કોરોનાવાયરસ રસી છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- સ્પુટનિક-વી રસી:
 - > સ્પુટનિક-વી રસી મોસ્કોમાં ગામાલેયા રાષ્ટ્રીય સંશોધન સંસ્થા રોગશાસ્ત્ર અને માર્કોબાયોલોજી દ્વારા વિકસાવવામાં આવી છે.
 - > તે બે જુદા જુદા વાયરસનો ઉપયોગ કરે છે જે મનુષ્યમાં સામાન્ય શરદી (એડેનોવાઈરસ) નું કારણ બને છે.
 - > નબળા એડેનોવાઈરસને લીધે, તે મનુષ્યમાં તેની પોતાની નકલ બનાવી શકતું નથી અને રોગનું કારણ બની શકતું નથી.
 - > તેનું સુધારણા પણ કરવામાં આવે છે જેથી રસી કોરોનોવાયરસ સ્પાઈક પ્રોટીન બનાવવા માટેનો કોડ પ્રદાન કરી શકે. તેનો ઉદ્દેશ એ સુનિશ્ચિત કરવાનો છે કે જ્યારે વાસ્તવિક વાયરસ શરીરને ચેપ લગાડવાનો પ્રયાસ કરે છે, ત્યારે તે

એન્ટિબોડીઝના રૂપમાં રોગપ્રતિકારક પ્રતિભાવ બનાવી શકે છે.

- > સ્પુટનિક રસીકરણ દરમિયાન, બંને ડોઝ માટેના વિવિધ વેક્ટરનો ઉપયોગ થાય છે. તે બંને ડોઝ માટે સમાન ડિલિવરી પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરીને અન્ય રસી સામે લાંબા ગાળાની પ્રતિરક્ષા પ્રદાન કરે છે.
- > બંને ડોઝ 21 દિવસના અંતરે આપવામાં આવે છે.
- > સ્પુટનિક-વી પ્રવાહી સ્વરૂપમાં -18 ° સે. પર સંગ્રહિત થાય છે. તેમ છતાં તેના શુષ્ક સ્વરૂપમાં તે 2-8 ° સે તાપમાનમાં સંગ્રહિત કરી શકાય છે, તે કોલ્ડ-ચેઇન માળખાગત સુવિધામાં વધારાના રોકાણો વિના પરંપરાગત રેફ્રિજરેટરમાં પણ સંગ્રહિત થાય છે.
- અસરકારકતા:
 - > રશિયામાં હાથ ધરવામાં આવેલા ફેઝ -3 ના પરીક્ષણ પરિણામોએ ધ લેન્સેટમાં પ્રકાશિત કર્યું છે કે તેની અસરકારકતા 91.6% છે.
- એડેનોવાયરસ:
 - > એડેનોવાયરસ (ADV) એ 70-90 નેનોમીટર-કદના DNA વાયરસ છે જે માણસમાં શરદી, શ્વસન ચેપ વગેરે જેવા ઘણા રોગો પ્રેરિત કરે છે.
 - > આ રસીઓ માટે એડેનોવાઈરસને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવે છે, કારણ કે તેમનો DNA ડબલ સેરથી બનેલો છે જે તેમને આનુવંશિક રીતે વધુ સ્થિર બનાવે છે અને ઈન્જેક્શન પછી બદલાવાની શક્યતા ઓછી છે.
 - > હડકવાની રસી એ એડેનોવાયરસ રસી છે.
 - > એડેનોવાયરસ રસી એ વાયરલ વેક્ટર રસીનો એક પ્રકાર છે.
 - > આ રસીમાં, એડેનોવાયરસનો ઉપયોગ 'લક્ષ્ય હોસ્ટ પેશીઓ' માં જીન્સ અથવા રસી એન્ટિજેન્સને સંક્રમિત કરવાના સાધન તરીકે કરવામાં આવે છે.
 - > જો કે, મનુષ્યમાં એડેનોવાયરસ રસીમાં ખામીઓ છે, જેમ કે પૂર્વ-અસ્તિત્વમાં રહેલી પ્રતિરક્ષા, ઉત્તેજનાત્મક પ્રતિભાવો વગેરે.
 - > જેમ જેમ માનવ શરીર મોટાભાગના વાસ્તવિક વાયરલ ચેપ પ્રત્યે પ્રતિરક્ષા પ્રતિભાવો વિકસાવે છે, તે જ રીતે એડેનોવાઈરલ વેક્ટર્સ માટે પ્રતિરક્ષા પણ વિકસાવે છે.

‘ઈટ-સ્માર્ટ સિટીઝ ચેલેન્જ’ અને ‘ટ્રાન્સપોર્ટ 4 ઓલ ચેલેન્જ’

- > તાજેતરમાં હાઉસિંગ અને અર્બન અફેર્સ મંત્રાલયે ‘ઈટ-સ્માર્ટ સિટીઝ ચેલેન્જ’ અને ‘ટ્રાન્સપોર્ટ 4 ઓલ ચેલેન્જ’ શરૂ કર્યું છે.
- > આ પડકારોનો હેતુ સાર્વજનિક પરિવહનને સલામત, સાદું, આરામદાયક અને યોગ્ય કેટરિંગ પ્રથાઓ અને ટેવોની આજુ બાજુ સાથે વિશ્વસનીય બનાવવાનો છે.

Back to Basics : ઇટ-સ્માર્ટ સિટીઝ ચેલેન્જ

- ‘ઇટ-સ્માર્ટ સિટીઝ’ ચેલેન્જ રાજ્યો દ્વારા ‘ઇટ-રાઈટ ઇન્ડિયા’ હેઠળ વિવિધ પહેલને અપનાવવા અને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કરવામાં આવતા વિવિધ પ્રયાસોને માન્યતા આપવા શહેરો વચ્ચેની એક સ્પર્ધા રૂપે શરૂ કરવામાં આવી છે.
- આ પડકારમાં તમામ સ્માર્ટ શહેરો, રાજ્ય / કેન્દ્રશાસિત કેન્દ્ર રાજધાનીઓ અને 5 લાખથી વધુ વસ્તીવાળા શહેરો ભાગ લઈ શકે છે.

ઉદ્દેશ

- આ પડકારનો હેતુ સ્માર્ટ શહેરોને એક એવી યોજના વિકસાવવા પ્રેરણા આપવાનો છે કે જે સંસ્થાકીય, ભૌતિક, સામાજિક અને આર્થિક ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર દ્વારા સમર્થિત આરોગ્યપ્રદ, સલામત અને ટકાઉ ખોરાકના વાતાવરણને સમર્થન આપે છે, સાથે સાથે ખાદ્ય સંબંધિત મુદ્દાઓનો સામનો કરે છે.

મહત્વ

- તે ખોરાક સુરક્ષા, સ્વચ્છતા અને પોષણ તરફ સામાજિક અને વ્યવહારૂ પરિવર્તન લાવવાની સંભાવના ધરાવે છે.

અન્ય સંબંધિત પહેલ

- **મર્યાદિત ટ્રાંસ ફેટી એસિડ્સ:**
 - તાજેતરમાં ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ્સ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા (FSSAI) એ તેલ અને ચરબીમાં ટ્રાંસ ફેટી એસિડ્સ (TFA) ની માત્રામાં વધારો કરવા માટે ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ્સ (વેચાણ પર પ્રતિબંધ અને પ્રતિબંધો) નિયમો, 2011 માં સુધારો કર્યો છે. 2021 વર્ષ માટે અનુમતિપાત્ર પ્રમાણ 5% થી ઘટાડીને 3% અને 2022 માટે 2% કરવામાં આવ્યું છે.
- **રમન 1.0:**
 - તે ખાદ્ય તેલો, ચરબી અને ઘી વગેરેમાં ભેળસેળની તીવ્રતા (1 મિનિટથી ઓછા સમયમાં) શોધવા માટે એક અત્યાધુનિક બેટરી સંચાલિત ઉપકરણ છે.
- **ફૂડ સેફ્ટી મેજિક બોક્સ:**
 - આ એક સ્વચાલિત ફૂડ પરીક્ષણ કીટ છે, જેમાં સ્કૂલનાં બાળકો તેમની વર્ગખંડની પ્રયોગશાળાઓમાં ઉપયોગ કરી શકે તેવા ખોરાકની ભેળસેળની તપાસ માટે મેન્યુઅલ અને વિવિધ સાધનોનો સમાવેશ કરે છે.
- **ખાદ્ય સુરક્ષા મિત્રા યોજના:**
 - આ યોજનાનો ઉદ્દેશ નાના સલામત અને મધ્યમ સ્તરે ખાદ્ય ઉદ્યોગોને ખાદ્ય સુરક્ષા કાયદાઓનું પાલન સુનિશ્ચિત કરવા માટે છે જેથી તેઓને લાઈસન્સ અને નોંધણી પ્રક્રિયા, સ્વચ્છતા રેટિંગ અને તાલીમ કાર્યક્રમો માટેની સુવિધાઓ મળી શકે.
- **ઇટ-રાઈટ મેળો:**
 - યોગ્ય ખોરાક માટે નાગરિકોને પ્રોત્સાહિત કરવાની દિશામાં આ એક મહત્વપૂર્ણ પ્રવૃત્તિ છે, જે નાગરિકોને વિવિધ પ્રકારના

ખોરાકના આરોગ્ય અને પોષક ફાયદાઓ વિશે જાગૃત કરવા માટે આયોજન કરવામાં આવ્યું છે.

ટ્રાન્સપોર્ટ ફોર ઓલ ચેલેન્જ

- ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર ટ્રાન્સપોર્ટેશન એન્ડ ડેવલપમેન્ટ પોલિસી (ITDP) ના સહયોગથી આ પહેલ શરૂ કરવામાં આવી છે અને તેનો હેતુ શહેરો, નાગરિક જૂથો અને સ્ટાર્ટઅપ્સને એકસાથે જાહેર પરિવહનમાં સુધારણા લાવનારા ઉકેલો વિકસાવવા લાવવાનો છે.
- ITDP એ એક બિન-સરકારી બિન-લાભકારી સંસ્થા છે જે બસ રેપિડ ટ્રાંઝિટ સિસ્ટમ્સ વિકસાવવા અને મોટરચાલિત પરિવહનને પ્રોત્સાહન આપવા અને ખાનગી બસ ઓપરેટર્સના માર્જિનને સુધારવા પર કેન્દ્રિત છે.

ઉદ્દેશ

- ‘ટ્રાન્સપોર્ટ ફોર ઓલ ચેલેન્જ’નો ઉદ્દેશ ડિજિટલ સોલ્યુશન્સ વિકસિત કરવાનો છે કે જે જાહેર પરિવહનને સલામત, આર્થિક, આરામદાયક અને વિશ્વસનીય બનાવે છે.

મહત્વ

- પરિવહન ક્ષેત્રે સૌથી વધુ અસર થતાં કોરોના વાયરસ રોગચાળાએ સમગ્ર વિશ્વને સ્થિર કરી દીધું છે. ‘ટ્રાન્સપોર્ટ ફોર ઓલ ડિજિટલ ઇનોવેશન ચેલેન્જ’માં શહેરોને આ ગતિશીલતાના સંકટમાંથી બહાર આવવા માટે ટેકો આપવાની સંભાવના છે.
- તે શહેરી ગતિશીલતામાં ડિજિટલ પરિવર્તન માટે પ્રેરણા આપવા માટે દેશભરના શહેરો અને સ્ટાર્ટઅપ્સને ટેકો આપશે.

શહેરી પરિવહનના પ્રશ્નોને ધ્યાનમાં લઈ શરૂ કરાયેલ પહેલ

- **રાષ્ટ્રીય ઇલેક્ટ્રિક ગતિશીલતા મિશન યોજના (NEMMP):**
 - આ યોજનાનો ઉદ્દેશ દેશમાં હાઈબ્રીડ અને ઇલેક્ટ્રિક વાહનોને પ્રોત્સાહન આપીને રાષ્ટ્રીય બળતણ સુરક્ષાની ખાતરી કરવી છે.
- **ફાસ્ટ એડોપ્શન ઓફ મેન્યુફેક્ચરિંગ (હાઈબ્રીડ એન્ડ) ઇલેક્ટ્રિક વ્હિકલ્સ (ફેમ-ઇન્ડિયા):**
 - આ યોજના વર્ણસંકર / ઇલેક્ટ્રિક વાહનોના બજાર વિકાસ અને ઉત્પાદન ઇકોસિસ્ટમના વિકાસને સપોર્ટ કરે છે.
- **માસ રેપિડ ટ્રાંઝિટ / ટ્રાન્સપોર્ટ સિસ્ટમ (MRTS):**
 - વર્ષ 2017 માં સરકારે નવી મેટ્રો પોલિસી રજૂ કરી, જેનો હેતુ સહકાર વધારવાનો, ધારાધોરણો, નાણાકીય બનાવવા અને પ્રાપ્તિ મિકેનિઝમ વિકસિત કરવાનો છે જેથી પ્રોજેક્ટ્સને અસરકારક રીતે લાગુ કરી શકાય.
- **પર્સનલ રેપિડ ટ્રાંઝિટ સિસ્ટમ (PRT):**
 - આ એક પરિવહન મોડ છે, જેમાં નાના સ્વચાલિત વાહન-પોડ્સનો સમાવેશ થાય છે, જે ખાસ નિર્મિત દિશા નિર્દેશોના નેટવર્ક પર સંચાલિત હોય છે.

■ ગ્રીન અર્બન ગતિશીલતા પહેલ:

- > ભારત સરકારે સ્માર્ટ સિટીઝ મિશન અંતર્ગત ટકાઉ વિકલ્પોને પ્રોત્સાહન આપવા ગ્રીન અર્બન મોબિલીટી ઇનિશિયેટિવ (GMI) શરૂ કરી છે.

વિશ્વ હિમોફીલિયા દિવસ: 17 એપ્રિલ

- > વર્લ્ડ ફેડરેશન ઓફ હિમોફીલિયા દ્વારા દર વર્ષે 17 એપ્રિલના રોજ વર્લ્ડ હિમોફીલિયા ડે મનાવવામાં આવે છે. આ વર્ષે, વિશ્વ હિમોફીલિયા દિવસ નીચેની થીમ હેઠળ ઉજવવામાં આવી રહ્યો છે:
- > થીમ: Adapting to change

Back to Basics : હિમોફીલિયા વિશે

- > હિમોફીલિયા એ એક દુર્લભ વિકાર છે જ્યાં ગંઠાઈ જવાનું સામાન્ય રીતે માનવ રક્તમાં થતું નથી. આ કારણ છે કે લોહીમાં પૂરતા પ્રમાણમાં લોહી ગંઠાવાનું પ્રોટીન નથી.
- > તે આનુવાંશિક આનુવાંશિક વિકાર છે.

વિશ્વ હિમોફીલિયા દિવસ

- > વર્લ્ડ ફેડરેશન ઓફ હિમોફીલિયા 1989 થી આ દિવસની ઉજવણી કરે છે. દર વર્ષે વિશ્વમાં ઘણી પ્રતિષ્ઠિત ઇમારતો જાગરૂકતા લાવવા અને ડિસઓર્ડરથી પ્રભાવિત લોકોને મદદ કરવા લાલ રંગથી રંગવામાં આવે છે.

17 એપ્રિલે વિશ્વ હિમોફીલિયા દિવસ કેમ ઉજવવામાં

આવે છે?

- > ફેન્ક સ્નાબેલના જન્મદિવસની ઉજવણી માટે આ દિવસ 17 એપ્રિલના રોજ ઉજવવામાં આવે છે. ફેન્કે વર્લ્ડ ફેડરેશન ઓફ હિમોફીલિયાની સ્થાપના કરી.

હિમોફીલિયાની વર્લ્ડ ફેડરેશન

- > તેની સ્થાપના 1963 માં થઈ હતી. વર્લ્ડ ફેડરેશન ઓફ હિમોફીલિયાનું મુખ્ય મથક કેનેડાના મોન્ટ્રીયલમાં છે.

મહત્વ

- > રક્તસ્ત્રાવ ડિસઓર્ડરથી અસરગ્રસ્ત 75% લોકો તેને જાણતા નથી. બીજા ઘણા લોકો યોગ્ય કાળજી લેતા નથી. તેથી, આ દિવસની ઉજવણી કરવાની અને રોગ વિશે જાગૃતિ લાવવાની જરૂર છે.

સંયુક્ત રાષ્ટ્રની ફૂડ સિસ્ટમ સમિતિ 2021 પર રાષ્ટ્રીય સંવાદ

- > સપ્ટેમ્બર 2021માં યોજનારી સંયુક્ત રાષ્ટ્રની પ્રથમ ફૂડ સિસ્ટમ સમિતિ યોજાશે. આ સમિતિ એગ્રિ-ફૂડ સિસ્ટમમાં સકારાત્મક પરિવર્તન માટેની ક્રિયાઓને વ્યૂહરચના બનાવશે.

Back to Basics : સમિતિ વિશે

- > આ સમિતિ સતત વિકાસ લક્ષ્યોમાં પ્રગતિને વેગ આપવા વૈશ્વિક સ્તરે ફૂડ સિસ્ટમ્સના આકાર પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે. સમિતિ ટોચના પાંચ એક્શન ટ્રેક્સ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે. તેઓ નીચે મુજબ છે:
- > સલામત અને પૌષ્ટિક ખોરાક
- > સતત વપરાશની રીત
- > પ્રકૃતિ હકારાત્મક ઉત્પાદન
- > આજીવિકા
- > નબળાઈઓ, તાણની સ્થિતિસ્થાપકતા
- > ભારતે એક્શન ટ્રેક 4 માટે સ્વયંસેવા આપી છે, જે એડવાન્સ ઇક્વેસિબલ આજીવિકા છે. આને આગળ વધારવા માટે, ભારત સરકારે એક ઉચ્ચ સ્તરીય આંતર-વિભાગીય જૂથ બનાવ્યું છે. આ જૂથનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એ છે કે કૃષિ અને ખાદ્ય પ્રણાલીના તમામ હોદ્દેદારો સાથે ભારતમાં ટકાઉ ખાદ્ય પ્રણાલી બનાવવા રાષ્ટ્રીય માર્ગોની શોધખોળ કરવા રાષ્ટ્રીય સંવાદનું આયોજન કરવું.

રાષ્ટ્રીય સંવાદ

- > એગ્રિ-ફૂડ સિસ્ટમ પર પ્રથમ રાષ્ટ્રીય સંવાદ 12 એપ્રિલ, 2021 ના રોજ યોજાયો હતો. આ સંવાદમાં ખેડૂત સંગઠનો, નાગરિક સમાજ સંસ્થાઓ, ખેડૂત ઉત્પાદક સંસ્થાઓ, સંશોધન સંસ્થાઓ અને અન્ય સરકારી એજન્સીઓ હાજર રહી હતી.

ધામરા નદી પર રોપેક્સ જેટી પ્રોજેક્ટને મંજૂરી મળી

- > ભારત સરકારે તાજેતરમાં ઓડિશામાં તમામ હવામાન ROPAX વિકસાવવા માટે રૂ. 50 કરોડની મંજૂરી આપી છે. આ પ્રોજેક્ટની કુલ કિંમત 110 કરોડ રૂપિયા અંદાજવામાં આવી છે. આ પ્રોજેક્ટનો હેતુ ભદ્રક જિલ્લામાં કનાલી અને કેન્દ્રપરા જિલ્લામાં તાલચુઆને જોડતો રોલ-ઓન અથવા રોલ-ઓફ પેસેન્જર જેટી શરૂ કરવાનો છે.

Back to Basics : પ્રોજેક્ટ વિશે

- > આ પ્રોજેક્ટ મુસાફરીનો સમય 6 કલાકથી ઘટાડીને એક કલાક કરશે. જેટીના સંપર્ક બિંદુઓ ધામરા નદીના ઉત્તર અને દક્ષિણ કાંઠે આવેલા છે.
- > જેટી સેવાના પ્રારંભથી વ્યાપારી પ્રવૃત્તિઓ અને વ્યાપારી પ્રવૃત્તિઓમાં વધારો થશે અને આ ક્ષેત્રની આર્થિક સ્થિતિમાં પણ વધારો થશે.

ધામરા નદી

- > ધામરા નદી એ બેત્રણી અને બ્રહ્માણી નદીઓના સંગમ પર રચાયેલી સંયુક્ત પ્રવાહ છે.
- > તે બંગાળની ખાડીને મળે છે.
- > તે ઓડિશાના ભદ્રક જિલ્લામાં સ્થિત છે.

- > ઘામરા બંદર તેના મુખની ઉત્તરે સ્થિત છે.
- > ગહિરમાથા અભયારણ્ય ઘામરા નદીના મુખની નજીક આવેલું છે.
- > આ ઉપરાંત, ભીતરકણિક વન્યપ્રાણી અભયારણ્ય ઘામરાના મુખ પર સ્થિત છે.
- > ઘામરાના મુખે વ્હીલર આઈલેન્ડ પણ આવેલ છે વ્હીલર આઈલેન્ડ એ ડીઆરડીઓ લોન્ચ સેન્ટર છે.

ગહિરમાથા અભયારણ્ય

- > તે ઓલિવ રીડલે દરિયાઈ કાયબાની સૌથી મહત્વપૂર્ણ માળખાની સાઈટ છે. ગહિરમાથા બીચ આંતરિક બાયવાલ્વ મેં ગ્રોવ્સ અને કાયબાઓની સાઈટ્સને અલગ પાડે છે. ઓલિવ રીડલે દરિયાઈ કાયબાને IUCN રેડ લિસ્ટ પ્રજાતિમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત, તેઓને ભારતીય વાઈલ્ડલાઈફ (પ્રોટેક્શન) એક્ટ 1972 ની સૂચિ 1 હેઠળ મૂકવામાં આવ્યા છે.
- > તે ઓડિશામાં મેંગ્રોવ વેટલેન્ડ છે. તે મગર માટે પ્રખ્યાત છે.

એશિયન રેસલિંગ ચેમ્પિયનશિપ: વિનેશ ફોગટે ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો

- > ભારતીય કુસ્તીબાજ વિનેશ ફોગટે એશિયન રેસલિંગ ચેમ્પિયનશિપમાં પ્રથમ ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો છે. તેણે તાઈપેઈ ના મેંગ સુન સિહને હરાવીને આ ચંદ્રક જીત્યો હતો.
- > વિનેશે આ અગાઉ ચાર કાસ્ય અને ત્રણ સિલ્વર મેડલ જીત્યા હતા. આ તેમનું ત્રીજું ગોલ્ડ મેડલ છે, પરંતુ એશિયન રેસલિંગ ચેમ્પિયનશિપમાં તેમનું પહેલું મેડલ છે.

Back to Basics : વિનેશ ફોગટ

- > વિનેશ ફોગટ એક ભારતીય રેસલર છે. તે એશિયન ગેમ્સ અને કોમન વેલ્થ માં ગોલ્ડ જીતનાર પ્રથમ ભારતીય મહિલા હતી. આ ઉપરાંત તે લોરિયસ વર્લ્ડ સ્પોર્ટ્સ એવોર્ડ માટે નામાંકિત થયેલ પ્રથમ ભારતીય રમતવીર હતી.
- > તેમણે 2016 માં અર્જુન એવોર્ડ, 2020 માં રાજીવ ગાંધી ખેલ રત્ન એવોર્ડ જીત્યો હતો.

એશિયન રેસલિંગ ચેમ્પિયનશિપમાં અન્ય ભારતીય

ખેલાડીઓ

- > અંશુ મલિક અને સોનમ મલિકને લક્ષ્યાંક ઓલિમ્પિક પોડિયમ યોજનામાં શામેલ કરવામાં આવ્યા છે. એશિયન રેસલિંગ ઓલિમ્પિક ક્વોલિફાયર્સમાં તેમનો ટોક્યો ઓલિમ્પિક ક્વોટા પ્રાપ્ત થયા પછી તેનું નામ આ યોજનામાં શામેલ થયું હતું.

લક્ષ્યાંક ઓલિમ્પિક પોડિયમ યોજના

- > લક્ષ્યાંક ઓલિમ્પિક પોડિયમ યોજનામાં તાજેતરમાં 6 એથલેટ્સને ઉમેરવામાં આવ્યા છે. તેમાં ચાર તરવૈયા અને બે

એથલેટ્સ છે. આ નિર્ણય મિશન ઓલિમ્પિક સેલની 56મી બેઠક દરમિયાન લેવામાં આવ્યો હતો. સેલે એ પણ નક્કી કર્યું છે કે લક્ષ્યાંક ઓલિમ્પિક પોડિયમ યોજના દ્વારા તમામ ઓલિમ્પિક લાયક એથલેટ્સને ટેકો આપવામાં આવશે.

- > આ યોજના રાષ્ટ્રીય રમત વિકાસ નિધિના કાર્યક્ષેત્ર હેઠળ શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ યોજનાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ ઓલિમ્પિક રમતો માટેની સંભવિત ચંદ્રક સંભાવનાઓને ઓળખવા અને તૈયાર કરવાનો છે. યોજના હેઠળ હાલમાં નવ રમતશાખાઓને 'ઉચ્ચ અગ્રતા વર્ગ' તરીકે ઓળખવામાં આવી છે. તે બેડમિંટન, એથલેટિક્સ, હોકી, શૂટિંગ, વેઈટ લિફ્ટિંગ, ટેનિસ, કુસ્તી, બોક્સિંગ, તીરંદાજી છે.

COVID-19 દરમિયાન મહાસાગરીય એકોરિટક

- > કોવિડ-19 રોગચાળા દરમિયાન, લોકડાઉન અને આર્થિક પ્રવૃત્તિ (જેમ કે આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર) ના કારણે પૃથ્વીની સપાટી પર અવાજનું પ્રદૂષણ ઘટી ગયું હતું.
- > મહાસાગરોમાં છેલ્લા ઘણા મહિનાઓથી, માનવસર્જિત અવાજ પ્રદૂષણ (માનવશાસ્ત્ર) ઘણી હદ સુધી ઘટ્યું છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- મહાસાગરોમાં એકોરિટક:
 - > મહાસાગરિક ધ્વનિશાસ્ત્રમાં ત્રણ વ્યાપક ઘટકો છે:
 - > જિઓફોની (Geophony): બિન-જૈવિક કુદરતી ઘટના દ્વારા ઉત્પન્ન કરાયેલા અવાજો (દા.ત.: ભૂકંપ, તરંગો અને પરપોટા).
 - > બાયોફોની (Biophony): દરિયાઈ જીવો દ્વારા ઉત્પાદિત અવાજો.
 - > એન્થ્રોફોની (Anthrophony): માણસો દ્વારા ઉત્પન્ન થતા અવાજો (મુખ્યત્વે દરિયાઈ જહાજોમાંથી ઉત્પન્ન થતો અવાજ).
 - > વર્ષ 2021 માં સાયન્સ જર્નલમાં પ્રકાશિત 'ધ સાઉન્ડસ્કેપ ઓફ એન્થ્રોપોસીન ઓશન રિપોર્ટ' મુજબ, ઔદ્યોગિક યુગ પહેલા જિઓફોની અને બાયોફોની મહાસાગરોના અવાજ પર પ્રભુત્વ ધરાવતા હતા.
 - > જો કે, એન્થ્રોપોની હવે આ કુદરતી ઘટકોમાં દબલ કરે છે અને તેને બદલે છે.
 - આધુનિક સમયમાં ધ્વનિ સ્તર:
 - > હાલના ભૂસ્તરશાસ્ત્રીય યુગના મહાસાગરો (એન્થ્રોપોસીન યુગ, જ્યારે માનવસર્જિત વિક્ષેપો મોટાભાગે પર્યાવરણને અસર કરે છે) પૂર્વ-ઔદ્યોગિક સમયના મહાસાગરો કરતાં વધુ પ્રદૂષિત (અવાજ) છે.
 - > રોગચાળાના પ્રારંભિક તબક્કે, દરિયાઈ અવાજોના દેખરેખ દરમિયાન ઘણા સ્થળોએ ડેસિબેલ (ડીબી) ડ્રોપ નોંધવામાં આવ્યો હતો.

> કેનેડાના 'નેચ્યુન ઓશન ઓબ્ઝર્વેટરી'ના એન્ડોવર નોડના હાઈડ્રોફોન્સમાં દર વર્ષે સરેરાશ 1.5 ડીબીનો ઘટાડો પ્રતિબિંબિત થાય છે, જેનો અર્થ 100 હર્ટ્ઝ પર સાપ્તાહિક અવાજની શક્તિની ઘનતા.

■ એન્થ્રોફોનીની અસર:

> એન્થ્રોફોનીની ટૂંકા ગાળાના ઉપયોગ દ્વારા દરિયાઈ જીવોના સૂચકાંકો, ખાદ્ય પદાર્થો, અન્ય શિકારી સજીવોથી બચવા માટેના ઓડિટરીને ઓળખવાની તેમની ક્ષમતાને નબળી પાડે છે.

> લાંબા સમય સુધી તેનો ઉપયોગ દરિયાઈ જાતિઓની વસ્તી ઘટાડી શકે છે.

■ આંતરરાષ્ટ્રીય શાંત મહાસાગર પ્રયોગ (IQOE):

> તે સંશોધન, નિરીક્ષણ અને પ્રસારણ પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા દરિયાઈ જીવો અને દરિયાઈ જીવો પર અવાજની અસરોને સમજવા માટેનો આંતરરાષ્ટ્રીય વૈજ્ઞાનિક પ્રોગ્રામ છે.

> આ પ્રોગ્રામનો સમયગાળો 2015-2025 માટે નક્કી કરવામાં આવ્યો છે IQOE ટીમે કોવિડ-19 રોગચાળા દરમિયાન મોટી માત્રામાં ડેટા એકત્રિત કર્યો છે.

> IQOE મહાસાગર એકોસ્ટિક ડેટાને વધુ તુલનાત્મક બનાવવા માટેની પદ્ધતિઓ વિકસાવી રહ્યાં છે. આ ડેટા સમુદ્રયુક્ત ધ્વનિનું મૂલ્યાંકન કરીને અને તેમના પર COVID-19 રોગચાળાના પ્રભાવની શોધ કરીને વૈશ્વિક ડેટામાં કમ્પાઈલ કરવામાં આવશે.

> IQOEએ વિશ્વભરના મહાસાગરોમાં 200 થી વધુ બિન-સૈન્ય હાઈડ્રોફોન્સ (સમુદ્ર-સપાટી માઈક્રોફોન) નું નેટવર્ક ઓળખ્યું છે.

> આ પ્રોજેક્ટ નેટવર્કના મોટાભાગના હાઈડ્રોફોન્સ યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અને કેનેડાના દરિયાકાંઠે સ્થિત છે. હવે તેમની હાજરી વિશ્વના અન્ય ઘણા ભાગોમાં (ખાસ કરીને યુરોપમાં) વધી રહી છે.

> આ હાઈડ્રોફોન્સ (જે રિમોટ ફ્રીક્વન્સીના સંકેતો પણ ઓળખે છે) માં ઓલ અને અન્ય દરિયાઈ પ્રાણીઓ, તેમજ માનવીય પ્રવૃત્તિઓમાંથી નીકળતાં અવાજો નોંધાયા છે.

હાઈડ્રોફોન

> જેમ માઈક્રોફોન હવામાં હાજર અવાજને એકત્રિત કરે છે, તેવી જ રીતે હાઈડ્રોફોન પાણીની અંદરના ધ્વનિ સંકેતો શોધી કાઢે છે.

> મોટાભાગના હાઈડ્રોફોન્સ સિરામિક ઉત્પાદનો પર આધારિત છે જે ડૂબવાના કારણે નાના ઈલેક્ટ્રિક પ્રવાહનું ઉત્પાદન કરે છે.

> જ્યારે સિરામિક (ચાઈનીઝ માટીમાંથી બનાવેલ) હાઈડ્રોફોન સમુદ્રમાં ડૂબી જાય છે, ત્યારે તે વિવિધ ફ્રીક્વન્સીઝ પર નાના ઈલેક્ટ્રિક પ્રવાહને સૂચવે છે કારણ કે તે ચારે બાજુથી પાણીની અંદરના અવાજોથી બહાર આવે છે.

> આ વિદ્યુત સંકેતોને વિસ્તૃત અને રેકોર્ડ કરીને, હાઈડ્રોફોન્સ સમુદ્રયુક્ત અવાજોને ખૂબ જ ચોકસાઈથી માપે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો:

1. જિઓફોની (Geophony) એટલે બિન-જૈવિક કુદરતી ઘટના દ્વારા ઉત્પન્ન કરાયેલા અવાજો (દા.ત.: ભૂકંપ, તરંગો અને પરપોટા).

2. બાયોફોની (Biophony) એટલે દરિયાઈ જીવો દ્વારા ઉત્પાદિત અવાજો.

3. એન્થ્રોફોની (Anthrophony) એટલે માણસો દ્વારા ઉત્પન્ન થતા અવાજો (મુખ્યત્વે દરિયાઈ જહાજોમાંથી ઉત્પન્ન થતો અવાજ).

4. મોટાભાગના હાઈડ્રોફોન્સ સિરામિક ઉત્પાદનો પર આધારિત છે જે ડૂબવાના કારણે નાના ઈલેક્ટ્રિક પ્રવાહનું ઉત્પાદન કરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

2. વિનેશ ફોગટના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતીય કુસ્તીબાજ વિનેશ ફોગટે એશિયન રેસલિંગ ચેમ્પિયનશિપમાં પ્રથમ ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો છે. તેણે તાઈપેઈ ના મેંગ સુન સિહને હરાવીને આ ચંદ્રક જીત્યો હતો.

2. વિનેશ ફોગટ એક ભારતીય રેસલર છે. તે એશિયન ગેમ્સ અને કોમન વેલ્થ માં ગોલ્ડ જીતનાર પ્રથમ ભારતીય મહિલા હતી.

3. તે લોરિયસ વર્લ્ડ સ્પોર્ટ્સ એવોર્ડ માટે નામાંકિત થયેલ પ્રથમ ભારતીય રમતવીર હતી.

4. તેમણે 2016 માં અર્જુન એવોર્ડ, 2020 માં રાજીવ ગાંધી ખેલ રત્ન એવોર્ડ જીત્યો હતો.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

3. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. કોવિડ-19 રસીકરણ અભિયાનનો પ્રથમ તબક્કો 16 જાન્યુઆરી, 2021 ના રોજ શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.

2. પ્રથમ તબક્કામાં ફક્ત આરોગ્ય કર્મચારીઓ અને ફ્રન્ટલાઈન કામદારો માટે રસીકરણ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું.

3. કોવિડ-19 રસીકરણના બીજા તબક્કા હેઠળ, 60 વર્ષથી વધુ ઉંમરના લોકોને રસી આપવામાં આવી રહી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

4. ટીકા ઉત્સવના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. તે 11 મી એપ્રિલ, 2021 અને 14 મી એપ્રિલ, 2021 વચ્ચે યોજવામાં આવશે.
 2. આ તહેવારનો મુખ્ય હેતુ વધુને વધુ લોકોને રસી અપાવવાનો છે.
 3. તે COVID-19 રસીના શૂન્ય અપવ્યય પર પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

5. વિશ્વ હોમિયોપેથી દિવસના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. દર વર્ષે, 10 એપ્રિલે વિશ્વ હોમિયોપેથી દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
 2. હોમિયોપેથીના સ્થાપક ડો. સેમ્યુઅલ હેનીમેનની જન્મજયંતિ નિમિત્તે આ દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
 3. આ વર્ષની થીમ Homeopathy: Roadmap for Integrative Medicine છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

6. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. દર વર્ષે, 12 એપ્રિલે હામન સ્પેસ ફ્લાઈટનો આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ ઉજવવામાં આવે છે.
 2. આ દિવસ 1961માં યુરી ગાગરીનની ઐતિહાસિક અંતરિક્ષ યાત્રાની વર્ષગાંઠ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.
 3. યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલીએ 12 મી એપ્રિલના રોજ, એપ્રિલ 2011 માં માનવ અંતરિક્ષ ઉડાનના આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસની ઉજવણી માટે ઠરાવ પસાર કર્યો હતો.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

7. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. કેન્દ્ર સરકારે ઉડાન યોજના શરૂ કરી છે, જેનો ઉદ્દેશ નબળા સામાજિક-આર્થિક દરજ્જાની છોકરીઓને શાળાના સ્તરે ઉચ્ચ શિક્ષણની પ્રાપ્તિ માટે સક્ષમ બનાવવાનો છે.
 2. કેન્દ્ર સરકારે યુવતીઓને તેમના તકનીકી શિક્ષણને આગળ વધારવાની તક આપવા માટે પ્રગતિ યોજના પણ શરૂ કરી છે.
 3. તકનીકી શિક્ષણ માટે AICTE એક વૈધાનિક સંસ્થા અને રાષ્ટ્રીય સ્તરની કાઉન્સિલ છે. તે ઉચ્ચ શિક્ષણ વિભાગ હેઠળ કામ કરે છે. આ કાઉન્સિલની સ્થાપના નવેમ્બર 1945 માં કરવામાં આવી હતી.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

8. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિભાગ દ્વારા તાજેતરમાં 'COVID-19 રસીકરણ જાગૃતિ અભિયાન' નામનું દેશવ્યાપી જન જાગૃતિ અભિયાન શરૂ કરાયું છે.
 2. ભારતીય રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન એકેડમી કાઉન્સિલ દ્વારા INYASની સ્થાપના 2014 માં થઈ હતી.
 3. 'COVID-19 રસીકરણ જાગૃતિ અભિયાન' મોબાઈલ એપ્લિકેશન COVACNEWS નો ઉપયોગ કરીને હાથ ધરવામાં આવશે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

9. વીજળી (ગ્રાહકોના હક) (સુધારા) નિયમો, 2021ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. નવા નિયમો 500 KW સુધીના છતની ટોચનું નેટ મીટરિંગ કરવાની મંજૂરી આપે છે.
 2. ગ્રોસ મીટરિંગ એ એક મિકેનિઝમનો સંદર્ભ આપે છે જ્યાં ગ્રીડ ઈન્ટરેક્ટિવ રૂફટોપ સોલર સિસ્ટમમાંથી વપરાશમાં લેવામાં આવતી કુલ સોલર ઊર્જા અને કુલ ઊર્જા અલગ અલગ ગણવામાં આવશે.
 3. આ સુધારા વીજળી (ગ્રાહકોના અધિકાર) નિયમો, 2020 માં કરવામાં આવ્યા છે. વીજળી એ સહવર્તી વિષય છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

10. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. DGFT એટલે ડિરેક્ટોરેટ જનરલ ઓફ ફોરેન ટ્રેડ.
 2. DGFT એ સરકારની સંસ્થા છે જે ભારતની વિદેશ વેપાર નીતિ લાગુ કરે છે.
 3. DGFT 1991 સુધી આયાત અને નિકાસના મુખ્ય નિયંત્રક તરીકે જાણીતી હતી.
 4. જ્યારે ભારતમાં ઉદારીકરણ, વૈશ્વિકરણ અને ખાનગીકરણ નીતિઓ શરૂ થઈ ત્યારે આર્થિક સુધારાના ભાગ રૂપે DGFTની રચના 1991 માં કરવામાં આવી હતી.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

11. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. NITI આયોગ, બિલ એન્ડ મેલિન્ડા ગેટ્સ ફાઉન્ડેશન અને સેન્ટર ફોર સોશિયલ એન્ડ બિહેવિયર ચેંજના સહયોગથી અશોક યુનિવર્સિટીએ આરોગ્ય અને પોષણ પર એક રાષ્ટ્રીય ડિજિટલ રીપોઝિટરી 'પોષણ જ્ઞાન' શરૂ કર્યું છે.
2. કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને કુટુંબ કલ્યાણ પ્રધાન ડો. હર્ષ વર્ધન દ્વારા તાજેતરમાં 'મિશન આહાર ક્રાંતિ' શરૂ કરાયું હતું.
3. આહાર ક્રાંતિ મિશનનું સૂત્ર 'Good Diet-Good Cognition' છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

12. બલબીરસિંહ જુનિયરના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. બલબીરસિંહ જુનિયરનો જન્મ જલંધરના સંસારપુરમાં 1932 માં થયો હતો. તેણે 6 વર્ષની ઉંમરે હોકી રમવાનું શરૂ કર્યું.
2. તે પંજાબ હોકી ટીમનો ભાગ હોવા ઉપરાંત પંજાબ યુનિવર્સિટી હોકી ટીમનો કેપ્ટન પણ હતો.
3. 1962 માં, તેઓ ઈમરજન્સી કમિશનર ઓફિસર તરીકે ભારતીય સૈન્યમાં જોડાયા. તેઓ 1984 માં મેજર તરીકે નિવૃત્ત થયા.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

13. બોહાગ બિહુ પક્ષીની વસ્તી ગણતરી 2021ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. બોહાગ બિહુ પક્ષી ગણતરીની શરૂઆત બર્ડ કાઉન્ટ ઓફ ઈન્ડિયા (BCI) દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
2. સ્ટેટ ઓફ ઈન્ડિયાઝ બર્ડઝ, 2020 મુજબ, રહેઠાણની ખોટ મુખ્યત્વે માનવ પ્રવૃત્તિઓ, ઝેર, શિકાર વગેરેને કારણે થાય છે.
3. મુખ્યત્વે શહેરોમાં જંતુઓનો વસ્તી ઘટવાને કારણે ઘરેલું ચકલીની વસ્તી ઘટી રહી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

14. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં સુશીલ ચંદ્રએ ભારતના 24મા મુખ્ય ચૂંટણી કમિશનરનું પદ સંભાળ્યું છે.
2. ભારતીય ચૂંટણી પંચ (ECI)ની સ્થાપના 25 જાન્યુઆરી, 1950ના રોજ અનુચ્છેદ-324 મુજબ કરવામાં આવી હતી.
3. ભારતીય ચૂંટણી પંચ (ECI) લોકસભા, રાજ્યસભા, રાજ્ય વિધાન પરિષદો અને રાજ્ય વિધાન સભાઓની ચૂંટણીઓ કરે છે.
4. ભારતમાં 25 જાન્યુઆરી રાષ્ટ્રીય મતદાતા દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

15. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. હિમાચલ પ્રદેશમાં હિમાચલ દિવસ 15 એપ્રિલના રોજ ઉજવવામાં આવે છે.
2. 25 જાન્યુઆરી 1950 ના રોજ હિમાચલને 'C' વર્ગનું રાજ્ય બનાવવામાં આવ્યું હતું.
3. 18 ડિસેમ્બર, 1970ના રોજ સંસદે હિમાચલ પ્રદેશ અધિનિયમ પસાર કર્યો અને 25 જાન્યુઆરી, 1971ના રોજ હિમાચલ પ્રદેશ એક પૂર્ણ રાજ્ય તરીકે અસ્તિત્વમાં આવ્યું હતું.
4. હિમાચલ પ્રદેશ ભારતનું 18મું રાજ્ય હતું.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

16. ક્યારથી સોનાનું હોલમાર્કિંગ ફરજિયાત કરવામાં આવશે?

- (A) 1 ઓગસ્ટ (B) 1 જુલાઈ
(C) 1 મે (D) 1 જૂન

17. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતના કૃષિ મંત્રાલયે ખેડૂત કલ્યાણ માટે પાયલોટ પ્રોજેક્ટ અમલમાં મૂકવા માટે તાજેતરમાં માઈક્રોસોફ્ટ સાથે સમજૂતી પત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
2. 2019માં, માઈક્રોસોફ્ટ ઈન્ડિયાએ હેન્ડલૂમ વણકરોની સહાય માટે પ્રોજેક્ટ રીવાઈવ (ReWeave)નો પ્રારંભ કર્યો હતો.
3. ભારત કૃષિ ઉત્પાદનમાં વિશ્વમાં બીજા ક્રમે છે. ભારતમાં 50% થી વધુ કાર્યબળ કૃષિ ક્ષેત્રે કાર્યરત છે. ભારતના જીડીપીમાં તેઓ 17% થી 18% ફાળો આપે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

18. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઝૂનોસિસ એ એક ચેપી રોગ છે જે પ્રાણીઓથી મનુષ્યમાં ફેલાય છે.
2. ઝૂનોટિક પેથોજેન્સ બેક્ટેરિયલ, વાયરલ અથવા પરોપજીવી હોઈ શકે છે.
3. ઝૂનોસિસ સીધા સંપર્ક દ્વારા અથવા ખોરાક, પાણી અને પર્યાવરણ દ્વારા મનુષ્યમાં ફેલાય છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

19. ફિલયરટ્રીપના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ફિલયરટ્રીપની સ્થાપના 2006 માં કરવામાં આવી હતી.
2. આ કંપની ભારતમાં અને મધ્ય પૂર્વના દેશોમાં ટ્રેન અને ફ્લાઈટની ટિકિટ, હોટલ રિઝર્વેશન અને અન્ય પ્રવૃત્તિઓ બુક કરે છે.
3. કંપનીની સાઉદી અરેબિયા, યુએઈ, ભારત અને ઈજિપ્તમાં ઓફિસો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

20. ફેસબુકનો પહેલો નવીનીકરણીય પ્રોજેક્ટના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ફેસબુકે તાજેતરમાં ફિલનમેક્સ નામની સ્થાનિક કંપની પાસેથી ભારતમાં નવીનીકરણીય ઊર્જા ખરીદવા માટેના કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યાં છે.
2. આ પ્રોજેક્ટ કર્ણાટકમાં સ્થિત છે તથા તેની ક્ષમતા 32 મેગાવોટ છે.
3. પ્રોજેક્ટના ભાગ રૂપે, ફેસબુક અને ફિલનમેક્સ મળીને ભારતના ઇલેક્ટ્રિકલ ગ્રીડને નવીનીકરણીય ઊર્જા પૂરી પાડવાનું કાર્ય કરશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

21. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઓક્સિજન બનાવવા માટે ભારત સરકારે 162 Pressure swing Adsorption પ્લાન્ટને મંજૂરી આપી છે. આનાથી હોસ્પિટલો ઓક્સિજનમાં આત્મનિર્ભર બનશે.
2. 100 જેટલા Pressure swing Adsorption પ્લાન્ટ્સને પીએમ કેરેસ ફંડ હેઠળ મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
3. આરોગ્ય મંત્રાલય Pressure swing Adsorption પ્લાન્ટની સ્થાપનાને મંજૂરી આપવા માટે દૂરસ્થ સ્થળોએ 100 હોસ્પિટલોની ઓળખ કરશે.
4. Pressure swing Adsorption એક તકનીક છે જે દબાણના મિશ્રણથી વાયુઓને અલગ કરવા માટે વપરાય છે. પ્લાન્ટ આસપાસના તાપમાને કાર્ય કરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

22. સમાવેશી ઇન્ટરનેટ સૂચકાંકના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઇકોનોમિસ્ટ ઇન્ટેલિજન્સ યુનિટ અને ફેસબુકે સાથે, તાજેતરમાં સમાવેશી ઇન્ટરનેટ સૂચકાંક બહાર પાડ્યો હતો.
2. આ સૂચકાંક અનુસાર, ઇન્ટરનેટની પહોંચ અને ઇન્ટરનેટની પહોંચમાં લિંગ સમાનતાના મામલે ભારત 49 મા ક્રમે છે.
3. આ રેન્કિંગમાં સ્વીડન પ્રથમ સ્થાને છે, ત્યારબાદ યુએસ અને સ્પેન છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

23. ઉપ-સહારા આફ્રિકા માટે ક્ષેત્રીય આર્થિક આઉટલુકના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઉપ-સહારા ક્ષેત્રનો વિકાસ 2021 માં 4% ના દરે થવાનો અંદાજ છે. આ 2021 માં વૈશ્વિક વિકાસ દર 5.5% ની નીચે છે.
2. 2020 માં આ ક્ષેત્રે વૃદ્ધિમાં 9% ના સંકોચનનો સામનો કરવો પડ્યો હતો. તેના પરિણામે ગરીબીમાં મોટો વધારો થયો. 2020 માં આ ક્ષેત્રમાં આશરે 32 મિલિયન લોકો આત્યંતિક ગરીબીમાં ગયા હતા.
3. ઘણા ઉપ-સહારા દેશોમાં, માથાદીઠ આવક 2025 સુધીમાં પૂર્વ-કટોકટીના સ્તરે પાછી નહીં આવે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

24. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. રશિયન વિકસિત કોવિડ-19 પ્રતિરોધક રસી 'સ્પુટનિક-વી'ને ડ્રગ કંટ્રોલર જનરલ ઓફ ઈન્ડિયા (DCGI) દ્વારા કટોકટીના ઉપયોગ માટે મંજૂરી આપવામાં આવી છે.
2. કોવિશિલ્ડ (સીરમ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઈન્ડિયા) અને કોવેક્સિન (ભારત બાયોટેક) પછી કટોકટીના ઉપયોગ માટે માન્ય કરાયેલી આ ત્રીજી કોરોનાવાયરસ રસી છે.
3. એડેનોવાયરસ (ADV) એ 70-90 નેનોમીટર-કદના DNA વાયરસ છે જે માણસમાં શરદી, શ્વસન ચેપ વગેરે જેવા ઘણા રોગો પ્રેરિત કરે છે.
4. એડેનોવાયરસ રસી એ વાયરલ વેક્ટર રસીનો એક પ્રકાર છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

25. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં હાઉસિંગ અને અર્બન અફેર્સ મંત્રાલયે 'ઈટ-સ્માર્ટ સિટીઝ ચેલેન્જ' અને 'ટ્રાન્સપોર્ટ 4 ઓલ ચેલેન્જ' શરૂ કર્યું છે.

2. 'ઈટ-સ્માર્ટ સિટીઝ' ચેલેન્જ રાજ્યો દ્વારા 'ઈટ-રાઈટ ઈન્ડિયા' હેઠળ વિવિધ પહેલને અપનાવવા અને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કરવામાં આવતા વિવિધ પ્રયાસોને માન્યતા આપવા શહેરો વચ્ચેની એક સ્પર્ધા રૂપે શરૂ કરવામાં આવી છે.

3. ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર ટ્રાન્સપોર્ટેશન એન્ડ ડેવલપમેન્ટ પોલિસી (ITDP) ના સહયોગથી આ પહેલ શરૂ કરવામાં આવી છે અને તેનો હેતુ શહેરો, નાગરિક જૂથો અને સ્ટાર્ટઅપ્સને એકસાથે જાહેર પરિવહનમાં સુધારણા લાવનારા ઉકેલો વિકસાવવા લાવવાનો છે.

4. રમન 1.0 એ ખાદ્ય તેલો, ચરબી અને ઘી વગેરેમાં ભેળસેળ ની તીવ્રતા (1 મિનિટથી ઓછા સમયમાં) શોધવા માટે એક અત્યાધુનિક બેટરી સંચાલિત ઉપકરણ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

26. વર્લ્ડ હિમોફીલિયા ડેના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. વર્લ્ડ ફેડરેશન ઓફ હિમોફીલિયા દ્વારા દર વર્ષે 17 એપ્રિલના રોજ વર્લ્ડ હિમોફીલિયા ડે મનાવવામાં આવે છે.

2. થીમ: Adapting to change

3. વર્લ્ડ ફેડરેશન ઓફ હિમોફીલિયા 1989 થી આ દિવસની ઉજવણી કરે છે. દર વર્ષે વિશ્વમાં ઘણી પ્રતિષ્ઠિત ઈમારતો જાગરૂકતા લાવવા અને ડિસઓર્ડરથી પ્રભાવિત લોકોને મદદ કરવા લાલ રંગથી રંગવામાં આવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

27. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. એગ્રિ-ફૂડ સિસ્ટમ પર પ્રથમ રાષ્ટ્રીય સંવાદ 12 એપ્રિલ, 2021 ના રોજ યોજાયો હતો.

2. એગ્રિ-ફૂડ સિસ્ટમ પર પ્રથમ રાષ્ટ્રીય સંવાદમાં ખેડૂત સંગઠનો, નાગરિક સમાજ સંસ્થાઓ, ખેડૂત ઉત્પાદક સંસ્થાઓ, સંશોધન સંસ્થાઓ અને અન્ય સરકારી એજન્સીઓ હાજર રહી હતી.

3. સપ્ટેમ્બર 2021માં યોજનારી સંયુક્ત રાષ્ટ્રની પ્રથમ ફૂડ સિસ્ટમ્સ સમિટ યોજાશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

28. ધામરા નદીના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ધામરા નદી એ બૈત્રણી અને બ્રહ્માણી નદીઓના સંગમ પર રચાયેલી સંયુક્ત પ્રવાહ છે.

2. ગહિરમાથા અભયારણ્ય ધામરા નદીના મુખની નજીક આવેલું છે.

3. ધામરાના મુખે વ્હીલર આઈલેન્ડ પણ આવેલ છે વ્હીલર આઈલેન્ડ એ ડીઆરડીઓ લોન્ચ સેન્ટર છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

GPSC, PSI/ASI, બિનસચિવાલય, તલાટી મંત્રી, TET-TAT વગેરે વર્ગ-3ની ભરતીઓ માટે ઉપયોગી પુસ્તક

ગુજરાતી વ્યાકરણ

LATEST EDITION 2021

ગુજરાત સરકારના પાઠ્ય પુસ્તક ધોરણ 6 થી 12ના તમામ વ્યાકરણના મુદ્દાઓનો સમાવેશ

વર્ષ પરિચય જેવા મુદ્દાની આકૃતિ સહિત સમજૂતી

GPSC અને વર્ગ-3ના વર્ષ 2017 થી 2020 પરીક્ષામાં પૂછાતા ગુજરાતી વ્યાકરણના તમામ મુદ્દાને આવરી લેતું પુસ્તક

ICE INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

NOW AVAILABLE

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની લેટેસ્ટ માહિતી અને ફ્રી મટીરિયલ્સ
તેમજ રેગ્યુલર કરંટ અફેર્સ મેળવવા માટે
નીચે આપેલા અમારા
Social Media Icon પર Click કરો.

 JOIN OUR WHATSAPP GROUP
joinicerajkot.com

 JOIN OUR TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

 YouTube
ICE RAJKOT

 Instagram
ICE RAJKOT

 Facebook
like | comment | share
ICE RAJKOT

 twitter
ICE RAJKOT